

ХӨВСГӨЛ аймгийн ЭРДЭНЭБУЛГАН сум

ХӨГЖЛИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

(2013-2021 он)

Булган тал 2013 он

Эрдэнэбулган сумын хөгжлийн стратеги төлөвлөгөөг сумын Засаг дарга Д.Батхүрэлийн удирдлага дор ЗДТГ-ын дарга М.Оюумаа даргатай сумын Төлөвлөлт, хяналтын хороо, Засаг даргын орлогч Б.Эрдэнэнаран ахлагчтай Ажлын хэсэг хамтран 2013 оны 08 сараас 2014 оны 03 дугаар сард сумын төв- Булган талд боловсруулав.

Төлөвлөгөөг сумын Төлөвлөлт, хяналтын хороо, Ажлын хэсгийн хамтарсан үр дүнгийн семинараар 2014 оны 03 дүгээр сарын 29-нд хэлэлцэв.

Хөгжлийн стратеги төлөвлөгөөг сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2014 оны 03 дугаар сарын 30-ний өдрийн өргөтгөсөн хуралдаанаар хэлэлцэж батлав.

Тогтоолын дугаар 14

ХӨВСГӨЛ аймгийн ЭРДЭНЭБУЛГАН сумын хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө нь тус сумын төр, нутгийн удирдлагын болон төрийн бус байгууллага, иргэд, олон нийт, аж ахуйн нэгжийн хамтын бүтээл бөгөөд өмчлөх, зохиогчийн эрх тус суманд хадгалагдана.

Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явц, үр дүнг сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Төлөвлөлт, хяналтын хороо жил бүр хэлэлцэж, төлөвлөгөөний явцыг үнэлэх, шаардлагатай нэмэлт өөрчлөлт оруулах, тодотгох байдлаар сайжруулж байна.

ЭРДЭНЭБУЛГАН сумын хөгжлийн энэхүү төлөвлөгөөг Мерси Кор олон улсын байгууллага болон Монголын нутгийн удирдлагын холбооноос хэрэгжүүлж буй **“Иргэдийн оролцоо ба орон нутгийн хөгжлийн төлөвлөлт”** төслийн хүрээнд тухайн байгууллагуудын арга зүй, зохион байгуулалт, санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр боловсруулав.

Зөвлөх баг: Г.Маналжав, **С.Цогтоо**

ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН ЭРДЭНЭБУЛГАН СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ХУРАЛДААНЫ ТОГТООЛ

2014 оны 03 дугаар сарын 30ны өдөр

Дугаар 14

Булган тал

**2013-2021 онд Эрдэнэбулган сумыг
хөгжүүлэх хөгжлийн төлөвлөгөө батлах тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2-ийн “А” дахь заалтыг үндэслэн сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит бус IV хуралдаанаас **ТОГТООХ НЬ:**

1.Эрдэнэбулган сумыг 2013-2021 онд хөгжүүлэх хөгжлийн төлөвлөгөөг нэгдүгээр хавсралтаар, Сумын төлөвлөлт, хяналтын хорооны үйл ажиллагааны журмыг хоёр дугаар хавсралтаар, “Эрдэнэбулган сумын дүрэм”-ийг гуравдугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

3.Хөгжлийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээнүүдийг үе шаттайгаар зохион байгуулж, хэрэгжүүлэхийн дээр засаглалын хугацааны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрийн төлөвлөгөөтэй нягт уялдуулан боловсруулан мөрдөж ажиллахыг сумын Засаг даргад даалгасугай.

4.Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгийн эх үүсвэрийг улс, орон нутгийн төсөв, гадаадын төсөл, хөтөлбөр, хандив, тусламжийн хүрээнд зохион байгуулан шийдвэрлэж, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явц байдлыг жил бүр танилцуулан шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт өөрчлөлт оруулж тодотгон ажиллаж байхыг сумын Төлөвлөлт хяналтын хороонд даалгасугай.

4.Тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг ИТХ-ын Тэргүүлэгдчэд үүрэг болгосугай.

ИТХ-ын ДАРГА

П.АРИУНСАН

ХӨГЖЛИЙН ГАРААГ БИД ЭХЛҮҮЛНЭ

... Хөгжлийн үндэс нь сайтар боловсруулсан хөгжлийн цогц төлөвлөгөө юм...

Эрхэм хүндэт Эрдэнэбулганчууд болон Эрдэнэбулган суманд ажиллаж амьдарч байсан нөхөд та бүхний түмэн амар амгаланг айлтгаж, эрүүл энх, аз жаргал, сайн сайхан бүхнийг хүсэн ерөөе.

Мөн та бүгдийн өмнөөс Сум хөгжүүлэх төлөвлөгөөг санхүүжүүлж, арга зүйн зөвлөгөө өгч, зөвлөн тусалсан АНУ-ын Олон Улсын Хөгжлийн Агентлагаас санхүүжих Мерси Кор Монгол Олон Улсын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй “Орон нутгийн хариуцлагатай засаглалын төлөөх Идэвхитэй түншлэл ба Иргэдийн оролцоо” (ARPEAL) төслийн хамт олон болон Монголын нутгийн удирдлагын холбооны хамт олонд гүн талархал илэрхийлье.

Манай сум нь ойрын ирээдүйд нутаг орноо хүн ардтайгаа бүх талаар нь хөгжүүлэх бодлогын баримт бичигтэй болж өнгөрсөн одоо үеийн ажлаа дүгнэн ололтоо бататган, дутагдлаа засч, ирээдүйгээ гэрэл гэгээтэйгээр төсөөлж, иргэд, айл өрх, албан байууллага, сум орон нутгаа хэрхэн хөгжүүлэх, ямар үр дүнд хүргэж ажиллах арга замаа тодорхойлох төлөвлөгөөтэй болж байна.

Бид сум хөгжүүлэх төлөвлөгөөтэй болсноор зүг чигээ олох луужинтай болж хүний нөөц, хөрөнгө мөнгөө зөв тооцон зарцуулах бөгөөд цаг хугацааг хэмнэж эдийн засгийн талаар бие даан хөгжих бололцоо бүрдэнэ.

Энэхүү төлөвлөгөөгөө иргэдийнхээ оролцоотойгоор тодорхойлохын зэрэгцээ бүгдээрээ зүтгэж байж үр дүнд хүрэх тул, та бүгдийн оновчтой санаа бодлоор ямагт баяжигдан чанаржиж байх тул та бүгдийг нутаг орныхоо хөгжил дэвшилд үнэтэй санал бодлоо оруулж хамтран зүтгэнэ гэдэгт итгэж байна.

Сайн үйлс дэлгэртүгэй.

СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

Д.БАТХҮРЭЛ

ЗОРИЛГО БОЛ ХӨГЖИЛ

Эрхэм хүндэт Эрдэнэбулганчууд та бүхний минь ажил амьдрал сайн сайхан байхын ашидын ерөөлийг өргөн барьж мэндчилье.

Сумын хөгжлийн төлөвлөгөө батлагдлаа. Энэхүү төлөвлөгөөг боловсруулахад хүчин чармайлт гаргасан нийт албан хаагчдадаа болон хэлэлцүүлэгт оролцсон иргэд, нутгийн зөвлөлүүддээ баярласан талархсанаа илэрхийлье.

Сум илүү хурдаар илүү хөгжил рүү очих зорилгоо тодорхойллоо. Өнөөдөр бид хөгжлийн хувьд хаана яваа юм, ирээдүйд хаана очих тухай тодорхой тусгасан чиг зүгтэй боллоо. Энэхүү хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд иргэн таны оролцоо хамгаас чухал.

Бүгдээрээ хэлэлцвэл буруугүй бүлээн усаар угаавал хиргүйн сургаалиар иргэн та бүхнээсээ асууж, шүүн тунгааж боловсруулсан энэхүү төлөвлөгөө нь Эрдэнэбулган нутгийн минь цаашдын хөгжлийн үндэс болно гэдэгт ИТХ-ын даргын хувьд эргэлзэхгүй байна.

Эвийг дээдэлж эх нутаг минь хөгжих болтугай.
ИТХ-ЫН ДАРГА П.АРИУНСАН

ЭРДЭНЭБУЛГАНЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙН САНААЧИЛГЫГ АЙМАГ ДЭМЖИНЭ

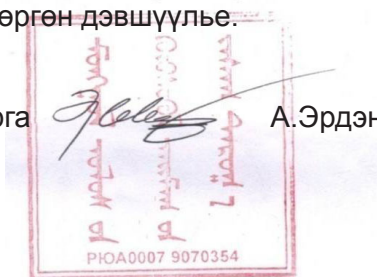
Эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн залгамж чанарыг хангах зорилгоор хөгжлийн урт хугацааны хөтөлбөрийг сумынхаа онцлогт тохируулан боловсруулах нь нутгийн удирдлага, төрийн байгууллагын тулгамдсан асуудлын нэг болж байна.

Энэ цаг үед Эрдэнэбулган сумын ИТХ, ЗДТГ, ард иргэд хамтран сумынхаа “Хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө”-г боловсруулан гаргаж байгаа нь ихээхэн ач холбогдолтой юм. Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй гурван цагийн хөгжлийг бодитойгоор судлан үнэлэлт дүгнэлт өгч сумынхаа хөгжлийн гарц, алсын хараа, тэргүүлэх чиглэлээ тодорхойлон хөтөлбөр төслүүдээр томъёолон гаргасан нь Хөгжлийн төлөвлөгөөг илүү ойлгомжтой хэрэгжих үндэслэлтэй болохыг харуулж байна.

Сумын хөгжил айл өрхөөс, Аймаг, Улсын хөгжил сумаас эхтэй учраас Эрдэнэбулганчуудын энэхүү хөтөлбөрт тусгагдсан асуудлуудыг бодитой ажил болгоход Хөвсгөл аймгийн төрийн байгууллагууд, олон нийт дэмжин ажиллана гэдгээ илэрхийлж байна.

Байгалийн үзэсгэлэнт газар нутаг, ажилсаг хөдөлмөрч зан чанараараа манлайдаг Эрдэнэбулган нутгийн ард түмэн та бүхэнд өөрсдийн боловсруулсан хөтөлбөр, төлөвлөгөөг бодит ажил болгоход нэгдмэл хүч, санаа бодолтой, нэгэн үзүүрт сэтгэлээр хамтран ажиллаж амжилтанд хүрэхийн өлзийтэй ерөөлийг өргөн дэвшүүлье.

Хөвсгөл аймгийн засаг дарга

А.Эрдэнэбаатар

ГАРЧИГ

- 1 УДИРТГАЛ
- 2 СУМЫН ХӨГЖЛИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХУРААНГУЙ
- 3 Төлөвлөгөө боловсруулсан үндэслэл
- 4 Төлөвлөгөөний зорилго, зорилтууд
- 5 Хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө боловсруулсан арга зүй
- 6 Хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах ажлын зохион байгуулалт, зарчим, үйл явц
- 7 Төлөвлөгөө боловсруулсан бүрэлдэхүүн
- 8 СУМЫН ХӨГЖЛИЙН ОДООГИЙН БАЙДАЛ
- 9 Сумын товч танилцуулга
- 10 Нутгийн удирдлагын зохион байгуулалт
- 11 **Эдийн засгийн ерөнхий үзүүлэлтүүд**
- 12 Эдийн засгийн салбаруудын хөгжил
- 13 Нийгмийн салбарын хөгжлийн байдал
- 14 Байгаль орчны салбарын хөгжил
- 15 Сумын эдийн засгийн чадавхийн үнэлгээ
- 16 Сумын бизнесийн орчны судалгааны үр дүн ба дүгнэлтүүдийн тойм
- 17 СУМЫН ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
- 18 СУМЫН ХӨГЖЛИЙН АЛСЫН ХАРАА, ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТУУД
- 19 Сумын хөгжлийн зорилго, зорилтуудын хүрээнд хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрүүдийн тойм
- 20 Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд хамаарах талууд, тэдний оролцоо, хүлээх үүрэг
- 21 Хөгжлийн төсөл хөтөлбөрт оролцох хөрш зэргэлдээ сумдтай хамтран ажиллах
- 22 ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭРЭГСЭЛ
- 23 ХЯНАЛТ, ҮНЭЛГЭЭ
- 24 ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХАВСРАЛТУУД

УДИРТГАЛ

Эгийн голын хөвөөнд 83 жилийнхээ хөгжлийн хуудсыг эргүүлж буй манай сум газар тариалан, мал аж ахуйдаа түшиглэн хөгжиж, эрүүл мэнд, боловсрол, соёлын салбар болон төрийн албаны шинэчлэлийн энэхүү цаг мөчид иргэдийн оролцоонд тулгуурласан сумын хөгжлийн урт хугацааны анхны төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлэх эрхэм үүргийг хүлээж, өөрсдийн оюун ухаан, хүч хөдөлмөрийг дайчлан ажиллаж, та бүхэндээ толилуулж байгаадаа баяртай байна.

Энэхүү чухал баримт бичгийг боловсруулахад гар бие оролцсон төр захиргааны ажилтан, төрийн албан хаагчид, бизнес эрхлэгчид, иргэд 2021 онд өөрсдийгөө дүгнүүлэх түүхийн хуудсыг нээж үлдээв.

Сумын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулагдсанаар хөгжлийг урт хугацаанд харах, нутгийн захиргааны байгууллага болон иргэдийн санал санаачлагыг хослуулан үйл ажиллагаа болгон хэрэгжүүлэх, тодорхой хугацаанд хийх ажлаа нэгтгэн эрэмбэлэх боломж бүрдэж байна.

Уг төлөвлөгөө нь цаашдаа тасралтгүй хөгжлийн баримт бичиг болж, та бидний хөгжлийн чиглүүлэгч, хөтөч байхаас гадна иргэн бүр чин сэтгэлээсээ хамтран ажиллаж, дэмжиж, амжилтанд хүрэх нь та бидний хамгийн гол зорилго юм.

Энэхүү төлөвлөгөө нь Эрдэнэбулган сумын иргэдийн өмч бөгөөд төлөвлөгөөг жил бүр Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлаар хэлэлцэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрх зөвхөн хуралд хадгалагдах бөгөөд үр дүнг мэдээлж байх үүрэг Засаг дарга, түүний Тамгын газарт байх болно.

Үүнээс гадна 2021 онд эрчимжсэн мал аж ахуй, газар тариалан, орон нутгийн нөөцөд тулгуурласан үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хөгжсөн, бизнес эрхлэх боломж, дэмжлэг бүрдсэн, иргэдийн эрүүл мэнд, боловсролын түвшин дээшилсэн, байгаль орчны зохистой хэрэглээ төлөвшсөн зэрэг үр дүнд хүрэхийн тулд иргэн бүрийг чадварлаг үйлдвэрлэгч, суралцагч байхыг уриалж, Эрдэнэбулганчуудынхаа эрхэмлэх 9 зүйлийг тодорхойлон дэвшүүлж байна.

Эрдэнэбулганчуудын эрхэмлэх 9 зүйлс:

1. Хүний эрх, эрх чөлөөг эрхэмлэнэ.
2. Эрүүл мэндийг эрхэмлэнэ.
3. Боловсролыг эрхэмлэнэ.
4. Иргэн бүрийн оролцоог эрхэмлэнэ.
5. Ёс заншил, соёл, өв уламжлалаа эрхэмлэнэ.
6. Байгалиа унаган төрхөөр нь хойч үедээ өвлүүлэхийг эрхэмлэнэ.
7. Бүтээлч, хариуцлагатай, гадаад дотоод хамтын ажиллагааг эрхэмлэнэ.
8. Хууль ёсыг сахиж, үнэнч шударга, ил тод байдлыг эрхэмлэнэ.
9. Цахим хэрэглээний хурдацтай хөгжлийг эрхэмлэнэ.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай!

**ЭРДЭНЭБУЛГАН СУМЫН ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ
БОЛОВСРУУЛСАН:
СУМЫН Б.ЭРДЭНЭНАРАН АХЛАГЧТАЙ ”АЖЛЫН ХЭСЭГ”**

Нэг. СУМЫН ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХУРААНГУЙ Төлөвлөгөө боловсруулах хэрэгцээ шаардлага

Монгол улс нь улс, аймаг, бүс, сум, багийн хөгжлийг дэмжих хөтөлбөрүүдийг боловсруулан хэрэгжүүлж ирсэн арвин туршлагатай ард түмэн юм. Эрдэнэбулган сум нь 2009-2013 он хүртэлх дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлж ажиллаж ирсэн. Гэвч энэхүү хөтөлбөр нь иргэдийн оролцоо бага, тооцоо судалгаа хомс боловсруулагдсан учир өнөөгийн хурдацтай хөгжлийн явцад шаардлага хангахгүй байна. Иймд төрийн бодлого шийдвэртэй уялдуулан олон нийтийн оролцоон дээр тулгуурлан, тооцоо судалгааг нарийвчлан гаргаж, шинэчлэн боловсруулах шаардлага тулгарч байна. Сумын ИТХ, Засаг даргын санаачлага, Мерси-Кор Олон улсын байгууллагын дэмжлэгтэйгээр сумын хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулан гаргаж байна. Хөгжлийн төлөвлөгөөнд сумын хөгжлийг хангах, иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд сурч хөгжих, ая тухтай ажиллаж амьдрах боломжийг бүрдүүлэх ажил үйлчилгээг эрэмбэлэн нэрлэж, хариуцах эзэн, хэрэгжүүлэх хугацаа, хэрэгцээт санхүүг тооцоолон, төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн аж ахуй нэгж, иргэдийн оролцоог бүх талаар хангах хөтөлбөр төслүүд тусгагдах юм.

Төлөвлөгөөний зорилго:

Сумынхаа онцлог давуу тал, нөөц боломжинд түшиглэн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн бие даасан байдлыг хангаж, иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд сурч хөгжих, ая тухтай, амар тайван ажиллаж амьдрах, амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг урьдчилан төлөвлөхөд оршино.

Төлөвлөгөөний зорилтууд:

- Төрийн бодлого шийдвэр, улс, аймгийн хөтөлбөр, төлөвлөгөөтэй уялдуулан, орон нутгийн онцлог, давуу талд түшиглэсэн хөгжлийн хэтийн чиг хандлагыг оновчтой тодорхойлох
- Сумын хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл болсон ХАА-н бүтээгдэхүүний тогтвортой өсөлтийг хангах, орон нутгийн нөөцөд суурилсан ЖДҮ-ийг хөгжүүлж, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх.
- Төрийн удирдлагын залгамж чанар, ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, төрийн байгууллагуудын чадавхийг бэхжүүлж, төр, иргэний хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх.
- Эрүүл, оюунлаг, бүтээлч сэтгэлгээтэй, өв соёлоо дээдэлсэн иргэнийг төлөвшүүлэх.
- Гадаад, дотоод хамтын ажиллагааг сайжруулах, үйлдвэрлэл үйлчилгээ болон бусад чиглэлээр хамтран ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх.
- Байгалийн нөөц баялгийг хайрлан хамгаалах, зүй зохистой хязгаарлалттай ашиглах, ээлтэй үйл ажиллагааг дэмжих.

Төлөвлөгөөний хамрах үе шат

Сумын эдийн засгийн хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө 2013-2021 оны хугацаанд хамран хэрэгжих бөгөөд хугацааны хувьд гурван үе шаттай байна.

- Эхний үе шат -2013-2015 он
- Хоёр дах үе шат -2016-2019 он
- Гуравдах үе шат -2020-2021 он

Төлөвлөгөө боловсруулсан үйл явц, зохион байгуулалт

Сумын хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө боловсруулахад төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн аж ахуй нэгж, нийгмийн бүхий л салбар, бүлгийн төлөөллүүдээс бүрдсэн Төлөвлөлт Хяналтын Хороо, Ажлын хэсэг гэсэн 2 бүрэлдэхүүнийг байгуулж, Мерси-Кор ОУБ-ын дэмжлэгтэйгээр мэргэжлийн зөвлөх багшаар удирдуулан ажиллалаа. Төлөвлөгөөнд сумын хөгжлийн өнөөгийн түвшинг тодорхойлон, судалсны үндсэн дээр хэрэгцээ шаардлагаа тодорхойлон гаргаж, хөгжлийн алсын хараа, зорилго, зорилтууд тэдгээрийг хангахад чиглэсэн хэрэгжих боломжтой хөтөлбөр, төслүүдийг тодорхойлон тусгасан болно. Төлөвлөгөөнд олон нийтийн оролцоог хангах, тэдний санал санаачилгыг тусгах, сумын хөгжлийн гарцыг хамтдаа эрэлхийлэх зорилгоор давхардсан тоогоор 2309 хүний санал сэтгэгдлийг сонсож, гол гол саналуудыг төлөвлөгөөнд тусгасан болно.

Олон нийтийн оролцоог хангасан байдлыг хүснэгтээр үзүүлбэл:

№	Оролцооны үнэлгээ	Хэдэн удаа	Хамрагдсан хүн
1	Фокус бүлгийн ярилцлага, судалгаа	7	175
2	БОС	2	25
3	SWOT шинжилгээ	12	350
4	Олон нийтийн хэлэлцүүлэг	5	200
5	Санал асуулгын хуудас	4	183
6	Сумын чадавхийн үнэлгээ	2	68
7	Ганцаарчилсан ярилцлага	35	35
8	Мэдээллийн самбар	1	199
9	Зохион бичлэгийн уралдаан	2	41
10	ИТХ-ын төлөөлөгч сонгогчидтой уулзах	4	400
11	Багийн засаг дарга айл өрхөөр явж санал авах	2	570
12	Саналын хайрцаг	3	84
13	Санал авах дэвтэр аялуулах	2	59
Д Ү Н		81	2309

Эдийн засгийн хөгжлийн төлөвлөгөөний онцлог

Сумын стратеги хөгжлийн төлөвлөгөө \2012-2021\ нь сумын өнөөгийн түвшний тооцоо судалгааны үндсэн дээр тодорхойлогдож, олон нийтийн оролцоог ханган, тэдний санаа бодлыг тусгаж, МУ-ын хэмжээнд мөрдөж

байгаа стандартын дагуу мэргэжлийн баг, зөвлөх багшийн арга зүйн дэмжлэгтэйгээр хөгжлийн алсын хараа, зорилго, зорилтууд тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төслүүдийг нэг бүрчлэн нэрлэж, хамрах хүрээ, хариуцах эзэн, хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах төсөв санхүүг нарийвчлан тооцож боловсруулснаараа онцлог, хэрэгжих үндэслэлтэйг батлан харуулж байна.

Төлөвлөгөө боловсруулсан бүрэлдэхүүн:

Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн:

Дарга: - Б.Эрдэнэнаран - Сумын Засаг даргын орлогч
Нарийн бичгийн дарга: - О.Нанжид -Цэцэрлэгийн эрхлэгч
- Б.Энхмаа -Газрын даамал
- Д.Энхцэцэг -Татварын улсын байцаагч
- Г.Энхтуяа -ЕБС-ийн багш
- Ө.Батжаргал -Малын эмч
- Д.Дагва -4-р багийн иргэн
-Д.Гантуяа -ЭМТ-ийн ахлах сувилагч
-Х.Оюунбаатар -Сумын ерөнхий ня-бо

Төлөвлөлт, хяналтын хорооны бүрэлдэхүүн:

Дарга: - М.Оюумаа - Сумын ЗДТГ-ын дарга

Эдийн засгийн хөгжлийн ажлын бүлэг

Д.Батхүрэл -Ажлын бүлгийн ахлагч, сумын Засаг дарга
Ч.Оюунчулууун -Хувиараа бизнес эрхлэгч
Б.Давааням -4-р багийн иргэн
Э.Идэр -ЗДТГ-ын ЖДҮ-ийн мэргэжилтэн
А.Мөнхтөр -Багийн Засаг дарга
Б.Түвдэндорж -Багийн Засаг дарга
Д.Энхцэцэг -Татварын улсын байцаагч
Ж.Оюунбилэг -Төрийн сангийн төлөөлөгч
Ө.Батэрдэнэ- -Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч

Бизнес орчны хөгжлийн ажлын бүлэг

Б.Эрдэнэнаран -Ажлын бүлгийн ахлагч, сумын Засаг даргын орлогч
М.Оюумаа -ЗДТГ-ын дарга
Б.Цэцэгмаа -Хувиараа газар тариалан эрхлэгч
Ө.Батжаргал -Малын их эмч
Б.Мандахбаяр -Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч
Д.Болдбаатар -Хувиараа бизнес эрхлэгч
П.Ариунболд -“Үүрийн долгио” ХХК-ийн захирал

Нийгэм, төрийн үйлчилгээний ажлын бүлэг

Э.Батбаатар -Ажлын бүлгийн ахлагч, сумын сургуулийн захирал

О.Нанжид	-СӨББ-ын эрхлэгч
Д.Тулга	-Соёлын төвийн эрхлэгч
Г.Энхтуяа	-ЕБС-ийн багш
Д.Цолмон	-ЭМТ-ийн эрхлэгч эмч
З.Алимаа	-Хувиараа бизнес эрхлэгч
Б.Анхбаяр	-Оюутан, залуусын төлөөлөл
Б.Ням-Осор	-Оюутан, залуусын төлөөлөл
Д.Гантуяа	-ЭМТ-ийн ахлах сувилагч
Д.Батбаяр	-Холбооны эрхлэгч
Б.Наранцэцэг	-Ахмадын төлөөлөл
И.Энх-Амгалан	-ЕБС-ийн багш

Байгаль орчны ажлын бүлэг

П.Ариунсан	-Ажлын бүлгийн ахлагч, сумын ИТХ-ын дарга
С.Баярсайхан	-Байгаль, орчны улсын байцаагч
М.Мөнх-Эрдэнэ	-Багийн Засаг дарга
Д.Дагва	-4-р багийн иргэн
Р.Бадрах	-Багийн Засаг дарга
Д.Сайнбат	-Хувиараа бизнес эрхлэгч
М.Эрхбаяр	-Багийн Засаг дарга

Сумын Засаг даргын 2014 оны ____ сарын ____ өдрийн ____ тоот захирамжаар томилогдсон ажлын хэсэг

Хоёр. СУМЫН ХӨГЖЛИЙН ОДООГИЙН БАЙДАЛ

СУМЫН ТҮҮХ

Хөвсгөл аймгийн Эрдэнэбулган сум 469,4 мянган га нутагтай, төв нь Улаанбаатар хотоос 710 км зайтай оршдог. Нутгийн ихэнх нь Хөвсгөл орчмын бэсрэг уулс, Бадар, Дуургын нуруудын хоорондох Эг-Үүрийн голын дагуух нутаг, газар нутгийн 89.2 орчим хувь нь ой модоор бүрхэгдсэн тайгын бүс юм.

Хөвсгөл нуураас эх авсан цорын ганц Эгийн гол, нутгийн төв хэсгээр баруунаас зүүн тийш урсан өнгөрч, Монголын уулын том голын нэг Үүрийн голтой нийлэн Сэлэнгэ мөрөнд цутгадаг. Үүнээс гадна Чичин, Бургалтай, Буурал, Зэрлэг, Удган зэрэг олон арван гол горхи, рашаан булагтай, хүн малын ундны ус арвинтай нутаг юм.

Хамгийн өндөр цэг Зэрлэгийн голын урд нурууны “Хөөгийн асга” нь далайн түвшнээс дээш 2024,2 м, хамгийн нам цэг болох сумын төв 1151,4 м, эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, өвлийн улиралд хасах 40 хэм хүртэл хүйтэрч, зуны улиралд нэмэх 34 хэм хүртэл халж, өвлийн дундаж тунадас 218 мм, өвөл зуны үргэлжлэх хугацаа төвийн нутгуудтай ижил байна. Чулуун нүүрс, алт, шар ногоон хаш, гантиг, шохой зэрэг өнгөт металлын болон ашигт малтмалын нөөцтэй, төмөр зэвсгийн үеийн томоохон булш элбэгтэй.

Ой хөвчийн бүхий л модлог бутлаг ургамлууд, эдгээр дотроос хаа ч ховор хуш, нарс, гацуур модны зохих нөөцтэй, төрөл бүрийн жимс, эмийн ургамал элбэгтэй. Бүх төрлийн мэрэгчид, гахай, буга, хандгай, гөрөөс, хүдэр, чоно, үнэг, хэрэм зэрэг тайгын амьтдын нөөц ховордож байгаа ч устаж үгүй болоогүй. Томоохон голуудад тул, зэвэг, гутиар зэрэг загастай.

2733 хүн амтай, 784 өрхтэй, 55423 толгой малтай, үүнээс хонь 18877, ямаа 18753, адуу 4319, үхэр 14474 мянга байна.

Тус суманд Эрүүл мэндийн төв, 12 жилийн ахлах сургууль, цэцэрлэг, соёлын төвтэй, 34 аж ахуйн нэгж, 40 худалдааны цэгтэй, арилжааны 2 банк, хилийн хээрийн застав, жуулчны 5 отогтой байна.

Хөвсгөлийн хязгаар нутаг нь 13-р зууны үед Монголын эзэнт улсын хувь эзэмшил буюу Чингис хааны ууган хүү Зүчийн харьяалал Дайчин Мэргэд аймагт, 14,15-р зуунд өрнөд Халхад, 16-р зууны дунд үеэс Батмөнх Даян хааны отгон хүү Гэсрэнз жалайр хун тайжийн захиргаанд хамрагдаж, Манжийн ноёрхлын үед (1691-1911 он) халх дөрвөн аймаг шавь таван газар байгуулагдахад Засагт хан аймаг, Сайн ноён хан аймгуудад харьяалагдах болжээ.

Богд хаант Монгол Улсын үед Өвөр ширхтэн Урианхайн бүгд буюу Жавзандамба хутагтын бага шавьд захирагдан байсан бөгөөд Ардын хувьсгал ялсны дараа 1923 онд Засгийн газраас аймаг хошуудыг эмхэлж, хошуу нутгийг үе улиран өмчлөн захирч байсан засаг ноёдын эрх мэдлийг халах, шинэ хошуу сум байгуулах, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагын тухай хууль батлан гаргаснаар засаг ноёдынх нь хэргэм зэргээр нэрлэдэг байсан аймаг хошууг орон нутгийн томоохон уул, ус,

газрын нэрээр нэрлэх болжээ.

1925 онд Их шавийг халахад Хөвсгөлд Наранжаргалант, Хөвсгөл далай-Дэлгэрхан –Уул, Рашаант, Дэлгэрхаан –Уул гэсэн 4 хошуу бий болсон.

1928 онд хуралдсан улсын V их хурал орон нутгийн Засаг захиргааг шинэчлэн байгуулах бодлогыг чухалчлан боловсруулсантай холбоотойгоор тус сум нь Цэцэрлэг мандал уулын аймгийн Хөвсгөл далай Дэлгэрхан уулын хошууны Сант-Өндөр сум нэртэйгээр зохион байгуулагдаж, даргаар нь Зуны голоор нутагтай Жамьян гэдэг хүн томилогдон, удалгүй нэрээ өөрчлөн Эрдэнэбулган гэх болж, даргаар нь Намдагийн Нанзад, Жамсран хурц зэрэг хүмүүс ажиллаж байжээ.

БНМАУ-ын Бага хурлын Тэргүүлэгчдийн 1931 оны 02 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуучин хошуудын захиргааг 1931 оны 04 дүгээр сарын 05-ны дотор татан буулгаж, мөн сарын 10-ны дотор шинээр зохион байгуулах тухай 5 дугаар тогтоолыг баримтлан, Хөвсгөл аймгийг байгуулах түр хорооноос 1931 оны 04 дүгээр сарын 11-30-ны өдрүүдэд Хатгалд Хөвсгөл аймгийн анхдугаар их хурлыг хуралдуулж, БНМАУ-ын 16 дугаар бага хурлын шийдвэр, үндэстэн ястан, аймаг нутгийн зохион байгуулалт, шинэ захиргаа удирдлагыг сонгох зэрэг асуудлыг хэлэлцэж, Цэцэрлэг мандал-Уул, Хантайшир уулын аймгийн 5 хошуу 55 сумыг нэгтгэн, Хөвсгөл аймгийг 24 сум, 439 хоринтой, 69201 хүн, 17431 өрх, 1 сая гаруй мал, 106,2 мянган хавтгай дөрвөлжин километр нутагтай байхаар тогтоол гарган баталсан байна.

Ийнхүү 1931 онд Монгол Улсын нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны шинэчилсэн зохион байгуулалтаар тус суманд Намнан-Уулын хошуунаас гөрөөчин отгийг нийлүүлэн Эрдэнэбулган сум байгуулагдан, сумын анхны хурлыг удирдуулахаар Хурган гэдэг хүн томилогдон ирж, сумын анхны даргаар Нямын Готовыг томилон, сумын төвийг одоогийн оршин байгаа Булган талын эх, Эгийн голын хөвөө, Бургастайн тохойн ард суурьшуулж, сум одоогийн өнгө төрхөө олон хөгжиж иржээ.

Сум байгуулагдах үедээ 9 багтай байснаа 1948 онд Хужирбулан, Шөөл, Тэрхэнийг Түнэл суманд шилжүүлж өгснөөр 7 багтай болж, хилийн дээс одоогийнхоо хэв маягаар тогтжээ.

1950-аад оны дундуур Энхтайван нэгдэл, 1959 онд Эг-Үүрийн сангийн аж ахуй байгуулагдаж, 1990 он хүртэл оршин тогтнож байв. Энэ хугацаанд 2 удаа татан буугдаж, Цагаан-Үүр, Тариалан сумтай нийлж байсан хэдий ч 1985 оноос хойш Эрдэнэбулган нэрээрээ засаг захиргааны зохион байгуулалтанд орсон байна.

НУТАГ ДЭВСГЭР

Эрдэнэбулган сум зүүн хойд талаараа ОХУ-ын Закаменск мужтай, зүүн урд талаараа Булган аймгийн Тэшиг, өмнө талаараа Тариалан, баруун урд талаараа Их-Уул, баруун талаараа Түнэл, баруун хойд талаараа Чандмань-Өндөр, хойд талаараа Цагаан-үүр сумын нутаг дэвсгэртэй залган оршдог.

ХҮН АМ ЗҮЙ

Тус сумынхан удмаараа харуулын халхууд, урианхай, буриад, хотгойд үндэстэн бөгөөд сүүлийн үед шилжин ирэгсдийн дотор дархад, казах, ариг-урианхай зэрэг ганц нэгээрээ буюу хэд гурваараа, гэр бүлээрээ орших бусад ястан ч бий. Үүнээс харуулын халхууд 40 гаруй хувийг эзэлж байна.

2000 онд Монгол улсын иргэний үнэмлэх сольж олгоход олгосон бүртгэлийг үндэслэн тус суманд 2008 оны эцэст тоологдсон 2772 иргэнд ургийн овгийн судалгаа хийж үзэхэд тус сумаас 329 буюу 11,9 хувь нь Боржгон овог авсан байгаа бөгөөд 100-аас дээш тооны гэвэл:

- Өндөр нөр-189
- Бэсүд-197
- Их мэргэд 280
- Харуул 230
- Мэргэд 213 гэх мэт 179 овог бүртгэгдсэн байна.

ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХӨРСНИЙ БҮТЭЦ

Эрдэнэбулган сум нь ерөнхийдөө уулархаг, тэр дундаа ой тайга нутгийн газрын гадаргын ихэнх хэсгийг бүрдүүлэх бөгөөд тал орчмоор харьцангуй нам доор тал хээр нутаг зонхилно. Эгийн голын сав дагуух нутаг нь хүнд шавранцар хөрстэй, тал нутгаараа чулуу бага, хар хүрэн, хатуу хөрстэй. Тус сумын хөрс бол хээрийн хүрэн хөрс бөгөөд хэд хэдэн хэв шинж хар хүрэн, хүрэн цайвар, хүрэн, уулын хүрэн, нугын хүрэн, ойн хүрэн хөрсөөр хөгжжээ.

Сумын нутаг дэвсгэр Хангайн уулархаг бүсэд хамрагдах Буурал болон Дуургын нуруу нутгийн дийлэнх хэсгийг эзэлнэ. Уулс хоорондох д.т.д 1100-1500 м-ийн өндөртэй, 1-3 км орчим үргэлжлэх тэгшивтэр тал хөндийн болон уулын энгэр бэлээр зуны улиралд мал бэлчээрлүүлэх, мөн газар тариалан эрхлэх гол нутаг багтана.

ЦАГ АГААРЫН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

Эрдэнэбулган Сумын нутаг Эгийн голын тайга, ойт хээрийн бүсэд хамаарагддаг.Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Өвлийн улиралд -40 °С хүртэл хүйтэрч, Зуны улиралд + 34°С халж, өвлийн дундаж тунадас 218 мм, өвөл, зуны үргэлжлэх хугацаа Төвийн нутгуудтай ижил юм.

Тус сум чийглэг, сэрүүн бүсийн уур амьсгалын мужид багтдаг. Энэ нутагт ордог хур тунадасны ихэнх нь 7-р сард, хамгийн бага нь 9 сард ордог бол улирлын байдлаас хамаараад үүлшлийн байдал өөр өөр байдаг. Хүйтний улиралд үүлшил бага, цэлмэг байдал илүү ба дулааны улиралд үүлшлийн хэмжээ ихэсдэг. Хүйтний улиралд гол төлөв дээд, дунд, мандлын үүл ажиглагдана. Дулааны улиралд гол төлөв конвекцийн үүл болох бөөн ба борооны бөөн үүл, давхраат бөөн үүл ихэвчлэн ажиглагддаг.

ГАДАРГЫН БОЛОН ГҮНИЙ УСНЫ НӨӨЦ

Эрдэнэбулган сумын нутаг дэвсгэр дээгүүр Эг, Үүр гэсэн Монголын томоохон 2 гол урсан, Сэлэнгэ мөрөнд нийлж, улмаар ОХУ-ын Буриад Улсын нутаг дэвсгэрт орших Байгаль нуурт цутган, цэнгэг усаар тэжээх эх

үүсвэр нь болдог байна.

Мөн Чичин, Удган, Сэрүүн, Урт, Улиад, Архан, Зад, Буурал, Асайт зэрэг 20 гаруй нарийн гол, Харгана, Өлөнт, Сөрт, Шивэрт зэрэг 60 гаруй горхи, Ганц мод, Улиадын хөх хад, Улаан хад, Наран, Цагаан чулуут зэрэг 90 орчим газрын булаг ус хүн ард, ургамал мод, мал амьтныг ундаалан урсаж байдаг байна.

Үүнээс гадна олонд тустай, эмчилгээний ач холбогдол бүхий Долоон булаг, Өтөгт, Шар шорооны зэрэг рашаан ус байдаг ба зуны улиралд буюу жилдээ 90-150 хүн очиж, биеэ сувилан, тэнхэрдэг байна.

Мөн Арханы нуур, Хирвэстэйн нуур, Эг давааны нуур зэрэг байгалийн үзэсгэлэнг цогцоор нь гайхуулсан, хүний хөл ховорхон хүрдэг гайхамшигт нуурууд ч 10 орчим бий.

Хүн амын төвлөрөл бүхий 4-р багийн нутаг дэвсгэр дээр 1 гүний худаг, малчдад зориулсан буюу бэлчээрийн менежментийг сайжруулах зорилгын хүрээнд баригдсан 18 гүний худаг байна.

УРГАМАЛ, АМЬТНЫ АЙМАГ

Сумын нутаг дэвсгэрт шинэс, хус, бургас зонхилно. Гэхдээ ой хөвчийн бүхий л модлог, бутлаг ургамлууд, хуш, нарс, гацуур модны зохих нөөцтэй.

Ойт хээрийн бүсэд амьдардаг 20 гаруй зүйлийн амьтан нутагшин байдаг ч сүүлийн жилүүдэд нийтдээ ховордож, зарим зүйл амьтад устахад хүрч байгаа нь нэн харамсалтай.

Манай нутагт баавгай, хандгай, буга, гахай, гөрөөс, чоно, хүдэр, шилүүс, нохой зээх, үнэг, хярс, дорго, мануул, чандага, туулай, тарвага, хэрэм, жирх, үен, солонго, өмхий хүрэн зэрэг 20 гаруй зүйлийн амьтаас гадна хур, сойр, ятуу, тоодог зэрэг агнуурын шувууд нутаглана.

Нуур голд хун, галуу, ангир, нугас нүүдэллэн ирэх ба, тас, бүргэд, харцага, шонхор, элээ, хэрээ гээд л талын махчин шувууд элбэг.. Эг, Үүр, Чичин, Зэрлэг, Архан, Буурал зэрэг голуудад тул, зэвэг, гутиар, алгана, цурхай зэрэг загастай.

Мэргэжилтнүүдийн судалснаар тус сумын нутагт хиаг, толгой улалж, улаан толгойт, сөөгт, тал хээрийн бэлчээрт үндэслэг ишт үетэн, дэгнүүлт үетэн, ботууль, агь, ганга, годил өвс, дааган сүүл, засаа өвс, ерхөг, согоовор, хазаар өвс, хялгана, хиаган сүүл, тайжийн жинс, цагаан суль, ямаан сахал гээд бэлчээрийн зүйл зүйлийн ургамал ургаж, яргуй, саадгай цэцэг, тэмээн уруул, цагаан уул гэхчлэн олон төрлийн цэцэг, ургамал алаглана.

Алтан хундага, алтан мөнгөн гагнуур, алтанзул, бамбай, булган таваг,

ванжингарав, жамъянмядаг, намуу цэцэг, хөх, шар дэгд, цагаан ягаан цээнэ, тарваган шийр, таван салаа, чонын хэл, нохойн хошуу, сөд зэрэг эмийн болон эмэнд ашиглаж болох 50 гаруй нэрийн ургамал бий.

Эг-Үүр, Чичин, Зэрлэг, Зад, Бургалтай, Буурал, Унгиагийн голуудын битүү шугуй, Дуурга, Овгор, Сэрүүн, Удган, Бөөрөлж, Бургалтай, Баянгол, Барсага, Горхин, Гачуурт, Овоонт, Буурал, Хушт, Хайрхан, Унгиа, Хонгио зэрэг том уул нуруудад нэрс, аньс, хад, үхрийн нүд, улаалзгана, гүзээлзгэнэ, долоогоно, мойл, самар зэрэг ой тайгын бүхий л төрлийн жимс арвинаар ургадаг билээ.

БАЙГАЛИЙН ҮЗЭСГЭЛЭНТ БОЛОН ДУРСГАЛТ ГАЗРУУД

Тус сумын орон нутгийн хамгаалалтанд авсан газар нутаг 1-р багийн нутагт “Сонгинохайрхан” уулын орчим 1709 га, 3-р багийн нутагт “Буурлын голын бэлчир” орчмын нутагт 9259 га, “Задын эх” 0,5 га, 1-р багийн нутаг “Бүрэг хад” орчмын газар 1086 га тус тус байна.

Бүрэгийн хад, Сонгины хясаа, Хирвэстэйн нуур, Сэнжит хад, Эг-Үүрийн бэлчирийн Ишгэн толгой, Сандаг цахир, Дани толгой, Долоон булагийн рашаан зэрэг олон олон байгалийн үзэсгэлэнт, онгон дагшин газрууд байдаг ба Даян дээрхийн хийд орчмын нутаг, Удганы хүрээний туурь, Арханы хүрээний туурь, 58 орчим тооны томоохон булш хиргэсүүдүүд соёлын биет өвд бүртгэгдсэн байдаг байна. Мөн 50-р өргөргөөс хойшхи нутаг дэвсгэрийг аймгийн орон нутгийн хамгаалалтанд авсан нь манай сумын нийт нутаг дэвсгэрийн 90 орчим хувийг хамарч байгаа юм.

СУМЫН БАХАРХАЛ

1) Төр, нийгмийн зүтгэлтнүүд

	Овог нэр	Эрхэлж байсан ажлууд
1	О.Цэнд	Сангийн Яаманд зааварлагч, хэлтсийн дарга, МУИС-д багш, эрдэмтэн, Статистикийн төв газрын дарга, Улаанбаатар хотын гүйцэтгэх захиргааны дарга, БНСВУ, БНАСАУ-д суух онц бөгөөд бүрэн эрхт элчин сайд, эдийн засгийн ухааны доктор
2	Л.Амарсанаа	Дархан хотын Байшин үйлдвэрлэх комбинатын эдийн засагч, хэлтэс, комбинат, үйлдвэрлэлийн нэгдлийн дарга, Дархан хотын АДХГЗ-ны дарга, ИТХТ-ийн дарга, Дархан-Уул аймгийн Засаг дарга, МАХН-ын нарийн бичгийн дарга, БНХАУ-д суух онц бөгөөд бүрэн эрхт элчин сайд, Монгол Улсын ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга, МАН-ын ерөнхий нарийн бичгийн даргын зөвлөх
3	Д.Дашцэдэн	Бүгд Найрамдах Унгар, Бүгд Найрамдах Румын улсад суух элчин сайд
4	Л.Зантав	Монголын Радио телевизийн Улсын хорооны МОНЦАМЭ эрхэлсэн орлогч дарга, МРТУХ-ны дарга, АИХ-ын 2 удаагийн депутат, МАХН-ын Төв Хорооны гишүүн

5	Б.Дамдинсүрэн	Ардын Боловсролын Яаманд хэлтсийн дарга, орлогч сайд, УБ хот дахь Багшийн коллежийн захирал, БСШУЯ-ны бага дунд боловсролын бодлого зохицуулалтын газрын дарга, дэд эрдэмтэн
6	Д.Жамц	Ховд отрядын дарга, Улсын ЦСГ-ийн дарга, Булган, Өвөрхангай аймгийн дарга, Хүнсний Яамны сайд
7	О.Дагважамц	Гандантэгчлэн хийдийн дэд хамба, шашны философийн ухааны доктор, 14 дүгээр Далай ламын хамтран зүтгэгч

2) Цэрэг, цагдаагийн зүтгэлтнүүд

1. Хошууч генерал С.Ванчиндорж- МАХН-ын Төв хороонд хэлтсийн эрхлэгч, Ардын армийн Улс төрийн газрын даргаар ажиллаж байсан
2. Хурандаа Р.Бадарч- Халх голын байлдаанд домогт 22 дугаар хороог командалж явсан
3. Хурандаа Л.Жамъян- Арми командлагчийн техникийн орлогч дарга, анги нэгтгэлийн дарга
4. Дэд хурандаа Б.Пүрэвжав- Цэргийн дуу бүжгийн ансамблийн удирдаач
5. Хурандаа П.Хаянхярваа- Монгол Улсын Ардын жүжигчин, УГЗ, хөгжмийн зохиолч
6. Хурандаа И.Дамдинжав- Монгол Улсын ууган нисэгчдийн нэг
7. Хурандаа Ш.Дашдорж- НАХЯ-ны хэлтэс, газрын даргаар ажиллаж байсан.
8. Цагдаагийн хошууч С.Жавзмаа- ахмад хуульч
9. Хошууч Ж.Чимиддорж

Хурандаа Х.Сэтэв- цэрэг, иргэний байгууллагад олон жил удирдах алба гүйцэтгэсэн

3) Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар

- Намжилын Бямбацогт- трактор комбайнч, атрын анхны

хөдөлмөрийн баатар

- Хярваагийн Амармэнд-авто тээврийн салбар
- Сэрдамбын Нямдорж- барилгын салбар

Ардын жүжигчин

- Пүрэвжавын Хаянхярваа- Ардын жүжигчин

Гавьяат цолтнууд

- Лувсан-Осорын Нямсүрэн- Гавьяат жүжигчин
- Цэрэнжамцын Ямааранз- Гавьяат тээвэрчин
- Доржпаламын Балжир- Соёлын гавьяат зүтгэлтэн
- Бандийн Пүрэвжав- Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн
- Монхоогийн Жавхлантуяа- Гавьяат багш
- Батмөнхийн Товуу- Гавьяат багш

ЭДИЙН ЗАСГИЙН САЛБАРЫН ХӨГЖИЛ
Сумын хөгжлийн зарим үзүүлэлтүүд

а. Ерөнхий мэдээлэл

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ
Байршлын үзүүлэлтүүд		
Улсын нийслэлээс	Км	710
Хүн ам төвлөрсөн зах зээл	Км	240
Хилийн гарц	Км	-
Бүсийн төв	Км	80
Нийт нутаг дэвсгэр	Га	469.4 мян.га
ХАА-н газар	Га	11044,6
Бэлчээрийн газар	Га	150.0
Тариалангийн талбай	Га	6254.5
Үүнээс: Тариалдаг талбай	Га	2772.0
Усан сан бүхий газар	Га	1835.0
Тусгай хамгаалалттай газар	Га	-
Зам, шугам сүлжээний газар	Га	356.2
Хот, суурины эдэлбэр газар	Га	312.96
Уул уурхайн газар	Га	-
Далайн түвшнээс дээш хэдэн метр өндөр	М	2024.2
Байгалийн ямар бүсэд хамардаг		Ойт хээрийн бүс
Жилийн дундаж температур	Градус	-4.7
Зуны дулааны температур дунджаар	Градус	+34
Өвлийн хүйтний температур дунджаар	Градус	-40
Жилийн дундаж хур тундас ОЖД	Мм	301.0
Хуртай жилийн хур тундас тах	Мм	291.1
Нөхөрлөл	Тоо	2
Компани	Тоо	29
Хоршоо	Тоо	6
Улсын үйлдвэрийн газар	Тоо	2
Төсөвт байгууллага	Тоо	6
Төрийн бус байгууллага	Тоо	8
Шашны байгууллага	Тоо	2
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Тоо	41

б. Хүн ам, зүй, нийгмийн хөгжлийн зарим үзүүлэлтүүд

	2009	2010	2011	2012	2013
Сумын нийт хүн ам	2762	2766	2769	2745	2733
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам	1390	1407	1390	1371	1368
Ажил эрхэлдэг хүн ам буюу ажиллагчид	1081	1079	1092	1063	1058
Ажиллагчид, үйлдвэрлэлийн салбараар:	1081	1079	1092	1063	1058
Мал аж ахуй	880	888	831	809	815
Цахилгаан дулаан	7	7	2	2	2
Холбоо , тээвэр	8	6	11	14	15
Худалдаа үйлчилгээ	27	27	30	32	32
Төрийн байгууллага	37	37	35	35	35
ЕБС	67	64	57	58	56
СӨББ	13	16	16	18	20
Эрүүл мэнд	28	28	28	28	28
Бусад	14	6	82	67	55
Хөдөлмөрийн насны хүн ам:	1804	1802	1802	1794	1789
Ажилгүйчүүдийн тоо	330	328	298	281	286
Үүнээс: эмэгтэй	167	123	167	156	159
Ажилгүйдлийн түвшин,%	23.7	23.3	21.4	20.4	20.9
Сумын өрхийн тоо	740	764	766	765	784
Ядуу	112	121	126	119	126
Нэн ядуу	136	127	115	98	92
Малтай өрхийн тоо бүгд, үүнээс:	577	571	539	502	492
50 хүртэл малтай	242	246	231	203	209
51-100 малтай	136	133	110	109	112
101-200 малтай	117	114	124	119	106
201-500 малтай	45	35	37	34	31
501-ээс дээш малтай	37	43	37	37	34
Малчин өрхийн тоо	430	429	416	402	391
Малчдын тоо	937	920	896	881	855

в. Мал аж ахуйн салбарын хөгжлийн үзүүлэлтүүд

Үзүүлэлтүүд	2009	2010	2011	2012	2013
Малын нийт тоо	64620	60471	53795	55535	55423
Адуу	3436	3657	3846	3718	4319
Үхэр	13115	14109	13400	12995	13474

Хонь	22188	20908	18064	18934	18877
Ямаа	25881	21797	18485	19888	18753
Цэвэр. Эрлийз малын тоо	0	0	0	0	0
Адуу	0	0	0	0	0
Үхэр	0	0	0	0	0
Хонь	0	0	0	0	0
Ямаа	0	0	0	0	0
Малын хашааны тоо	782	782	771	760	679
Бэлчээрийн усан хангамжийн хувь	75	85	90	95	100
Тэжээл бэлтгэл, тн\тэжээл нэгжээр	9890	9900	8980	9500	9053
Үүнээс: Хадсан өвс	9890	9900	8980	9500	9053

г. Газар тариалангийн салбарын хөгжлийн үзүүлэлтүүд

Үзүүлэлтүүд	2009	2010	2011	2012	2013
Үр тариа талбай. га	2813	2294	2294	2256	2577
Ургац. тн	3753.4	3378.5	3315.0	1355.2	2934.0
Тариалсан талбай, га	18.7	17.9	16.1	18.0	19.8
Төмс	15.3	15.3	9.7	12.1	12.4
Хүнсний ногоо	3.4	2.3	5.4	5.9	7.4
Хураасан ургац, тн	75.5	93.2	125.4	97.2	150.5
Төмс	47.2	73.8	95.2	74.1	115.0
Хүнсний ногоо	28.3	19.4	30.2	23.1	25.5

д. Орон нутгийн төсөв, сая төгрөг

Үзүүлэлтүүд	2009	2010	2011	2012	2013
Орон нутгийн төсвийн орлого	41.4	34.1	62.4	55.6	79.1
Хүн амын орлогын албан татвар	1.5	2.5	1.6	2.2	2.9
Бууны албан татвар	0.4	0.4	0.5	0.5	0.6
Ойн гоожин	16.4	17.0	20.4	27.3	54.2
Газрын төлбөр	13.9	9.5	4.5	5.2	-
Ус ашигласны төлбөр	-	-	-	-	0.2
Хүү торгууль	4.6	4.7	5.6	4.3	8.9
Бусад орлого	4.6	-	29.8	16.0	12.3
Орон нутгийн төсвийн зарлага	164.8	171.4	188.3	285.6	309.8
Цалин	107.8	107.8	129.2	192.6	194.6
НДШ, ЭМД	11.8	11.8	14.2	20.8	21.4

Гэрэл цахилгаан	1.2	1.5	1.8	2.4	2.3	
Тээвэр шатахуун	9.4	10.6	14.2	15.9	18.7	
Шуудан холбоо	0.8	1.0	1.7	2.2	2.1	
Албан томилолт	3.0	3.0	3.4	6.8	5.7	
Бусад зарлага	30.8	35.7	24.8	44.9	65.7	
Төсвийн санхүүжилт	Аймгаас	129.3	117.5	165.9	218.4	227.4
	Улсын төсөв	-	-	-	-	-

ХӨВСГӨЛ АЙМГИЙН ЭРДЭНЭБУЛГАН СУМЫН ЕРӨНХИЙ SWOT ШИНЖИЛГЭЭ

Давуу тал	Сул тал
<p>Орон нутгийн онцлог, нөхцөл байдалд тохирсон шийдвэрийг холбогдох хууль журманд нийцүүлэн гаргах эрх нээлттэй</p> <p>Санхүү нягтлан бодох бүртгэл төрийн сангийн нэгдсэн системд холбогдсон</p> <p>Өндөр хурдны өргөн зурвасны шугаманд холбогдсон</p>	<p>ААН, байгууллага төвлөрсөн халаалтанд холбогдоогүй</p> <p>Хот суурин газрын төлөвлөлт хийгдээгүй</p> <p>Эрчим хүчний хангалтын хүчин чадал муу</p> <p>Гадаад харилцаа сул</p> <p>Эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ундны усаар хангагдаж чадаагүй</p>
<p>Унаган төрхөөрөө хадгалагдаж үлдсэн байгалийн өвөрмөц тогтоц бүхий уул, гол, нуур, рашаанууд, биологийн төрөл зүйл, байгалийн нөөц баялаг сайтай үүнээс шинэс модны арвин их нөөцтэй.</p> <p>Загасны нөөцтэй</p> <p>Газар тариалан, МАА-г хослуулан эрхэлдэг</p> <p>Байгалийн хадлан бэлтгэх нөөцтэй</p> <p>Төвийн эрчим хүчний цахилгаан дамжуулах агаарын шугамтай</p>	<p>Төрийн байгууллагуудын барилга байгууламж муудаж хуучирсан</p> <p>Төрийн үйлчилгээний байгууллагуудад ажиллагсдын мэдлэг, чадвар, харилцаа хандлага сул</p> <p>Иргэдийн нийгмийн харилцаанд оролцох идэвхи муу</p> <p>ЖДҮ, үйлчилгээний хөгжил сул, эхлэлийн шатанд байгаа</p> <p>Ажилгүйдэл, ядуурал дорвитой буурахгүй, иргэдийн амжиргааны түвшин доогуур, амиа аргацаасан байдалтай</p>

<p>Суманд үүрэн телефоны 2 оператортай Багууд үүрэн телефоны жи мобайлийн сүлжээнд холбогдсон Нисэх онгоц буух хамгаалалтын зурвас газартай Дани улстай уламжлалт харилцаа, хамтын ажиллагаатай Даяндээрхи хийдийн түүхийн дурсгалт газартай Далийн цэцэг ургадаг</p>	<p>Иргэдийн ажиллах сонирхол дутмаг, бэлэнчлэх сэтгэлгээнээс салаагүй Аялал жуулчлал хөгжөөгүй Зам харилцаа муу хөгжсөн Сүргийн бүтэц алдагдсан /хонин сүрэгт эзлэх ямааны тоо их/ Хээлтэгч хээлтүүлэгчийн тохироо алдагдсан Мал эмнэлэгийн үйлчилгээ сул</p>
<p>Боломж</p>	<p>Саад бэрхшээл</p>
<p>Байгалийн үзэсгэлэн бүрдсэн газруудыг түшиглэн аялал жуулчлал спорт загас агнуур, хөгжүүлэх Гадаад харилцааг хөгжүүлэх Хадлан бэлтгэж тэжээл үйлдвэрлэх Ойн цэвэрлэгээний аргаар мод бэлтгэж, боловсруулах Арьс шир, ноосонд анхан шатны боловсруулалт хийж жижиг дунд үйлдвэрлэл хөгжүүлэх</p>	<p>Түлш шатахууны үнэ зэргэлдээ сумдаас харьцангуй өндөр Өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдэхүүний үнэ, өртөг өндөр Төв суурин газраас алслагдсан</p>
<p>Байгалийн жимс, жимсгэнэ бэлтгэж чанамал, дарс үйлдвэрлэх Төмс, хүнсний ногоо тариалах Улаан буудайн гурил, халтар арвайн гурил, хөц будааны үйлдвэрлэл эрхлэх Тооноос илүү чанарт анхаарсан эрчимжсэн МАА-г хөгжүүлэх Мод үржүүлэг эрхэлж зах зээлд нийлүүлэх Үхэр сүргийг өсгөх Туслах аж ахуйг хөгжүүлэх /гахай, тахиа, зөгий/</p>	<p>Усан цахилгаан станцыг засварлаж ашиглаж чаддаггүй Газрын хөрсний бүтэц хүнд шаварлаг Хот суурин газрын ашиглагдах талбайн хүрэлцээ байхгүй Худалдан авах чадвар сул, зах зээлийн багтааж бага</p>

3.2. Нутгийн удирдлагын зохион байгуулалт

СУМЫН ИТХ-ЫН ТАНИЛЦУУЛГА 2012-2016 ОН

Монгол Улсын шинэ үндсэн хуулийн дагуу 1992 оноос үүсгэн байгуулагдаж, нутгийн өөрөө удирдах ёсыг орон нутагт хэрэгжүүлэн ажилллаж ирлээ.

Тус сумын ИТХ нь төлөөллийн зарчмыг хангасан тухайн нутгийн иргэдийн өөрсдөө сонгож байгуулдаг Үндсэн хуулийн статустай Нутгийн Өөрөө Удирдах байг ууллага юм.

Сумын ИТХ-ын удирдлагын талаарх мэдээлэл: Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага үүсгэн байгуулагдсанаас хойш ИТХ-ын даргаар 1992-1996 онд Д.Ренчинбямбаа, 1996-1998 онд С.Ванчиндорж, 1998-2004 онд Д.Шагдар, 2004-2005 онд Я.Эрхэмбаяр, 2005-2008 онд Д.Батхүрэл, 2008-

2009 онд Х.Очирпүрэв, 2009-2012 онд Н.Энхбаяр, 2012 оноос П.Ариунсан сонгогдон ажиллаж байна. ИТХ-ын орон тооны нарийн бичгийн даргаар 2004-2006 онд М.Батхорол, 2006-2008 онд Ц.Сосорбурмаа, 2008-2011 онд У.Гансүх, 2011 оноос Б.Эрдэнэ-Оюун нар ажиллаж байна

Тус сумын ИТХ нь 4-н байнгын хороо 7 Тэргүүлэгчтэй.

Хурлын Төлөөлөгчдийн талаарх мэдээлэл: 2012 оны аймаг, сум дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын 6 дахь удаагийн сонгуулийн бүрэн эрхийн хугацаанд 21 төлөөлөгч сонгогдож, үүнээс АН-аас 18 төлөөлөгч, МАН-аас 3 төлөөлөгч сонгогдсон.

- Боловсролын түвшингээр ангилбал: Дээд-10, Тусгай дунд- 2, Бүрэн дунд-6, бүрэн бус дунд-3,
- Насжилтаар нь ангилбал:20-30 нас -6, 30-40 нас -4, 40-50 нас-7, 50-60 нас-4, Хүйсээр нь авч үзвэл:эр-18, эм -3
- ИТХ-д сонгогдсон байдлаар нь авч үзвэл: 5 удаа сонгогдсон -1, 3 удаа сонгогдсон -3, 2 удаа сонгогдсон -4,

Тэргүүлэгчдийн талаарх мэдээлэл: Тэргүүлэгчдээр П.Ариунсан, А.Батболд, Б.Гансүх, Г.Батчулуун, Б.Саруул, Д.Ичинхорлоо, Я.Батганаа нар сонгогдон ажиллаж байна. Боловсролын түвшингээр нь авч үзвэл дээд боловсролтой 5, Тусгай дунд боловсролтой 2.

Хороодын талаарх мэдээлэл: ИТХ-ын дэргэд Эрх зүй нутгийн удирдлага болон өргөдөл гомдлын хороо, Төсөв санхүү эдийн засгийн хороо, ХАА байгаль орчин экологи, дэд бүтцийн хороо, Нийгмийн бодлогын хороо гэсэн хороод ажиллаж байна. Хороод эрхлэх асуудлын хүрээнд хяналт шалгалт хийж заавар зөвлөмж өгч ажилладаг.

Багийн ИНХ-ын талаар: 5 багийн ИНХ-тай бөгөөд МУЗЗНДНТУТХ-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулж ард иргэдийнхээ нийтлэг эрх ашгийг хамгаалсан шийдвэр гаргадаг, чадварлаг ИНХ болж үйл ажиллагаагаа тогтмолжуулахын төлөө ИТХ-ын ажлын албатай нягт уялдаа холбоотой ажиллаж байна.

.Хурлын хуралдааны талаар:ИТХ-ын үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан юм. Сумын ИТХ нь МУЗЗНДНТУТ хуулинд заасны дагуу жилд ээлжит хуралдааныг 2-3 удаа хуралдуулж сумын Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Үндсэн чиглэл, Газар зохион байгуулалт, Төсөв батлах гэх мэт асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг. Цаг үеийн зайлшгүй шаардлагатай асуудал гарсан тохиолдолд ээлжит бус хуралдаан зарлан хуралдуулдаг.

Алсын хараа:

Нийтлэг эрх ашигт үйлчилсэн, ил тод, тунгалаг төсөвтэй төрийн үйлчилгээг Иргэний бодитой оролцоо, сэтгэл ханамжийн түвшингээр үнэлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

Эрхэм зорилго:

Хойморь нутгийн хийморьлог Эрдэнэбулганчуудынхаа нийтлэг эрх ашгийг дээдлэн, хувь хүн, өрх гэрийн хөгжлийг эрхэмлэж, баялгийг бүтээгч,

эрх чөлөөт, ажилтай орлоготой иргэд бүхий байгальд ээлтэй, ногоон эдийн засагтай, аялал жуулчлал, газар тариалангаар Хөвсгөл аймагтай тэргүүлсэн жишиг сум болгоход оршино.

Сумын ИТХ-ын SWOT шинжилгээ:

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Үндсэн хуулийн статустай • Мэргэшсэн цомхон бүтэцтэй • Техник тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан • ИТХ-ын төлөөлөгчдийн идэвхи оролцоо сайн • Насжилт залуу • Орон нутгийн онцлог тухайн нөхцөл байдалд тохирсон шийдвэрийг гаргах эрхтэй • Салбар бүрийн төлөөлөлтэй • ИТХ нээлттэй хуралддаг тул иргэд сонгогч хэн боловч санал бодлоо чөлөөтэй илэрхийлдэг • Ажлын албаны үйл ажиллагаа тогтмолжсон 	<ul style="list-style-type: none"> • Жендерийн харьцаа алдагдсан • Ажлын албанд ажилтан дутмаг • Хороодын үйл ажиллагаа жигд бус • ИНХ-ын дарга нарын мэдлэг боловсрол харилцан адилгүй тул үйл ажиллагаа жигд бус • Намын бүлгүүдийн санал санаачлага сул • Мэдээллийн систем бүрэн хангагдаагүй • Цаг үеийн мэдээлэллийг хожимдож авдаг • ИТХ түүний Тэргүүлэгчдээс гаргасан шийдвэрийн хэрэгжилтийг хянах тогтолцоо байхгүй • ИТХ-ын мэдлэг боловсрол харилцан адилгүй
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Төсөв батлахдаа төлөөлөгчид, багийн ИНХ-ын дарга, хороодын үйл ажиллагааны зардлыг тусгах • Давсан орлого батлахдаа иргэдэд чиглэсэн үйл ажиллггааны зардлыг тусгах • ЗЗНДНТУТ хуулиар олгогдсон бүрэн эрх • НӨУЁБ-д иргэдийн итгэх итгэл нэмэгдэж байгаа явдал • Иргэдийн дуу хойлоог сонсож шийдвэрт тусгах, тусгуулах арга хэмжээ авах 	<ul style="list-style-type: none"> • Иргэний танхимын байрны хүрэлцээ муу, тоног төхөөрөмж байхгүй • Төсвийн төслийг харгалзахгүйгээр хайрцагласан төсөв хуваарилж батлуулдаг • Иргэдийн идэвхи санаачлага, оролцоо дутмаг • ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн ажиллах нөхцөл төдийлөн бүрдээгүй • ТББ-уудын үйл ажиллагаа тогтворжоогүй • ИТХ-ын Төлөөлөгчдийг ажиллуулах эдийн засгийн хөшүүрэг байхгүй • НӨУЁБ-ын бүрэн эрхийн асуудал онолын түвшингээс хэтрэхгүй байна • Цалингийн сан байхгүй • Хариуцлагын тогтолцоо байхгүй

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
-------------------------	--

БИНХ-ын дарга нарыг чадавхижуулах	Сургалт зөвлөгөөнийг тогтмол зохион байгуулна
Төлөөлөгчдийн мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх	Сургалт зөвлөгөөнийг тогтмол зохиож, аар аймгийн ИТХ, МНУХ-той хамтран ажиллана
Ажлын албаны орон тоог нэмэх	Цалингийн санг төсөвт суулгаж батлуулна
Иргэдэд мэдээлэл түгээх байдал хангалтгүй	Мэдээлэл түгээх менежмент боловсруулах, санаачлага өрнүүлэх, ОНХС-ийн хөрөнгөөр мэдээлэл түгээх асуудлыг шийдвэрлэнэ
“Иргэний танхим”-ыг хүртээмжтэй байр, тоног төхөөрөмжтэй болгох	Өрөө тасалгаа, техник хэрэгсэлтэй болох талаар УИХ-ын гишүүнд хандана
Иргэдийн идэвхи санаачлага, оролцоо дутмаг	Иргэдийг идэвхижүүлэх тал дээр байгууллагын түвшинд бодлого боловсруулж ажиллана.
Жендерийн харьцаа алдагдсан	Эмэгтэйчүүдийн нийгмийн идэвхи оролцоог нэмэгдүүлнэ
ТББ-уудын үйл ажиллагаа тогтворжоогүй	ТББ-уудыг дэмжиж ажиллана
ИТХ-ын Төлөөлөгчдийг ажиллуулах эдийн засгийн хөшүүрэг байхгүй	Давсан орлогоос шийдвэрлүүлнэ

СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР

Төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгаас зах зээлийн нийгэмд шилжиж, нийгмийн харилцаа өөрчлөгдөн, ард иргэдийн эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэж, өмнө нь үйлчилж байсан хууль журам, дүрмүүдээр тухайн нийгмийн харилцааг зохицуулах боломжгүй болсон үед Монгол улсын үндсэн хууль 1992 онд өөрчлөгдөн батлагдаж, засаг захиргааны нэгжид өөрчлөлт орсонтой холбоотойгоор АДХ-ын гүйцэтгэх захиргаа гэсэн нэр томъёо өөрчлөгдөн, Засаг даргын Тамгын газар гэсэн нэртэй болж, нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага тухайн шатны хурал байхаар хуульчилж өгсний дагуу сумын Засаг даргын тамгын газрын дарга томилогдсон ч зарим албан тушаалд хуучин орон тоогоороо ажилласаар байсан байна. Тухайлбал: Үндсэн хууль батлагдсаны дараа, 1992 оны сүүлчээр тус сум:

- Засаг дарга Д.Шагдар
- Орлогч дарга Ч.Нэргүй
- Нарийн бичгийн дарга Д.Сүхбаатар
- Тамгын газрын дарга С.Эрдэнэсан
- Хөдөлмөр, нийгмийн халамжийн байцаагч Д.Ренчинбямбаа

- Орлого, улсын татварын байцаагч Я.Мэндбаяр
- Татварын байцаагч Д.Дагва
- Ня-бо М.Ганцоо
- Бичээч Р.Гантуяа
- Жолооч С.Ганбат
- Цагдаа а/ч А.Батхуяг
- Цагдаа а/ч Н.Энхтайван
- Төлөөлөгч а/х Д.Баасанцэрэн
- Галч О.Очирбаатар нар ажиллаж байжээ.

Сумын 80 жилийн ойн босгон дээр тус сумын Засаг даргын Тамгын газар нь Аймгийн Засаг даргын 2010 оны 10 дугаар сарын 20-ны өдрийн А/376 тоот захирамжинд заасан 14 хүний орон тоогоор ажиллаж байсан бол сумын хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулах энэ цаг үед доорхи орон тоотойгоор ажиллаж байна.

1. Сумын Засаг дарга Д.Батхүрэл
2. Сумын Засаг даргын орлогч Б.Эрдэнэнаран
3. Сумын ЗДТГ-ын дарга бөгөөд ерөнхий менежер М.Оюумаа
4. Төрийн сангийн мэргэжилтэн Ж.Оюунбилэг
5. ЗДТГ-ын иргэний бүртгэл, дотоод ажил, эрх зүйн сургалт хариуцсан түшмэл Х.Гэрэлтуяа
6. Газрын даамал Б.Энхмаа
7. ЗДТГ-ын ерөнхий нягтлан бодогч Х.Оюунбаатар
8. Сумын нийгмийн ажилтан А.Мөнхжаргал
9. Архив, бичиг хэргийн эрхлэгч, бичээч Р.Гантуяа
10. БОХ-ын улсын байцаагч С.Баярсайхан
11. Сумын мал эмнэлэг, үржлийн тасаг, малын эрүүл мэнд, хүнсний аюулгүй байдал хариуцсан мэргэжилтэн Ө.Батжаргал
12. МЭҮТасгийн мал аж ахуй, үйлдвэрлэлийн технологи, үржил бүртгэл хариуцсан мэргэжилтэн Д.Болормаа

13. МЭҮТасгийн бэлчээр, газар тариалан, жижиг дунд үйлдвэр, хоршоо, худалдаа үйлчилгээ хариуцсан мэргэжилтэн Э.Идэр
14. Ойн мэргэжилтэн Д.Дагва
15. Нярав, аж ахуйн ажилтан Х.Долгорсүрэн
16. Жолооч С.Ганбат
17. Галч зарлагаар Б.Түмэндэмбэрэл, улирлын чанартай галч А.Батхуяг, Р.Бат-Өлзий, үйлчлэгч Д.Даваасүрэн нар ажиллаж байна. Босоо удирдлагатайгаар Засаг даргатай гурвалсан гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа хэсгийн төлөөлөгч д/ч М.Энхболд, цагдаа а/а Б.Наранбаатар, олон нийтийн цагдаа Б.Өлзий, татварын улсын байцаагч Д.Энхцэцэг, нийгмийн даатгалын байцаагч Д.Мянган, байгаль хамгаалагч Я.Лхагваа, Н.Жавхлант, Б.Цэрэнлхам, улсын бүртгэгч Ц.Сосорбурмаа, халамжийн мэргэжилтэн М.Ганцоо, хөдөлмөрийн мэргэжилтэн Д.Анхбаяр нар ажиллаж байна.

Сумын ЗДТГазрын SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Удирдах, манлайлах чадвар сайн • Улс төрийн, төрийн захиргааны, тусгай алба, үйлчилгээний албатууд ажиллаж байгаа • Санхүү, нягтлан бодох бүртгэл төрийн сангийн нэгдсэн системд холбогдсон • 2 давхар барилгатай, олон жил ашиглах боломжтой • Мэргэжилтэй боловсон хүчнээр бүрэн хангагдсан 	<ul style="list-style-type: none"> • Интернет, цахим орчин бүрдээгүй • Нэгдсэн халаалтанд холбогдоогүй • Ажлын байрны тав тухтай орчин бүрдээгүй • Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх орчин бүрдээгүй • ЗДТГ-ын барилгад болон сантехникийн их засвар хийгдээгүй 5 жил болж байгаагаас 1-р давхарын халаалт муудсан • Босоо удирдлагатай албад, байцаагч, мэргэжилтнүүд байгаа нь ажлын давхардал үүсэх, ачааллыг жигдрүүлэхэд хүндрэл үүсгэж байна.
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Залуу боловсон хүчин нийт ажиллагсдын 50 орчим хувийг эзэлж байна. • Шилэн кабелд холбогдох • Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх боломж бүрдэх • Нэгдсэн халаалтанд холбогдох 	<ul style="list-style-type: none"> • Төсөв хөрөнгийн хангалт муу • Ажлын байрны эд хогшил, тоног төхөөрөмж дутмаг

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
-------------------------	--

1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх орчин бүрдээгүй	1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан зам, шатыг бий болгох, төсөл хөтөлбөрт хамрагдах замаар хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэх
• ЗДТГ-ын барилгад болон сантехникийн их засвар хийгдээгүй 5 жил болж байгаагаас 1-р давхарын халаалт муудсан	2.Их засварын төслийн боловсруулан санхүүжүүлэгч байгууллагад хандах, шийдвэрлүүлэх, засвар хийх
• Босоо удирдлагатай албад, байцаагч, мэргэжилтнүүд байгаа нь ажлын давхардал үүсэх, ачааллыг жигдрүүлэхэд хүндрэл үүсгэж байна.	3. Албадуудыг хэвтээ удирдлагад оруулах талаар холбогдох газруудад саналхүргүүлэх, гурвалсангэрээндтавих хяналтыг сайжруулах, хариуцлагын асуудлаар санал хүргүүлэх, орон нутагт шийдвэрлэх боломжоор ханган ажиллана.
• Төсөв хөрөнгийн хангалт муу	4.Орон нутгийн төсвөөр 100% санхүүждэг тул орон нутгийн орлогыг нэмэгдүүлэх, далд эдийн засгийн орлого нөөцийг нэмэгдүүлэх
• Ажлын байрны эд хогшил, тоног төхөөрөмж дутмаг	5. орон нутгийн төсвийн орлого, байгууллагын санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх
• Нэгдсэн халаалтын системд холбогдоогүй	6.Сумын нэгдсэн халаалтанд холбогдоно.
• Интенэт, цахим орчин	7. Интернэтэд холбогдсоноор дотоод сүлжээг бий болгож, ажлын цагийн хийдэгдэл, Дотоод Хяналт Шалгалтын ажил жигдэрнэ.

БӨӨРӨЛЖ БАГ

1 дүгээр багийн товч танилцуулга:

Одоогийн 1-р баг нь Өвөр ширхтэн Урианхайн нутгийг хамарсан Тарган ноён буюу Хишигжаргалын хошуунд харьяалагдаж байгаад 1931 оны засаг захиргааны өөрчлөлтөөр Эрдэнэбулган сумын 4-р баг, 1960 оны өөрчлөлтөөр МАА-н 1-р бригад, 1975-1985 онд Тариалан САА-н МАА-н 4-р ферм, 1985-1992 онд Эг-Үүрийн САА-н 1-р ферм, 1992 оноос Эрдэнэбулган сумын 1-р баг болж өөрчлөгдөж байлаа.

Тус баг нь 136 өрхтэй, 475 хүн амтай, 12973 толгой малтай, хүн амын орлогын гол эх үүсвэр нь МАА эрхэлдэг. Сүүлийн жилүүдэд иргэдийн ахуй амьдрал эрс дээшлэн сууриншиж, худалдаа эрхлэх, барилга байшин барих, тээврийн үйлчилгээ, төмс хүнсний ногоо тариалах зэргээр орлогоо нэмэгдүүлдэг болсны улмаас нийт өрхийн 95 хувь нь телевизор, 32 автомашин, 16 трактор, 75 хувь нь мотоциклтой болжээ.

Багийн төв нь сургалтын танхим, эмчийн үзлэгийн өрөө, чийрэгжүүлэлтийн танхим, соёлын төв, 2 айлын орон сууц зэрэг төрийн үйлчилгээ явуулах

тохилог байр, байшингуудтай, төрийн ажил үүрэг гүйцэтгэх нөхцөл боломжоор бүрэн хангагдсан.

Тус баг нь байгалийн баялаг ихтэй, төрөл бүрийн жимс, жимсгэнэ, эмийн болон цайны ургамлаар элбэг

баян бөгөөд өвчин эмгэгт сайн рашаан ус элбэгтэй, нэн алдартай Сонгино уулын рашаан, Цагаан уулын рашаан, бөөрөлжийн рашаанууд, мэдрэл, ходоод гэдэс, уушигний өвчинд нэн тустай. Мөн олон төрлийн амьтан, загас элбэгтэй, байгалийн үзэсгэлэнт газрууд буюу Сонгино уул, Бүрэг уул, Ацын цахир толгой гэх зэргийн аялал жуулчлал хөгжүүлэх боломжтой газар олонтой.

Тариалангийн атаржсан 1000-аад га талбай ашиглалтгүй байдаг нутаг юм. түүхийн дурсгалт Удганы хүрээний туурь тус багийн нутагт байдаг.

Бөөрөлж багийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Иргэдийн идэвхи оролцоо сайн • Мараа, хужир шүү элбэг • Байгалийн дагалт нөөц баялаг элбэг • 	<ul style="list-style-type: none"> • Хадлангийн талбай муу • Бэлчээрийн хүрэлцээ муу • Иргэд мэдлэг боловсрол муутай • Сургалт сурталчилгаа сул-давтамжгүй, тасралтгүй бус, цогц бус • Газар нутгийн маргаан
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн баялагийг зөв ашиглах, эзэмших • Сүү цагаан идээ боловсруулах үйлдвэрлэл • Малын үүлдэр угсааг сайжруулах • Эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> • Зам харилцаа муу • Төрийн үйлчилгээг явуулахад нөхцөл хангамж хангалтгүй.-унаа

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
-------------------------	--

• Хадлангийн талбай муу	Инженерийн хийц бүхий худагуудыг барих, газрыг хаших, хөцөөг сайжруулах /орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр, иргэдийн санаачлагаар/
• Бэлчээрийн хүрэлцээ муу	Ашиглагддаггүй бэлчээрийг ашиглах, бэлчээрийн даацаас шалтгаалан отрынхныг оруулахгүй байх
• Иргэд мэдлэг боловсрол муутай, • сургалт сурталчилгаа сулдавтамжгүй, тасралтгүй бус, цогц бус	Насан туршийн боловсролыг тасралтгүй явуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр бүлгийн сургалтыг явуулах
• Зам харилцаа муу	1.Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр Өлийн давааг засварлах 2.Зүр хүзүүний давааг /орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр, нутгийн залуучуудын дэмжлэгээр/ засварлах
• Төрийн үйлчилгээг явуулахад нөхцөл хангамж хангалтгүй.-унаа, цэцэрлэгийн байр	1.Мотоциклтой болгох /орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр/ 2.Зуны нүүдлийн цэцэрлэгийн байртай болох /орон нутгийн хөгжлийн сангийн дэмжлэг, иргэдийн оролцоо, дэмжлэг/

ЧИЧИН БАГ:

2 дугаар багийн товч танилцуулга

Тус баг нь 1936 онд 9 дүгээр баг нэртэйгээр одоогийн Чичин, Хувт, Өлөнт, Удган, Булган тал зэрэг нутаг хамрагдан байгуулагдаж байжээ.

1959 онд атрын САА байгуулагдаж, багийн зохион байгуулалт өөрчлөгдөн, ферм, хэсгийн зохион байгуулалтанд орж, 2 дугаар ферм нэртэйгээр ажиллах болсон байна. Анхны фермийн даргаар Ч.Бямбацогт ажиллаж, улмаар Зэрлэг, Архан буурлын нутгаас одоогийн иргэд нүүн ирж суурьшиж байв. Хэсгийн ахлагчаар Д.Тангад, У.Цэгмэд, Ц.Сосорбарам, Б.Лувсанбаяр, М.Дагвадорж, Ж.Мягмар, Г.Доржхүү, Ш.Орос нарын хүмүүс ажиллаж байжээ.

Сум, САА байгуулагдсан хугацаанд ажил үйлсээрээ бусдыгаа хошуучлан ажиллаж байсан Х.Чимиддорж /улсын хошой аварга хоньчин/, Ш.Орос /улсын аварга хоньчин/ нарын олон хүмүүсийн нэрийг дурддаж болно.

Тухайн үеийн фермийн даргаар Ч.Бямбацогт, А.Лүндэнбазар, М.Дагвадорж, Д.Ренчин, Б.Пүрэвдорж нар ажиллаж байсан ба багийн зохион байгуулалтанд эргэн орсон цагаас багийн Засаг даргаар 1986-1992 онд П.Сэнгээ, 1992-1997 онд О.Эрдэнэбаяр, 1997-2012 онд М.Лундаажав, 2012 оноос М.Эрхбаяр нар ажиллаж байна.

Энэ хугацаанд малын эмч, зоотехникч, нярав, нягтлан бодогч, холбоочин зэрэг албан тушаалд Цэрэнжав, Г.Эрдэнэ, Б.Пүрэвдорж, Аюуш, Г.Самдан, З.Цэвэг, Л.Алтангэрэл, Д.Мог, Оюунцэцэг нарын хүмүүс ажиллаж байсан байна.

Тус баг нь 440,0 км² нутагтай, 122 өрх, 449 хүн амтай, малын тоогоороо сумандаа тэргүүлдэг ба адуу 1158, үхэр 3324, хонь 7229, ямаа 5381, нийт 17092 толгой малтай бөгөөд сумын нийт малын 50 орчим хувийг эзэлдэг.

Чичин багийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Сумын төвд ойрхон • МАА, газар тариалан хосолмол • Орон нутагт хэрэгжиж байгаа ямар нэгэн арга хэмжээнд бүрэн хамрагдах боломжтой • МАА хамгийн их өсөлттэй • Багийн цэцэрлэгийн байртай • Цэцэрлэгт хамгийн олон бага насны хүүхдийг хамруулдаг 	<ul style="list-style-type: none"> • Иргэдийн нийгмийн идэвх, оролцоо муу • Малчид хэтэрхий төвлөрсөн • Бэлчээрийн даац хэтэрсэн
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Иргэдийн нийгмийн идэвх оролцоог сайжруулах • Зам гүүрүүдийг сэргээн засварлах • Малчид тариаланчдын хоорондох маргааныг шийдвэрлэх боломжтой • Бэлчээрийн зохицуулалт хийх боломжтой • Гэрэл цахилгааныг шийдвэрлэх /Чичин/ • Цагаан идээ боловсруулах цех ажиллуулах • Зам дагаж аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх • Эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх • Жишиг баг болох 	<ul style="list-style-type: none"> • Сумын төвийн модны мэргэжлийн байгууллагууд бүгд модоо авч байна. • Хавар намартаа нүүхэд зам, гүүр маш муу • Малчид тариаланчдын хооронд үүсэх маргаан, зөрчилдөөнийг зохицуулах арга замыг шийдвэрлэж чаддаггүй

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
1.Зун нь сумынхаа төвөөс алслагдсан, зам харилцаа муу	1. Чичингийн замыг засварлах 2. Гүүр /3/-ийг засварлах
2.Иргэдийн нийгмийн идэвх, оролцоо муу	Сургалт сурталчилгааг сайжруулах, давтамжийг нэмэгдүүлэх
3. Бэлчээрийн даац хэтэрсэн	Отрын айл оруулахгүй байх талаар хуулинд тусгуулах, эрх зүйн үндэслэлд санал оруулах, бэлчээрийн зохицуулалт хийх, отор нүүдэл хийх
4. Сумын төвийн модны мэргэжлийн байгууллагууд бүгд модоо авч байна.	Ойн сэргээлтэнд хяналт тавих, иргэдийн хяналт, оролцоог сайжруулах Нөхөрлөлүүдийг олноор байгуулах, ойн санг эзэнтэй болгох

4. Малчид тариаланчдын хооронд үүсэх маргаан, зөрчилдөөнийг зохицуулах арга замыг шийдвэрлэж чаддаггүй	Эрх зүйн зохицуулалтыг сурталчлан таниулах, тариаланчидтай хамтран ажиллах
5.Багийн төвийг тохижуулах, техник тоног төхөөрөмжөөр хангах	Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө, иргэдийн оролцоо дэмжлэг
Жишиг баг болно	Иргэдийн оролцоо, дэмжлэг, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө

ЗЭРЛЭГ БАГ

3 дугаар багийн товч танилцуулга

Тус багийн нутаг дэвсгэр нь анх сум байгуулагдахад 6,7,8 дугаар багт хуваагдаж байсан бөгөөд 1960 оны үед САА-н захиргаа, нэгдлийн удирдлагыг нэгтгэн, багууд суурь, фермийн зохион байгуулалтанд ороход мал аж ахуйн 3 дугаар бригад, 1992 онд 3 дугаар баг болжээ. 1948 онд одоогийн багийн төв байгаа газарт 3 багийг хариуцсан хүний бага эмчийн салбар байгуулагдаж, Пүрэв доктор, сувилагч Д.Тангад нар ажиллаж ирсэн байна.

1960-аад оноос бригадын төв Зэрлэгийн голд төвлөрч бага эмчийн салбар агент, контор, улаанбулан, агуулах, сүү, тосны завод, холбооны шугам, дизель станц, халуун ус, багийн хариуцлагатны байр гээд төвлөрсөн жишиг багийн төв байснаа сүүлийн жилүүдэд ихэнх барилга байгууламжийг Хирвэстэйн хилийн заставын төв рүү нүүлгэн шилжүүлсэн байна. Одоогоор багийн улаан буланг засварлан, эмчийн үзлэгийн байрыг шинээр барьж, ашиглаж байна.

3 дугаар баг нь одоогийн байдлаар 105 өрхтэй, 376 хүн амтай, адуу 823, үхэр 3372, хонь 2399, ямаа 1684, бүгд 8278 толгой малтай, аймгийн төвөөс 296, сумын төвөөс 56 км алслагдсан, хойд талаараа Цагаан-Үүр сум, зүүн талаараа ОХУ, өмнө талаараа Тариалан, Булган аймгийн Тэшиг сумдтай хиллэн оршдог. Эрдэнэбулган сумын нутаг дэвсгэрийн 50 орчим хувийг эзлэн оршдог баг юм. Хүн амын хувьд харуулууд буюу халх үндэстнүүд голлон суурьшжээ.

Зэрлэг багийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн нөөц баялаг /ой, ан, самар жимс, ургамал/ ихтэй • Хөдөлмөрч • Хадлан тэжээл бэлтгэх талбай сайтай • Байгалийн үзэсгэлэнт болон дурсгалт газар нутагтай • Жуулчны бааз, отогтой 	<ul style="list-style-type: none"> • Иргэдийн идэвхи оролцоо муу • Хүйсийн тэнцвэрт байдал алдагдсан • Төвлөрсөн газраас хэтэрхий хол, алслагдсан
Боломж	Саад бэрхшээл

<ul style="list-style-type: none"> • Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх / байгалийн болон спорт, загас агнуур/ • Байгалийн баялагийг зүй зохистой ашиглах 	<ul style="list-style-type: none"> • Зам харилцаа муу • Алслагдсан • Томоохон голын цаана оршдог, зун, хавар намрын зорчиход хэцүү • Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлээс хараат
---	---

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Завьчны цалин	Багийн ИНХ-р хэлэлцэж, үнэ тарифыг тогтоох, зохицуулалт хийх
Зэрлэг, Бургалтайн голуудад гүүр барих	ОНХ-ийн сангийн хөрөнгө, олон нийтийн иргэдийн санал санаачлага, оролцоо, дэмжлэг
Багийн төв дээр цэцэрлэгийн байр байхгүй	Иргэдийн оролцоо, орон нутгийн хөгжлийн сангийн дэмжлэг

ДУУРГА БАГ: ТАНИЛЦУУЛАГА

Тус баг нь 1959 онд Эг-Үүрийн САА-н төв болсон бөгөөд 1985 оноос хойш Эрдэнэбулган сумын төв, 1992 оны шинэ үндсэн хуулиар засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжид өөрчлөлт орсоноор 1993 онд Дуурга буюу 4-р баг болгосон.

Тус баг нь Эгийн голын эрэг дагуу Дуургын нурууны ар хормойд Хүрэн уулын зүүн урд байрладаг. Далийн ягаан цэцэг, Дани хад, Хагархай толгой Эгийн гол, зэрэг байгалийн үзэгслэнт тогтоцтой, жимс жимсгэнэ, цэцэг ногоогоор арвин гадаад дотоодын жуулчдын сэтгэлийг татсан ХАА, газар тариалан, АЖ-ыг хослуулан хөгжүүлсэн бахдам сайхан нутаг юм.

Багийн засаг даргаар 1993-1994 онд А.Эрдэнэбилэг, 1994-1996 онд М.Өлзийсайхан, 1996-2004 онд А.Ганбаатар, 2004-2008 онд Д.Эрдэнэчимэг, 2008-2012 онд М.Ганбаатар, С. Дэлгэрдалай нар, 2013 оноос Б.Түвдэндорж иргэдэд төрийн үйл ажиллагааны шударга, ардчилсан, хууль дээдлэх, ард түмэнд үйлчлэх зарчмыг удирдлага болгон ажиллаж байна.

2013 оны эцсийн байдлаар 340 өрх, 1201 хүн амтай ба 4818 толгой малтай. Үүнээс адуу- 374, үхэр- 1707, хонь-1226, ямаа- 1511 байна. Ихэнх өрхүүд нь сумын төвдөө төвлөрөн суудаг, төвлөрсөн эрчим хүчний системд холбогдсон, ЗДТГ, ЕБС, СӨБ, ЭМТ, Хилийн цэргийн дугаар застав, ус цаг уурын станц, Эг-ийн голын усан цахилгаан станц, газар тариалангийн компаниуд, арилжааны ХААН болон Төрийн банк, халуун ус, аялал жуулчлал, үйлдвэрлэл үйлчилгээний байгууллага төвлөрөн үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Дуурга багийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд төвлөрсөн • Интернет орчин бүрдэж цахимд холбогдож шинэ техник технологи нэвтэрч эхэлж байгаа • Хүн амын 40 хувь нь суурьшсан • Байгаль экологийн цэвэр хүнсний бүтээгдэхүүнтэй 	<ul style="list-style-type: none"> • Төрийн болон хувийн хэвшлийнхний үйлчилгээний чанар хүртээмж, харилцаа муу • Иргэдийн санхүүгийн чадвар сул • Төсөл хөтөлбөрт хамрагдах хүсэлтэй ч төсөл хийх аргаа мэддэггүй • Халамжийн үйлчилгээг хүссэн, бэлэнчлэх сэтгэлгээтэй • Эрчим хүчний хангамж муу • Зам харилцаа хүнд
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн үзэсгэлэнт газар нутагтай • Аялал жуулчлал хөгжүүлэх боломжтой • Төрөл бүрийн үйлдвэрлэл үйлчилгээ хөгжих бүрэн боломжтой • Сумын төвийн тохижилтийг сайжруулах, гэрэлтүүлэг, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх • Хүүхэд залуучуудын соёл амралтын хүрээлэнг тохижуулах • Мал нядлах, мах хадгалах цэгтэй болох 	<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн гамшигт үзэгдлүүд • Бизнесийн зээлийн хүү өндөр • Иргэд нийгмийн идэвх сул

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
<ul style="list-style-type: none"> • ААН иргэд ТБ –уудын хамтын ажиллагаа муу /дэмжлэг дутмаг/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Иргэд болон боловсон хүчинг чадваржуулах
<ul style="list-style-type: none"> • Хөрш ОХУ-ын Буриадтай мөн Дани улстай уламжлалт харилцаагаа сэргээх 	<ul style="list-style-type: none"> • Хөрөнгө оруулалт, хамтын ажиллагаа оюутан солилцох, мэргэжилтэн бэлтгэх
<ul style="list-style-type: none"> • Байгальд ээлтэй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> • Экологийн цэвэр нутгийн брэндтэй болно.

• Ундны усны хангамжийг сайжруулах	• Гүнийн ундны усны худагтай болсон байна.
• Иргэдийн орон сууцны нөхцөлийг сайжруулах, орон сууцжуулах	• Сумы иргэдийг орон сууцжуулж, эпотекийн зээлд хамруулах
• ААН иргэд ТБ –уудын хамтын ажиллагаа муу /дэмжлэг дутмаг/	• Иргэд болон боловсон хүчинг чадваржуулах
• 3 хороонд хүүхдийн тоглоомын талбайг байгуулах	• Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө, иргэдийн оролцоо, дэмжлэг
• “Иргэндээ ээлтэй баг” болох	• Багийн Засаг даргын идэвх, санаачлага, иргэдийн оролцоо, дэмжлэг, хандлага

УДГАН БАГ:

5 дугаар баг

1994 онд 40 орчим өрхтэй, 2000 гаруй толгой малтай, “Удган” баг шинээр зохион байгуулагдаж, багийн Засаг даргаар Дагсангийн Зоригоо ажиллаж байв. Үүнээс өмнө Бөөрөлжийн нэгдүгээр фермд харъяалагдаж байжээ.

Багийн төв анх Сэрүүний голын Богочийн аманд 6х12 хэмжээтэй нэг байшин барьж төвхнөж байсан ба дараа нь Удганы Нарийны аманд зөөж аваачин тохижуулсан бөгөөд 2006 онд Сэрүүний Бүрхээрт гэдэг газар 6х9 хэмжээтэй байшин барьж, өвлийн төв болгон, одоо энэ хоёр төвдөө багийн иргэдийн хурал, цуглаан хийж, урлаг соёлын арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулдаг юм.

Одоо тус баг нь 78 өрх, 291 хүн амтай, 13400 толгой малтай, 45 сая төгрөгийн хөрөнгөтэй бөгөөд гүний худаг 3, гар худаг 6 ашиглагдаж байна.

Удган нутгаас Боловсролын яамны дэд сайд асан Б.Дамдинсүрэн, АБТА багш Н.Даваадулам нарын эрдэм боловсролтой хүмүүс, П.Жамц, М.Мөнхбат, Т.Эрдэнэбат, С.Хандаахүү, М.Мөнх-Очир, Б.Самданжав, Р.Батсайхан зэрэг сайн малчид төржээ. Мөн П.Жамц, Ж.Нямдорж, М.Гүнтэвсүрэн нарын нутаг усандаа сайн гэгдэх анчид энэ цагт амьдарч байна.

91 настай Н.Нансалмаа, 80-аад насыг зооглож буй Д.Базаргүр, Д.Долгор, П.Норжинсүрэн, М.Орос нарын настан буурлууд амьдарч, үр ач, нутгийн зон олондоо түшиг нөмөр болж, үг сургаалиа хайрлан суудаг билээ.

Манай нутагт Удганы Дамчааравжаалин хийдэд шавилан сууж байсан Г.Дарамрагчаа, түүний эгч Удган ажаа зэрэг мэргэ төлөг тавьж, уул овоогоо аргадан тахидаг, өвдөж зовсон олонд тустай, ид шидтэй хүмүүс ч олон байжээ.

Тус багийн Засаг даргаар Д.Зориг, Сэнгэ, М.Мөнх-Эрдэнэ нар ажиллаж байсан ба 2005 оноос Д.Билэгдэмбэрэл, 2012 оноос М.Мөнх-Эрдэнэ ажиллаж байна.

Удган багийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн төвд ойрхон • Газар нутаг нь орон нутгийн чанартай зам дагуу байрладаг • Байгалийн нөөц баялаг ихтэй 	<ul style="list-style-type: none"> • Газар нутгийн маргаан • Бэлчээрийн даац хэтэрсэн • Холбоо харилцаа муу • Зам , даваа ихтэй • Мэдээллийн хүртээмж муу, суваг цөөн • Сүргийн бүтэц алдагдсан • Төрийн үйлчилгээг нэгжид хүргэх ажил сул
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Мал сүргийн үүлдэр угсааг сайжруулах • Бүтээгдэхүүнээ борлуулах зах зээлд ойрхон • Ойн санг малчны нөхөрлөлүүдэд гэрээгээр эзэмшүүлэх, ашиглуулах 	<ul style="list-style-type: none"> • Гадны хүмүүс байгалийн баялаг ашигладаг • Үйлдвэрлэл явуулах технологийн талаар ойлголт муу

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Газар нутгийн маргаан	
Бэлчээрийн даац хэтэрсэн	Отор нүүдэл хийх, малын чанарыг сайжруулж, тоог цөөлөх
Холбоо харилцаа муу	Дахин дамжуулах станцыг байрлуулах
Зам , даваа ихтэй	Удган давааг засварлах
Мэдээллийн хүртээмж муу, суваг цөөн	
Сүргийн бүтэц алдагдсан	
Төрийн үйлчилгээг нэгжид хүргэх ажил сул	

Эдийн засаг, салбаруудын хөгжил

Эдийн засгийн салбар

Уламжлалт болон эрчимжсэн хөдөө аж ахуйг үр ашигтай хослуулан хөгжүүлэх асуудлыг хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл гэж үзнэ.

Орон нутгийн байгалийн болон бусад нөөцөд суурилсан аялал жуулчлал, худалдаа үйлчилгээ, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг сумын хөгжилд чухалчилна.

Сумын эдийн засгийн салбарын хөгжлийг хангахад төсөвт байгууллага 7, аж ахуйн нэгж байгууллага 36, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 41, малчин 391 өрх голлох үүргийг гүйцэтгэж байна.

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

ГАЗАР ТАРИАЛАН

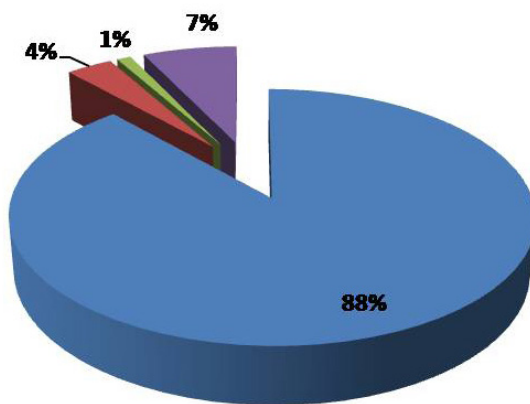
Тус сумын эдийн засгийн үндсэн үйлдвэрлэл ХАА-н салбар бөгөөд үүнээс газар тариалангийн үйлдвэрлэл нь 1959 оноос эх үүсвэр нь тавигдаж 55 жилийн түүхэн замыг туулсан, атрын анхны 10 САА-н нэг бөгөөд 1980-аад оны сүүлч хүртэл амжилттай хөгжиж ирсэн билээ. Эрдэнэбулган сум Эг-Үүрийн САА нь 6013 га эргэлтийн талбайтай 2934 мянган тн үр тариа хураан авч бусад аймаг сумдыг гурил, малын тэжээлээр хангаж байсан томоохон аж ахуй байсны дээр, улсын ургацын хошой болон аваргууд олноор төрөн гарсан улсын хэмжээний тэргүүлэх зэргийн аж ахуй байсан болно. 1990-ээд оноос 2000 оныг хүртэл хугацаанд уг салбар ерөнхийдөө уналтанд орсон нь уг аж ахуй нь олон хуваагдсан, мэргэжилтэй боловсон хүчин, удирдлагын арга барил доголдсон, санхүү эдийн засгийн хүчин чадал муудаж техник технологи хоцрогдсоны дээр байгаль цаг агаарын тааламжгүй нөхцлүүд нөлөөлж газрын үржил шим муудсан зэрэг олон хүчин зүйл нөлөөлж байв. 2000 оноос хойш газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг сэргээн хөгжүүлэхтэй холбогдсон төрийн бодлого аажмаар сайжирч, олон төсөл, хөтөлбөр хэрэгжиж банк санхүүгийн болон зээл, лизингийн үйл ажиллагааг явуулж байгаа нь уг салбарыг хөгжихөд бодит үр дүнгээ өгч байна. 2008 онд Монгол улсын засгийн газраас газар тариалангийн салбарыг хөгжүүлэх Атрын III аяныг зарлан улс орон даяар бодлогын чанартай олон томоохон ажлууд зохион байгуулж явуулсан нь тариаланч, механикжуулагчдын эрч хүч урам зоригийг сэргээн, уг үйлдвэрлэл дахин хөл дээрээ босон хөгжих хөрс суурь тавигдсан болно. Тус сум сүүлийн жилүүдэд газар тариаланг сэргээн хөгжүүлэх, олон талт арга хэмжээг төрийн бодлогын хүрээнд төр засгийн болон төсөл хөтөлбөрийн шугамаар авч хэрэгжүүлснээр жилээс жилд тариалах талбай, га-н ургац нэмэгдэж, ард иргэдийн өсөн нэмэгдэж буй хүнсний хангамж сайжирч, ажилгүйдэл, ядуурал зохих хэмжээгээр буурч байна.

Нийт ургац-3319,5

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн өнөөгийн байдал

Нийт ургац графикаар:

1. 2013 онд 2577 га-д үр тариа, 19,8 га-д төмс хүнсний ногоо, 165-н га-д малын тэжээлийн олон наст тариалж 1 га-с дунджаар 12 цн үр тариа, 78,8 цн төмс хүнсний ногоо хураан авч сумын иргэдийн

- хүнсний хэрэглээг дотооддоо хангах таатай нөхцөл бүрдэж атрын 55-н жилийн ойгоо хөдөлмөр бүтээлийн амжилтаар угтан авсан
2. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд 5-аас дээш жил ажилласан 100 гаруй механикжуулагч, дээд мэргэжлийн ХАА-н инженер 10, агрономич 4, тусгай дунд боловсролтой механик 6, агротехникч 7, гидротехникч 4, сангийн аж ахуй, компанийн дарга, захирлаар ажиллаж байсан 8 хүн байна.
 3. Тус суманд СК-5 комбайн 13, foton guesen комбайн 1, ДТ-75 трактор 3, дугуйт трактор 32 , ХАА-н төрөл бүрийн машин механизм байгаагийн дийлэнх нь буюу 80 % нь 1989 оноос өмнө ирсэн ашиглалтын хугацаа дууссан цаашид өнөөгийн шаардлагыг хангаж ажиллах техник эдийн засгийн нөхцөлгүй болсон.
 4. Энэ судалгаанаас гарсан дүгнэлтээр цаашид нэгжээс авах ашиг шимийг дээшлүүлэхийн тулд эрчимжсэн аж ахуйг хөгжүүлэн цаг агаарын нөхцөлд тохируулан үрийн сортыг сонгон тариалахаас гадна тэжээлийн ургамал тариалан орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна. Энэ зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд эрдэм шинжилгээний байгууллагуудтай хамтран ажиллах шаардлагатай

Газар тариалангийн салбарын SWOT шинжилгээ:

Давуу тал	Сул тал
<p>Үржил шим сайтай хөрстэй Олон жилийн туршлагатай Орон нутагтаа тарьсан хүнсний ногоог хэрэглэх сонирхолтой</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хүнд шаварлаг хөрстэй • Хүний нөөцийн бодлого алдагдсан • Үрийн бодлого алдагдсан • Хөрөнгө санхүүгийн чадваргүй • Агуулах зоорьгүй • Цахилгааны хангамж муу • МАА, ГТ салбар зохицуулалт байхгүйгээс зөрчилддөг • Жимс жимсгэний аж ахуй хөгжөөгүй
Боломж	Саад бэрхшээл
<p>Тэжээлийн ургамал тарих Эрчимжсэн МАА-тай хослуулах Төр бодлогоор дэмжиж байгаа Жимсний мод тариалах Хүний нөөцийг бэлтгэх</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Цаг агаарын тааламжгүй нөхцөлтэй • Банкны зээл өндөр хүүтэй хугацаа богинотой. • Шилмэл сортын үр тариалах боломжгүй

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
МАА, ГТ салбар зохицуулалт байхгүйгээс зөрчилддөг	Хөцөө барих, малчид, тариаланчдын уулзалт зохион байгуулах
Цахилгааны хүчин чадал муу	Дэд өртөө барина.

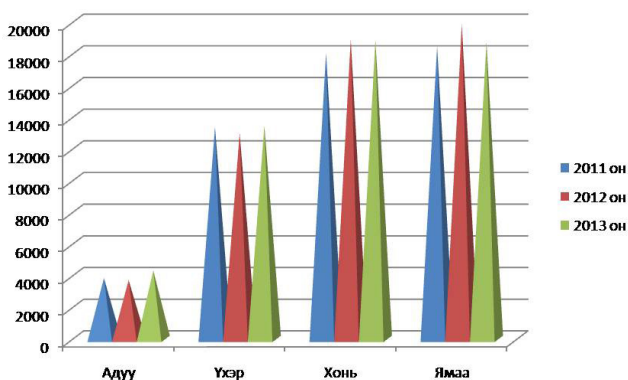
Техник технологи хоцрогдсон	Техникийн шинэчлэл хийнэ. / хор шүршигч / Хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлэх Ногоо даршлах
Хүний нөөцгүй	Мэргэжилтэн бэлтгэнэ
Үрийн бодлого алдагдсан	Үрийн бодлоготой болно / халтар арвай, богино болцтой улаан буудай, санте төмс, эрт ургацын ногоо тариалах /
Хөрөнгө санхүүгийн чадвар сул	Зээлээр дэмжинэ
Агуулах зоорьгүй	“Зоорь” хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ
Банкны зээл өндөр хүүтэй хугацаа богинотой.	Холбогдох байгууллагад уламжилна.
Жимс жимсгэний аж ахуй хөгжөөгүй	Жимсний мод тариалах, боловсруулах

МАЛ АЖ АХУЙ:

Эрдэнэбулган сум нь 2013 оны байдлаар 55423 толгой мал, 391 малчин өрх , 502 малтай өрх байна.

Малын төрөл	2010	2011	2012	2013
Малын нийт тоо Үүнээс	54525	53795	55535	55423
Адуу	3110	3846	3718	4319
Үхэр	11940	13400	12995	13474
Хонь	18923	18064	18934	18877
Ямаа	20552	18485	19888	18753

Малын өсөлт графикаар үзүүлэхэд:

Сүргийн бүтэц графикаар:

- Малын зүй бус хорогдол 1504, үүнээс халдварт өвчнөөр 86 толгой мал хорогдсон ба нийт хорогдлын 90 хувь нь листериоз өвчнөөр хорогдсон байна.
- Нийт төллөсөн хээлтэгч нь 17505 толгой мал, үүнээс гарсан төл нь 17505, хорогдсон төл нь 427, бойжсон төл 17078

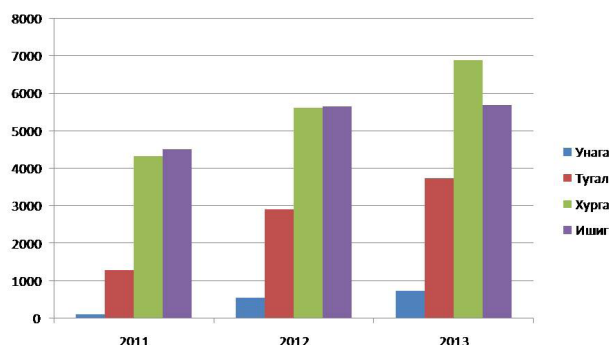
толгой мал байна.

- Малын өсөлтийн графикаас үзвэл, малын тоо дүнгээрээ тогтвортой өссөн Үүнээс бод малын өсөлт тогтвортой аажмаар өсч байна. Бог малын өсөлт 2012 -2013 онд шилжих өвөл зуд болсонтой холбоотой буурсан байна.
- Өнгөрсөн 2013 онд нийт 23463 хээлтэгч малаас төл авах төлөвлөгөөтэй байсан боловч цаг агаарын хүндэрлээс шалтгаалан 17505 эх мал буюу 74,8 хувьтай төлөлсөн байна.
Үүнээс: бойжсон төл хүснэгт, графикаар

Үзүүлэлт	2011 он	2012 он	2013 он
Унага	102	549	739
Тугал	1292	2918	3744
Хурга	4331	5624	6900
Ишиг	4513	5651	5695
Нийт төл	10238	14742	17078

Одоогийн байдлаар бэлчээрийн даац 62,6 хувьтай /бэлчээрийн даац байгаа малдаа харьцуулахад 37.4%-аар хэтэрсэн/ байна. Цаашдаа малын өсөлт энэ хэвээр үргэлжилбэл бэлчээрийн ачаалал үлэмж нэмэгдэх төлөвтэй байна.

2013 онд байгалийн хадлан, тэжээл бэлтгэлийн хэмжээ 9053 тн өвс, 132,5 тн ногоон тэжээл, сумын нөөцөд 269 тн өвс тус тус бэлтгээд байна.

Энэ бүх байдлаас уламжлалт бэлчээрийн мал аж ахуйг энэ хэвээр үргэлжлүүлэх нь цаг агаар хүндэрсэн нөхцөлд ихээхэн эрсдэл дагуулж магадгүй гэсэн дүгнэлт хийж байгаа юм.

Иймд бэлчээрийн даац хүрэлцээгүй болсон нөхцөл байдал, хүн ам төвлөрсөн сумын төвийн ойролцоо байршил, газар тариалан эрхлэх дадлага туршлагадаа тулгуурлан мал аж ахуйг эрчимжүүлэх, сүү, махны үхэр, ашиг шим сайн бог мал, хурдан удмын адуу, гахай, тахиа, шувуу зэрэг

туслах аж ахуйг хөгжүүлэх явдлыг мал аж ахуйн талаар баримтлах гол чиглэл гэж үзэж байна.

Энэ зорилтыг хангахын тулд орон нутгийн удирдлагын зүгээс мал аж ахуйг эрчимжүүлэх бодлого зөвлөмж боловсруулах, сайн чанарын хээлтүүлэгчээр хангах ажлыг зохион байгуулах, бэлчээрийн хүрэлцээ, усан хангамжийг нэмэгдүүлэхэд хүчин чармайлт гаргах нь чухал байгаа билээ.

Мал аж ахуйн салбарын SWOT шинжилгээ:

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн хадлан сайн ургадаг. • Мэргэшсэн туршлагатай малчинтай • Үхэр сүрэг ихтэй 	<ul style="list-style-type: none"> • Өвчний голомттой • Мал аж ахуй бүтээгдэхүүний борлуулах нэгдсэн цэг байхгүй • Мал нядалгааны цэг байхгүй • Нэг малаас авах ашиг шим муу • Борлуулалт муу • Бэлчээрийн даац муу • Малын түүхий эд боловсруулах үйлдвэргүй • МAA-н мэргэжилтэн дутмаг
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Туслах аж ахуй хөгжүүлэх боломжтой • Төрийн бодлогоор дэмждэг • Бэлчээрийн мал аж ахуйг суурин маллагааны арга ажиллагаанд шилжүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> • Зах зээлээс алслагдмал • Цаг агаарын эрс тэс уур амьсгалтай • Хулгай ихтэй • Өвөл усаар дутагддаг

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Өвөл усаар дутагддаг	Гүний худаг гаргана.
Халдварт өвчний голомттой	Ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг хийж, вакцинжуулна.
Мал аж ахуй бүтээгдэхүүн борлуулах нэгдсэн цэг байхгүй	Бодлогоор дэмжиж, нэгдсэн цэгтэй болно.
Мал нядалгааны цэг байхгүй	Нэгдсэн цэгтэй болно.
Малын ашиг шим муу	Сайн үүлдрийн хээлтүүлэгч авна. / Дархадын ууцан сүүлт хонь, Эрчмийн ямаа, Сүхбаатарын адуу, Сэлэнгийн халзан үхэр / Зохиомол хээлтүүлэг хийнэ. / Гефард / Фермерийн аж ахуйг хөгжүүлнэ Туслах аж ахуйг хөгжүүлэх / гахай, тахиа /
Борлуулалт муу	Бүтээгдэхүүний сав, баглаа, боодлыг сайжруулж гадагш нь нийлүүлнэ.

Хулгай ихтэй	Малчдын бүлэг байгуулна.
Цаг агаарын эрс тэс уур амьсгалтай	Тэжээлийн үйдвэртэй болно.
Бэлчээрийн даац муу	Тэжээлийн ургамал тариална. Отор нүүдэл хийнэ
Малын түүхий эд боловсруулах үйлдвэргүй	Анхан шатны боловсруулах үйлдвэртэй болно.
МАН-н мэргэжилтэн дутмаг	Малын эмч, мал зүйч мэргэжилтэн бэлтгэнэ

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарын хөгжил:

ХУДАЛДАА ҮЙЛЧИЛГЭЭ:

Тус суманд анх 1933 онд” Ардын хувь нийлүүлсэн хоршоо ” нэртэйгээр худалдааны байгууллага үүсэн байгуулагдсан. Анхны даргаар нь Содовын Дагвадорж ажиллаж байв. Ардын хувь нийлүүлсэн хоршооноос эхлэлтэй Худалдаа бэлтгэлийн анги нь 1992 оны үед хувьчлагдан задарч гүйцэтгэж байсан үүргийг нь хувийн үйлдвэр, дэлгүүрүүд, ченжүүд гүйцэтгэх болоод 20 гаруй жил болжээ

М а н а й
с у м а н д
о д о о г и й н
б а й д л а а р
д а р а а х
г а з р у у д
х у д а л д а а
ү й л ч и л г э э н и й
ч и г л э л э э р ү й л
а ж и л л а г а а г а а
я в у у л ж б а й н а.
Ү ү н д: Х ү н с н и й
д э л г ү ү р - 1 8,
Б а р а а н ы

д э л г ү ү р - 3, З о о г и й н г а з а р - 2, А в т о с э л б э г - 2, б а р и л г ы н м а т е р и а л ы н д э л г ү ү р
- 1, Б и ч и г х э р г и й н д э л г ү ү р - 1, М а л э м н э л э г - 2, Ү с ч и н - 1, Х а л у у н у с - 1, Д у г у й
з а с в а р - 2, Э м и й н с а н - 2, К о м ь п ю т р ы н ү й л ч и л г э э - 1, Г э р а х у й н ц а х и л г а а н
х э р э г с л и й н з а с в а р - 1, А р ь с ш и р, ц а г а а н и д э э х у д а л д а н б о р л у у л а х ц э г - 3,
О ё д о л з а х и а л г а ү й л ч и л г э э - 2, Ш Т С т а н ц - 1 г а з р у у д ү й л а ж и л л а г а а я в у у л а ж
б а й г а а г а а с а р х и х у д а л д а н б о р л у у л а х 7, т а м х и х у д а л д а н б о р л у у л а х 4 ц э г
т у с г а й з ө в ш ө ө р ө л т э й г э э р ү й л а ж и л л а г а а я в у у л ж б а й н а.

Энэ салбарт ажиллаж байгаа иргэд нь өөрөө өөртөө ажлын байрыг бий болгохоос гадна сумынхаа хөгжил дэвшилд ихээхэн хувь нэмэр оруулан ажиллаж байна.

Худалдаа үйлчилгээ эрхэлж байгаа газрууд хүнс болон бараагаа Улаанбаатар хот, Мөрөн, хилийн дээс алхан Хятад ард улсын Бээжин, Эрээн хотоос бараагаа татан сумынхаа ард иргэдийн

хэрэгцээнд тулгуурлан үйл ажиллагаагаа явуулан өргөжин тэлсээр байна.

Эдгээр худалдаа үйлчилгээний газруудаас олон жил амжилттай ажиллаж байгаа газруудыг нэрлэвэл: Наранмандал дэлгүүрийн эзэн Я.Юра 1991, Тэнгэр - Бямбасүрэн 1995, Марал - Я. Сүхчулуун, Далай ээж – Доржхүрэл, Д. Эрдэнэчимэг 1998, Одод- М.Амаржаргал 1999 оноос эхлэн тогтвор суурьшилтай олон жил үйл ажиллагаагаа тасралтгүй эрхэлсээр байна.

Анх худалдаа үйлчилгээ эрхлэгчид хамтарч 2009 онд “Худалдаа үйлчилгээ эрхлэгчдийн холбоо” байгуулж, М.Амаржаргал холбооны даргаар ажиллаж байсан бөгөөд 2013 оноос Я.Сүхчулуун даргаар нь ажиллаж холбооны хүрээнд дараах “Уриалга”, “Зорилго” – ыг дэвшүүлэн ажиллаж байна.

Уриалга: “Та бидэнд ханд. Бид танд шинэлэг бүхнээр үйлчлэх болно”

Зорилго: Сум орон нутгийнхаа амьдрал ахуй, хэрэгцээнд тулгуурласан эрүүл, аюулгүй, цэвэр тав тухтай орчинд тансаг хэрэглээгээр үйлчлэх болно.

Худалдаа, үйлчилгээний салбарын **SWOT шинжилгээ:**

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Сургалтанд хамрагдсан • Ажлын арга барил, дадлага туршлагатай • Зээлийн хэмжээ нэмэгдсэн, хугацаа урт • Хэрэглэгч олон /сэлбэг, барилгын материал, лизинг/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Алслагдмал, өртөг өндөр • Зам харилцаа муу • Нэгдсэн халаалтгүй • Цэвэр усны хангамж муу • Мэргэжилтэн дутмаг • Бараа татах тээврийн хэрэгсэлгүй • Иргэдэд зээлээр үйлчилдэг • Тохижилт муу • Дэвшилтэт техник хэрэгсэлгүй • Цайны газар, зочид буудал цөөн
Боломж	Саад бэрхшээл

<ul style="list-style-type: none"> • Зээлд хамрагдах боломжтой • Харилцаа хандлагаа өөрчлөх • Соёлтой үйлчилгээг нэвтрүүлэх • Худалдааны бөөний төв байгуулах 	<ul style="list-style-type: none"> • Тээврийн хөлс өндөр • Арилжааны банкны зээлийн хүү өндөр • Хувь хүн тендерт оролцох эрхгүй. • Хэрэглэгч цөөн, худалдан авах чадвар муу
---	---

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Эрүүл ахуйн болон үйлчилгээний стандарт хангадаггүй	Гүний худаг гаргана. Мэргэжил арга зүйгээр хангана
Цахилгааны хүчин чадал муу	Дэд өртөө барина.
Энгийн галлагаатай	Нэгдсэн халаалтанд холбоно.
Мэдээ мэдээлэлээр дутмаг	Интернетэд холбогдоно.
Орчины тохижилт муу	Гудамж талбайн гэрэлтүүлэгтэй болно.
Согтууруулах ундааг зөвшөөрөлгүй зарж байна.	Мэдээлэл авч хяналт шалгалтыг сайжруулна
Гэмт хэрэг зөрчил ихтэй	Камержуулна
Тусгай зөвшөөрөл бүхий ААНБ хууль журам зөрчиж байна.	Сурталчилна.
Зам харилцаа муу	Зам давааг засна.
Санхүүгийн чадамж сул	Зээл ,Төсөл хөтөлбөрт хамруулна.
Тээврийн хөлс өндөр	Зам давааг засварлана.
Арилжааны банкны зээлийн хүү өндөр	Холбогдох байгууллагад уламжилна.
Хэрэглэгч цөөн	Гадагш тээвэрлэнэ. / сав, баглаа, боодлын нь сайжруулах /
Цайны газар, зочид буудал цөөн	Зээлээр дэмжинэ

ЖИЖИГ, ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ

Манай сумын хувьд МАА хөгжүүлэхээс гадна мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, мод модон эдлэл, гурил гурилан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, өрхийн үйлдвэрлэл түлхүү хөгжих боломжтой юм. Тус суманд ЖДҮ-лэл эхлэлийн шатандаа байна. Иймд сумаас ЖДҮ-ийн цар хүрээг өргөтгөх, орон нутгийн эдийн засгийн боломж, түүхий эд, ажиллах хүчний нөөцөд тулгуурлан ирээдүйд үр ашгаа өгөх, зах зээлд өрсөлдөх чадвар бүхий бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээг нэмэгдүүлэх, үйл ажиллагааг өргөтгөх, шинээр байгуулах замаар ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх, орон нутгийн бренд бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, эдийн засгийн чадавхийг бэхжүүлэх, иргэдийнхээ амьжиргааг дээшлүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллаж байна. ЖДҮ-лэлийн чиглэлээр хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч, мужаан, сүүн бүтээгдэхүүн, ааруул үйлдвэрлэгч, хатуу, зөөлөн оёдлын

үйлчилгээ эрхлэгчид, эсгий урлалын үйлдвэрлэгч тус тус ажиллаж байна. Тэдний үйл ажиллагаанаас товч танилцуулья.

Талх, нарийн боов: Талх, нарийн боовны 7 цех үйл ажиллагаа явуулж, сүүн бүтээгдэхүүн, ааруул үйлдвэрлэгч – 9, сумын иргэд болон гал тогоо бүхий газрууд, сургуулийн “Үдийн цай” хөтөлбөр зэрэгт гэрээгээр нийлүүлэн гурилан бүтээгдэхүүнээр ханган ажиллаж байна. Сумын ИТХ-аар тэргүүлэх чиглэлээ тодорхойлон сум хөгжүүлэх сан, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан болон бусад төсөл хөтөлбөрөөс хөнгөлөлттэй зээл олгох зэргээр дэмжлэг үзүүлж байна.

Модны үйлдвэр: Суманд хөрөө рам 8, мод үржүүлэгийн талбай-6, мужаан-5 ажиллаж байна.

Ахуйн үйлчилгээ: Монгол дээл, гутал, өвөл зуны гутал, төрөл бүрийн загварын хувцас, эсгий зарим төрлийн төмөр, модон эдлэл гэрийн нөхцөлд үйлдвэрлэж байна.

Бусад үйлчилгээ, Халуун ус 1, үсчин 1, цахилгаан гагнуур 5, авто машин засвар 2, дугуй засвар 4 ажиллаж байна.

Сумын зарим бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг авч үзвэл дараах байдалтай байна.

Салбар, төрөл 2012 он		Нийт бүтээгдэхүүн, сая.төг			Нийт борлуулалт, сая.төг		
		2013 он	Өсөлт, бууралт	2012 он	2013 он	Өсөлт, бууралт	
Мах, махан бүтээгдэхүүн	ТН	1977350.0	2261190.0	13204.0	1977350.0	2261190.0	283840.0
Арьс шир	ш	45248.0	58452.0	13204.0	45248.0	58452.0	13204.0
Ноос, ноолуур	ТН	404722.0	435969.2	44446.1	404722.0	435969.2	31247.2
Будаа	ТН	447216.0	523479.0	76263.0	495000.0	523479.0	473979.0
Төмс, хүнсний ногоо	тн	60390.0	100500.0	40110.0	12300.0	21000.0	8700.0
Зүсмэл	М2	18705.3	33049.6	14344.3	18705.3	33049.6	14344.3

Манай суманд суудлын авто машин 136, ачааны авто машин 128, пад трактор агергатын хамт 84, мотоцикль 350 гаруй байдаг бөгөөд 2013 онд зорчигч эргэлт, тээвэрлэсэн зорчигч, тээврийн орлого өмнөх онтой харьцуулахад 10.3%-20.5%-иар нэмэгдэж, тээвэрлэсэн ачаа 18.8%-иар буурсан байна

Үзүүлэлт	2012 он	2013 он	өсөлт, бууралт
Зорчигч эргэлт /мян.хүн/км/	98,0	122,0	
Тээвэрлэсэн зорчигч /мян.хүн/			

Тээвэрлэсэн ачаа /тн/	1584	1678	
Тээврийн орлого /сая.төг/			

Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн SWOT шинжилгээ:

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Тэжээлийн үйлдвэр эрхэлж байсан туршлагатай • Төрөөс үзүүлж буй урамшуулалд хамрагдах • Ард иргэдээ экологийн цэвэр бүтээгдэхүүнээр хангах • Байгалийн нөөц баялаг ихтэй • Төвлөрсөн эрчим хүчинд холбогдсон • Хөдөлмөрч • 	<ul style="list-style-type: none"> • Техник технологи хуучирсан, дутагдсан • Зам харилцаа муу • Мэргэжилтэй хүний нөөц дутмаг • Хэрэглэгч цөөн • Мэдээ мэдээлэл дутмаг • Хөрөнгө санхүүгийн чадамж сул • Цахилгаан хангамж муу • Нэгдсэн халаалтгүй • Үйлдвэрлэлийн зориулалттай газар бага • Гар аргаар үйлдвэрлэл явуулдаг • Байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж чаддаггүй • хөрөө рамаас гарсан модны үртэс, хаягдлыг ашигладаггүй
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Зээл ,Төсөл хөтөлбөрт хамрагдах боломжтой • Сургалт сурталчилгаанд хамрагдах боломжтой • Тэжээлийн үйлдвэрийг хөгжүүлэх. • Брэнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх • Загас үржүүлэх боломжтой • Эсгий, эсгий гутлын үйлдвэр байгуулах 	<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн эрс тэс уур амьсгалтай • Эрх зүйн орчин сайнгүй • Хулгай гарах магадлалтай • Мэргэжлийн хяналтын газрын шаардлага хэт өндөр, шат дамжлага ихтэй • Банкны зээлийн хүү өндөр, хугацаа богино • Зах зээлээс алслагдмал, өртөг өндөр

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Цэвэр ус	Гүний худаг
Цахилгааны хүчин чадал муу	Дэд өртөө барих
Халаалт	Нэгдсэн халаалтанд холбох
Мэдээ мэдээллээр дутмаг	Шилэн кабельд холбогдох
Орчны тохижилт муу	Гудамж талбайн гэрэлтүүлэг
Техник технологи хуучирсан, дутагдсан	Зээл тусламжинд хамрагдана.
Хулгай гарах магадлалтай	Камержуулна
Тусгай зөвшөөрөл бүхий ААНБ хууль журам зөрчиж байна.	Сургалт сурталчилгааг зохион байгуулж, хяналтыг сайжруулна.

Хэрэглэгч цөөн	Бусад сумдад борлуулалт хийнэ.
Хөрөнгө санхүүгийн чадамж сул	Төсөл хөтөлбөрт хамруулна.
Эрх зүйн орчин сайнгүй	Холбогдох байгууллагад уламжилна.
Мэргэжлийн хяналтын газрын шаардлага хэт өндөр, шат дамжлага ихтэй	Холбогдох дээд байгууллагад уламжилна.
Хүний нөөц дутмаг	Ой үржүүлэгч, ойн мэргэжилтэн, ахуй үйлчилгээний мэргэжилтэн, барилгын материалын мэргэжилтэн бэлтгэх
Хүнсний өргөн хэрэглээний бүтээгдэхүүнийг өөр аймаг, сумаас зөөдөг	Гурилын үйлдвэр барих, хөц будааны үйлдвэр барих
Гар аргаар үйлдвэрлэл явуулдаг	ЖДҮ-ын тоног төхөөрөмж авахад нь дэмжлэг үзүүлнэ
Байгалийн нөөцийг зүй зохистой ашиглах	Загас үржүүлэг, жимс жимсгэнэ боловсруулах, нутгийн нэрийн цай,
Хөрөө рамаас гарсан модны үртэс, хаягдлыг ашигладаггүй	Шахмал түлш, хавтангийн үйлдвэр байгуулах

АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ:

Эрдэнэбулган сум Аймгийн төвөөс 240 км, Улаанбаатар хотоос 710 км бөгөөд МОНГОЛ улсынхаа хоймор сайхан нутаг Хөвсгөл аймгийн зүйн хойд талд ОХУ-тай хил залган оршдог. Аялал жуулчлал хөгжих таатай орчин бүрдсэн ард түмний ёс заншил, үндэстэн ястан, уламжлал, хэл соёл, түүх, хөшөө дурсгал, булш бунхан, ан амьтан, үзэсгэлэнт болон өвөрмөц тогтоц бүхий газар, археологийн олдвор, судлагдаж шинжлэгдээгүй биширмээр сайхан нутаг, хүмүүсийн хүсэл тэмүүлэл, сэтгэлийг татах байгалийн үзмэрээр баялаг юм. Тус суманд аялал жуулчлалын салбар хөгжөөд 18 жил болж байгаа ч богино хугацаанд түргэн хурдацтай хөгжиж таатай нөхцөл боломжийг нээн өгч байна. Өнөөдрийн байдлаар манай суманд АЖ-ын 4 компани улирлын чанартай үйл ажиллагаа явуулж, жилд дунджаар гадаадын 60, дотоодын 110 аялагчийг хүлээн авч үйлчилдэг. Энэ нь тухайн жилд ирж буй аялагчдын 30 орчим хувийг эзэлдэг. Цаашид Эрдэнэбулган суманд АЖ-ын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах иргэн, ААН болон аялагчдын тоо өсөн нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байна. Дэлхий дахинд түүний дотор манай оронд жуулчдын хүсэл сонирхол жилээс жилд нэмэгдэж байгаа нь тэдэнд халуун дотно, соёлтой үйлчилгээ үзүүлж, жуулчдын сэтгэл ханамжийг улам илүү татаж байгаатай холбоотой юм. Иймд байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй Спорт АЖ-ыг хөгжүүлэх түүнчлэн байгалийн нөөцийн ашиглалт, хамгаалалт эко жуулчлалыг эрхэм зорилго болгон хөгжүүлбэл сөрөг нөлөөлөл багасна. “Эко аялагч”-дын онцлог шинж чанаруудыг дурьдвал:

- Хүрээлэн буй орчны талаар өргөн мэдлэгтэй
- Аялалд их зардал гаргадаг

- Өндөр боловсролтой
- Орон нутгийн үйлчилгээг худалдан авахыг хүсдэг
- Үнэн зөв, чанартай мэдээллийг шаарддаг туршлагтай хүмүүс байдаг.

Аялал жуулчлалын SWOT шинжилгээ:

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн үзэсгэлэнт болон өвөрмөц тогтоц бүхий газар олонтой • Спорт, загасчлал хөгжүүлэх нөөцтэй • Морин аялал болон бусад төрлийн аяллын бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нэвтрүүлэх нөөцтэй • Даян дээрх орчмын үзэсгэлэнт газар нутагтай • Далийн цэцэг ургадаг 	<ul style="list-style-type: none"> • Дэд бүтэц муу хөгжсөн • Иргэд болон бизнес эрхлэгчид аялал жуулчлалын талаар ойлголт дулимаг • Иргэдийн хандлагыг өөрчлөх, мэдээ, мэдээллийг нэмэгдүүлэх
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Сурталчилгаа хийх- • Харилцаа тогтоох – Вэф сайт, цахим хуудас ажиллуулах • Аялал жуулчлалын үзэсгэлэн, форумд оролцох • Хамтын ажиллагаа /ССАЖ-ын сайд Ц.Оюунгэрэл/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Эрх зүйн зохицуулалт хатуу • Зам харилцаа хэцүү

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Байгалийн нөөц баялгийг хамгаалах, ашиглах менежментийн төлөвлөгөө байхгүй.	Сумын ойн нөөцийн менежментийн төлөвлөгөөтэй болно.
Аялал жуулчлалын байгууллагын хөтөч манай нутгийн түүх соёлын тухай мэддэггүй.	Танилцуулга бэлтгэж, гарын авлага материалаар хангана, хөтчийг сургалтанд хамруулах, мэргэшүүлэх

Орон нутаг, аялал жуулчлалын байгууллагууд, иргэд хамтарч ажилладаггүй	Уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулна. Аялал жуулчлалын бодлогын баримт бичигтэй болно, аяллын маршрутыг батлах, хэрэгжүүлэх
--	--

А. Хатуу дэд бүтцийн хөгжил

Эрдэнэбулган сумын дэд бүтцийн салбарын хөгжил:

Ерөнхий мэдээлэл:

ЗАМЫН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ: Улсын чанартай зам 45 км, орон нутгийн чанартай гол зам 200 гаруй км, замын нөхцөл ерөнхийдөө муудсан. 80км яваад Уньт –Мөрөнгийн хатуу хучилттай замд холбогдох боломжтой

Эгийн голын төмөр бетонон гүүр 76м урт 1998 онд ашиглалтанд орсон одоог хүртэл урсгал засвар хийгдээгүй. Бэрх , Асайт, Уртын ам, Цагаан чулуутын модон гүүрнүүдийг засаж шинэчилсэн . Өл, Урт, Удган даваанууд үерт идэгдэж жалга, гав гуу гарч эвдрэлд орсон учир орон нутгаас үе шаттай засварлахаар төлөвлөж байна.

Нийтийн тээврийн үйлчилгээ эрхэлдэг албан ёсны аж ахуйн нэгж байхгүй. Эг-Үүр, Мөрөн, Эг-Үүр-Эрдэнэт-Дархан-Улаанбаатар чиглэлд хувиараа нийтийн тээврийн үйлчилгээг 7 иргэн тогтмол үзүүлж байна. Ашиглагдаж буй авто машин нь istana-4, УАЗ фурган -2, Дунд оврын автобус-1.

ЦАХИЛГААН ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ХАНГАМЖ:

Дани улсын хөрөнгө оруулалтаар 200кв хүчин чадал бүхий усан цахилгаан станц барьж 2007 онд ашиглалтанд оруулж хоёр жил ашигласан. /өсөн нэмэгдэж буй цахилгааны хэрэглээг хангаж чадахгүй болсон/ 2009 онд Тариалан сумаас агаарын 15кВа-н 80км шугам татаж төвийн эрчим хүчинд холбогдсон. Цаашид сумын төвийн 04-н шугамыг шинэчлэх, дэд өртөөний тоог нэмэгдүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн.

ДУЛААНЫ ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ХАНГАМЖ:

980-д онд САА-н тэжээлийн үйлдвэр, бусад цех, байгууллагуудыг холбосон 600м шугам, хоёр уурын зуух ашиглаж байсан боловч 1992 оноос хойш ашиглагдаагүй тоногдож, цаашид ашиглах боломжгүй болсон. Одоогийн байдлаар төсвийн байгууллагууд нам даралтын зуух ашиглаж байна.

ХОЛБОО, МЭДЭЭЛЛИЙН СҮЛЖЭЭНИЙ ХӨГЖИЛ:

Манай холбооны салбар 1959 онд бригадын холбооны зориулалттайгаар Тариалангаас 80км ган агаарын шугам, 1ш МБ аппараттайгаар ажиллаж

эхэлсэн. 1985 онд Сангийн аж ахуй байгуулагдахад эрхлэгч, залгагчтайгаар ажил нь идэвхжиж энэ ондоо Экран- Кр станц, багуудад шуудан хүргэх машин нэмэгдэж ажилласан байна. 1989 онд одоогийн ашиглаж байгаа барилга ашиглалтанд орж 2 залгагч, 1 монтёр, эрхлэгч, жолоочийн бүрэлдэхүүнтэй 1991 он хүртэл ажиллан, 1991 онд электрон АТС –С1248 35 хэрэглэгчтэй ажиллаж эхэлсэн билээ. 2007 онд Жи мобайлын сүлжээний төхөөрөмж, 2011 онд Юнителын сүлжээний төхөөрөмж, 2012 онд МЦХ-ны ZXJ-10 АТС микомын интернет ажиллаж эхлэв. Дээрх операторууд бүгд висат станцаар дамжуулах асуудлаа шийдсэн. 2012 онд өндөр хурдны шилэн кабель баригдаж эхлээд 2013 онд дууссан боловч ажлын гүйцэтгэл дутуу хийгдсэн шалтгаанаар Агентлаг хүлээж аваагүй байна. Шилэн кабелийн трансин дагуу шавар намаг ихтэй, агаарын шугамтай, гадны нөлөөнд гэмтэх эрсдэл ихтэй. Шилэн кабелийг хүлээж авах, бэхжүүлэх, төсвийн газруудад Шилэн кабель татах, МЦХ ХХК-НЫ АТС-ыг сольж, айл өрхүүдийг интернеттэй болгох зорилт тавин ажиллаж байна.

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ БОЛОН УНДНЫ УСНЫ ХАНГАМЖ:

Сумын төвийн ундны усны хэрэгцээнд улсын төсвийн хөрөнгөөр баригдсан гүн өрмийн худаг 1, хөдөөгийн багт бэлчээрийн менежментийг сайжруулах зорилгоор баригдсан 18 худаг, Мөн иргэд хувиараа гаргасан 103 гар худаг, 100 гаруй гол горхи, булгаас хэрэглээний усаа хангаж байна.

БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТ

Инженерийн хийцтэй барилга байгууламжийн 90 хувь нь насжилт өндөртэй, сумын төвийн тохижилт харьцангуй муу. Хотжилтыг хөгжүүлэхэд газар, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ хэтэрхий давчуу байна.

ГАЗАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Сумын газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөг жил бүр ИТХ-ын хуралдаанаар батлуулж мөрдөж ажилладаг боловч газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөгүйгээс газар олголт эмх цэгц муутай байгаа билээ.

Хатуу дэд бүтцийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Төвийн эрчим хүчний цахилгаан дамжуулах агаарын шугамд холбогдсон • Өндөр хурдны интернетэд холбогдсон • Малчид 100% сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэртэй • Хэрэглээний усан хангамж сайн • Үүрэн холбооны хоёр сүлжээтэй, багууд суурин болон хөдөлгөөнт холбоог хэрэглэж байна • Усан цахилгаан станцтай 	<ul style="list-style-type: none"> • Сумын төвийн эрчим хүчний хүрэлцээ хангамж муу • ШТ материалын хангамжийн өрсөлдөөн байхгүй • Ундны усан хангамж муу /стандартын шаардлага хангасан худаг нэг / • Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө байхгүй • Байгууллага бүр тус тусдаа нам даралтын болон модоор галладаг зуух ашигладаг /ердийн галлагаа/ • Эгийн голын бетонон гүүрний засвар үйлчилгээ огт хийгдээгүй • Шуудан хүргэлт хангалтгүй • АА нэгж, байгууллагууд интернетэд бүрэн холбогдоогүй • Дэд бүтцийн салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг АА нэгж, мэргэжлийн байгууллага байхгүй • Инженерийн хийцтэй барилгын насжилт өндөр • Усан цахилгаан станц эвдэрч гэмтсэн, хүчин чадал нь сумын төвийг хэрэгцээг хангахгүй болсон
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Дулааны нэгдсэн системд холбогдох • Эрчим хүчний хүрэлцээ хангамжийг нэмэгдүүлэх /ДП-ний тоог нэмэгдүүлэх/ • ШТС-ын тоог нэмэгдүүлэх • Стандартын шаардлага хангасан гүний худгийн тоо нэмэгдүүлэх • Шуудан хүргэлтийг тогтмолжуулах • Бетонон гүүрэнд урсгал засвар хийх, үйлчилгээг тогтмолжуулах • Орон нутгийн чанартай даваа, гүүрнүүдийг ОНХ-ийн сангийн хөрөнгөөр засаж сайжруулах • Төсвийн байгууллага, АА нэгжүүдийг интернетэд бүрэн холбох • Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах • ОНХС-ын хөрөнгийг ашиглах 	<ul style="list-style-type: none"> • Замын нөхцөл муу, даваа, гол горхи олонтой • Хөрөнгө санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг / их хэмжээний хөрөнгө шаардагдах/ • Суурин газрын талбай бага /Эгийн гол, Хүрэн уул, намаг, тариалангийн талбайгаар хүрээлэгдсэн / • Төв суурин газраас алслагдсан

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Цахилгаан эрчим хүчний хангамж муу	04-н шугам шинэчлэх, дэд өртөөний тоог нэмэгдүүлэх
Стандартын шаардлага хангасан ундны усан хангамж муу	Ундны усны хайгуул судалгаа хийлгэх, гүний худгийн тоог нэмэгдүүлэх, зарим гадаргын болон худгийн усыг шинжилгээнд тогтмол хамруулах
Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөгүй	Мэргэжлийн байгууллагад захиалга өгч газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө хийлгэх
Интернет орчин хязгаарлагдмал	Төсвийн бүх байгууллагыг интернетэд холбож Wi-Fi төхөөрөмж сурилуулж утасгүй Net-н хамрах хүрээг өргөтгөх
ШТС өрсөлдөгчгүй, үйлчилгээний чанар муу	Өрсөлдөгч компанийг бодлогоор дэмжих
Орон нутгийн чанартай гүүр, даваанууд эвдэрч муудсан	ОНХС-ын эх үүсвэрээр үе шаттайгаар засварлах
Усан цахилгаан станц эвдэрч, шуудуу нь нурж эхэлсэн	Мэргэжлийн байгууллагаар дүгнэлт гаргуулах

Б.Зөөлөн дэд бүтцийн хөгжил

БАНК, САНХҮҮГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ:

ХААН БАНК Сумын төсвийн нийт орлогын 86.6%-ийг татварын орлогоор, 13.4%-ийг татварын бус орлогоор бүрдүүлж байна. Анх 1977 онд Эрдэнэбулган сумын Тооцооны касс нэртэй үйл ажиллагаагаа эхэлж байжээ. 1991 онд тооцооны касс татан буугдаж ХАА-н банкны тооцооны төв болж үйл ажиллагаагаа явуулж байсан. 2003 онд хувьчлагдаж

2006.11.22 нд ХААН банк нэртэй болж өдийг хүртэл үйл ажиллагаа нь өргөжин монгол орны өнцөг булан бүрт тархсан сүлжээний ачаар бид өргөн уудам нутагт амьдарч буй бүх харилцагчдадаа санхүүгийн үйлчилгээг бодит цагийн горимд түргэн шуурхай хүргэж нийгмийн бүхий л хүрээ, бизнесийн бүхий л салбарт хүрч ажиллаж байна. Хаан банк нь харилцагчдынхаа алтан цагийг хэмнэх, банкны үйлчилгээг илүү хялбар болгох зорилгоор цахим банкны бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэн ажиллаж байна.

Манай тооцооны төв давхардсан тоогоор 3149 харилцагч, 77

байгууллагатай хамтран ажиллаж “Эрхэм таны итгэл анд урианд” дор үйлчилгээгээ үзүүлж байна. Манай тооцооны төв нь сумын хэмжээнд зах зээл эзлэлт 70-80 хувийг эзэлдэг. Бидэнд итгэл хүлээлгэсэн олон мянган харилцагчдадаа талархлаа илэрхийлье.

2013 онд байрандаа өргөтгөл хийж орчин үеийн банкны үйлчилгээний стандартын дагуу тохижуулан дулаан, тав тухтай орчинд үйлчилгээгээ явуулж байна. Ингэснээр харилцагчдын хувийн нууц алдагдах байдал арилж, зээл авах болон бусад үйлчилгээ авахад маш таатай орчныг бүрдүүлсэн. Цаашид байрны гадна болон дотор тохижилтыг улам сайжруулан үйлчилгээгээ улам хялбар, тав тухтай болгож харилцагч олныхоо итгэлийг даан ажиллаж байна.

ЭРДЭНЭБУЛГАН ТӨРИЙН БАНК

Анх 2011.07.21нд Хадгаламж банк “Тооцооны касс” нэртэйгээр, эрхлэгчээр нь Э.Энхтөр теллер Д.Баттуяа гэсэн 2 ажилтантайгаар байгуулагдаж, 2011оны 08 сард суман дахь банкны тооцооны төв болон өргөжсөн. Тооцооны төв болон бие даасан аж ахуйн нэгж болж өөрчлөгдсөнөөр мөнгөн хадгаламж, зээлийн

үйлчилгээ өргөжин тэлж байгууллага, иргэддээ тэргүүн зэргийн шинэ бүтээгдэхүүнээр үйлчилж эхэлсэн.

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2009 оны 11 дүгээр сарын 19-ний өдрийн хуралдааны тогтоолоор 100 % төрийн өмчит банк бөгөөд 2013.07.22-ны Монгол банкны шийдвэрээр Хадгаламж банкыг /хуучин нэрээр / Төрийн банкинд шилжүүлсэн, Эрдэнэбулган суманд 2013.07.23 өдрөөс эхлэн үйл ажиллагаагаа эрхлэн явуулж байгаа. Одоо банкны эрхлэгчээр Э.Энхтөр ахлах теллер Д.Баттуяа, теллер У.Гансүх нар ажиллаж байна.

Эрдэнэбулган тооцооны төв нь дараах үйл ажиллагааг харилцагчдад үзүүлэн ажиллаж байна.

Бүх төрлийн иргэдийн харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламжийн үйлчилгээ

Бүх төрлийн байгууллага, ААНэгжийн харилцах болон хадгаламж Цахим бүтээгдэхүүн: Үүнд: Мессеж мэдээ, мессежбанк, мобайлбанк

Бүх төрлийн виза карт

Карт уншигч /Lanpos.pos/ -ийн үйлчилгээ

Бүх төрлийн зээлийн бүтээгдэхүүн

Дотоодын мөнгөн шилжүүлэг

Захиалгат шилжүүлэг

Банк хоорондын мөнгөн шилжүүлэг гэх мэт.

Бүх иргэдэд хүртээмжтэй, чанартай, түргэн шуурхай үйлчилгээг үзүүлэх

Сум орон нутагтаа харилцагчийн үйлчилгээгээр тэргүүлэгч байгууллага болох зорилготой үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Гадаад харилцаа:

Дани улстай хагас зуун жилийн түүхэн харилцаа, хамтын ажиллагаатай, Сумын удирдлагуудаас 2010, 2011 онд албан айлчлал хийж байсан. Мөн Дани улсаас жил бүр төлөөлөгчид ирж ажиллаж, амардаг. Дани улсын хөрөнгө оруулалтаар усан цахилгаан станц баригдсан. Цаашид хамтын ажиллагааны хүрээг өргөжүүлэх шинэ түвшинд гаргахыг зорин ажиллаж байна.

БИЗНЕСИЙГ ДЭМЖИХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ:

Жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих сургалтын төв болон банк бус санхүүгийн байгууллага одоогоор байгуулагдаагүй байна. Хөвсгөл аймгийн Хөдөлмөрийн хэлтэс, Бизнес инкубатор төвүүдтэй хамтран бизнес эрхлэхийг хүсэгчдийг зуучлан арга зүйн сургалтанд хамруулах, сертификат олгох, ажил эрхлэлтийг дэмжих сангийн хөнгөлөлттэй зээл тусламжинд хамруулах зэргээр дэмжлэг үзүүлж ажиллаж байна.

ТӨР, ИРГЭНИЙ НИЙГМИЙН ТҮНШЛЭЛ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА:

СУМЫН АХМАДЫН ХОРОО

Манай сумын хувьд 1990 онд ахмадын байгууллагатай болж, Д.Далай анхны даргаар сонгогдож, Ч.Баасан 1990-1992, Д.Ренчинбямбаа 1992-1994, Я.Юра 1994-1997, Б.Наранцэцэг 1997 оноос одоог хүртэл ажиллаж иржээ. 2009 онд аймгийн халамжийн сангийн хөрөнгөөр суманд халамжийн төв баригдаж, Ахмадын хорооны дотоод тохижилтоор “Тогтвортой амьжиргаа-2” төсөлд хамрагдан, 1.510.000 төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар тохижуулан, аймгийн халамжийн сангаас чийрэгжүүлэлтийн тоног төхөөрөмж байрлуулан, тогтвортой үйл ажиллагаа явуулж байна.

Сумын нийт ахмад настан 216, үүнээс эр 62, эм 154

Насны байдлаар:

1. 100-аас дээш настан-1
2. 90-100 хүртэлх настан-4
3. 80-89 хүртэлх настан-26
4. 70-79 хүртэлх настан-52
5. 69 хүртэлх настан-131
6. Хосоор амьдарч буй өрхүүд-60 байна

СУМЫН УЯАЧДЫН ХОЛБОО

Тус сумын морин спорт, уяачдын холбоо нь анх Я.Эрхэмбаярын

санаачилгаар 2006 онд даргаар нь Я.Эрхэмбаяр, нарийн бичгийн даргаар Г.Шарав нарыг сонгож үүсэн байгуулагдсан ба 2007 оны 4 дүгээр сарын 10-нд тухайн үеийн Засаг дарга Д.Бат-Эрдэний санаачилгаар уяачдын хурлыг зохион байгуулж, МСУХ-ны даргаар Н.Энхбаярыг сонгосон байна. Энэ үеэс хойш сумын уяачдын холбооны тэргүүлэгчдээр Б.Пүрэвдорж, Д.Батдэлгэр, Я.Лхагва, Д.Алтанхундага нар ажиллаж байна.

Тус холбоо нь жил бүрийн 3 дугаар сарын 18 нд хурлаа хийхийн зэрэгцээ их нас, азарга, соёолон насны морьдын хаврын уралдааныг жил бүр зохион байгуулж байна.

Зөөлөн дэд бүтцийн SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Арилжааны хоёр банк үйл ажиллагаа явуулдаг • Дани улстай олон жил найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагаатай • Төр иргэний нийгмийн байгууллагын хамтын ажиллагаа сайн • ИТХ-ын байгууллагаас бизнес эрхлэгчдийг дэмжсэн тогтоол шийдвэр гаргадаг 	<ul style="list-style-type: none"> • Бизнесийг дэмжих үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллага байхгүй /бизнес инкубатар төв, ББСБ/
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Бизнес мэдээллийн төв, инкубатор төв байгуулах • ББСБ байгуулахыг дэмжих 	<ul style="list-style-type: none"> • Хөрөнгө санхүүгийн нөөц хяцгаарлагдмал

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Ажил олгогч, ажил хайгчийн нэгдсэн мэдээллийн сан байхгүй	Хөдөлмөрийн биржийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах
Шинээр болон үйл ажиллагаа нь тогтмолжоогүй бизнес эрхлэгчдийн зөвлөгөө өгөх, бойжуулах төв байхгүй	Бизнесийг дэмжих төв байгуулах, сургалт суртчилгаа явуулах

Нийгмийн үйлчилгээний салбарын хөгжлийн байдал

ХҮН АМ ЗҮЙ:

Тус сум нь 2013 оны эцсийн байдлаар 784 өрхийн 2733 хүн амтай. Үүнээс эрэгтэй- 1390, эмэгтэй- 1343 байна. 0-15 насны хүүхэд – 822, хөдөлмөрийн насны -1621, өндөр настан-204, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн – 123, бүтэн өнчин хүүхэд – 9, хагас өнчин хүүхэд – 22 байна. Нийт хүн амын 60% орчим нь халх, 40% -ийг урианхай болон бусад ястан эзэлж байна. Ажилгүйдлийн түвшин 5.3 %-тай байна. Амьжиргааны түвшний судалгааг багуудаар гаргавал :

№	Баг	Нэн ядуу өрх		Ядуу өрх		Дундаж өрх		Чинээлэг өрх		2013 оны нийт	
		тоо	хувь	тоо	хувь	тоо	хувь	тоо	хувь	тоо	хувь
1	Бөөрөлж	16	11.5	21	15.1	101	27.3	1	0.7	139	465
2	Чичин	12	9.8	19	15.5	88	72.3	3	2.4	122	449
3	Зэрлэг	8	7.3	10	9.0	90	81.9	2	1.8	110	368
4	Дуурга	46	13.9	62	18.8	203	61.6	19	5.7	330	1157
5	Удган	10	12.0	14	16.8	57	68.8	2	2.4	83	294
БҮГД		92	11.7	126	16.0	539	68.9	27	3.4	784	2733

Сумын нийт өрхийн 27.7 % нь ядуу байгаа нь хувь хүний сэтгэлгээний хөгжил, хандлагаас гадна тус суманд үйлдвэрлэл үйлчилгээ, ЖДҮйлдвэрлэлийн хөгжил эхлэлийн шатандаа байгаа, ажлын байр хангалтгүй байгаатай холбоотой юм.

Хүн ам зүйн байдлын SWOT

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Дотоодын Их, дээд сургуулиудад 130 орчим оюутан суралцаж байна. • Хүүхдийн дархлаажуулалт 100% хийгддэг. • Сумын нийт хүн амын 70% нь залуу буюу дунд насныхан, 25% нь хүүхэд байна. • Нэг хүнд ноогдох газар нутгийн хэмжээ 171.7 га 	<ul style="list-style-type: none"> • Хувиараа эрхлэх бололцоотой иргэд ажил хийхгүй байна. • Сэтгэлгээгээ өөрчилж чадахгүй байна. • Урьдчилан сэргийлэх үзлэгт сайн дураараа бүрэн хамрагддаггүй. • Цэцэрлэгийн хүрэлцээ хангамж сул. 383 хүүхдээс зөвхөн 149 хүүхэд үндсэн сургалтанд хамрагдаж байна.
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Нутгийн мэргэжлийн боловсон хүчнийг дэмжих, бүрэн хангагдах • Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаар дамжуулан мэргэжил эзэмших, ажлын байраар хангагдах • Хувийн компани, аж ахуйн нэгжүүдэд ажил эрхлэх, орлогоо нэмэгдүүлэх • Хувиараа газар тариалан, төмс хүнс тариалах 	<ul style="list-style-type: none"> • Хүн амын 38% нь алслагдсан багт амьдарч байна.

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
1.Хувиараа хөдөлмөр эрхлэх бололцоотой иргэд ажил хийхгүй байна.	Иргэдийг хувиараа хөдөлмөр эрхэлж, амьжиргаагаа дээшлүүлэх талаар сургалтуудыг зохион байгуулах, олон төрлийн урамшууллын аян зарлах, хэрэгжүүлэх
2.Сэтгэлгээгээ өөрчилж чадахгүй байна	Сургалт зохион байгуулах, иргэний танхимын үйл ажиллагааг сайжруулах

3. Урьдчилан сэргийлэх үзлэгт сайн дураараа бүрэн хамрагддаггүй	Сургалт, суртчилгааг чанаржуулах, тоог нэмэгдүүлэх
4. Цэцэрлэгийн хүрэлцээ хангамж сул. 383 хүүхдээс зөвхөн 149 хүүхэд үндсэн сургалтанд хамрагдаж байна.	Бүлгийн болон хамрагдагчийн тоо, багшлах боловсон хүчний тоо, чанарыг нэмэгдүүлэх
5. Хүн амын 38 орчим хувь нь алслагдсан багт амьдарч байна.	Хөдөөгийн алслагдсан багт үзүүлэх төрийн үйлчилгээний тоо, чанарыг нэмэгдүүлэх

СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ:

Өнөөдөр тус байгууллага нь сургалтын 2 байртай, 5 бүлэгт 140 гаруй хүүхдийг хүлээн авч, 20 багш ажиллагсадтайгаар СӨБ олгох үйлчилгээг удирдан явуулж байна. Мэргэжлийн багш болон туслах багшаар 100% хангагдсан ба СӨБ-ын үндсэн болон хувилбарт сургалтын ажлыг жилийн туршид зохион байгуулж, хамран сургах тойргийн хүүхдийг 100% хамруулан сургаж, сумын хөгжил дэвшилд болон бодлогын чанартай ажил үйлчилгээнд өөрсдийн хувь нэмрийг оруулан нэр хүндтэйгээр ажиллаж байна. Монгол Улсын Засгийн газар, Боловсролын яамнаас хэрэгжүүлж буй “Зөв Монгол хүүхэд” үндэсний хөтөлбөрийн “Авьяас”, “Ном”, “Багшийн хөгжил” дэд хөтөлбөрүүдийн хүрээнд хүүхэд нэг бүрийг судлан хөгжүүлэх томоохон ажлыг эхлүүлж, бүлэг бүрийг номын сантай болгох, тоглоомжуулах, багш бүрийг компьютержүүлэх, интернэт үйлчилгээ буюу цахим хичээлийг нэвтрүүлэх, эцэг эхийн оролцооны чанарыг дээшлүүлэхэд бүхий л үйл ажиллагаагаа чиглүүлж байна. Уг ажлын үр дүнд багш нарын хэрэглээнд иж бүрэн 4 компьютер, проектор, самбартай болсон ба “Ном” хөтөлбөрийн

хүрээнд 2 сая төгрөгийн өртөг бүхий номын фондтой болсон байна.

Мөн өнгөрсөн хугацаанд 100 хүүхдийн сургалтын шинэ барилгын ажлыг хөөцөлдөж, УИХ-ын гишүүн Ц.Даваасүрэнгийн дэмжлэгээр 2012 онд 100 сая төгрөгийн санхүүжилтээр барилгын суурь тавигдаж, 2013 онд 500 сая, 2014 онд 383 сая төгрөгийн өртөгтэйгээр баригдаж, ашиглалтанд орох гэж байна.

Өнөөдрийн байдлаар манай сум СӨН-ны буюу 2-5 насны 277 хүүхэдтэй ба үүний 149 хүүхэд нь /53.7%/ цэцэрлэгийн үндсэн сургалтанд, 128 /46.2%/ хүүхэд нь хувилбарт сургалтанд хамрагдаж байна. Мөн эрхлэгч-1, арга зүйч-1, багш-6, туслах багш-5, нярав-1, нягтлан-1, тогооч-2, угаагч-1, үйлчлэгч-1, галч хамгаалагч-2, нийт 21 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр ажиллаж байна.

Үүнээс гадна манай цэцэрлэг нь үзэсгэлэнт Эгийн голын хөвөөн дээр оршдог ба орчин үеийн хийц бүхий 2 давхар барилга сүндэрлүүлж, техник технологийн хамгийн сүүлийн үеийн тоног төхөөрөмж, тоглоом наадгайгаар хангагдсан "Хүүхдэд ээлтэй, шилдэг менежменттэй, эко цэцэрлэг" болох зорилгын дор уг хөтөлбөрийг боловсрууллаа.

Сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээний SWOT

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Мэргэжлийн багшаар хангагдсан • Хүүхдийн тоо өсөн нэмэгдэж байгаа ба хамран сургалтаараа сүүлийн 5 жил 100%-ийн амжилтыг гаргасан. • Шинэ сургалтын байр, дагалдах хөрөнгө оруулалт хийгдэнэ. • Ажлын байран дээрээ хөгжих боломжоор хангагдсан • Чадварлаг боловсон хүчинтэй • Эцэг эхийн хамтын ажиллагаа маш сайн • Хамт олон сайн төлөвшсөн, багаар ажиллах чадвар сайн 	<ul style="list-style-type: none"> • Хөдөөгийн алслагдсан багуудад хүрч ажиллах, хүүхдээ цэцэрлэгт хамруулахад хүндрэлтэй • Багш нарын бие даан суралцах идэвх сул • Багш хөгжлийн төв байхгүй • Гал тогооны цахилгаан тоног төхөөрөмж байхгүй • Багш нар компьютер, тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангагдаагүй • Интернет орчин бүрдээгүй • Байгууллагын онцлогт тохирсон дүрэмт хувцас байхгүй, мөн нормын хувцас, зөөлөн эдлэлээр бүрэн хангагдаагүй • Хүүхэд бүрийг судлах, хөгжүүлэх ажилд ахиц гарахгүй байгаа • Нэгдсэн халаалтгүй, цэвэр бохир усны системд холбогдоогүй, гүний худаггүй тул усны эрүүл ахуй баталгаагүй • Бүлгүүд тоглоом наадгай, сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр бүрэн хангагдаагүй • Хүүхдийн бие засах газрын суултуурын тоо хангалтгүй

	<ul style="list-style-type: none"> • Тоглоомын болон биеийн тамирын талбай, өрөө тасалгаа байхгүй • Гадна орчны тохижилт, гэрэлтүүлэг хангалтгүй • Бие даасан, орон тооны эмч байхгүй
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Шинэ байр ашиглалтанд орсноор бусад тоног төхөөрөмж, тавилга хэрэгсэл, гал тогооны цахилгаан хэрэгслээр бүрэн хангагдах • Гүний худгийн асуудлыг шийдвэрлэснээр цэвэр бохир усны асуудлыг бүрэн шийдвэрлэх • Дуу хөгжмийн болон биеийн тамирын танхимтай болох • Шаардлага хангасан ариун цэврийн өрөө, эмчийн болон өвчтэй хүүхдийг тусгаарлах өрөөтэй болох ба угаалтуур, суултуурын тоог нэмэгдүүлэх • Шаардлагатай сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай, номоор хангагдах • Багш хагжлийн төвтэй болно. • Байгууллагын стандартыг боловсруулж мөрдөж ажиллах • Хамран сургалтыг 100%-аас бууруулахгүй байна. • Бүлгийн тоог нэмэгдүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> • Төсөвт ном, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай, бичиг хэрэг, зөөлөн эдлэлийг худалдан авах мөнгө хөрөнгө тусгагддаггүй • Бүлэгт хамрагдах хүүхдийн тоо хэтэрхий олон • Багш нарт өөртэйгөө ажиллах цаг гардаггүй, багш хөгжлийн төв байдаггүй • Анги танхимын хүрэлцээ муу, угаалтуурын болон суултуурын тоо хэтэрхий цөөн • Зарим багш, ажилтны харилцаа, хандлага муу, хувийн эрх ашгийг дээдэлдэг • Заримдаа байгууллагын дотоод журам зөрчигддөг • Удирдлагын зүгээс хариуцлага тооцох тал дээр сул ажилладаг • Эд хөрөнгийн ашиглалт хамгаалалт хангалтгүй • Хүүхдийн болон ажиллагсдын хэрэгцээний ширээ сандал, шүүгээ, сейф хүрэлцээгүй. • Явуулын болон нүүдлийн цэцэрлэгийн шатахууны зардал хүрдэггүй

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
1.Хичээлийн шинэ барилга ашиглалтанд ороход бүх эд хогшил, хивс дэвсгэр, тоглоом, тоног төхөөрөмж шинэчлэгдэх шаардлагатай байгаа ба төсвийн зардлын хүрээнд шийдвэрлэх боломжгүй	1.Шаардлагатай тоног төхөөрөмж, ширээ сандал, эд хөрөнгийн захиалгыг хийж, яаманд, УИХ-ын гишүүдэд хүргүүлэх, шийдвэрлүүлэх
2.Интернэт орчин бүрдээгүйгээс багш нарын бие даан хөгжих боломж хязгаарлагдмал байна. Мөн багш хөгжлийн төв байхгүй.	2.Интертэд холбогдож, дотоод сүлжээг холбогдон, багш, ажилчдыг компьютер, тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангах -Багш хөгжлийн иж бүрэн төвтэй болно

<p>3.Цэцэрлэгт хамрагдаж буй хүүхдийн тоо жилээс жилд өсөж байгаа боловч бүлэг нэмэх асуудлыг шийдүүлэхэд хүндрэл гардаг төдийгүй нэг багшид ноогдох хүүхдийн тоо нормативаас давснаас хүүхэд бүртэй тулж ажиллах боломжгүй болж байна.</p>	<p>3.Судалгаанд үндэслэсэн бүлэг нэмэх хүсэлтийг аймгийн БСГ-т тавьж, 6 бүлгээр ажиллах боломжийг гаргана. Үүнийг дагаж, боловсон хүчний орон тоо нэмэгдэнэ.</p>
<p>4. Зуны нүүдлийн цэцэрлэгийн гэр, байр байхгүйгээс баг дээр ажиллахад хүндрэл гардаг ба зарим жил түрээсийн гэр ашигласнаас төлбөр гарах, мөн шатахууны зардал хүрэхгүйн улмаас эцэг эхээс мөнгө хураах асуудал гардаг.</p>	<p>4. Удган, Бөөрөлж багууд дээр багийн залуучуудын дэмжлэгтэйгээр зуны цэцэрлэгийн 5x5 хэмжээтэй байртай болох ба НҮБ-ын санхүүжилтээр зуны цэцэрлэгийн 2-4 гэрийг хөөцөлдөж авна. Уг гэрүүдийг хөдөөгийн 4 багт ашиглах ба төв дээр зуслангийн төсөл хийж, ойн мэргэжлийн ангиудын дэмжлэгтэйгээр барьж ашиглалтанд оруулна. Мөн шатахууны зардлыг төсөвт тусган, бодитоор батлуулахыг зорино.</p>
<p>5.Эрүүл мэнд, эрүүл ахуйн тоног төхөөрөмж, хүүхдийн жин, хэмжүүр, өвчтэй хүүхдийг тусгаарлах өрөө, эмийн сан, орон тооны эмчийн ажлын байр байхгүйгээс халдварт өвчлөл гарах, өдрийн дэглэмтэй холбоотой зөрчил дутагдал гарах, эцэг эх-багш нарын хооронд үйл ойлголцол гарах магадлал өндөр байдаг.</p>	<p>5. Орон тооны эмчтэй болж, эмчийн өрөөний тавилга хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслээр бүрэн хангагдсан байна.</p>
<p>6.Осолаюулгүйажиллагаатайхолбоотой гарц, орц, шат, галын аюулгүй байдлыг хангах багаж хэрэгсэл, мэргэжлийн туслалцаа дэмжлэг зайлшгүй хэрэгтэй байдаг.</p>	<p>6. Галын хор, багаж хэрэгсэл, аваарын шат, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан хаалга, шат зэргийг бүрэн шийдвэрлэж, мэргэжлийн байгууллагаар дүгнэлт гаргуулсан байна.</p>
<p>7. Дуу хөгжмийн болон биеийн тамирын танхим байхгүйгээс гадна мэргэжлийн багш байхгүй байна.</p>	<p>7. Шинэ байр ашиглалтанд орсноор дуу хөгжмийн кабинет, биеийн тамирын заалтай болох ба шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангагдана. Хүүхэд бүрийн хөгжлийг дэмжиж ажиллах боломжтой болно.</p>
<p>8. Бага насны хүүхдийн номын сан байхгүйгээсбүлэгбүрбагаханхэмжээний номоо жижиг булан дээр байрлуулдаг ба хүүхэд бүрийг номтой нөхөрлүүлэх ажил хангалтгүй хийгдэж байна. Мөн төсөвт ном хэвлэл худалдан авах зардал дээр маш бага мөнгө тавигдаж байна.</p>	<p>8. Номын болон үлгэрийн танхимтай болох ба зарим төсөл хөтөлбөрүүдэд хандах, сумын хөгжлийн сангаас дэмжлэг авах зэрэг арга замаар шийдвэрлэнэ. ” Үлгэрийн өргөө” төслийг Соёлын яамны санхүүжилтээр шийдвэрлэнэ.</p>

ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ:

1.1 Өнөөгийн нөхцөл байдал¹:

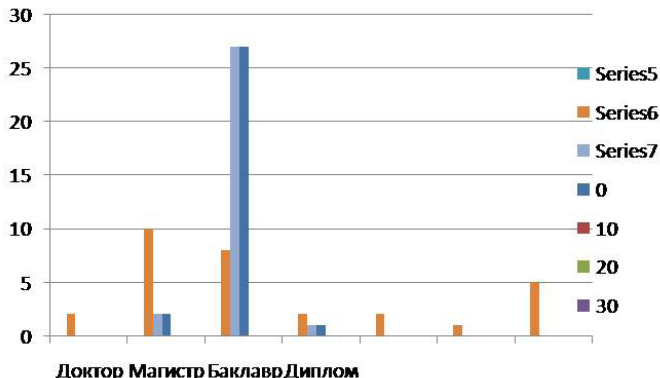
- Анги бүлгийн тоо, хичээллэх ээлжийн хувь авч үзвэл:
 - Бага боловсрол: I анги -2, II анги 2, III анги 2, IV анги-2, V анги-2, нийт 10 бүлэг
 - Суурь боловсрол: VI анги-2, VIII анги-2, IX анги-2, нийт 6 бүлэг,
 - Бүрэн дунд боловсрол: X анги-2, XI(12 жил)-1, XI анги-1, нийт 4 бүлэг байгаа бөгөөд нийтдээ 20 бүлэгт 472 сурагч суралцаж байна.1-р ээлжинд хичээллэх бүлгийн тоо 16, хүүхдийн тоо 387, 2-р ээлжинд хичээллэх бүлгийн тоо 85 , Дотуур байранд 80 хүүхэд амьдарч байна.
 - Бүлэг дүүргэлт өнгөрсөн хичээлийн жилд 32,18 байсан. Өмнөх онтой харьцуулан авч үзвэл 0,89 –өөр буурсан дүн харуулж байна.

Бүлэг дүүргэлт		
2011-2012	2012-2013	Зөрүү
33,07	32,18	-0,89

Суралцагчдын хувьд нийт 472 сурагч байгаагаас 220 нь эмэгтэй сурагчид байна.

- Бага боловсрол нийт 214 суралцагч байгаагаас 97 нь эмэгтэй сурагч, үүнээс 1-р ангид 43, 2-р ангид 45, 3-р ангид 46, 4-р ангид 42, 5-р ангид 38 сурагч,
- Суурь боловсролд 153 сурагч байгаагаас 70нь эмэгтэй сурагч, үүнээс 6-р ангид 45, 8-р ангид 64, 9-р ангид 44 сурагч,
- Бүрэн дунд боловсролд 105 сурагч байгаагаас 53 нь эмэгтэй сурагч, үүнээс 10-р ангид 44, 12 жилийн 11-р ангид 30, 11-р ангид 31 сурагч байна.
- Сургуулийн ажилчдын мэдээлэл:

Нийт 60 ажиллагсад ажиллаж байна. Үүнээс сургалтын менежер-2,нийгмийн ажилтан 1, үндсэн багш 30, бага ангийн 10, дунд, ахлах ангийн 20 багш байна. Цагийн багш 2, нягтлан бодогч-1, нярав-1, бичиг хэрэг-0, номын санч-1, эмч-1, сантехникч-1, мужаан-0, цахилгаанчин-0,үйлчлэгч-4, галч үндсэн-3, гэрээт галч-3, байрын багш-1, байрын жижүүр-3, тогооч-4, угаагч-1 манаач-1 байна.
- Үндсэн багш нарын мэдээлэл / нас ажилласан жил, боловсролын зэрэг гэх мэт/

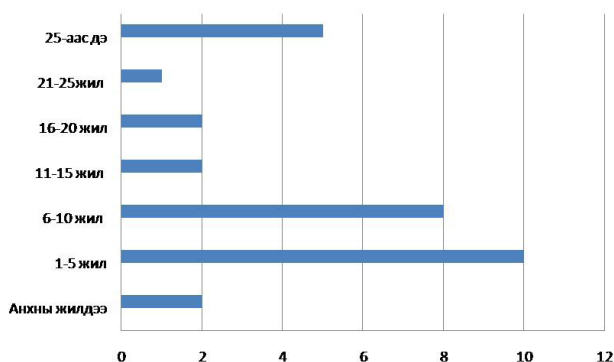

Бага анги-10, монгол хэл уран зохиол-3, орос хэл-1, англи хэл-2, мэдээлэл зүй-1, математик-2, физик-1, хими-1, биологи-1, түүх нийгэм-2, газар зүй-1, биеийн тамир-3, хөгжим-1, технологийн-2 багш байна. Мэргэжлийн багшийн хангалт-100 хувь, мэргэжлийн бус багш байхгүй. Боловсролын зэргээр авч үзвэл доктор-0, магистир-2, бакалавр-27, дипломын боловсролтой багш 1 байна. Магистир болон бакалавр зэрэгтэй багш нар ихэнх хувийг /29 багш/ бүрдүүлж байна.

Нийт багш нарыг насаар авч үзвэл 30 хүртлэх насны багш нар-15, 30-39 настай-7, 40-49 настай-5, 50-59 настай-3, 60-аас дээш настай-0 багш байна гэсэн судалгаа байна. Эндээс харвал залуу, дунд үе, ахмад үе гээд үе үеийн багш нарын төлөөлөл оролцсон хамт олон болох нь харагдаж байна. Хамтрах, бие биедээ зөвлөх, арга туршлагаа хуваалцан ажиллах боломж нээлттэй байна.

Багш нарыг ажилласан жилээр нь авч үзвэл:

Анхны жилдээ багшилж буй багш-2, 1-5 жил ажиллаж буй багш-10, 6-10 жил ажиллаж байгаа багш-8, 11-15 жил ажилласан багш-2, 16-20 жилдээ ажиллаж буй багш-2, 21-25 жил ажилласан багш-1, 25-аас дээш жил ажилласан багш-4 байна.

1-15 жил ажилласан багш нар нийт багш нарын /22 багш/ дийлэнх хувийг бүрдүүлж байна.

Мэргэжлийн зэргээр авч үзвэл:

- Зөвлөх зэрэгтэй багш-0,
- тэргүүлэх зэрэгтэй багш-2,
- заах аргач зэрэгтэй багш-12 байна.

Энэ нь нийт багш нарын 14 нь буюу 37,8% нь мэргэжлийн зэрэгтэй гэдгийг харуулж байна.

2012-2013 оны хичээлийн жилд аймагт зохион байгуулсан сургалтуудад 32 багш, сургуулийн хэмжээнд зохиогдсон сургалт, суртчилгаанд 64 багш хамрагдаж нийт давхардсан тоогоор 96 багш мэдлэг, мэргэжлээ дээшлүүлсэн байна.

Сургалтын орчин

Тус сургуулийн хичээлийн байр 4 байдгаас стандартын-2, стандартын бус-2 байр байна. Хичээлийн төв байрнаас бусад байрнуудад их засвар хийх шаардлагатай. Хичээлийн байрууд нь төвлөрсөн эрчим хүчний системд холбогдсон, хамгийн сүүлд 2011 онд өргөтгөл хийгдсэн бөгөөд хүчин чадлын хувьд 160 суудалтай, 9 анги кабинеттэй. Мэдээлэл зүйн кабинетэд нийт 30 компьютер байрлуулан сургалтад ашиглаж байна.

Байгууллагын хэрэгцээнд 2,284 га эдэлбэр газар, туслах аж ахуйд 80 толгой мал байдаг. Номын сан, технологийн хичээлийн кабинетууд тусдаа байранд үйл ажиллагаа явуулдаг..

Ерөнхий боловсролын үйлчилгээний SWOT шинжилгээ:

2.1 Сургуулийн дотоод орчин		
Орчны үзүүлэлт	S-Давуу тал:	W-Сул тал:
Материаллаг орчин	<ul style="list-style-type: none"> - Хичээлийн байрны тоо-4, зориулалтын анги танхим, биеийн тамирын 1 заалтай, - 2011 онд их засварт орсон - Сургуулийн анги танхим тохилог, дулаан, сантехникийн шугам шинэчилсэн - Хими, физик, математик, мэдээлэл зүй, гадаад хэл, монгол хэл, технологийн хичээлийн кабинет - Интернэтэд холбогдсон. - Анги танхимын 80% нь сургалтад ашиглах ухаалаг самбар, LCD зурагтай - Хэвлэлийн тоног төхөөрөмж - Багш, сурагчдын мэдээллийн баазтай 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 хичээлийн байрны 2 нь стандартын бус, - Сургалтад ашиглах компьютерүүд, хөгжмийн зэмсэг тоо цөөн, хүчин чадал бага - Сургалтын хэрэглэгдэхүүн,сурах бичиг, туршилтын багаж төхөөрөмж дутагдалтай, - Мэргэжлийн хичээлүүдийн кабинетын хүрэлцээ муу, - Анги танхимыг орчин үеийн шинэлэг сургалтын материал

Сэтгэл зүйн орчин	<ul style="list-style-type: none"> - Мэргэжлийн багш нарын хангалт 100 хувь. - ЗАН тус бүрдээ үйл ажиллагаагаа төлөвлөн ажилладаг. - Нийт багш нарын 78 нь буюу 71,1% нь мэргэжлийн зэрэгтэй - Багш сурагчдыг идэвхжүүлэх залуу багш нарын клуб, мэтгэлцээний клубууд идэвхтэй ажилладаг 	<ul style="list-style-type: none"> - Багш нарын нийгмийн асуудалд анхаарал бага хандуулдаг - Багш сурагчдын мэдээллийн бааз дээр тулгуурлан тэднийг хөгжүүлэх, ур чадварыг нэмэгдүүлэх ажил зохиогддоггүй - Багш хөгжлийн төвийн байр, тоног төхөөрөмж хангалтгүй
Үйлийн орчин	<ul style="list-style-type: none"> - Математик байгалийн ухааны хичээлийн чанар тогтворжиж байгаа - Хичээлийн судалгаа хийх арга зүйд нийт багш нарын 55 хувь суралцсан, - Хамран сургалт 1,2-3,5 хувь болж өссөн. - Аймаг, улсын олимпиад, ур чадварын уралдаан, спортын уралдаан тэмцээнд тогтмол амжилттай оролцож ирсэн 	<ul style="list-style-type: none"> - ЭЕШ-ийн хэмжээст онооны дундаж буурсан - Сургалтын үр дүнг хянах хяналтын тогтолцоо сул - Бага, монгол хэл, гадаад хэлний хичээлийн чанарт анхаарах - Хичээлээс гадуур зохиогдох ажлын чанарыг дээшлүүлэх, хүүхдийн хүмүүжил төлөвшилд онцгой анхаарал хандуулах
2.2 Сургуулийн гадаад орчин		
Орчны үзвэлэлт	О-Боломж:	Т-Аюул, эрсдэл :
Эдийн засгийн	<ul style="list-style-type: none"> - Сургуульд хөрөнгө оруулалт хийх - Аймаг, сумаас болон, ДЗОУБ ОНХХ-ийн орон нутаг хөгжүүлэх төсөл хөтөлбөрт хамрагдах - Мал аж ахуй эрхлэх, төмс хүнсний ногоо тарих - Төсвийг хэмнэлттэй захиран зарцуулах 	<ul style="list-style-type: none"> - Сургуулийн төсөвт шаардлагатай байгаа эд зүйлс, тоног төхөөрөмж худалдан авах, урсгал болон их засвар хийх хөрөнгө мөнгө тусгагдаггүй - Төсвийн бодит хэмнэлт болон өөрийн үйл ажиллагааны орлогыг захиран зарцуулах эрх үүсдэггүй
Өрсөлдөөн	<ul style="list-style-type: none"> - Чадварлаг мэргэжлийн багш нар олонтой - Багш, ажиллагсад, суралцагчдын ажиллаж сурахад ая тухтай эрүүл, аюулгүй орчин бүрдүүлэх боломжтой - Анги танхимыг орчин үеийн шинэлэг сургалтын материал хэрэглэгдэхүүнээр хангах - Багш нарын мэдлэг, мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх бололцоотой 	<ul style="list-style-type: none"> - Мэргэжлийн чадварлаг багш нарын шилжилт хөдөлгөөн - Сургалтын орчин буюу анги танхим, гадна дотно талбайн эрүүл аюулгүй байдлыг хангах талаар санал санаачилга гаргахгүй байх

ТУЛГАМДСАН АСУУДЛУУД

- Сургуулийн зөвлөлийг шинэчлэх, үйл ажиллагааг тогтмолжуулах,
- Хүүхэд, эцэг эх, олон нийтийн байгууллагын оролцоонд тулгуурласан сургуулийн өөрийн үнэлгээг хийх,
- Сургууль хөгжлийн төлөвлөгөөг өөрийн үнэлгээн дээр тулгуурлан боловсруулах,
- Боловсролын чанарын шинэчлэлийн бодлогын хүрээнд сургуулийн үйл ажиллагааны чиглэлийг шинэчлэн гаргах,
- Хамтран ажиллах, арга туршлагаа солилцох ажил сургуулийн хэмжээнд тогтмол хийгддэггүй,
- Хүүхэд, багш нэг бүрийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулан хэрэгжүүлэх
- Сургуулийн хүний нөөцийн бодлого төлөвлөлт ил тод, нээлттэй болгох / багшийн сонгон шалгаруулалт, багш нэг бүрийн хөгжлийг дэмжих/,
- Багш ажиллагсдын ажлын байрны тодорхойлолтод заагдсан чиг үүрэг, хөдөлмөрийн гэрээнд тусгагдсан ажил үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулах, ажлын хариуцлагыг нэмэгдүүлэн үр дүнг тооцож ажиллах
- Багш нарыг чадваржуулах, арга зүйн шинэчлэлийг түргэтгэх, ажлын байран дээрээ хөгжих нөхцөл бололцоог нээж өгөх, хэрэгцээт сургалтуудыг зохион байгуулах
- Сургалтын чанар, ахиц, амжилтыг тооцох чиглэлийн ажлуудыг чанартай зохион байгуулан үр дүнг тооцож ажиллах
- Сургалтын орчны үнэлгээ хийж цаашид анхаарах, сайжруулах зүйлсийг тодруулах, холбогдох арга хэмжээ авах /анги танхимын хүрэлцээ хангамж, тохижилт, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоног төхөөрөмж, стандартын бус хичээлийн 2 байр, номын сан, технологийн кабинетүүд/
- Сурагчдын шилжилт хөдөлгөөн их байдаг нь сургалтын үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай.
- Сургуулийн үйл ажиллагаан дахь олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлэх зэрэг ажлууд бидний тулгамдсан асуудал болоод байна.

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ГОЛ АРГА ХЭМЖЭЭ:

№	Зорилго	Хэрэгжүүлэх арга зам, стратеги
1.	Багшийг ажлын байран дээрээ хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Багш нараас авсан судалгаа, ярилцлага, санал асуулга дээр үндэслэн тэдний хөгжих хэрэгцээг тодорхойлж ажлын байран дээрээ хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх - Шинэчилсэн эрх зүйн орчинд багшийн ажлыг бодитой үнэлж дүгнэх, хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлдэг арга туршлагатай багшийг сурталчлах

2.	Хүүхэд нэг бүрийг судлан авьяас, чадварыг нээн хөгжүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэд, эцэг эхчүүдээс авах ШУ-ны үндэслэлтэй судалгаан дээр үндэслэн хүүхдийг оношлон, авьяас чадварыг нээх хөгжүүлэх арга замаа тодорхойлох
3.	Сургалтын чанар, хүртээмжийг сайжруулах	<ul style="list-style-type: none"> - Сургалтын шинэ арга зүйг судлан хэрэгжүүлж хичээлийн судалгааг үр дүнтэй хийн багаар ажиллах менежментэд суралцах замаар сургалтын чанар, хүртээмжийг сайжруулах - Суралцагчийн болон боловсролын чанарын үнэлгээний журмын дагуу суралцагчдын эзэмсэн мэдлэг, чадварын ахиц, амжилтыг үнэлж түүнд үндэслэн сургалтын чанарыг сайжруулах
4.	Хүүхдийн эрхийг дэмжсэн сурч хөгжихөд ээлтэй орчин бүрдүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Багш, ажиллагсад, суралцагчдын ажиллаж сурахад ая тухтай, хүүхдэд ээлтэй эрүүл, аюулгүй орчин бүрдүүлэх - Шинээр хичээлийн байр бариулах талаар холбогдох газруудад санал хүргүүлэх, шийдүүлэх
5.	Сургуулийн бүтэц, зохион байгуулалт, менежмент, хүний болон санхүү, материаллаг нөөцийн хөгжлийг хангах	<ul style="list-style-type: none"> - Сургуулийн бүтэц, ЗАН-үүдийн зохион байгуулалтыг шинэчлэх, хүний нөөцийн бодлогыг боловсруулан чадварлаг баг хамт олныг бүрдүүлэх - Багш хүүхэд нэг бүрийг хөгжүүлэх үйл ажиллагааг дэмжих, сургалтын таатай орчныг бүрдүүлэхэд шаардагдах санхүү, материаллаг нөөцийг үр ашигтай зарцуулах бодлого төлөвлөлтийг боловсруулах
6.	Багш, удирдах ажилтнуудын ёс зүйт манлайлал, байгууллагын соёлыг бэхжүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Багшийн ёс зүйн дүрмийг удирдлага болгон ажлын хариуцлага, ил тод, нээлттэй, шударга байдлыг эрхэмлэх - Удирдах ажилтнуудын манлайллыг нэмэгдүүлж хамт олны төлөвлөлийг хангаж, оролцоог нэмэгдүүлэх

7.	Эцэг эх, олон нийтийн оролцоо, хандлага хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> - Сургуулийн үйл ажиллагаанд эцэг эх, олон нийтийг татан оролцуулах сургалт, уулзалт хэлэлцүүлэг, сургууль сурталчлах үйл ажиллагааг өргөнөөр зохион байгуулах - Сургуулийн үйл ажиллагааг дэмжин ажиллах төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай байнгын холбоо тогтоох
----	---	--

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Хөвсгөл аймгийн Эрдэнэбулган сумын эмнэлэг нь анх 1939 онд 2 орон тоотоогоор бага эмчийн салбар байгуулагдаж эмчээр нь тэр үедээ бичиг үсэг сайтай олондоо Од хүү доктор хэмээн алдаршсан Содовын Гиваа сүрэн , асрагч санитар нь Махбуриад нар ажиллаж эхэлжээ.

Анх жижиг модон байшинд үйл ажиллагаагаа эхэлж 1940 оод оны эхээр нутгийн нэртэй мужаан Чоймбол, Ядам, Санжаасүрэн, Өвгөнхүү нар орос маягийн хийцтэй анхны эмнэлгийн барилгыг барьсан нь тэр үедээ манай сумын хамгийн гоё байшин болсон гэдэг.

1959 онд 10 ортой их эмчийн салбар байгуулагдаж анхны их эмчээр одоогийн Ар булаг сумын мянгат малчин Равдансамбуу эмч, эх баригч Пэлжээ, сувилагч С.Занданхүү, Б.Цэрэндулам, Л.Банзай, Өнөр, тогооч Долгоржав, нярав Санжаа, асрагч Даваа, Долгор, Чагнаабадам, Дуламсүрэн, галч Цогт очир нар ажиллаж байлаа.

1959 онд түргэн тусламжийн машинтай болж анхны жолоочоор Василь, Самбуу нар ажиллаж байв. Үүнээс хойш их эмч Цэрэндулам, Цэрэндорж, Б.Пүрэвдорж, Доржжанцан, Дариймаа, Х.Чагцалмаа, Оюунцэцэг, Баярмагнай, Б.Доржрагчаа, Д.Цолмон, Р.Түмэнжаргал, Э.Ганхуяг,

Б.Чинзориг нар ерөнхий эмчээр ажиллаж үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулж ирлээ.

1989 онд 15 ортой эмнэлэг шинээр баригдаж ашиглалтанд орсноор эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэх тав тухтай орчин бүрдсэн .

Одоо тус эмнэлэг нь 30 ажилтантай, их эмч -3, статистикч бага эмч -1, эх баригч -1, лаборант -1, багийн эмч-4, сувилагч-6, НЭМА-1, эмийн санч -1, тогооч -1, жолооч-1, нярав-1, үйлчлэгч-3, угаагч -1, галч-4, ЧБЭ-1, ня-бо -1 зэрэг орон тоотойгоор үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Тус хамт олон нь ажил үйлсээрээ

2005 онд – “Сумын тэргүүний хамт олон”

2006 онд – Аймгийн “Шилдэг эмнэлэг”, сумын “Шилдэг төрийн байгууллага”

2009, 2010 онуудад – Аймгийн “Шилдэг эмнэлэг”

2014 онд – Сумын “Шилдэг үйлчилгээтэй байгууллага”-аар тус тус шалгарсан.

Эрүүл мэндийн салбарын SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • ЭЭС- ийн үйл ажиллагаа тогтмолжсон.Эргэлтийн хөрөнгөтэй. • Боловсон хүчний чадавх сайн, тогтвор суурьшилтай ажиллах боломжтой. • МСС- тогтмолжсон. • Уламжлалт эмчилгээний боловсон хүчин хангалттай • Эмийн бус эмчилгээг нэвтрүүлж эхэлсэн. • Эрүүл мэндийн чиглэлийн сургалтанд байнга хамрагддаг. • Түргэн тусламжийн автомашин шинэчлэгдсэн. • Эхо болон зүрхний цахилгаан бичлэгийн аппаратаар хангагдсан 	<ul style="list-style-type: none"> • Тогтвор суурьшилтай ажиллах их эмчийн нөөцгүй, нарийн мэргэжлийн их эмч нар бэлтгэгдээгүй. -Мэргэжилтэй боловсон хүчний нөөцгүй. • Эмнэлэгт нөхөн сэргээх эмчилгээний багаж тоног төхөөрөмж байхгүй, эмийн бус эмчилгээ хөгжөөгүй. • Ажиллагсдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх боломж тогтолцоо сул • Багийн эмч нар мотоциклоор хангагдаагүй. • Эмнэлэг, лабораторийн багаж тоног төхөөрөмж дутагдалтай • Гал тогооны тоног төхөөрөмж байхгүй.
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Хууль эрх зүйн нөхцөл бүрдсэн, мэдээлэл авах, өгөх систем сайжирсан ./цахимд холбогдсон/ • Боловсон хүчнийг шилж сонгох, мэргэшүүлэх, тогтвортой ажиллуулах • Төсөв хөрөнгийг үр дүнтэй ашиглах боломжтой. • Эрүүл мэндийн салбарын мастер төлөвлөгөө хэрэгжиж байгаа • Эрүүл мэндийн чиглэлийн төсөл хөтөлбөрт хамрагдах боломжтой • Орон нутгийн дэмжлэг сайн 	<ul style="list-style-type: none"> • Барилгын чанар муудаж чанарын шаардлага хангахгүй болсон. • -Батлагдсан төсөв хүрэлцэхгүйгээс өр үүсэх • Эргэлтийн эмийн сангийн байр муудсан тул цаашид ажиллах нөхцөл муу • -Иргэдийн оролцоо идэвх муу • -МСС явуулах техник, хэрэгсэл байхгүй. Байр хангалтгүй. •

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
Тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэл дутмаг	-Лаборатори, физик эмчилгээ, зайн оношилгооны болон бусад тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээр хангах -Эхний ээлжинд ариутгалын тоног төхөөрөмжөөр хангах
Нарийн мэргэжлийн эмч бэлтгэгдээгүй	-Хүүхдийн болон нарийн мэргэжлийн эмч нарыг бэлтгэх
ЭМТ-ийн байр эрүүл ахуйн шаардлага хангахгүй, чанар муудсан	ЭМТ-ийн барилгыг шинээр барих
Эмийн сангийн стандартын байргүй, эрүүл ахуйн болон чанарын шаардлага хангахгүй болсон.	Эмийн сангийн байрыг шинээр барих
Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсрол тааруу	Сургалт суртчилгааг өргөтгөх, нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэх, чийрэгжүүлэлтийн олон талт арга хэмжээ авах

СОЁЛ, УРЛАГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ:

Соёлын байгууллага нь 1939 онд Улаан гэр нэртэйгээр анх байгуулагдаж тухайн үеийн төр засгийн бодлого, шийдвэр, орон нутгийн цаг үеийн ажил байдлыг ухуулан таниулж, соёлын үйлчилгээ, дуу хуур, жүжиг, кино, концертыг иргэдэд хүргэх ажлуудыг зохион байгуулдаг байжээ.

1963 онд 150 хүний суудалтай шинэ улаан булан баригдаж Эг - Үүрийн

САА - н Ажилчны клуб нэртэйгээр үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлсэн бөгөөд анхны эрхлэгчээр Ч.Баасан ажиллаж байжээ.

1966–2000 он хүртэл тус клубын эрхлэгчээр Туваан, Чулуунбаатар, Загал, Ч.Банзай, Б.Дашдорж, П. Орсоонов, Д.Дөл, Н.Сэлэнгэ, М.Нарангэрэл, Л.Дамдиндорж, Г.Баатар, О.Батхишиг нар ажиллаж ирсэн бөгөөд 2001 оноос одоог хүртэл Д.Тулга ажиллаж байна.

Дээрх хугацаанд хөгжмийн багшаар Дэмбэрэл, Шүхэрт, Батчулуун, А.Оюунцэцэг, Магсар, С.Цэдэнгалсан, Г.Төмөрхаан, О.Оюунбилэг, Г.Энхбаатар, Д.Борхүү, Г.Баатар, Л.Дамдиндорж нар, кино механикчаар

Ойдов, Чойжоо, Бямбажав, Доржготов, Ганхуяг, Мягмарсүрэн, Н.Маамаа нар, номын санчаар Аяхуу, Ч.Банзай, Даваахүү, Г.Зооёо, Д.Долгор, Ц.Гантөмөр, Ц.Энхцэцэг нар ажиллаж байв.Тухайн үед ахмадуран сайханч Ж.Янжинлхам, Д.Уртнасан, Н.Гомбосүрэн, Д.Цэен, С.Бямбажав, Д.Цэрэндулам, Г.Рэнцэндорж, Х.Аюушжав, Ч.Банзай, Бямбажамц, П.Орсоонов, Д.Долгор, Н.Долгор нар болон С.Цэдэнгалсан, Ц.Хургаа, М.Тунгалаг, Ц.Эрдэнэ –Уул нарын олон залуу ардын авьяастнууд ардын болон уртын дуу дуулж, ерөөл, магтаал хэлж, хуучир, шанз, ёочин, ятга, лимбэ зэрэг үндэсний хөгжим хөгжимдөж, бүжиглэж байв.

Тус Соёлын төв нь 2008 оноос 5 орон тоотойгоор ажиллаж байгаа бөгөөд эрхлэгчээр МУСТА Д.Тулга, хөгжмийн багшаар МУСТА Г.Энхбаатар, дуу бүжгийн багшаар МУСТА Л.Дамдиндорж, номын санчаар Д.Лхагваа, үйлчлэгч, сахиулаар Т.Тайванжаргал, галчаар Ц.Ганбаатар, Д.Энхболд нар ажиллаж байна. Соёлын төв нь жилдээ шинэ уран бүтээл 5- 6, урлаг соёлын бусад арга хэмжээнүүд 50 гаруйг зохион явуулж давхардсан тоогоор 3000 гаруй хүнийг хамруулан үйл ажиллагаа явуулдаг мэргэжлийн урлагийн байгууллага юм.

Соёлын үйлчилгээний SWOT шинжилгээ:

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Хөгжмийн зэмсэг, техник хэрэгслэлээр бүрэн хангагдсан. • Үндэсний урлагийг сурталчлан зааж сургаж байгаа • Иргэдийн нийгэм ахуйн болон хувийн соёл дээшилсэн • Дуу хөгжмийн,бүжгийн дугуйлан хичээллүүлж байгаа • Компьютер, техник хэрэгсэлийг ашиглан иргэдэд соёл урлагийн үйлчилгээг түргэн шуурхай өгөх, сурталчлах нөхцөл бүрдсэн • Ардын авьяастнуудын ур чадвар, идэвх санаачлага сайн 	<ul style="list-style-type: none"> • Соёлын төвийн барилга стандартын шаардлага хангаагүй • Явуулын үйлчилгээний унаа, санхүүгийн байдал хомс • Эртний үнэт эд зүйлсээ хадгалж өвлөн сурталчилах зан үйлээ өвлүүлэх ажиллагаа дутмаг • Нүүдэлчний соёл иргэншил орхигдож байгаа • Номын сангийн тохижилт, номын фонд бүрдүүлэлт тааруу • ОНСудлах кабинет байгуулан эд өлгийн зүйлээр баяжуулах санхүү дутмаг • Ажлын байр хүрэлцээгүй, нөхцөл тааруу • Мэргэжлийн боловсон хүчин дутмаг • Байрны халаалт шаардлага хангахгүй байгаа
Боломж	Саад бэрхшээл

<ul style="list-style-type: none"> • Төрөөс баримтлах соёлын бодлого ЗГ-ын тогтоол шийдвэр үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байгаа • Хөтөлбөр төсөлд хамрагдах боломжтой • Иргэд урлаг соёлын үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох 	<ul style="list-style-type: none"> • Хүн ам цөөн • Явуулын үйлчилгээ үзүүлэхэд багийн айл өрх алслагдсан байрлалтай • Төсөв санхүү дутагдалтай • Түлш халаалтын зардал хавар, намар хуваагдаж ирдэг
--	---

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдсан асуудлууд	Хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
-Шинэ соёлын төвийн барилга барих	ССАЖЯ –нд хандах
-Явуулын үйлчилгээний машинтай болох	ССАЖЯ, УИХ-ын гишүүдэд хандах, төсөл хөтөлбөрт хамрагдах
-Номын фондыг нэмэгдүүлэх	Төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжүүлнэ.
-Урлагийн хувцас, хөгжим, техник хэрэгслэлийн хангалт	Өөрийн орлого, ОНХСан, төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжүүлнэ.

ХИЛ ХАМГААЛАХ АЛБА

Хилийн 10 дугаар застав

Тус сумын нутаг “Зэрлэг”-ийн голд 1993.10.01-нд Хирвэстэйн хээрийн застав байгуулагджээ. Тус застав нь Хөвчийн долоон нуураас Булган аймгийн Тэшиг сумтай хил залгадаг Илэнх гол хүртэл улсын хилийн дагуух битүү уул, ойгоор хүрээлэгдсэн 48 километр газрыг хариуцан хамгаалах үүрэгтэй.

Одоо хошууч Н.Мөнхбат даргатай, сургалт эрхэлсэн орлогч а/д Б:Батмөнх, СЗСС-ийн орлогч хошууч Ц.Батбаяр, ХХЗА хариуцсан тагнуулын ажилтан а/д Г.Цоодол, жагсаалын дарга а/а Д.Эрдэнэбилэг, механик жолооч а/а Ц.Ганзориг нар болон бусад хилчдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр ажиллаж байна.

Төр, нийгмийн халамж, хөдөлмөрийн үйлчилгээ

Эрдэнэбулган сумын нийгмийн халамжийн үйлчилгээ нь нийгмийн даатгалын салбарын нэг хэсэг байсан бол Нийгмийн халамжийн тухай хууль 1996 оны 2-р сарын 01-нээс хэрэгжиж, бие даан тустай орон тоогоор үйл ажиллагаагаа явуулж ирсэн. Тус суманд нийгмийн халамжийн үйлчилгээг Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хууль, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн дагуу тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ, нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ гэсэн төрлөөр үйлчилгээгээ явуулж байна. Тус суманд нийгмийн халамжийн сангаас 2013 онд 897 иргэнд 260376,6 мянган төгрөгийг зарцуулсан. 2014 онд 304891.2 мянган төгрөгийн төсөвтэй үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Эрдэнэбулган сумын нийгмийн даатгал

Нийгмийн даатгалын байгууллага нь 1995 оноос эхлэн Нийгмийн даатгалын багц хуулиудыг хэрэгжүүлж эхлээд даруй 19 жил өнгөрч байна.

Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн биелэлтийг зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх, даатгуулагч, ажил орлогыг бүртгэж даатгалд хамруулах, шимтгэл орлогыг хурааж сан бүрдүүлж, орлого, зарлагын гүйцэтгэлийг хангаж, уг сангаас иргэдэд тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр тогтоолгох ажлыг сумын хэмжээнд явуулж ирлээ. Энэ хугацаанд УИХ-аас даатгалын хуулиудыг боловсронгуй болгох үндсэн дээр уг хуулиудыг 5 удаа нэмэлт өөрчлөлт орсон. Үүнийг тухайн бүрд нь хэрэгжүүлж иргэдэд өргөн хүрээтэй сурталчилж ирлээ.

Нийгмийн даатгалын тухай ойлголт нь хувь хүний орлого олж амьдрах чадвар нь ямар нэгэн хэмжээгээр буурч, нийгмийн баталгаа алдагдах зайлшгүй тохиолдлоос холбогдсон харилцаа юм.

Нийгмийн даатгалын тухай хуульд зааснаар нийгмийн даатгал гэдэг нь иргэн болон төр, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас зохих журмын дагуу шимтгэл төлж, нийгмийн даатгалын санг бүрдүүлэх, даатгуулагч арга хэмжээ мөн гэж тодорхойлсон байдаг энэ агуулгын хүрээнд сумын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж ирлээ.

Манай сум 350 тэтгэвэр авагчтай үүнийг цаг хугацаанд тэтгэвэр, тэтгэмж зэрэг 5 сангаас олгож байна.

Төр, нийгмийн даатгал, халамж, хөдөлмөрийн үйлчилгээний SWOT шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • НД-ын тухай хуулийн сурталчилгаа сайн, иргэн бүрт хүрч ажилладаг. • Сумын хөдөлмөрийн насны бүх хүн НД-ын нөхөн төлөлтөнд хамрагдаж чадсан • Тэтгэвэрт гарах хүний тоо нэмэгдэж байгаа. • Халамжийн төсөв хүрэлцээтэй • Суманд хөдөлмөр үйлчилгээний мэргэжилтэй болсон • Нийгмийн бүх давхаргаас бүрдсэн АДЗ-ийн гишүүдийн шийдвэрээр халамжийн үйлчилгээг орон нутагтаа шийдвэрлэдэг 	<ul style="list-style-type: none"> • Сайн дурын даатгалын хураамжийг сар бүр төлөх боломж иргэдэд тэр бүр байдаггүй тул төлөлтөөс хоцордог. НД-ын шимтгэлийн төлөлт тасардаг. • Төсөв хүрэлцээтэй боловч хуулийн хүрээнд зарцуулдаг болохоор зорилтот бүлгийн иргэдэд зарцуулж чадахгүй буцаадаг • Иргэд хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний талаар мэдээлэл муу
Боломж	Саад бэрхшээл

<ul style="list-style-type: none"> • Цаашид бүх иргэнийг НД-д хамруулах боломжтой. • Судалгаанд тулгуурлан иргэн бүрт хүрч ажиллах • ХЭД Сан, ЖДҮ хөгжүүлэх сан, сум хөгжүүлэх сангаас иргэд, ААН байгууллагууд төсөл хэрэгжүүлж, орлогоо нэмэгдүүлэх боломжтой • Ажил хайгч иргэн нь хөдөлмөрийн биржид бүртгүүлж, ажлын байраар хангагдах • Зорилтот бүлгийн иргэд бүлэг болж, сургалтын төсөлд хамрагдаж, оюуны хөрөнгө оруулалтыг дэмжих боломжтой 	<ul style="list-style-type: none"> • Иргэдийн хугацаат төлбөр хийх чадвар сул, тогтмол орлогогүй байдаг • Олон шат дамжлагаар хөрөнгө шийдэгддэг тул иргэдэд хурдан шуурхай хүргэх боломжгүй • Иргэдийн идэвх, санаачилга, оролцоо сул • Үйлчлүүлэгчийн зан харилцаа, хандлага, мэдлэг боловсрол харилцан адилгүй байдаг нь ажилтанд хүндрэлтэй байдаг
---	--

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

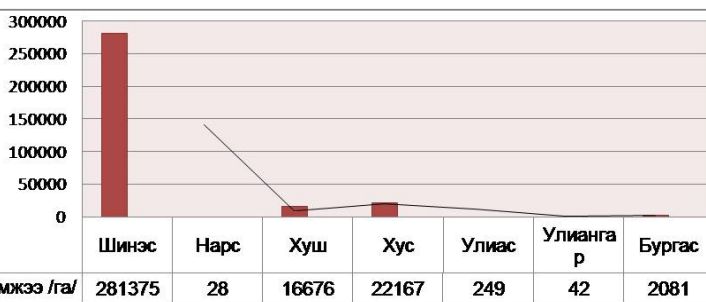
Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
<ul style="list-style-type: none"> • Сайн дурын даатгалын хураамжийг сар бүр төлөх боломж иргэдэд тэр бүр байдаггүй тул төлөлтөөс хоцордог. НД-ын шимтгэлийн төлөлт тасардаг. 	<p>Хуулинд өөрчлөлт оруулснаар, орлогыг жилдээ 1-2 удаа төлдөг болохоор зохицуулалт хийгдэнэ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Төсөв хүрэлцээтэй боловч хуулийн хүрээнд зарцуулдаг болохоор зорилтот бүлгийн иргэдэд зарцуулж чадахгүй буцаадаг 	<p>ИТХ болон АДЗ-ийн хурлаар зарцуулж болох халамжийн үйлчилгээний төрлүүд дээр журам боловсруулах ба шийдвэр гаргаж, орон нутагтаа зарцуулдаг болох</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Иргэд хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний талаар мэдээлэл муу 	<p>Сургалт суртчилгаа, мэдээллийг тасралтгүй хүргэх</p>

Байгаль орчны салбарын хөгжил:

Сумын нутаг дэвсгэр нь нийт 469,4 мян.га талбайтай. Үүнээс газрын нэгдмэл сангийн ангиллаар нь авч үзвэл хөдөө аж ахуйн газар нь 116283.6 га, хот тосгон бусад суурины газар 309 га, зам шугам сүлжээний газар 195.4 га, ойн сан бүхий газар нь 350815 га, усны сан бүхий газар 1835 га-г тус тус эзэлж байна. Сумын ой нь

гарал үүслийн хувьд аясаараа сэргэн ургасан байгалийн ой бөгөөд ойн хэлбэрийн хувьд ихэвчлэн энгийн ой байх ба хөгшин

моддын

доогуур залуу модод ташинга үүсгэж ургаснаас нийлмэл ой үүссэн. Үүнийг ой үүсгэгч үндсэн мод тус бүрээр авч үзвэл 281375 га-г буюу 87,2 %-ийг шинэс, 28 га-г буюу 0,008%-ийг нарс, 16676 га-г буюу 5,2%-ийг хуш, 22167 га-г буюу 6,8%-ийг хус, 249 га-г буюу 0,07%-ийг улиас, 42 га-г буюу 0,013 %-ийг улиангар, 2081 га-г буюу 0,64%-ийг бургас тус тус эзэлдэг. Ойн сангийн нийт нөөцийн 84,5% буюу 41655610 шоо метр нь болц гүйцсэн хөгшин ой, 10,24% буюу 5072840 шоо метр нь болц гүйцэж яваа ой, 5,56% буюу 2757410 шоо метр нь дунд насны ой, 0.15% буюу 73890 шоо метр нь залуу ойг эзэлдэг.

Нөөц: Ойн сангийн нийт нөөц нь 49.559.750 мянган шоо метр байна гэж тогтоогдсон.

Аж ахуйн төрөл тус бүрийн нөөцийн эзлэх хэмжээ

Д/д	Аж ахуйн төрөл	Нөөц /шоо.метр/
1	Цармын бүсийн ой	5606170
2	Ногоон бүс	1630690
3	Хориотой зурвасын ой	4905700
4	30 хэмжээнээс дээш налуу газрын ой	18501110
5	Улсын хилийн дагуух ой	1418290
6	Ашиглалтын бүсийн ой	17497790
Дүн		49559750

“БАЙГАЛЬ ОРЧИН ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ТАСАГ” нь сумын Засаг даргын 2009 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 173 тоот захирамжаар байгуулагдан тасгийн даргаар - Засаг даргын орлогч Б.Эрдэнэнаран, тасгийн нарийн бичгийн дарга газрын даамал Б.Энхмаа, БОУБайцаагч -

С.Баярсайхан, ойн мэргэжилтэн - Д.Дагва, байгаль хамгаалагч - Я.Лхагваа, Н.Жавхланта, Б.Цэрэнлхам, Цаг-Уурын өртөөний хамт олон - Н.Энхцэцэг, С.Батцэцэг, А.Түмэнсайхан, Б.Ариунболд, О.Оюунтуяа, И.Нямдорж, ХАА-н мэргэжилтэн - Э.Идэр, Тул сангийн менежер – М.Амараа нар ажиллаж байна.

Тасгийн зорилго: Үндсэн хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжийг орон нутагт хэрэгжүүлэн ажиллах, эрх бүхий албан тушаалтныг нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажиллахад оршино.

Цаг уурын өртөө: Монгол орны уур амьсгалыг судлах зорилгоор цаг агаарын элемент үзэгдлийг нүдэн баримжаа ба багажаар ажиглаж, тэмдэглэж, боловсруулах, мэдээллэх, тойм мэдээгээр малчид, аж ахуйн нэгж байгууллагад үйлчлэх, ус цаг уурын урьдчилан мэдээлэх албанд өдөр бүрболж буй аюултай, онц аюултай үзэгдлийн мэдээг тогтоосон журмын дагуу мэдээлэх, монгол орны уур амьсгалын судалгаа сар жилийн эмхтгэл, лавлах боловсруулахад шаардагдах мэдээ материалыг цуглуулах гэсэн үндсэн зорилготой.

Бидний уриа:

Хүйтэн бороо , цасан шуурга, ган гачиг
Хуй салхи, аянга цахилгаан, үер уснаас
Хүн ард, түмэн олноо сэрэмжлүүлэх Хүндтэй
үүргээ умартаж үзээгүй

ЦАГ УУРЧИД БИД.

Анх цаг уур нь 1967 онд Агроцаг уур харуул нэртэйгээр анхны суурь нь тавигдаж, орон нутгийн цаг агаар, уур амьсгалын төлөв байдал, цаг агаарын аюултай үзэгдэл, элемент, ХАА-н цаг уур, бэлчээрийн ургамлын болон хөнөөлт хортон шавьж, мэрэгчдийн ажиглалт зэргийг хийж мэдээ мэдээллийг дотоодын болон олон улсын сүлжээнд оруулах үүргийг

хүлээхийн зэрэгцээ цаг агаарын урьдчилан сэргийлэх мэдээг улирал, сар, 7 болон 5 хоногоор хүлээн авч орон нутгийн иргэд, байгууллага, малчдад түгээн ажиллаж байна. 1974 оноос Ус судлалын харуулын ажиглагчаар Шаравын Загдаа, Дамчаагийн Баасан, Мэндбаярын Оюумаа, Балингийн Наранцэцэг нар тус тус ажилласан. 2013 оны 1 дүгээр сарын 1-ээс Цаг уурын станц болон өргөжиж Н.Энхцэцэг Б.Ариунболд О.Оюунтуяа, С.Батцэцэг, А.Түмэнсайхан, Ус судлалын харуулын ажиглагч И.Нямдорж нарын 6 хүний бүрэлдэхүүнтэй үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

ТУЛ САНГИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Байгаль хамгаалах “Монголын Тул” сан нь дэлхийд судлагдаагүй тул загасыг анх судлан хамгаалах үйл ажиллагааг эхлүүлсэн нь бидний ажлын бахархал юм. Хөвсгөл аймгийн Эрдэнэбулган, Тариалан, Алаг-Эрдэнэ, Чандмань-Өндөр, Цагаан-Үүр, Хатгал, Булган аймгийн Хутаг-Өндөр, Тэшиг сумдын нутаг ялангуяа тэдгээр сумдын нутгаар дайрч урсдаг Эг,Үүрийн голуудын сав газрын байгаль орчин Монголд төдийгүй дэлхийд ховордож байгаа тул загасыг хамгаалахад чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулахаар 2003 оноос үүсгэн байгуулагдан ажиллаж байна.

Хамтран ажилладаг байгууллагууд: Дэлхийн банк, Олон улсын санхүүгийн корпораци, Свийтватер трейвель, Хөвсгөл трейвель, Трибутари Сан, Биологийн хүрээлэн, Монгол Улсын Их сургууль, ШУА-ийн Геоэкологийн хүрээлэн, АНУ-ын Висконсин-Мадисоны их сургууль, Невада-риногийн их сургууль, Калифорина-Дависын их сургууль зэрэг болно.

Төслийн хүрээнд: Тул загасны судалгаа шинжилгээ /ус болон ой бусад загас/, байгаль хамгаалах ажил, төслийн хамрагдаж буй сургуулиуд дээр байгальд ээлтэй сурагчдын Эко-клуб байгуулсан, сав газрын хэмжээнд байгаль орчны хуулийн хэрэгжилтийг сайжруулах, хэрэг зөрчлийг бууруулах зорилгоор дээр дурдсан сумдын улсын байцаагч нарт мотоцикль, дүрэмт хувцсаар ханган ажиллаж байна.

Цаашид хийгдэх ажил: Эг-Үүрийн голуудын сав дагууд байгаль орчин болон, байгаль хамгаалах, загасны судалгаа, үржүүлгийн ажлыг үргэлжлүүлэн явуулах, спорт загасчлалын бүс нутаг болгон хөгжүүлэн ажиллах зорилго тавин ажиллаж байна. Нутгийн иргэд болон аж ахуй нэгж, байгууллага, нутгийн удирдлага, БОТХБТасагтай хамтарч үйл ажиллагаа явуулна. Цаашдаа тус голын ай савд загасны нөөц хомсдвол үржүүлгийн ажлыг идэвхжүүлэн ажиллах болно.

Байгаль орчны **SWOT** шинжилгээ

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Ой модны нөөц их • Байгалийн дагалт баялагтай • Спорт загасчлал хөгжүүлэх • Байгалийн унаган төрх • Рашаан болон гадаргын усны нөөцтэй • Байгалийн хадлан, тэжээл бэлтгэх боломжтой • Ан амьтан элбэгтэй 	<ul style="list-style-type: none"> • Мод боловсруулж эцсийн бүтээгдэхүүн хийх үйлдвэрлэл хөгжөөгүй • Иргэдийн эдийн засгийн чадавхи муу • Иргэдийн идэвх оролцоо сул, хууль эрх зүйн мэдлэг мэдээлэл муу сургалт сурталчилгааны ажил хангалтгүй. • Рашаан усны судалгаа бүрэн гүйцэд хийгдээгүй • Бэлчээрийн нөөц багатайгаас тодорхой газруудад бэлчээрийн даац хэтэрсэн

<ul style="list-style-type: none"> • Мод үржүүлэг хийх хөрсний чанар сайн. • Германы хамтын ажиллагааны нийгэмлэгийн урт хугацааны төсөл хэрэгжиж байгаа. /2013-2023 он/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Сумын хог хаягдлын цэг стандарт шаардлага хангагдгүй. • Байгаль дэлхийтэй харьцах хандлага муу • Нэгдсэн халаалтын систем байхгүй..... • Хүний буруутай үйлдлээс болж ой хээрийн түймэр гарч ойн санд их хэмжээний хохирол учруулдаг
Боломж	Саад бэрхшээл
<ul style="list-style-type: none"> • Мод боловсруулах үйлдвэр байгуулах • Байгалийн болон спорт загасчлал усан аялал хөгжүүлэх • Байгалийн тодорхой төрлийн баялгийг иргэд, нөхөрлөлийн хэлбэрээр нэгдэн эзэмших, хамгаалах, ашиглах • Тарьц суулгац бэлтгэн зах зээлд нийлүүлэх боломжтой • Байгаль орчныг хамгаалах ерөнхий хуульд нийцүүлэн гаргасан бусад хууль тогтоомжийн дагуу нөхөрлөлийн журмаар иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага гэрээгээр эзэмших эрх нээгдэж оролцоо сайжирсан. • Тусгай зөвшөөрлийн эрхийг орон нутгаас олгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн тогтоц бүтэц нь бартаа саад ихтэй /ойн санг ашиглах боломж хязгаарлагдмал/ • Хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр мөнгөн дүн нь их, хүү багатай, урт хугацаатай зээлийн эх үүсвэр байхгүй /мод боловсруулах үйлдвэр/ • Бизнесийн орчин төлөвшөөгүй. • Улсын нийслэл болон аймгийн төвөөс алслагдсан • Тусгай зөвшөөрлийн эрх шат дамжлага ихтэй, олголт хязгаарлагдмал.

Тулгамдсан асуудлууд ба хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээ:

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх гол арга хэмжээнүүд
<ul style="list-style-type: none"> • Ан амьтан, загасны нөөц тогтоолгох, түүний дагуу ашиглах эрх зүйн орчин бүрдээгүй 	<ul style="list-style-type: none"> • Нөөц тогтоолгох • Дээд шатны байгууллагад санал хүсэлт тавьж ан амьтан агнах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх
<ul style="list-style-type: none"> • Улирлын байдлаас шалтгаалж бэлчээрийн усан хангамж мууддаг 	<ul style="list-style-type: none"> • Тухайн газар нутагт худаг, уст цэгийн тоог олшруулах
<ul style="list-style-type: none"> • Байгаль хамгаалах төсөв санхүүгийн боломж хязгаарлагдмал 	<ul style="list-style-type: none"> • Байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх, төсөл хөтөлбөрт хамрагдаж тодорхой хөрөнгө татах
<ul style="list-style-type: none"> • Зарим газарт бэлчээрийн даац хэтэрсэн 	<ul style="list-style-type: none"> • Малчин өрхүүдийг бэлчээрийн нөөцтэй газруудаар шилжин суурьшуулах
<ul style="list-style-type: none"> • Хүний буруутай үйлдлээс болж ой хээрийн түймэр гарч ойн санд их хэмжээний хохирол учруулдаг 	<ul style="list-style-type: none"> • Эргүүл шалгалтыг тогтмолжуулж, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэн хулгайн ан агнуурыг багасгах

Эрдэнэбулган сумын эдийн засгийн чадавхийн үнэлгээ

ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН

д/д	Үүргүүд	Үнэлгээ					Сумын дундаж
		1	2	3	4	5	
1	Маркетинг	8	20	36	4	0	2,5
2	Хөрөнгө, оруулагчтай холбоо тогтоох	2	22	26	14	4	2,9
3	Орон нутгийн бизнес эрхлэгч нартай холбоотой байх	2	8	34	20	4	3,2
4	Стратеги төлөвлөлтийн үйл явцыг дэмжих	0	20	32	12	4	3,0
5	Урамшуулал бий болгох санхүүжилт олгох	4	22	22	20	0	2,8
6	Ажиллах хүчний хөгжил	2	8	40	10	8	3,2
7	Эдийн засгийн хөгжлийн төслүүдийг бэлтгэх хянах	2	22	30	12	2	2,8
8	ОНЭЗХ-н төслүүдийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх	2	14	26	20	6	3,2
9	Засаг дарга болон Иргэдийн хурлын зөвлөгөө мэдээллээр хангагдах түвшин	8	8	20	22	10	3,2
10	Эдийн засаг хөгжлийн асуудал хариуцсан төв байгууллагатай харилцаа тогтоон ажиллах	6	14	32	12	4	2,9
11	Мэдээллийн сан байгуулах	8	6	32	18	4	3,0
12	Үйл ажиллагаагаа тайлагнах	4	6	32	24	2	3,2
13	Олон нийтийн харилцаа	4	8	30	22	4	3,2
Д Ү Н							3.0

Тайлбар;

- 1- Маш бага чадавхтай, эсвэл тухайн үүрэг огт биелэгддэггүй
- 2- Тухайн үүрэг маш бага түвшинд биелэгддэг
- 3- Энэ чиглэлд хүчин чармайлт гаргаж байгаа, гэхдээ цаашид улам сайжруулах шаардлагатай
- 4- Энэхүү үүрэгт хамаарах сумын чадавх нь сайн
- 5- Сум нь энэхүү үүргийг маш сайн биелүүлдэг, өндөр хөгжсөн чадавхтай

Тус сумын өнөөгийн удирдлагад чадавхийн үнэлгээ хийхэд сум нь хөгжлийн стратеги төлөвлөлтийн үйл явцыг ач холбогдол өгч дэмжиж байгаа нь харагдаж байна. Мөн ажиллах хүчний хөгжил сайжирсан, урамшууллын болон санхүүгийн дэмжлэг нэмэгдсэн, хөрөнгө оруулагч болон орон нутгийн бизнес эрхлэгч нартай холбоо тогтоох, тэднийг дэмжих, олон нийтийн харилцаа сайжирсан гэсэн дүгнэлт хийж болохоор байна. Харин Засаг дарга болон Иргэдийн хурлын зөвлөгөө мэдээллээр хангагдах түвшин доогуур, мэдээ мэдээллийг хүргэх ажиллагаа хангалтгүй, орон нутгийн эдийн засгийн хөгжлийн төслүүдийг бэлтгэх, хэрэгжилтэнд дэмжлэг үзүүлэх ажиллагаа хангалтгүй байна гэсэн дүгнэлт гарч байна. Энэхүү үнэлгээний

дүнд цаашид дараах ажлуудыг хийж хэрэгжүүлэх шаардлагатай гэж үзэж байна.

Сумын чадавхийн үнэлгээний голлох дүгнэлтүүд:

1. *Орон нутгийн эдийн засгийн хөгжлийн хөтөлбөр төслүүдийг маш нарийн боловсруулж бэлтгэх*

2. Бэлтгэсэн төслүүдийг хэрэгжүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулах, хөрөнгө оруулагч, бизнес эрхлэгчдийг татах, холбоо тогтоох, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх

3. Иргэдэд мэдээллийг цаг тухайд нь үнэн зөв, шуурхай хүргэх арга технологи нэвтрүүлэх, мэдээллийн сан бүрдүүлж ажиллах

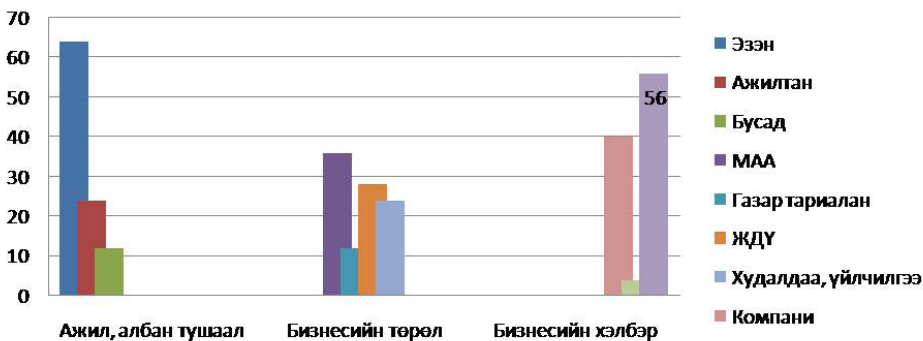
4. Иргэд, *олон нийтийн санал санаачилгыг ач холбогдлоор нь дүгнэж, дэмжих, хамтран ажиллах, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх*

Эрдэнэбулган сумын бизнесийн орчны судалгааны үр дүн ба дүгнэлтүүд

Орон нутгийн эдийн засгийн хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулахад олон нийтийн оролцоог хангах, орон нутгийн үйлдвэрлэгчид, үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэгчдийн санал бодлыг тусгах, төр – бизнесийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, бизнесийн таатай орчин бүрдүүлэх, хэрэглэгчдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ үзүүлэхэд бэрхшээлтэй болон давуу тал юу байгааг тодорхойлоход энэхүү судалгааны ач холбогдол оршино.

Эрдэнэбулган сумын эдийн засгийн хөгжлийн төлөвлөгөөг боловсруулах ажлын хүрээнд бизнес эрхлэгчид, малчдыг оролцуулан **25 хүнээс** бизнесийн орчны судалгааг авч дүн шинжилгээ хийв.

Бизнес эрхлэгчдийн ерөнхий мэдээлэл

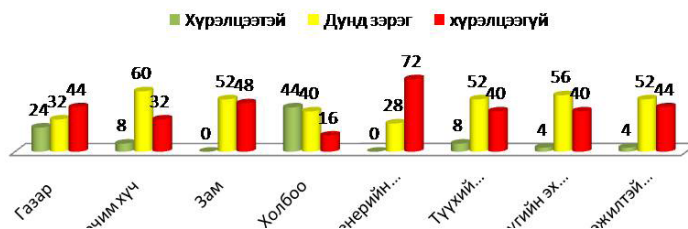
Судалгаанд оролцогчдын 56% нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 40% нь компани, 4 % нь хоршооны хэлбэрээр ажиллагсад байна. Эрхэлж буй бизнесийн төрөл хэлбэрээр нь харуулбал дараах байдалтай байна.

Судалгааны нэгтгэлээс харахад хугацааны хувьд бизнес эрхлэгчдийн 48% нь 0-3 жил ажиллаж байгаа шинэ бизнес эрхлэгчид, 16% нь 3-10 жил, 36% нь 11-ээс дээш жил үйл ажиллагаа явуулж байгаа дүнтэй байна.

Бизнесийн орчин, ирээдүйн байдлыг хэрхэн төсөөлж буйг тодруулахад Бизнес эрхлэгчид 100% бизнесийн ирээдүйгээ өөдрөгөөр төсөөлж байна гэсэн хариулт өгсөн нь, 24% нь хэмжээг нь нэмэгдүүлэх, 24% нь эрчимжүүлэх, 40% чанарыг сайжруулах, 12% нь зах зээлээ өргөтгөх хүсэлтэй байна.

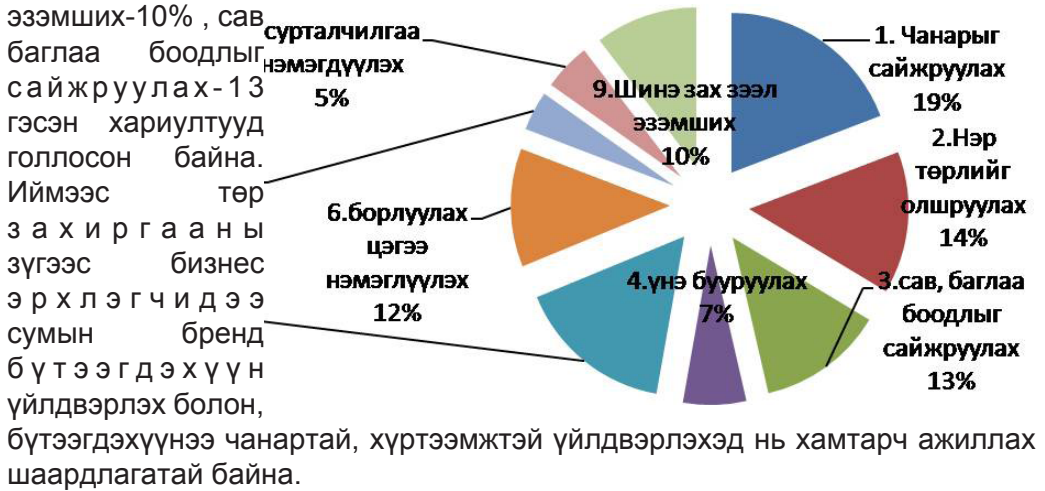
Бизнесийн өнөөгийн нөхцөл байдал

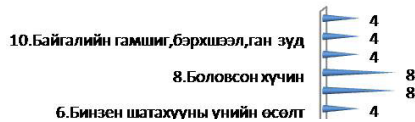
Графикаас харахад холбоо хүрэлцээтэй, зам, эрчим хүч, инженерийн байгууламж, түүхий эд материал, газар, санхүүгийн эх үүсвэр, мэргэжилтэй ажиллах хүчин дутагдалтай гэсэн байна. Иймд эдгээр асуудалд орон нутаг анхаарлаа хандуулж, дэмжлэг үзүүлэх, бодлого боловсруулж ажиллах шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гарч байна.

Бизнес эрхлэгчид борлуулалтаа яаж нэмэгдүүлэх бэ?

гэсэн асуултанд Чанарыг сайжруулах-19%, захилагчаа зөв олох-16%, нэр төрлийг олшруулах-14%, борлуулах цэгээ нэмэгдүүлэх-12, шинэ зах зээл

Бизнесийн саад бэрхшээл

Судалгаанд оролцогчид бизнес эрхлэхэд хамгийн их саад болж буй хүчин зүйл нь зах зээлээс алслагдмал, мөнгө санхүүгийн дутмаг байдал, банкны өндөр хүү, хөнгөлөлттэй зээл тусламж, төсөл хөтөлбөрт хамрагдах боломж муу, ажлын туршлага, мэргэжлийн ажиллах хүч дутмаг, шаардлагатай техник тоног төхөөрөмж, зориулалтын ажлын байр хүрэлцээгүй, иргэдийн орлого багассан, бараа бүтээгдэхүүний үнэ ханшийн өсөлт гэж хариулжээ.

Тэгвэл бизнес эрхлэгчдийг хөгжүүлэх, мэдлэг мэдээллийг нь дээшлүүлэх зорилгоор хэрэгцээт сургалтыг нь тодорхойлоход чадавч бэхжүүлэх, санхүү бүртгэл, менежмент, чанар, технологи, компьютерийн сургалтанд хамрагдах сонирхол ихтэй байна. Иймээс төр захиргааны зүгээс дээрх сургалтуудыг үе шаттайгаар зохион байгуулах шаардлагатай байна. Мөн ХАА-н чиглэлийн мэргэжилтэй ажиллах хүчин бэлтгэх шаардлагатай байна.

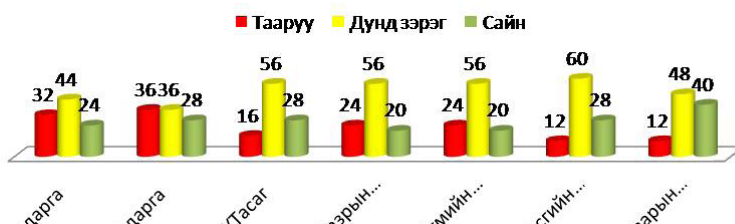
Бизнесийн үйл ажиллагаанд нийгмийн үйлчилгээ ямар нөлөөтэй вэ?

Тухайн бизнесийн үйл ажиллагаанд нийгмийн үйлчилгээ хэрхэн нөлөөлж байгааг тодруулахад Эмнэлэг, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн үйлчилгээ, байгаль орчны хамгаалалт, байр орон сууцны хангамж их нөлөөтэй буюу

40–иас дээш хувийн нөлөөтэй банк санхүүгийн үйлчилгээ 50-аас дээш хувийн нөлөөтэй гэж хариулжээ. Сумын төр захиргааны үйл ажиллагааны нөлөөлөл болох дүрэм журмын зохицуулалт, албан тушаалтны чирэгдэл, авилга, хууль бус ажиллагааны талаар 60-аас дээш хувь нь нөлөөгүй гэж хариулсан байна. Ийм учраас манай сумын хувьд төр захиргааны байгууллага болон бизнес эрхлэгчид хамтран ажиллах боломж харагдаж байна.

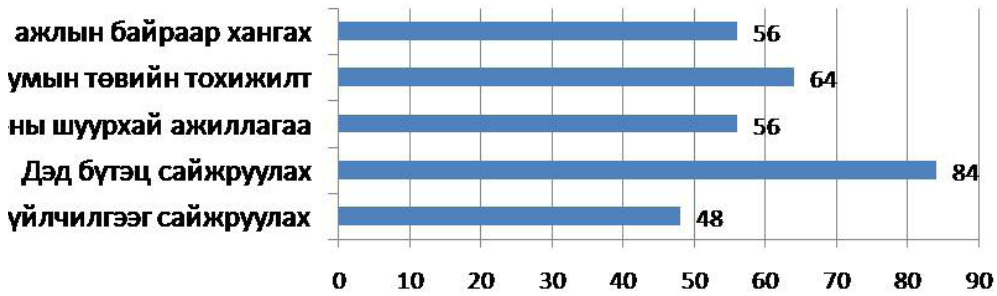
Төрийн байрууллага, албан тушаалтан бизнес эрхлэгчидтэй хэрхэн харилцаа холбоотой ажилладаг вэ?

Сумын удирдлага, албан тушаалтнуудтай хэрхэн харилцаа холбоотой ажиллаж байгааг тодруулахад ихэнх албан тушаалтнуудтай дунд зэрэг, татварын байцаагч, сайн харилцаатай гэж хариулсан байна. Цаашид төр захиргаа болон бизнес эрхлэгчдийн хоорондын харилцааг сайн түвшинд хүртэл хамтарч ажиллах шаардлагатай байна.

Төр захиргаанаас авч хэрэгжүүлвэл зохих арга хэмжээ

Орон нутгийн эдийн засгийг хөгжүүлэхэд нэн түрүүнд төр захиргааны зүгээс хатуу зөөлөн дэд бүтэц сайжруулах мөн ЖДҮ, өрхийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх байдлаар ажлын байр гаргах, төр бизнесийн хамтын ажиллагааг

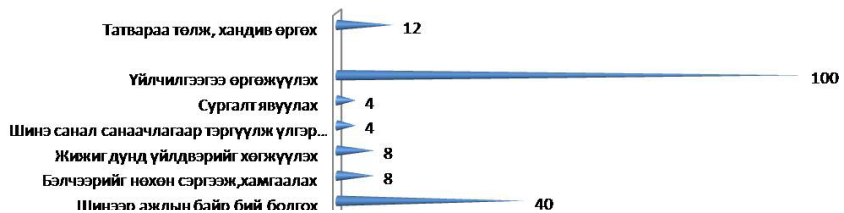
сайжруулах, хөнгөлөлттэй зээл, төсөл хөтөлбөрт хамруулах, дэмжих, мэргэжилтэй ажиллах хүч бэлтгэхэд анхаарч мэдээлэл сургалтыг байнга зохион байгуулах, бизнес эрхлэх таатай орчин бүрдүүлэх, иргэдийн ухамсар, бэлэнчлэх сэтгэлгээг өөрчлөх тал дээр түлхүү анхаарч ажиллах шаардлагатай байна.

Сумын эдийн засгийн хөгжлийн өсөлтийн талаархи үзэл бодлыг нь тодруулахад

Үүнээс үзэхэд сүүлийн 5 жилд бизнесийн орчин сайжирсан нь харагдаж байгаа боловч цаашид бизнесийн таатай орчин бий болгоход төр захиргааны байгууллага болон бизнес эрхлэгчид хамтран ажиллах шаардлагатай байна.

Сумын хөгжилд оруулах таны хувь нэмэр

“Орон нутгийн эдийн засгийн хөгжилд оруулж чадах таны хувь нэмэр юу вэ?” гэсэн асуултанд хариулсан байдлаас дүгнэхэд бизнес эрхлэгчид цаашид үйлдвэрлэл үйлчилгээгээ өргөжүүлэх, ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх, ажлын

байр гаргах, мал сүргээ өсгөн үржүүлэх, татвараа төлж, хандив өргөх, төрийн зүгээс авч хэрэгжүүлж байгаа ажил үйлчилгээг дэмжиж хамтран ажиллах замаар орон нутгийн хөгжилд өөрийн хувь нэмрээ оруулахад бэлэн байна гэсэн сэтгэлийг нь идэвхжүүлэн төр захиргаанаас дэмжин хамтран ажиллаж бизнесийн таатай орчин бүүрдүүлж болох боломж харагдаж байна.

Бизнес орчны судалгааны ерөнхий дүгнэлт

Бизнес орчны судалгаанаас харахад бизнес эрхлэгчид нь 100% бизнесийн ирээдүйгээ өөдрөгөөр төсөөлж, цаашид үйл ажилгаагаа өргөжүүлэх хүсэлтэй байна. Бизнесийн гол саад бэрхшээл нь мөнгө санхүүгийн дутмаг байдал, зах зээлээс алслагдмал, газар хүрэлцээ муу, ажлын туршлага, мэргэжлийн ажиллах хүч дутмаг, шаардлагатай техник тоног төхөөрөмж дутагдалтай гэж хариулсан байна.

Бизнес эрхлэгчдээс сумын эдийн засгийн хөгжлийн өсөлтийн талаарх үзэл бодлыг нь тодруулахад сүүлийн 5 жилд бизнесийн орчин сайжирсан гэж дүгнэж болохоор байна.

Цаашид төр захиргаанаас хатуу зөөлөн дэд бүтэц сайжруулах, ЖДҮ, өрхийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх байдлаар ажлын байр гаргах, төр бизнесийн хамтын ажиллагааг сайжруулах, хөнгөлөлттэй зээл, төсөл хөтөлбөрт хамруулах, дэмжих, мэргэжилтэй ажиллах хүч бэлтгэхэд анхаарч мэдээлэл сургалтыг байнга зохион байгуулан бизнес эрхлэгчидтэйгээ хамтран ажиллаж бизнесийн таатай орчинг бүрдүүдэх боломж байна.

_____ оОо _____

Гурав. СУМЫН ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ЭРДЭНЭБУЛГАН сумын хөгжлийн АЛСЫН ХАРАА

ЭРҮҮЛ, ЧИНЭЭЛЭГ, ОЮУНЛАГ ИРГЭД БҮХИЙ БАЯЛГИЙГ БҮТЭЭГЧ, ЭКО СУМ БОЛНО.

Сумын хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл

Уламжлалт болон эрчимжсэн хөдөө аж ахуйг үр ашигтай хослуулан хөгжүүлэх асуудлыг хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл гэж үзнэ. Орон нутгийн байгалийн болон бусад нөөцөд суурилсан аялал жуулчлал, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг сумын хөгжилд чухалчилна.

Хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлд баримтлах бодлого, үзэл баримтлал

Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд:

- Сумын бэлчээрийн даац боломжид тохируулан уламжлалт болон эрчимжсэн хэлбэрээр зохистой хослуулан хөгжүүлэх
- Тус сумын онцлог болсон үхэр, хонин сүргийг тогтвортой өсгөн ноос, сүүний ашиг шимийг нэмэгдүүлэх
- Адуун сүргийг хурдны угшлаар сайжруулах
- Нутгийн онцлогт тохирсон шилмэл сүргийг үржүүлэн нутагшуулж, нутгийн сайжруулсан хэвшлийг бий болгох

Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд:

- Стандарт шаардлагад нийцсэн гурил, тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, тойргийн сумдыг хангах
- Усалгаатай газар тариалан хөгжүүлэх эхлэлийг тавих
- Орчин үеийн шаардлага хангасан дунд оврын ХАА-н техникийн (үр тариа, төмс, хүнсний ногоо, нарийн ногоо тариалах) паркийг бий болгох
- ХАА-н мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх асуудлыг бодлогоор дэмжих
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангасан төмс, хүнсний ногоо хадгалах зоорины тоог нэмэгдүүлэх
- Эрдэнэбулган сумын хөрсөнд нутагшсан сайн чанарын үр (үр тариа, төмс, хүнсний ногоо, тэжээлийн ургамал)-тэй болох
- Далд хөрсний аж ахуйг дэмжих (хүлэмж)

Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд:

• Бүс, нутгийн аялал жуулчлалын хөгжлийн чиглэл, мастер төлөвлөгөөнд тулгуурлан түүний бүрэлдэхүүн хэсэг байхаар бодож зохион байгуулж явуулах

- Эг, Үүрийн голын ай савын байгалийн үзэсгэлэнт газар, түүх, соёлын дурсгалыг түшиглэсэн аялал жуулчлалыг нэгдмэл иж бүрэн цогцолбор хэлбэрээр үе шаттай хөгжүүлэх

- *Сумын онцлогийг харуулсан байгальд ээлтэй, явган ба морин аялал, усан аялал, малчдын ахуйтай танилцуулах аялал зэрэг шилдэг бүтээгдэхүүнийг бий болгож, Хөвсгөлийн аялал жуулчлалын “Мөнгөн цагираг” сүлжээнд холбогдох*
- *Аялал жуулчлалыг дагасан төрөл бүрийн угтвар үйлчилгээг сайжруулах /соёл урлаг, хүнс, гар урлалын үйлчилгээ г.м/ Аялал жуулчлалын баазуудыг түшиглэн ахмадын сувилалтай болох*

Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд:

- *Орон нутгийн нөөцийг ашигласан, аль болох нэмүү өртөг шингээсэн бүтээгдэхүүнтэй байх*
- *Нутгийн брэнд болох бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг голчлох*
- *МАН-н гаралтай бүтээгдэхүүнийг орон нутагтаа боловсруулан нутгийн брэндийн түвшинд хүргэх*
- *Мах, сүү, төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнэ зэрэг хүнсний голлох нэрийн бүтээгдэхүүнээр сум өөрийнхөө хэрэгцээг бүрэн хангаж, зах зээлд нийлүүлэх*

Төлөвлөгөөний хамрах хугацаа, үе шатууд

Сумын хөгжлийн энэхүү стратеги төлөвлөгөө нь 2013-2021 оныг хамран хэрэгжих бөгөөд дараах үе шатуудтай байна. Үүнд:

1-р үе шат	2013-2015 он
2-р үе шат	2016-2019 он
3-р үе шат	2020-2021 он

НЭГДҮГЭЭР ҮЕ ШАТ: Хөгжлийн төлөвлөгөөг сурталчлан таниулах, хөгжилд шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэх, хөгжлийн суурь нөхцлийг хангах үе шат **2013-2015 он**

- Хөгжлийн төлөвлөгөөг сурталчлан таниулах, олны хүртээл болгох
- Тодорхой төслүүдийн хөрөнгийн эх үүсвэр бүрдүүлэх, хөрөнгө босгох
- Хөгжлийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх зохион байгуулалт, эрх зүйн болон мэдээлэл харилцаа холбооны дэвшилтэт технологи нэвтэрч, бүтээн байгуулалтын суурь орчин бүрдүүлэх

ХОЁРДУГААР ҮЕ ШАТ : Хөгжлийн төлөвлөгөөний эрчимтэй хөгжлийн үе шат 2016-2018 он

- Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны цар хүрээг өргөтгөх, иргэдэд хурдан шуурхай, хүртээмжтэй, мэргэжлийн, ур чадвар, сэтгэл ханамжийн өндөр түвшинд үйлчлэх тав тухтай орчин бүрдүүлэх
- Монгол мал хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах, МАН-н тогтвортой өсөлтийг хангасан, бүтээгдэхүүний чанар, үнэлэмж сайжирсан, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн хөгжлийг дэмжих ажиллагаа
- Бизнес эрхлэх эрх зүйн болон санхүүгийн таатай орчин бүрдүүлэх, дэд бүтцийг сайжруулах замаар бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлэх

- Байгалийн нөөцийн судалгаа, ашиглалт, хамгаалалт, байгалийн баялагт түшиглэсэн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хөгжлийг дэмжих
- Орон нутгийн нөөц, онцлог давуу талд түшиглэсэн ЖДҮ-лэл, үйлчилгээг өргөжүүлэх, ажлын байр нэмэгдүүлэх
- Харилцан ашигтай гадаад, дотоод харилцааг хөгжүүлэх

ГУРАВДУГААР ҮЕ ШАТ : Нийгэм, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах, хөгжлийн ололт амжилтыг бэхжүүлэх, хөгжүүлэх үе шат 2019-2021 он

- Алсын хараанд хүрэхэд тэмүүлсэн зорилго, зорилтын хэрэгжилтийг хангах
- Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт бий болсон, санхүүгийн хувьд бие даах
- Үйлдвэрлэл үйлчилгээний ажиллагаа тогтмолжиж, үр ашиг дээшилсэн, гадаад, дотоод зах зээлд нийлүүлэх
- Сумын хөгжлийн хөтөлбөрт тусгагдсан зорилтот түвшинд хүргэх

Төлөвлөгөөний хүрээний зорилго, зорилт, хөтөлбөр, төслүүд:

Сумын хөгжлийн хэтийн түвшинг тодорхойлсон Алсын хараанд хүрэхийн тулд дор дурдсан зорилго, зорилтыг хангах, хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм.

ЭРДЭНЭБУЛГАН сумын хөгжлийн зорилго, зорилтын нэгдсэн матриц

ЗОРИЛГО		ЗОРИЛТ	
1.	ОРОН НУТГИЙН НӨӨЦӨД СУУРИЛСАН ЭДИЙН ЗАСГИЙН САЛБАРУУДЫН ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙГ ХАНГАЖ, ИРГЭДИЙН АМЬЖИРГААГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ	1.1.	Хөдөө аж ахуйн салбарыг эрчимжүүлж үр ашгийг дээшлүүлэн нэгжийн ашиг шимийг тогтвортой өсгөх
		1.2.	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, нутгийн бренд бүтээгдэхүүний нэр, төрлийг олшруулан ДНБ-ийг 3 дахин нэмэгдүүлэх
		1.3.	Эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн худалдаа, үйлчилгээг өргөжүүлэн хөгжүүлэх
2.	БИЗНЕСИЙН ТААТАЙ ОРЧИН-ТАЛ ДҮҮРЭН ХӨГЖИЛ	2.1.	Хөгжилд шаардлагатай хатуу дэд бүтцийн сүлжээг хөгжүүлэх
		2.2.	Бизнесийг дэмжсэн зөөлөн дэд бүтцийг сайжруулах

3.	НИЙГМИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ТАВ ТУХТАЙ ОРЧИНД ЦОГЦООР НЬ ЧАНАРТАЙ, ХҮРТЭЭМЖТЭЙ ХҮРГЭЖ ЭРҮҮЛ, ЧИЙРЭГ, ОЮУНЛАГ ИРГЭДИЙГ ТӨЛӨВШҮҮЛЭХ	3.1.	СӨБ-ын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэн хамран сургалтыг 100 хувиас бууруулахгүй байх
		3.2.	ЕБ-ын үйлчилгээний орчинг сайжруулж, стандарт хангалтыг 80 хувьд хүргэх
		3.3.	Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг чанартай, шуурхай хүргэж, өвчлөлийг 2 дахин бууруулах, дундаж наслалт, амьдралын чанарыг дээшлүүлэх
		3.4.	Соёлын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлж соёлтой, хүмүүнлэг иргэдийг төлөвшүүлэх
		3.5.	Иргэдээ хүндэлсэн, хуулийг дээдэлсэн төрийн үйлчилгээг ил тод, тэгш, шуурхай хүргэх
4.	БАЙГАЛЬ, ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ, НӨӨЦ, БАЯЛГИЙГ ЗОХИСТОЙ АШИГЛАХ, НӨХӨН СЭРГЭЭХ	4.1.	Хөрсний эвдрэлийг багасган орчны бохирдлыг бууруулах
		4.2.	Усны нөөцийг хамгаалж, хангамжийг сайжруулах
		4.3.	Биологийн төрөл, зүйлийг хамгаалах, нөхөн сэргээх

Энэхүү төлөвлөгөө нь тус сумын удирдлага, иргэд, хөдөлмөрчдөөс гадна аймаг, бүс, улсын хэмжээний бодлого боловсруулж шийдвэр гаргагчид, ТББ, бизнес эрхлэгчид, хөрөнгө оруулагч, хандивлагчдын дэмжлэгтэйгээр хэрэгжих үндэстэй тул дараах байдлаар хамтран ажиллах, оролцох, үүрэг хүлээх боломжтой.

<u>Хамтран ажиллах субъект</u>	<u>Хамтран ажиллах чиглэл, хүрэх үр дүн</u>
<u>Сумын төр захиргааны болон төрийн үйлчилгээний байгууллагууд</u>	<ul style="list-style-type: none"> - Төлөвлөгөөг дэмжигч, хэрэгжүүлэгч байгууллага, сонирхогч иргэд, хуулийн этгээдийг зохион байгуулалт, арга зүйгээр дэмжих - • Хөгжлийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх, хөрөнгө оруулалтын чуулга уулзалтыг зохион байгуулах, хандивлагчдад танилцуулах ажлыг чанартай зохион байгуулах - • Төлөвлөгөөнд туссан зорилго, зорилт, хөтөлбөр, төслүүдийг жил жилийн ажлын төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулах - • Төрийн үйлчилгээг иргэдэд ил тод, нээлттэй, хурдан шуурхай, хүртээмжтэй хүргэх

<p><u>Сумын төр захиргааны болон төрийн үйлчилгээний байгууллагууд</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хөгжлийн төлөвлөгөөний тендер шалгаруулалтыг хуулийн дагуу ил тод нээлттэй, чанартай зохион байгуулах, хөтөлбөрийг дэмжигчдийн хувь, хандивийг зохистой зарцуулж, үр дүнг нийтэд мэдээлж ажиллах • Бусад аймаг, хотуудад амьдарч байгаа нутгийн иргэдийн нутгаа зорих, тус нутагт амьдран суугаа аав ээж, ахан дүүсээ дэмжихэд орон нутгийн төрийн байгууллагуудаас бүх талаар дэмжих, хамтран ажиллах
<p><u>Эрдэнэбулган сумын уугуул болон тус суманд ажиллаж амьдарч байсан хүмүүс, нутгийн зөвлөлүүд</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мэдээллийн цахим сан үүсгэн хөгжлийн төлөвлөгөөг сурталчлах, мэдээлэх. • Өөр аймаг, сум, хотод ажиллаж амьдарч байгаа иргэдийн хамтран ажиллах санаачлагыг нэмэгдүүлэх, иргэдийг идэвхжүүлэх, хөрөнгө оруулагч, хандивлагч нарыг татах, төслүүдийг хэрэгжүүлэх ажлыг хамтран зохион байгуулах
<p><u>Банк санхүү, хувийн хэвшлийн ААНБ, бизнес эрхлэгчид, хөрөнгө оруулагч, төсөл хэрэгжүүлэгч нэгж</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мэдээллийн цахим сан үүсгэн хөгжлийн төлөвлөгөөг сурталчлах, мэдээлэх. • Өөр аймаг, сум, хотод ажиллаж амьдарч байгаа иргэдийн хамтран ажиллах санаачлагыг нэмэгдүүлэх, иргэдийг идэвхжүүлэх, хөрөнгө оруулагч, хандивлагч татах, төслүүдийг хэрэгжүүлэх ажлыг хамтран зохион байгуулах
<p>ТББ, иргэд</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд санал санаачлага гаргах, дэмжлэг үзүүлэх • Хөтөлбөр төслөөс сонгон авч хэрэгжүүлэх, төрийн байгууллагатай хамтарч ажиллах, хөндлөнгийн хяналт тавих • Тайлан мэдээлэл сонсож, зөв мэдээлэл түгээх
<p>Олон улсын байгууллага, төсөл хөтөлбөр, сургалт мэдээллийн байгууллагууд</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сургалт, сурталчилгаа заавар зөвөлгөө өгч хамтран ажиллах • Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн талаар цаг тухайд нь иргэдэд үнэн зөв бодит мэдээлэл өгөх • Хөтөлбөрт тодорхойлогдсон төслүүдийг хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх

Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хүрээнд бусад аймаг, сум, байгууллагатай хамтран ажиллах

№	АЙМАГ СУМЫН НЭР	ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ЧИГЛЭЛ	ХӨРШ АЙМАГ, СУМАНД САНАЛ БОЛГОХ БҮТЭЭГДЭХҮҮН	ХӨРШ АЙМАГ, СУМААС АВАХ БҮТЭЭГДЭХҮҮН
1	Булган аймгийн Тэшиг сум	Төсвийн болон бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, сумдын спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт	Жимс, жимсгэнэ, байгалийн дагалдат бүтээгдэхүүн	Загас, гахайн мах, рашаан

2	Хөвсгөл аймгийн Тариалан сум	Төсвийн болон бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, сумдын спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт, бэлчээр ашиглалт	Хадлан, тэжээл, банз, палк	Цагаан гурил, бөөний бараа бүтээгдэхүүн, цахилгаан дамжуулах эх үүсвэр, өндөр хурдны интернет
3	Хөвсгөл аймгийн Их-Уул сум	Төсвийн болон бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, сумдын спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт	Зүсмэл модон материал, малын тэжээл, хадлан,	Бөөний бараа бүтээгдэхүүн,
4	Хөвсгөл аймгийн Түнэл сум	Төсвийн болон бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, сумдын спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт, бэлчээр ашиглалт	Малын тэжээл	
5	Хөвсгөл аймгийн Чандмань-Өндөр сум	Төсвийн болон бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, сумдын спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт, бэлчээр, сум дундын бүс нутаг тогтоох	Төмс, хүнсний ногоо, цагаан болон халтар арвайн бор гурил, малын тэжээл	
6	Хөвсгөл аймгийн Цагаан-Үүр сум	Төсвийн болон бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, сумдын спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт, нутаг бэлчээр, сум дундын бүс нутаг тогтоох	Төмс, хүнсний ногоо, цагаан болон халтар арвайн бор гурил, малын тэжээл	Нарсан банз
7	ОХУ-ын Буриад улсын Закаменск	Бизнесийн байгууллагууд туршлага солилцох, спорт урлагийн нөхөрсөг уулзалт	Малын тэжээл	Хөдөө аж ахуйн запас сэлбэг, үрийн төмс

**Дөрөв.ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭРЭГСЭЛ,
ХЯНАЛТ, ҮНЭЛГЭЭ**

4.1.Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хүрээний төслүүд ба хөрөнгө санхүүгийн тооцоолол

Сумын хөгжлийн стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд нийт **15379.0** сая төгрөгийн эх үүсвэр шаардлагатай бөгөөд үүнийг дараах эх үүсвэрээр хангахаар тооцоолж байна. Үүнд:

- Улсын төвлөрсөн төсвийн хөрөнгөөр **9794.0** сая төгрөг буюу 63.7 хувь
- Орон нутгийн хөрөнгөөр **2009.4** сая төгрөг буюу 13.1 хувь
- Хөрөнгө оруулагчид, хандивлагчдын зардлаар **3575.6** сая төгрөг буюу 23.2 хувийг тус тус хангана.

Нийт **41** хөтөлбөр, **180** төсөлт үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх бөгөөд үүнийг салбараар авч үзвэл:

Дэд бүтцийг хөгжүүлж, бизнесийн орчин бүрдүүлэх **35** төсөл, **4377.0** сая төгрөгийн

Эдийн засгийн салбарыг хөгжүүлэх **55** төсөл, **3207.5** сая төгрөгийн

Төр, нийгмийн үйлчилгээг сайжруулах **68** төсөл, **7170.5** сая төгрөгийн

Байгаль орчныг хамгаалах хүрээнд **20** төсөл, **589.0** сая төгрөгийнх

Нэмэлт үйлчилгээний хүрээнд 2 төсөл, 35.0 сая төгрөгийнх байхаар төсөөлж байна.

Төлөвлөгөөний хүрээнд хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төсөл үйл ажиллагааны талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг төлөвлөгөөний холбогдох бүлэг болон төлөвлөгөөний хавсралт, хүснэгт, танилцуулгуудаас үзэж болно.

№	Зорилго	Хөтөлбөрийн тоо	Төслийн тоо	Төслийн нийт өртөг сая, төг/	Үүнээс		
					Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр	Улсын төсвийн хөрөнгөөр	Хөрөнгө оруулагчид дэмжигч, хандивлагчдын хөрөнгөөр
1	Эдийн засгийн ажлын хэсэг	11	55	3207.5	183.0	945.0	2079.5
2	Бизнесийн ажлын хэсэг	11	35	4377.0	1379.7	2157.5	839.8
3	Нийгмийн салбарын ажлын хэсэг	14	68	7170.5	233.7	6586.5	350.3
4	Байгаль орчны ажлын хэсэг	4	20	589.0	200.0	85.0	304.0
Д Ү Н		40	178	15344.0	1996.4	9774.0	3573.6

4.2. Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үр дүнгийн нэгдсэн шалгуур үзүүлэлтүүд

Сумын хөгжлийн төлөвлөгөөний үр дүнг тооцохдоо дараах ерөнхий шалгуур үзүүлэлтүүдийг үндэслэл болгож байна. Үүнд:

№	Гол үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Одоогийн түвшин	Хүрэх түвшин		
				2015 он	2018 он	2021 он
	Нэг хүнд ноогдох ДНБ	Мян.төг	1200.0	1250.0	1400.0	1700.0
	Сумын хүн ам	Тоо	2745	2770	2959	3148
3.	Сургуулийн суралцагчдын сурлагын амжилт	Хувь	75	78	80	85

4.	Сургуулийн мэргэжлийн зэрэгтэй багшийн хувийн жин	Хувь	40.6	46.8	50.0	56.2
5.	Бичиг үсэг үл мэдэгч	Тоо	49	44	29	10
6.	Сургуулийн өмнөх боловсролын стандарт хангалт	Хувь	78	84	90	95
7.	СӨБ-ын хамран сургалт	Хувь	100	100	100	100
8.	СӨБ-ын мэргэжлийн зэрэгтэй багшийн эзлэх хувийн жин	Хувь	50	66.0	100	100
9.	Соёлын мэргэжлийн боловсон хүчний хангалт	Хувь	50.0	60.0	100.0	100.0
10.	Соёл, урлагийн явуулын үйлчилгээний тоо	Тоо	9	15	20	25
11.	Соёл, урлагийн үйлчилгээнд хамрагдагчдын тоо	Хүн/тоо	3210	4000	4500	5000
12.	Соёл, урлагийн чиг баримжаат дугуйлан	Тоо	3	4	6	6
13.	Хүн амын өвчлөлийн түвшин	Хувь	31,6	30,0	28,2	27,5
14.	Урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн хамралт	Хувь	48,6	50,1	54,2	66,5
15.	Эрх зүйн төвөөр үйлчлүүлэгчдийн тоо	хүн	340	500	750	900
16.	Төрийн үйлчилгээний ажлын тайлан тавилтанд хамрагдагчид	хүн	1352	1364	1456	1548
17.	Ажилгүйдлийн түвшин	Хувь	25.6	20.0	15.0	10.0
18.	Ядуурлын түвшин	Хувь	6.2	5.0	4.2	3.5
19.	Нийгэм зүй, амьдрах ухааны сургалтанд хамрагдагчид	Хүн	165	200	250	300
20.	Сайжруулсан ба хатуу хучилттай зам	Км	23.0	35.0	45.0	80.0
21.	Инженерийн хийцтэй гүүр	Тоо	1	1	1	1
22.	Төвийн болон сэргээгдэх эрчим хүчний хангамжтай өрх	Хувь	90	95	100	100
23.	Үүрэн телефон хэрэглэгчид	тоо	1500	1950	2200	2350
24.	Бизнес эрхлэгчид (малчид ороогүй)	Тоо	41	55	65	80
25.	Бизнесийг дэмжих болон эрх зүйн үйлчилгээ үзүүлэгч цэгийн	Тоо	15	17	19	21
27.	Гадаад харилцаанд оролцох чиглэл	Тоо	1	1	3	6
28.	Малын тоо	Толгой	55423	55977	57085	58798
29.	Үхрийн тоо	Толгой	13474	13608	14017	14437
30.	Нэг ямаанаас авах ноолуур	Гр	0.240	0.240	0.260	0.300
31.	Хонины ноос	Кг	1.2	1.2	1.2	1.2
32.	Тариалангийн талбай	га	5090.0	5090.0	5090.0	5090.0
33.	Тариалсан талбай	га	2577.0	2577.0	2600.0	2700.0
34.	Нийт ургац	цн	2934.0	3100.0	3200.0	3400.0
35.	Нэг га-гаас авах ургац	цн	12.0	12.5	13.0	13.5

36.	Хүлэмжийн тоо	Тоо	6	6	7	9
37.	Төмс, хүнсний ногоо тариалалтын талбай	Га	12.4	12.4	14.0	16.0
38.	Нийт ургац	цн	115.0	120.0	130.0	140.0
39.	Жижиг, дунд үйлдвэр	Тоо	113.0	113.0	120.0	130.0
40.	Аялал, жуулчлалын баазын тоо	Тоо	4	4	5	7
41.	Аялал, жуулчлалын үйлчилгээ авагчид	Тоо	-	200	1000	2000
42.	Эрэлтэнд нийцсэн худалдаа, үйлчилгээний томоохон цэг	Тоо	-	1	3	6
43.	Ашиглагдахгүй байгаа бэлчээр	Га				
44.	Ойн нөхөн сэргээлт	Га	11.0	15.0	40.0	80.0
45.	Инженерийн хийцтэй худгийн тоо	Тоо	19	20	21	22
46.	Хог бүхий талбайн хэмжээ	Га	21.0	15.0	10.0	5.0
47.	Хадлангийн хашсан талбай	Га	70.0	300.0	800.0	1500.0

Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хяналт, үнэлгээ

Сумын хөгжлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцын болон төгсгөлийн хяналт үнэлгээг ИТХ, ТХХ-оос хамтран зохих журмын дагуу зохион байгуулж байна. Хяналт үнэлгээний зорилго нь төлөвлөгөөний хэрэгжилт биелэлтийн явцыг үе шаттайгаар тодорхойлох, явцыг эрчимжүүлэх явдал мөн.

Сумын хөгжлийн стратеги төлөвлөгөөний хэрэгжилт, биелэлтийн явцад сумын ИТХ болон ЗДТГ, сумын төлөвлөлт хяналтын хорооны зэрэгцээ сумын төрийн бус байгууллага, иргэд хяналт зохих хэмжээгээр тавьж оролцоно.

Хяналт, үнэлгээг төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн эхний үе шат, дунд хугацааны үе шат, төгсгөлийн үе шатны гэсэн үе шаттайгаар хянаж дүгнэлт гаргах ба энэ үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа сумын төлөвлөлт, хяналтын хорооны үйл ажиллагааны журмыг удирдлага болгоно..

Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үе шатны үнэлгээг 2016, 2019, 2022 оны эхний улирлуудад тус тус зохион байгуулна. Үе шатны үнэлгээний зэрэгцээ төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцын үнэлгээг жил бүрийн эцэст болон тухайн төслийн хэрэгжилтийн дунд хугацаанд хэрэгжүүлж байна.

Хяналт, үнэлгээг явуулахдаа төсөл тус бүрийн танилцуулгад тодорхойлсон болон ерөнхий шалгуур үзүүлэлттэй жишиж харьцуулах ба тогтоосон баталгаажилтын эх үүсвэрүүдийг үндэслэл болгож байна.

Сумын хөгжлийн төлөвлөгөөний хэрэгжлийн хяналт, үнэлгээ явуулсан тухай бүр иргэд, олон нийтэд ил тод мэдээлж байх ба мэдээллийн тусгай самбарыг тогтмол ажиллуулна.

Хяналт, үнэлгээний дүнг үндэслэн хөгжлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, төлөвлөгөөнд зохих өөрчлөлт оруулах асуудлыг сумын ИТХ, ТХХ хамтран шийдвэрлэж байна. Энэ ажиллагаанд зохих журмыг удирдлага болгоно.

**ЭРДЭНЭБУЛГАН СУМЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ, ХЯНАЛТЫН ХОРОО,
АЖЛЫН ХЭСЭГ**

2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдөр

ХӨВСГӨЛ аймгийн ЭРДЭНЭБУЛГАН сумын 2013-2021 оны хөгжлийн стратеги төлөвлөгөөг боловсруулах график
(Сумын Төлөвлөлт, хяналтын хороо, зөвлөх баг хамтран хэлэлцэж тодорхойлов. 2013.07.28. БУЛГАН ТАЛ)

№	Хийх ажил	Гүйцэтгэх хугацаа	Хариуцах эзэн
1	Сумын засаг даргатай харилцан ойлголцлын санамж бичиг (ХОСБ) байгуулах, Сум хариуцлагатай хандах, мэдээллийг зохих шатанд түгээх ажлыг заавал хийх	2013-05 сард	Аймгийн зөвлөх-хөтөч, сумын чиглүүлэгч Б.Эрдэнэнаран, сумын Засаг дарга Д.Батхүрэл
2	Олон нийтэд мэдээлэл түгээх, оролцогч талуудыг тодорхойлж идэвхжүүлэх	Байнга	Сумын ЗД, ЗДТГ, чиглүүлэгч болон бусад манлайлагчид, АХ, ТХХ-ны багийнхан
3	Төсөөллийн семинар хийж ажлын хэсэг (АХ), төлөвлөлт, хяналтын хороо (ТХХ)-г байгуулах, албан шийдвэр хариуцлагатай гаргах	2013.07.10	Сумын удирдлагууд, оролцогчид, чиглүүлэгч Б.Эрдэнэнаран
4	СМТ боловсруулах бүтэц (АХ, ТХХ-ны гишүүд)-ийг оролцооны арга зүйд сургах	2013.07.24-28	Сумын ЗД, сургагч багш зөвлөх, аймгийн зөвлөх-хөтөч, чиглүүлэгч Б.Эрдэнэнаран, ТХХ-ны дарга Г.Батчулуун
5	Эхлэлийн семинарийн бэлтгэлийг ханган зохион байгуулж, тулгамдсан асуудлыг тогтоох	2013.07.27	Ажлын хэсэг, ТХХ-ны гишүүд, Иргэний танхим Х.Гэрэлтуяа
6	Тулгамдсан асуудал бүрээр “Асуудлын болон шийдлийн мод”-ны үнэлгээ хийх	2013.07.25-27	Ажлын хэсэг болон ТХХ-ны гишүүд
7	Оролцооны үнэлгээ хийх дүнг нэгтгэн СЭЗХТ-д тусгах	2013.07.25-2013.08.31	Ажлын хэсэг-Б.Эрдэнэнаран, ТХХ-ны гишүүд Бүлгийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар

Үүнд: а/ Сумын ЭЗХ-ийн одоогийн байдлыг тогтоох, судалгаа хийж мэдээлэл цуглуулах, төлөвлөлтөнд ашиглах	2013.07-08 сар	Ажлын хэсэг голлох, ТХХ-ны гишүүд Бүлгийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар
б/ Бизнес орчны судалгаа (БОС) хийх. 60-70 хүнээс авах, нэгтгэн дүгнэлт хийх	2013.07-08 сард багтаан авч, нэгтгэлийг хийж дуусгана.	Ажлын хэсэг-Э.Батбаатар, Э.Идэр, С.Баярсайхан, Ө.Батжаргал нарын баг зохион байгуулж, бусад оролцогчид тусгай хуваариар хариуцах ба бизнесийн болон бусад бүлгүүд дүгнэлт гаргаж төлөвлөгөөний хэсэг тус бүрт ашиглах
в/ SWOT шинжилгээ хийх, хослолын стратеги гаргах, байгууллага, салбар бүрээр гаргах	2013.07-08 сар	Г.Батчулуун, Б.Анхбаяр, Б.Мандахбаяр нар голлох ба хуваарийг сайжруулан гаргаж, ТХХ-ны бүлгүүд материалыг ашиглах, салбар, албан байгууллагын эрх баригч нар, багийн дарга нар оролцоно. ЗДТГ зохион байгуулалтанд оролцоно.
г/ Олон нийтийн хэлэлцүүлэг 3-аас доошгүй удаа явуулах	2013.07-08 сар	Чиглүүлэгч Б.Эрдэнэнаран, Ажлын хэсэг, ТХХ-хон Бүлгийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар иргэний танхим-Х.Гэрэлтуяа
д/ Фокус бүлгийн ярилцлага хийх. Хуваарийг дахин нарийвчлан гаргаж, тэр дагуу гүйцэтгэх.	2013.07-08 сар	Г.Батчулуун, Б.Анхбаяр, Б.Мандахбаяр голлож тусгай гаргасан хуваариар ажиллах. Байгууллага, салбарын төлөөлөл, олон нийтийн байгууллагуудыг оролцуулах. Зарим хэсэгт Иргэний танхим Х.Гэрэлтуяа хамтрах
е/ Ганцаарчилсан ярилцлага хийх, Нэр, хариуцах хүмүүс хуваариар хийнэ, Факс, утас, Майл хаягийг олох	2013.07-08 сар	О.Нанжид, Д.Батхүрэл, Ж.Оюунбилэг, А.Мөнхтөр, М.Эрхбаяр нар голлон хариуцаж зохион байгуулах
ж/ Бичил семинар хэлэлцүүлэг. БИНХ-ын дарга, ИТХ-ын төлөөлөгчид баг бүрт зохион байгуулан дүнг өгнө	2013.07-08 сар	Ажлын хэсэг, ТХХ-ны гишүүд, ИТХ-аас чиглүүлэх
з\Сумын чадавхийн үнэлгээ хийх-100 хүнээс	2013.07сар	О.Нанжид, Д.Батхүрэл, Ж.Оюунбилэг, А.Мөнхтөр, М.Эрхбаяр нар хариуцан авч нэгтгэх

	и\Саналын хуудас гарган санал авах. Нийт 400-аас доошгүй хүнээс авна.	2013.07-08 сар	Б.Эрдэнэнаран, Б.Цэцэгмаа, Ч.Оюунчулуун, Б.Ням-Осор, Б.Давааням нар голлож багийн Засаг дарга нар хариуцах
	к/ Өсвөр үеийнхэн, оюутнуудын зохион бичлэгийн уралдаан дунд арга хэмжээ зохион байгуулах. Сумаас бодлого гаргаж, урамшууллын асуудлыг шийдэх	2013.07-08 сар	Хүний хөгжил, нийгмийн ажлын бүлэг зохион байгуулж, сургууль, цэцэрлэг, оюутны байгууллага Б.Анхбаяр, Б.Ням-Осор нар хамтрах
	л\ Бичил семинар-бизнес эрхлэгчдийн уулзалт ярилцлага	2013.07-08 сар	Бизнесийн болон эдийн засгийн ажлын бүлэг –Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл
	м\ Аймгийн салбар хариуцсан хэлтсүүд, агентлаг, аймаг, Улаанбаатар дахь нутгийн зөвлөлтэй санал солилцох ажлыг хийх	2013.07-09 сард	Засаг дарга Д.Батхүрэл, ИТХ-ын дарга П.Ариунсан нар голлож бусадтай хамтрах
	н\Багийн өдөрлөг, бусад арга хэмжээнүүд зохион байгуулж санал солилцох, хайрцаг аялуулах, дэвтрээр санал авах	2013 оны 07-08 дугаар сард багтааж	Засаг дарга, ИТХ-ын дарга, багийн Засаг дарга нар, Бүлгийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар
	о\Сум, орон нутгийн сонин, телевиз, FM ашиглан мэдээлэл, суртчилгаа хийх, мэдээлэл авч ажиллах	2013.07-08 сард	Иргэний танхим Х.Гэрэлтуяа, ажлын хэсэг Б.Эрдэнэнаран
8	Оролцооны үнэлгээ, судалгааны үр дүнг нэгтгэх болон мэдээлэл боловсруулах, сайжруулах	2013.07-08 сард	Ажлын хэсэг, ТХХ-ны ажлын бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар
	Стратеги төлөвлөгөөний бүлгүүд болон Алсын хараа, зорилго, зорилт, хөтөлбөр, төслүүдийг боловсруулах	2013.07-08 сард	Ажлын хэсэг, ТХХ-ны ажлын бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар
	Үүнд: а/ Стратеги төлөвлөгөөний алсын хараа, зорилгыг тодорхойлон бичих, өөрчлөн сайжруулах	2013.07-08 сард	Ажлын хэсэг, ТХХ-ны ажлын бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар

б/ Стратеги төлөвлөгөөний зорилтуудыг тодорхойлон бичих	2013.07-08 сард	Ажлын хэсэг болон ТХХ-ны ажлын бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар
в/ Стратеги төлөвлөгөөний хөтөлбөр, төслүүдийг тодорхойлон бичих	2013.07-08 сард урьдчилсан байдлаар бэлэн болгох	Ажлын хэсэг, ТХХ-ны ажлын бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар дотроо хуваарь гаргах
г/ 1-р бүлэг, ИТХ-ын болон засаг даргын үг ба оролцооны үнэлгээний үйл явцыг дүгнэн бичих, аймгийн Засаг даргын илгээлт	2013.07-08 сард	Засаг дарга Д.Батхүрэл, ИТХ-ын дарга П.Ариунсан, чиглүүлэгч Б.Эрдэнэнаран нар хариуцаж, бусад бүлгүүдийн оролцоотой бэлтгэх
д\Удиртгал хэсгийг боловсруулах	2013.07-08 сард	Засаг дарга Д.Батхүрэл
е\Төлөвлөгөөний хураангуйг бэлтгэх	2013.07-08 сард	Ажлын хэсэг, ТХХ-хон Бүлгийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар
ж/ 2-р бүлэг, Сумын товч танилцуулга бичих	2013.07-08 сард	ИТХ-ын дарга П.Ариунсан, О.Нанжид
з\Байгууллага, салбарууд, баг тус бүрийн СВОТ, таницуулгууд, зургийн хамт бэлтгэх	2013.07-08 сард	ЗДТГ Г.Батчулуун, чиглүүлэгч-Б.Эрдэнэнаран голлон хариуцаж зохион байгуулан Ажлын хэсэг хүлээж авах ба байгууллагуудын удирдлага, ТХХ-ны бүлгүүд, багийн засаг дарга нар голлоно
и/ 3-р бүлэг, Стратеги төлөвлөгөөний хүснэгтүүд-матрицуудыг боловсруулан бичиж оруулах	2013.07-08 сард	ТХХ-ны ажлын бүлгүүд гаргаж Ажлын хэсэг нэгтгэх, Бүлгийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар нар голлон хариуцаж ажиллах
к\ Стратеги төлөвлөгөөний төслүүдийн танилцуулгыг бэлтгэх	2013.07-08 сард	ТХХ-ны бүлгүүд тодорхойлж, дотооддоо хуваарийг хүн нэг бүрээр гарган хийлгэж хэлэлцүүлэх ТХХ-ны бүрэлдэхүүнээр хэлэлцүүлэхийг ажлын бүлгүүд-ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар хариуцна. Нэгтгэлийг Ажлын хэсэг хийнэ.

10	Үр дүнгийн семинар бэлтгэн зохион байгуулах	2013-09 сарын 25-30-ны хооронд	ТХХ, МНУХ-той хамтрахаар тохиролцох, зөвлөхтэй холбоотой ажиллах. Чиглүүлэгч голлон аймгийн зөвлөх хөтөчтэй тохиролцох. Иргэний танхим Х.Гэрэлтуяа оролцох
11	Стратеги төлөвлөгөөний бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг бүрэн хэмжээгээр эцэслэж боловсруулан олон нийтэд танилцуулж санал авах	2013 10 сарын 15	Засаг дарга, ИТХ-ын дарга нар, Иргэний танхим голлон зохион байгуулж, Ажлын хэсэг, ТХХ-бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар нар хариуцан, зөвлөх баг оролцоно. Аймгийн зөвлөх-хөтөч мониторинг хийх
12	Үйл ажиллагааны дэлгэрэнгүй төлөвлөгөө (Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх матриц)-г боловсруулах, сайжруулах, эцэслэн боловсруулах	2013 10 сарын 15	Ажлын хэсэг, ТХХ, бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар, орон нутгийн зөвлөх-хөтөч, чиглүүлэгч нар
13	Стратеги төлөвлөгөөний хяналт үнэлгээ хийх төлөвлөгөөг боловсруулах, өөрчлөн сайжруулах, эцэслэн боловсруулах	2013 10 сарын 15	Ажлын хэсэг, ТХХ, бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар, орон нутгийн зөвлөх-хөтөч, чиглүүлэгч нар
14	Стратеги төлөвлөгөөний олон нийтийн харилцаа хамтын ажиллагааны төлөвлөгөөг боловсруулах, өөрчлөн сайжруулах, эцэслэн боловсруулах	2013 10 сарын 15	Ажлын хэсэг, ТХХ, бүлгүүдийн ахлагч Б.Эрдэнэнаран, Д.Батхүрэл, П.Ариунсан, Э.Батбаатар, орон нутгийн зөвлөх-хөтөч, чиглүүлэгч нар
15	Стратеги төлөвлөгөөний баримт бичгийн бүрдлийг эцэслэн хянаж, ИТХ-д хүлээлгэн өгөх, ИТХ-ын тусгай хуралдаанаар хэлэлцүүлэх	2013.10 сард ИТХ-д хүлээлгэн өгч, 2013 оны 10-11сард багтаан хэлэлцүүлж батлах	Сумын Засаг дарга Д.Батхүрэл, ИТХ-ын дарга П.Ариунсан, ТХХ-ны бүлгүүдийн ахлагч нар болон чиглүүлэгч-Б.Эрдэнэнаран голлоно
16	Төлөвлөгөөний боловсруулалтын явц, үр дүнгийн талаар иргэдэд тогтмол мэдээлж байх	Байнга	Ажлын хэсэг, ТХХ, чиглүүлэгч-Б.Эрдэнэнаран, сумын иргэний танхим, ТХХ-ны гишүүд бүгд

17	Төлөвлөлт, хяналтын хороо, ажлын хэсгийн ажил хэрэгч байдлыг дээшлүүлэх, идэвхжүүлэх	Боловсруулалтын явцад	Засаг дарга Д.Батхүрэл, ИТХ-ын дарга П.Ариунсан нар болон ажлын бүлгүүдийн бусад ахлагч нар
18	Аймгийн зөвлөх-хөтөчтэй байнгын холбоо тогтоон мэдээлэл солилцож төлөвлөгөө боловсруулах явцыг чиглүүлж ажиллах	Байнга	Сумын чиглүүлэгч, Ажлын хэсэг-Б. Эрдэнэнаран
19	Сумын дүрмийг ажил хэрэгчээр хэлэлцүүлэн ИТХ-аар батлуулах ажлыг удирдан зохион байгуулах	2013.07-10 сард	Засаг дарга Д.Батхүрэл, ИТХ-ын дарга П.Ариунсан нар хариуцаж баг, байгууллагын дарга нар хамтрах

ХӨГЖЛИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖҮҮЛЭЛТИЙН НЭГДСЭН ХҮСНЭГТ

Хөтөлбөрийн хувийн дугаар, нэр	№	Төсөл, үйл ажиллагааны хувийн дугаар, нэр	Хугацаа			Төсвийн тооцоо (сая. төг)	Санхүүжилтийн эх үүсвэр			Орлонгч талууд
			Эхлэх	Дуусах	Үргэлжлэх		Орон нутгийн төсөв	Улсын төсөв	Хандив, төсөл хэрэгжүүлэгчид зардал	
Хөтөлбөр 1.1.1 Малын үржлийн ажлын үр дүнг дээшлүүлж, үйлдэр угсааг сайжруулах	1	1.1.1.1 Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч дархадын ууцан сүүлт хонь авна	2015	2021	7	20,0	10,0	10,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	2	1.1.1.2 Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч эрчмийн хар ямаа авна	2015	2021	7	20,0	10,0	10,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	3	1.1.1.3 Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч сэлэнгэ үүлдрийн халзан бух авна	2014	2021	8	30,0	20,0	10,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	4	1.1.1.4 Адууны угшил, үүлдрийг сайжруулж, хурдан удмын адуутай болно	2015	2021	7	20,0	10,0	10,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, МСУХ, уяачид
Хөтөлбөр 1.1.2 Мал эмнэлэгийн үйлчилгээг сайжруулах	5	1.1.1.5 Бод малд зохиомол хээлтүүлэг хийнэ	2015	2021	7	10,0			10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	6	1.1.1.6 Цөм сүрэг бүрдүүлж, үржлийн мал бойжуулж, худалдана	2016	2021	6	35,0	15,0	20	20	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
Хөтөлбөр 1.2 Мал эмнэлэгийн үйлчилгээг сайжруулах	7	1.1.2.1 Мал эмнэлэг ариун цэврийн чанарын лабораторитой болно	2016	2021	6	50,0	30,0	20,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	8	1.1.2.2 Малын үзлэг, угаалга ариутгалын цэгийг шинэчилнэ	2015	2021	5	15,0	15,0			ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч

Хөтөлбөр 1.1.3 МАН-н бусад хэлбэрийг сайжруулах	9	1.1.3.1 Үхрийн фермерийн аж ахуйг хөгжүүлэх	2016	2021	6	30,0		30,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	10	1.1.3.2 Туслах аж ахуйг хөгжүүлэх / Тахиа, гахай, зөгий /	2015	2021	7	40,0	30,0	10,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
Хөтөлбөр 1.1.4 Бэлчээрийн хангамжийг нэмэгдүүлнэ	11	1.1.4.1 Отор нүүдэл хийнэ	2017	2021	5	20,0	10,0	10,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	12	1.1.4.2 Гүний худагасварлана	2014	2021	6	6,0	6,0		ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
Хөтөлбөр 1.1.5 Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	13	1.1.4.3Тариа будаа, хадлан тэжээл хамгаалах хөцөө барина	2014	2021	8	20,0	10,0	10,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	14	1.1.5.1 Хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ	2014	2021	8	40,0		40,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	15	1.1.5.2 Техник технологийн шинэчлэл хийхийг дэмжинэ	2014	2021	8	1000,0	500,0	500,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	16	1.1.5.3 Үрийн шинэчлэл хийж, үрийн нөөц бүрдүүлнэ	2014	2021	8	180,0		180,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	17	1.1.5.4 Овьёос, царгас, ерхөг, олон наст ургамал зэрэг малын тэжээлийн ургамал тариалах	2014	2021	8	200,0		200,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	18	1.1.5.5 Тосны ургамал тариалах	2015	2021	7	40,0		40,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	19	1.1.5.6 Таримал үхрийн нүд тариална	2015	2021	7	6,0		6,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	20	1.1.5.7 Чацраганы мод тариалах	2014	2021	8	15,0		15,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	21	1.1.5.8 Малчид, тариаланчдын зөвлөгөөн зохион байгуулна	2014	2021	8	3,5		3,5	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	22	1.1.5.9 Зоорь барих ажлыг дэмжинэ	2015	2021	7	40,0	30,0	10,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч

Хөтөлбөр 1.1.6 Мэргэжлийн болон мэргэшлийн сургалт зохион байгуулна	23	1.1.6.1 Ногоо даршлах, ногоо тариалалт болон арчилгааны сургалт хийнэ	2014	2021	8	10,0	7,0	3,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	24	1.1.6.2 Малын эмч, мал зүйч зэрэг мэргэжилтэн бэлтгэнэ	2015	2021	8	20,0		20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	25	1.1.6.3 ХАА-н агрономич, инженер, механикжуулагч, тракторч, камбайнч, гагнуурчин зэрэг мэргэжилтэн бэлтгэнэ	2015	2021	7	20,0		20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	26	1.1.6.4 Ой үржүүлэгч, ойн мэргэжилтэн бэлтгэнэ	2015	2021	7	20,0		20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	27	1.2.1.1 Гурилын үйлдвэр байгуулна	2015	2021	7	150,0		150,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	28	1.2.1.2 Тэжээлийн үйлдвэр байгуулна	2016	2021	6	100,0		100,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	29	1.2.1.3 Хөц будааны үйлдвэр байгуулна	2015	2021	7	20,0		20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	30	1.2.1.4 Шахмал хавтангийн үйлдвэрийг байгуулна	2015	2021	7	20,0		20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	31	1.2.1.5 Шахмал түлшний үйлдвэрийг байгуулна	2015	2021	7	20,0		20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	32	1.2.1.6 Малын гаралтай түүхий эд боловсруулах анхан шатны үйлдвэртэй болно	2015	2021	7	60,0	40,0	20,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
Хөтөлбөр 1.2.1 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	33	1.2.1.7 Загас үржүүлгийн аж ахуй байгуулна	2016	2021	6	150,0		150,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	34	1.2.1.8 Техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ	2015	2021	7	380,0	180,0	200,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	35	1.2.1.9 Үйлвэрийн бүтээгдэхүүний сав баглаа боодлыг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч	2015	2021	7	50,0		50,0	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч

	36	1.2.1.10 Эсгий, эсгий гутлын үйлдвэр бий болгоно	2015	2021	7	30,0		20,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	37	1.2.1.11 Талх, нарийн боовны үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	2015	2021	7	20,0		20,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
Хөтөлбөр 1.3.1 Худалдаа, нийтийн хоолны үйлчилгээний хүрээг өргөтгөн хөгжүүлэх	38	1.3.1.1 Орчин үеийн дэвшилтэд тоног төхөөрөмжөөр хангахад зээлээр дэмжинэ	2015	2021	7	20,0		10,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	39	1.3.1.2 Цайны газрын хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	2014	2021	8	30,0			30,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	40	1.3.1.3 Зочид буудлын тоог олшруулж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	2015	2021	7	20,0			20,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	41	1.3.1.4 Мал нядлах, мах хадгалах нэгдсэн цэгтэй болно	2015	2021	7	25,0		25,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
	42	1.3.1.5 Хүнсний бөөний нэгдсэн төвтэй болно	2015	2021	7	30,0		30,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	43	1.3.2.1 Ахуйн үйлчилгээний нэгдсэн цэгтэй болно	2015	2021	7	30,0		30,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	44	1.3.2.2 Гэр ахуйн цахилгаан бараа, төрөл бүрийн техник хэгслийн засвар	2014	2021	8	10,0			10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
Хөтөлбөр 1.3.2 Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлж, нэр төрлийг нь нэмэгдүүлэх	45	1.3.2.3 Угаалга, хими цэвэрлэгээний үйлчилгээ	2015	2021	7	20,0		20,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	46	1.3.2.4 Интернет кафе, зурагчин	2014	2021	8	20,0			20,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	47	1.3.2.5 Үсчин, гоо сайхан	2014	2021	8	10,0			10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	48	1.3.2.6 Гугал засвар	2015	2021	7	10,0		10,0		ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	49	1.3.2.7 Хатуу, зөөлөн оёдол	2015	2021	7	15,0		10,0	10,0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч

50	1.3.2.8 Халуун ус, саун, массажны үйлчилгээг өргөжүүлнэ	2015	2021	7	20.0	10.0	10.0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
	1.3.2.9 Тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлж, хүчин чадлыг сайжруулахад зээлээр дэмжинэ	2015	2021	7	30.0		30.0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
52	Хэлэлцүүлэг зохион байгуулна	2015	2021	7	5.0		5.0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
53	Аялал жуулчлалын бодлогын баримт бичигтэй болно	2015	2021	7	1.0		1.0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
54	Байгалийн үзэсгэлэнт газруудыг түшиглэн аялал жуулчлалын маршрут гаргах	2015	2021	7	1.0		1.0	ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, малчид, төсөл хэрэгжүүлэгч
55	Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд газар олгоно	2014	2021	8				ИТХ, ЭДТГ, ТХХ, төсөл хэрэгжүүлэгч
56	2.1.1.1 Өлийн давааг засварлах	2014	2015	1	50.0	50.0		ЗДТГ, ААН-үүд
57	2.1.1.2 Чичингийн зам засварлах	2014	2016	2	85.0	85.0		ЗДТГ, ААН-үүд
58	2.1.1.3 Төмстэйн хоёр хясааг засварлах	2014	2015	1	19	19		ЗДТГ, ААН-үүд
59	2.1.1.4 Асайт, Бэрх, Урт, Цагаан чулуурын гүүрийг засварлах	2014	2021	8	60.0	40.0	20.0	ЗДТГ, ААН-үүд
60	2.1.1.5 Сумын төвийн төв замууд засвар арчилгаа	2014	2020	6	80.0	80.0		ЗДТГ, ААН-үүд
61	2.1.1.6 Удган давааг засварлах	2018	2019	1	80.0	80.0		ЗДТГ, ААН-үүд
62	2.1.1.7 Уртын давааг засварлах	2015	2016	1	70.0	70.0		ЗДТГ, ААН-үүд
63	2.1.1.8 Харганы хясааны зам засварлах	2016	2017	1	10.0	10.0		ЗДТГ, ААН-үүд
64	2.1.1.9 Давааны нарийн, Өлөнгийн эх, Зэрлэгийн адагт шинэ гүүр барих	2015	2017	2	27.0	27.0		ЗДТГ, ААН-үүд
65	2.1.1.10. Зэрлэгийн Нүхтэй хадны зам засварлах	2015	2016	1	15.0	15.0	0	ЗДТГ, ААН-үүд

Хөтөлбөр 2.1.2 Тээврийн үйлчилгээг сайжруулах	66	2.1.2.1 Нийтийн тээврийн үйлчилгээ эрхлэх аж ахуйн нэгж байгууллагыг зээл, бодлогоор дэмжих	2015	2016	1	20.0	20.0	20.0	ЗДТГ, ААН-үүд
	67	2.1.2.2. Авто зогсоол байгуулах	2015	2016	1	2.0	2.0	2.0	ЗДТГ, ААН-үүд
Хөтөлбөр 2.1.3 Цахилгаан эрчим хүчний хангамжийг нэмэгдүүлэх	68	2.1.3.1. Сумын төвийн цахилгаан түгээх 04-ын шугамыг үе шаттайгаар бүрэн шинэчлэх	2014	2018	4	275.0	275.0	275.0	ЗДТГ, ААН-үүд
	69	2.1.3.2. 3-р хороонд шинээр 250 квт дэд өртөө барих	2014	2015	1	80.0	80.0	80.0	ЗДТГ, ААН-үүд
	70	2.1.3.3. Чичингийн аманд дэд өртөө барих	2016	2018	3	80.0	80.0	80.0	ЗДТГ, ААН-үүд
	71	2.1.3.4. Усан цахилгаан станцын өнөөгийн байдалд холбогдох дүгнэлт гаргуулах	2014	2015	1	1.0	1.0	1.0	ЗДТГ, Эрчим хүчний яам, ОНӨҮГ
Хөтөлбөр 2.1.4 Цахим Эрдэнэбулган	72	2.1.4.1 Төсвийн байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийг 100%, интернэтэд холбох	2014	2016	2	16.0	16.0	6.2	Төсвийн байгууллагууд, ААН-үүд
	73	2.1.4.2 Айл өрхийн 50 хувийг интернэтэд холбох	2016	2017	1	60.0	30.0	30.0	ЗДТГ, айл өрхүүд
	74	2.1.4.3 FM, богино долгионы радио, станцтай болох	2017	2018	1	15.0	15.0	15.0	ЗДТГ, ААН
	75	2.1.5.1 Сумын төвийн гудамж, талбайг гэрэлтүүлэх / нүүрний гудамжийг жишиг гудамж болгох /	2015	2016	1	120.0	120.0	120.0	
Хөтөлбөр 2.1.5 Сумын төвийн тохижилтыг сайжруулах	76	2.1.5.2 "Тавтай морил" хаалга барих	2015	2016	1	10.0	10.0	10.0	ЗДТГ, ААН
	77	2.1.5.3 Сумын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх	2014	2020	1	100.0	70.0	30.0	ЗДТГ, ААН, Иргэд
	78	2.1.5.4 Явган хүний зам тавих	2014	2020	6	50.0	50.0	50.0	ЗДТГ, ААН
	79	2.1.5.5 Гудамж тохижуулж жигдлэх	2015	2016	1	10.0	8.0	2.0	ЗДТГ, Иргэд

Хөтөлбөр 2.1.6 Дулааны нэгдсэн систем	80	2.1.6.1 Зураг төсөв хийлгэх	2014	2015	1	30.0	30.0			ЗДТГ, ААН
	81	2.1.6.2 Төсвийн байгууллагуудыг дулааны нэгдсэн системд холбох	2015	2016	2	1800.0	1800.0			ЗДТГ, ЭХЯ, ААН
	82	2.1.6.3 Айл өрх, аж ахуйн нэгжийн 10%-г дулааны шугамд холбох	2016	2020	4	500.0	250.0	250.0		ЗДТГ, ААН, Иргэд
Хөтөлбөр 2.1.7 Усан хангамжийг сайжруулах	83	2.1.7.1 Сумын төвийн ундны усан хангамжийг сайжруулах /3-н худаг/	2014	2020	6	50.0	16.5	33.5		ЗДТГ, аймгийн засаг дарга, ААН
	84	2.1.7.2 Бэлчээрийн усан хангамж сайжруулах /7-н худаг/	2015	2020	5	112.0	48.0	64.0		ЗДТГ, ҮХААГ, ААН
Хөтөлбөр 2.1.8 ШТМ-н хангамж, үйлчилгээг сайжруулах	85	2.1.8.1 ШТС-н тоог 1-р нэмэгдүүлэх	2015	2017	2	260.0			260.0	ЗДТГ, ААН
	86	2.1.9.1. сумын газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөтэй болох	2015	2016	1	20.0	20.0	0	0	ЗДТГ, ААН
Хөтөлбөр 2.1.9. газар зохион байгуулалт	87	2.2.1.1. Дани улстай уламжлалт хамтын ажиллагааг шинэ түвшинд гаргах	2014	2020	6	40,0	20.0		20.0	ЗДТГ, ААН, Иргэн
	88	2.2.1.2. Оюутан солилцоо	2016	2020	4	100.0			100.0	ЗДТГ, Оюутан
	89	2.2.1.3. Туршлага судлах аялал зохион байгуулах	2015	2020	5	120.0	10.0	10.0	100.0	ЗДТГ, ААН, иргэд
Хөтөлбөр 2.2.2 Бизнес дэмжих хөтөлбөр	90	2.2.2.1. Хөдөлмөрийн бирж, бизнес мэдээллийн төвтэй болох	2015	2016	1	10.0	7.0		3.0	ЗДТГ, ААН, Иргэд
	91	3.1.1.1. Багш, ажилчдын чийрэгжүүлэлтийн танхимтай болох	2015	2016	1	15	0	0	15	ИТХ, ЗДТГ, Сургууль хандивлагч ССАЖЯам
Хөтөлбөр 3.1.1 Багш, ажилчид, суралцагчдад зориулсан таатай орчин бүрдүүлэх	92	3.1.1.2. Багшийн хөгжлийн төвтэй болох	2015	2016	1	10	0	0	10	ИТХ, ЗДТГ, Сургууль хандивлагч
	93	3.1.1.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдад зориулсан тусгай танхимтай болох	2016	2018	2	10	1	0	9	ИТХ,ЗДТГ, Сургууль, хандивлагч Төсвийн хөрөнгө оруулалт

Хөтөлбөр 3.1.2. Сургуулийн сургалтын орчин, материаллаг баазыг нэмэгдүүлэх	94	3.1.1.4. Хүүхдийн соёл, амралтын зуслан байгуулах	2018	2021	3	90	10	20	60	ИТХ,ЗДТГ, Сургууль, төсөл хэрэгжүүлэгч
	95	3.1.1.5. Спорт зал шинээр барих	2014	2016	2	300	0	300	0	ИТХ,ЗДТГ, Сургууль Төсвийн хөрөнгө оруулалт
	96	3.1.2.1. Сургалтын кабинетүүдийн тохижилтыг сайжруулах	2014	2016	2	40	0	40	0	ИТХ,ЗДТГ Сургууль, хандивлагч төсөл хэрэгжүүлэгч
	97	3.1.2.2. Анги бүрийг компьютер, LCD проектортой болгох	2014	2015	1	30	0	30	0	ИТХ, ЗДТГ, Сургууль, хандивлагч
	98	3.1.2.3 Англи хэлний лингафоны кабинет байгуулах	2017	2019	2	10	0	10	0	ИТХ,ЗДТГ Сургууль хандивлагч
	99	3.1.2.4. 2 цагаан байрыг хөдөлмөрийн болон дуу хөгжмийн кабинетуудын зориулалтаар засварлан тоног төхөөрөмжөөр хангах	2015	2018	3	50	3	25	22	ИТХ,ЗДТГ Сургууль хандивлагч Орон нутгийн хөгжлийн сан
	100	3.1.2.5. Алдрын танхим байгуулан тохижуулах	2015	2016	2	10	2	0	8	ИТХ,ЗДТГ Сургууль хандивлагч
	101	3.1.2.6. Сургуулийн орчныг ногоон бүс болгон тохижуулах, хашааг шинэчлэх	2015	2017	2	20	20	0	0	ИТХ,ЗДТГ Сургууль хандивлагч
	102	3.1.2.7. 360 хүүхдийн суудалтай хичээлийн байр шинээр барих	2016	2021	5	3 тэрбум	0	3 тэрбум	0	ИТХ,ЗДТГ Сургууль Төсвийн хөрөнгө оруулалт
	103	3.1.2.8. Дотуур байрны их засвар хийх, орчин нөхцөлийг сайжруулах	2015	2018	3	100	0	50	50	ЗДТГ Сургууль хандивлагч Төсвийн хөрөнгө оруулалт
	104	3.1.2.9. Халуун усны байр шинээр барих	2016	2017	1	50	0	0	50	ЗДТГ Сургууль хандивлагч

<p>Хөтөлбөр 3.2.1. СӨБ-ын үйлчилгээнд хамрагдалтыг 100%-аас бууруулахгүй байх</p>	105	3.1.2.10. Сургуулийн номын санд цахим үйлчилгээ нэвтрүүлж, уншлагын танхимыг тохижуулах	2014	2015	1	20	0	0	20	0	ИТХ,ЗДТГ Сургууль хандивлагч Төсвийн хөрөнгө оруулалт
	106	3.1.2.11 Багш ажилчдын орон сууцыг тохижуулах	2016	2017	1	30	0	0	30	0	Орон нутгийн хөгжлийн сан
	107	3.2.1.1."Ном" хөтөлбөрийн хүрээнд бичил номын сан, уншлагын танхим байгуулах	2014	2016	2	2.0	0	0	2.0	0	Цэцэрлэг, ЗДТГ
	108	3.2.1.2."Авьяас" хөтөлбөрийн хүрээнд цэцэрлэгийг мандолин хөгжмөөр хангах	2015	2016	1	0,8	0	0	0,8	0	Цэцэрлэг, ЗДТГ
	109	3.2.1.3. 1-р багт зуны цэцэрлэгийн байр барих тохижуулах	2014	2016	2	2.0	0,6	0	0	1,4	Цэцэрлэг, багийн иргэд
	110	3.2.1.4. 5-р багт зуны цэцэрлэгийн байр барих, тохижуулах	2014	2016	2	2.0	0,6	0	0	1,4	Цэцэрлэг, багийн иргэд
	111	3.2.2.1.Хичээлийн шинэ байрыг ашиглалтанд оруулах	2014	2015	1	983 сая	0	0	983 сая	0	"Их үен" ХХК, цэцэрлэг, ТТХ, ЗДТГ
	112	3.2.2.2. Багш хөгжлийн төвийг шинээр байгуулах, тоног төхөөрөмжөөр хангах	2014	2015	1	5.0	0	0	0	5.0	Цэцэрлэг, хөрөнгө оруулагч, ТХХ
	113	3.2.3. Дуу хөгжмийн кабинет, биеийн тамирын хичээлийн кабинеттай болох, тохижуулах, тоног төхөөрөмжөөр хангах	2015	2016	1	10.0	0.5	0	3.5	6.0	Цэцэрлэг, ЗДТГ, иргэд, хөрөнгө оруулагчид, ТХХ
	114	3.2.2.4. Гал тогоог тоног төхөөрөмжөөр хангах	2014	2015	1	10.0	0	0	10.0	0	Цэцэрлэг, ЗДТГ,ТХХ
	115	3.2.2.5. Анги бүлгүүдийн сургалтын хэрэглэдэхүүн, тоглоом наадгайг шинэчлэх, тоог нэмэгдүүлэх	2014	2021	7	14.0	3.5	0	10.0	0.5	Цэцэрлэг, ЗДТГ,ТХХ
	116	3.2.2.6. "Хүслийн хотхон"-4-р багт зуны цэцэрлэг барих, тохижуулах	2014	2018	4	22.0	10.0	2.0	10.0	10.0	Засаг дарга, цэцэрлэг, эцэг эхчүүд, хөрөнгө оруулагчид

Хөтөлбөр 3.2.3. СӨБ-ын үйлчилгээний менеджментийг сайжруулах	117	3.2.2.7. Хүүхдийн болон насанд хүрэгчдийн ариун цэврийн байгууламжийг стандартын түвшинд тохижуулах	2014	2016	2	0.5	0	0.5	0	Цэцэрлэг, ТХХ
	118	3.2.2.8. Гүний худгийн асуудлыг шийдвэрлэх, ундны болон ахуйн хэрэглээний усны хангамжийг бүрэн хангах	2015	2015	1	1.0	1.0	0	0	ЗДТГ, цэцэрлэг, ТХХ
	119	3.2.3.1. Багш хүүхэд эцэг эх, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх	2014	2021	7	2.0	0	2.0	0	Цэцэрлэг, ЗДТГ, ТХХ
	120	3.2.3.2. Сургалтын цахим орчинг бүрдүүлэх, дотоод сүлжээнд холбогдох	2014	2015	1	1.7	1.2	0.5	0	Засаг дарга, МЦХК, цэцэрлэг
	121	3.2.3.3. Ачааны машинтай болох	2015	2016	1	10,0	10,0	0	0	Цэцэрлэг, иргэд, ЗДТГ,ТХХ
	122	3.2.3.4. “Үлгэрийн өргөө” –тэй болж, үндэсний ёс заншлын бүсийн төвийг бий болгож, “Зөв монгол хүүхэд” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг 100% ханган ажиллана.	2015	2016	1	34.0	0	0	34.0	Цэцэрлэг, иргэд, ЗДТГ,ТХХ
	123	3.2.4.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан зам, шатыг бий болгож, ХБ-тэй бага насны хүүхдийг СӨБ-д бүрэн хамруулна.	2014	2015	1	0	0	0	0	Цэцэрлэг, “Их уен” ХХК, иргэд, ЗДТГ,ТХХ
	124	3.2.4.2. Таримал мод, бутны тоог олшруулж, туршлагын талбайтай болно.	2014	2018	4	1.0	0	0	1.0	Цэцэрлэг, иргэд, ЗДТГ,ТХХ
	125	3.2.4.3. Бага насны хүүхдийн жин, хэмжүүр, анхны тусламжийн багаж хэрэгсэлээр хангагдах	2014	2016	2	0,5	0,5	0	0	Цэцэрлэг, иргэд, ЗДТГ,ТХХ
	Хөтөлбөр 3.2.4. Эрүүл, аюулгүй ажиллагааны стандартыг хангаж “Эко цэцэрлэг”-ийн болзлыг хангаж ажиллах									

	126	3.2.4. Осол аюулгүй ажиллагааны болон гамшгийн үеийн бэлэн байдлыг бүрэн хангаж, дунд, ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийг гамшгийн үеийн анхны мэдэгдэхүүнтэй болгоно.	2014	2021	7	2.0	0	2.0	0	0	Цэцэрлэг, иргэд, ЭДТГ,ТХХ
Хөтөлбөр 3.3.1. Эмчилгээ, үйлчилгээний байрны нөхцөлийг сайжруулах	127	3.3.1.1. Эрүүл мэндийн сургагч багш, СДА нарыг бэлтгэн арга зүй, онолын чадамжтай болгох	2014	2021	7						ЭМТ, ЭМГ
	128	3.3.1.2. Өвчлөлөөс сэргийлэх, эрүүл аж төрөх зан үйлийн сургалтыг зохион байгуулах	2014	2021	7						ЭДТГ,ЭМТ
	129	3.3.1.3. МСС – ны кабинетийг засварлаж, тохижуулах	2015	2015	1	14	4	6	4		ЭДТГ, ЭМТ
	130	3.3.2.1. Тогтвор сууршилтай ажиллах их эмчээр хангаж, нарийн мэргэжлийн чиглэлүүдээр мэрэгшүүлэх	2014	2021	7	16	0	16			ИТХ, ЭДТГ, ЭМТ
Хөтөлбөр 3.3.2. Эмчилгээ, үйлчилгээний төрлийг нэмэгдүүлэх, чанаржуулах	131	3.4.2.2. Лаборатори, ариутгалын орчин үеийн хэрэгцээ шаардлага хангасан тоног төхөөрөмжөөр хангах	2014	2016	2	21	1	20	0	0	ИТХ, ЭДТГ ЭМТ
	132	3.4.2.3. Зайн оношлогооны багажаар хангах	2014	2016	2	11	1	10	0	0	ИТХ, ЭДТГ ЭМТ
	133	3.3.2.4. Нөхөн сэргээх, физик эмчилгээний багаж, тоног төхөөрөмжөөр хангах	2015	2021	7	30	0	20	10		ИТХ, ЭДТГ ЭМТ
	134	3.3.3.1. ЭМТ-ийн барилгыг шинээр барих	2014	2016	2	200	0	200	0	0	ИТХ, ЭДТ, ЭМТ
Хөтөлбөр 3.3.3. Эмчилгээ, үйлчилгээний байрны нөхцөлийг сайжруулах	135	3.3.3.2. Өдрийн эмчилгээний тасаг нээн ажиллуулах	2014	2015	1	2		1		1	ИТХ,ЭДТГ ЭМТ
	136	3.3.3.3. Ардын уламжлалт болон эмийн бус эмчилгээ, сувиллын газрыг ажиллуулах	2014	2016	2	20	3	0	17		ИТХ, ЭДТГ ЭМТ
	137	3.3.3.4. Эмийн сангийн байрыг шинээр баруулах	2014	2015	1	15	0	15	0	0	ИТХ, ЭДТГ ЭЭС

Хөтөлбөр 3.4.1. Соёлын төвийн байрны нөхцөлийг сайжруулах	138	3.3.3.5. ЭМТ-ийн гал тогоог тоног төхөөрөмжөөр хангах	2015	2016	1	10	0	0	10	0	ИТХ, ЗДТГ, ЭМТ
	139	3.3.3.6. 1.5-р багийн эмчийг унаажуулах	2014	2015	1	3	1	0	2	0	ИТХ, ЗДТГ, ЭМТ
	140	3.4.1.1 Соёлын төвийн байрны халаалтын асуудлыг шийдвэрлэх	2014.06	2014.09	4 сар	15.0	5.0		10.0		ССАЖГ,сумын ИТХ,ЗДТГ, соёлын төв
	141	3.4.1.2 Соёлын төвийн барилгыг шинээр баруулах	2015	2016	1	1200.0			1200.0		ССАЖЯ,сумын ИТХ,ЗДТГ,Соёлын төв
	142	3.4.1.3 Орон нутгийг судлах кабинет, түүхийн музейтэй болох, тохижуулах	2015	2016	1	10.0			10.0		ИТХ,ЗДТГ,Соёлын төв
	143	3.4.1.4 Сумын спорт заалыг шинээр баруулах	2015	2017	2	500.0			500.0		ССАЖЯ,сумын ИТХ,ЗДТГ,Соёлын төв
	144	3.4.1.5. Соёл амралтын хүрээлэн байгуулах	2014	2015	1	50.0	50.0				ИТХ,ЗДТГ,Соёлын төв
	145	3.4.2.1 Соёлын төвийг техник хэрэгсэл, хөгжмийн зэмсгээр бүрэн хангах	2014	2021	7	20.0	5.0		15.0		ССАЖЯ,сумын ИТХ,ЗДТГ,Соёлын төв
	146	3.4.2.2 Соёл урлагын явуулын үйлчилгээг өргөжүүлэх, үйлчилгээний зориулалтын авто машинтай болох	2015	2016	1	20.0			20.0		ССАЖЯ,сумын ИТХ,ЗДТГ, соёлын төв
	147	3.4.2.3 Уран сайхандын тоглолтын хувцас, хэрэгслээр хангах	2015	2021	6	8.0	2.0		5.0	1.0	ИТХ,ЗДТГ, Соёлын төв
	148	3.4.2.3 Номын сангийн цахим үйлчилгээ нэвтрүүлэх	2014	2015	1	1.0			1.0		ИТХ,ЗДТГ, Соёлын төв
	149	3.4.3.1 Түүх соёлын дурсгалт газар, үнэт зүйлүүдийг хамгаалалтанд авах, хэсэгчлэн хайсжуулах	2014	2016	2	5.0	2.0		3.0		ИТХ,ЗДТГ, Соёлын төв
	150	3.4.3.2 Даян Дээрхийн хүрээний гадна орчныг тохижуулж, камер, хаяг, гэрэл, техник хэрэгслээр хангах, бурхан шашны уламжлалыг сэргээх	2015	2018	3	10.0	3.0		5.0	2.0	ИТХ,ЗДТГ, Соёлын төв

	151	Хүн амын угийн бичгийг бүрэн хөтлүүлэх	2014	2016	2	2.0	0.5	1.5		ИТХ,ЗДТГ,Соёлын төв, ЭМТ, багийн засаг дарга нар
3.5.1. Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийгмийн хэв журам, хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, Олон нийтэд түшиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах	152	3.5.1.1 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн, эсхүл болзошгүй хүчирхийлэлд өртөх магадлалтай хохирогч, түүний бага насны хүүхдийг тодорхой хугацаагаар байрлуулж, хохирогчид үйлчилгээ үзүүлэх зорилготой ХАМГААЛАХ байртай болох	2015	2016	1	10.0	10.0			Сумын ИТХ, Засаг дарга
	153	3.5.1.2. Олон нийтийн цагдааг унаажуулах	2015	2016	1	1.5	1.5			Засаг дарга
3.6.1.Хилчдийн ажиллаж, амьдрах таатай нөхцөлийг хангах, хил хамгаалах үүргийг хэрэгжүүлэхэд Дэмжлэг үзүүлэх	154	3.5.1.3. Орон нутгийн замыг стандартын тэмдэгтэй болгох	2017	2018	1	7.2	3.0	4.2		ИТХ, ЗДТГ
	155	3.6.1.1. Буурал Дөмбөгөрийн харуулын байрыг тохижуулах	2014	2016	2	2.8	2.8			ХХА, иргэд
	156	3.6.1.2. Хилчдийн уналганы морины тоог нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	2014	2018	4	3.5	3.5			Засаг дарга, ЗДТГ
	157	3.6.1.3. Хилчдийг албаны орон сууцаар хангахад дэмжлэг үзүүлэх /жилд 1-ээс доошгүй/	2014	2021	7					Засаг дарга, ЗДТГ
	158	3.6.1.4. Застав түшиглэсэн цэцэрлэгийн гал тогоо, хооллох өрөө, багшийн орон сууц, талбайн толгоомыг шинээр барих	2014	2018	4	4.0	1.5	0.5	2.0	Иргэд, ААН, төсөл хөтөлбөр, ЗДТГ
	159	4.1.1.1. Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлж ажиллана.	2013	2021	9	10	10			ИТХ, ЗДТГ, БОТХБТ, малчид
Хөтөлбөр 4.1.1. Байгалийн нөөцийн ашиглалт хамгаалалтын менежментийг сайжруулах	160	4.1.1.2. Байгаль хамгаалахад иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлж, газар нутгийг гэрээгээр эзэмшүүлэх.	2013	2021	9	60	60	-	-	ИТХ, БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага

161	4.1.1.3. Булаг, шандны эхийг хашиж, хамгаална.	2013	2016	3	17	17			ИТХ, БОТХБТ, малчид
162	4.1.1.4. Гүний усны нөөцийг тогтоох, гадаргуугын усны хамгаалалтыг сайжруулна.	2013	2015	2	25		25		БОТХБТ, эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага
163	4.1.1.5. Сумын төвийн ундны усны эх үүсвэрийг гүний худгийн усаар хангана.	2013	2016	3	32	16	16		БОТХБТ, мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага
164	4.1.1.6. Сав газрын зөвлөлтэй хамтарч Эг, Үүрийн голын хамгаалалтын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлнэ.	2013	2015	2	30	20	10		БОТХБТ, Хөвсгөл Эгийн голын сав газрын зөвлөл
165	4.1.1.7. Эг, Үүрийн голд загасны судалгаа хийж, нөөцийг тогтоох, үржүүлнэ.	2013	2016	3	80		80		БОТХБТ, Байгаль хамгаалах монголын Тул сан
166	4.1.1.8. Биологийн төрөл зүйлийг иргэдийн оролцоотой хамгаална.	2013	2021	9	20	10	10		БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
167	4.1.1.9. Сумын байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ хийлгэнэ.	2013	2017	4	10		10		БОТХБТ, мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага
168	4.1.2.1. Суманд мод үржүүлгийн газар байгуулна.	2013	2021	9	50	10	40		БОТХБТ, иргэн, ойн мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага
169	4.1.2.2. Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын эзэмшиж, ашиглаж буй газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай болгоно.	2013	2021	9	80		80		БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
170	4.1.2.3. Мод орлох түлшийг хэрэглэж сургана.	2013	2021	9	40		40		БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага

Хөтөлбөр
4.1.2. Ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх

Хөтөлбөр 4.2.1 Байгаль орчны зориулалтын техник хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах	171	4.2.1.1. “Эко-клуб”-ыг хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмжөөр хангах.	2013	2015	2	5		5	ЗДТГ, ерөнхий боловсролын сургууль
	172	4.2.1.2. Байгаль орчны тасгийн мэргэжилтнүүдийг шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангаж, унаажуулана.	2013	2021	9	20	15	5	БОТХБТ
Хөтөлбөр 4.2.2 Байгаль орчны бохирдлыг бууруулах	173	4.2.1.3. Цаг уурын шинжилгээ, ажиглалтын автомат станц суурилуулан техник хэрэгслээр хангаж цахим мэдээллийн сүлжээ нэвтрүүлэнэ.	2013	2015	2	14	14		БОТХБТ, Хөвсгөл аймгийн цаг уурын алба
	174	4.2.2.1. Сумын төвийн хогийн цэг хязгаар тогтоон хашаажуулж тэмдэгжүүлэх, хамгаалалттай болгоно.	2013	2015	2	26	26		БОТХБТ, аж ахуй нэгж, байгууллага
	175	4.2.2.2. Сумын төвийн хог зөөвөрлөх зориулалтын машинтай болно.	2013	2018	5	20	20		БОТХБТ
	176	4.2.2.3. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын бие засах газар, бохирын цооногыг стандартын дагуу болгоно.	2013	2021	9	30		30	БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
	177	4.2.2.4. Зам засварлах, гүүр барихад үүссэн карерын нүхний хог хаягдлыг цэвэрлэн тухайн орчныг нөхөн сэргээж мод бут суулгана.	2013	2018	5	10	6	4	БОТХБТ, иргэд, аж ахуй нэгж, байгууллага
	178	4.2.2.5. Хүн эмнэлгийн аюултай хог хаягдлыг устгах тусгай нүхэн цэгийг нэгдсэн хогын цэгт барина.	2014	2016	2	10	10		БОТХБТ,
	179	5.1.1.1. Үндэсний спорт, спортын төрлүүдийг дэмжих, хөгжүүлэх	2015	2021	6	20.0	10.0	8.0	ЗДТГ, ИТХ, Сургууль, Соёлын төв, ТХХ
Хөтөлбөр 5.1.1 Нэмэлт хөтөлбөр	180	5.1.1.2. Ахмадын өргөөтэй болох	2016	2021	5	15.0	10.0	5.0	ЗДТГ, ИТХ, ТХХ

ХӨГЖЛИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХҮРЭЭНИЙ ТӨСЛҮҮДИЙН ХЯНАЛТ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨЛТ

	Төслийн нэр, кодын дугаар	Шалгуур үзүүлэлт	Баталгаажилтын эх үүсвэр	Хийх хугацаа	Хариуцах зохион байгуулах
1	1.1.1.1 Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч дархадын ууцан сүүлт хонь авна	Шилмэл омгийн хууч -100 толгойг худалдан авч, махныгарц нэмэгдэж, малын чанар сайжирч, малчдын орлого нэмэгдэнэ	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
2	1.1.1.2 Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч эрчмийн хар ямаа авна	Шилмэл омгийн ухна -100 толгойг худалдан авч, махны гарц нэмэгдэж, малын чанар сайжирч, малчдын орлого нэмэгдэнэ	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээний баг
3	1.1.1.3 Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч сэлэнгэ үүлдрийн халзан бүх авна	Шилмэл омгийн бүх – 60 толгойг худалдан авч, махны гарц нэмэгдэж, малын чанар сайжирч, малчдын орлого нэмэгдэнэ	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
4	1.1.1.4 Адууны угшил, үүлдрийг сайжруулж, хурдан удмын адуутай болно	Сүхбаатарын Барга азарга-10 толгойг худалдан авч адууны чанар сайжирна	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээний баг
5	1.1.1.5 Бод малд зохиомол хээлтүүлэг хийнэ	Өсвөр хээлтүүлэгчийг бойжуулж авна, малын ашиг шим сайжирна	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
6	1.1.1.6 Цөм сүрэг бүрдүүлж, үржлийн мал бойжуулж, худалдана	Нутгийн шилмэл үүлдрийн цөм сүрэг бий болгоно	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
7	1.1.2.1 Мал эмнэлэг ариун цэврийн чанарын лабораторитай болно	Малын халдварт, халдварт бус өвчинд болон малын гаралтай түүхий эдэд анхан шатны оношилгоо, шинжилгээ хийнэ	Малын өвчлөл буурч, хүнсний аюулгүй байдал баталгаатай болно. Мал эмнэлэгийн тайлан, мэдээ	2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
8	1.1.2.2 Малын үзлэг, угаалга ариутгалын цэгийг шинэчилнэ	Бүх багуудын малын үзлэг, угаалга ариутгалын цэгийг шинэчлэнэ	Малын өвчлөл буурч, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар сайжирна. Мал эмнэлгийн тайлан, мэдээ	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
9	1.1.3.1 Үхрийн фермерийн аж ахуйг хөгжүүлэх	Нэг малаас авах ашиг шим дээшилнэ. Бэлчээрийн талхлалт буурч, малчдын орлого нэмэгдэнэ	Ээмэгжүүлж, мал бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлжүүлнэ	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
10	1.1.3.2Тахиа, гахайны аж ахуйг хөгжүүлэх	Ландрас, Лимүзин үүлдрийн гахай, сайн үүлдрийн тахиа үржүүлнэ	Аж ахуй эрхлэгчдийн тоо нэмэгдэж, ДНБ нэмэгдэнэ. Тайлан, статистик мэдээ, судалгаа	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг

11	1.1.4.1 Отор нүүдэл хийнэ	Бэлчээрийн даац хэтэрсэн 1, 2, 5-р багуудын малчин өрхүүдээс отрийн бүс болох Асайт, Өлөнт, Унгиа, Хонгио, Эгдаваа, Буурал, Архан, Тавт	Алслагдсан нутагт отор хийсэн өрхийн тоо, малын тарга хүч, мэдээ, судалгаа	2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
12	1.1.4.2 Гүний худаг шинээр гаргах, засварлах	1-рбагийн Өвөрхамар, Уртын эх, Өгөөмөрөн, 2-р багийн Чичингийн Баянголлын эх, Шохойн нарийн, Шивэрт, Үзүүр, 3-р багийн Баянгол, 4-р багийн 3-р хороо, 5-р багийн.....	Хүнийэрүүл, аюулгүйорчиндээшилж, малын усны нөөцсайжирна. Тайлан, статистик мэдээ, судалгаа	2015, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
13	1.1.4.3 Тариа будаа, хадлан тэжээл хамгаалах хөцөө барина	2-р багийн Гүлзгайн ам, 5-р багийн Сэрүүний ам, 3-р багийн, 4-р багийн хойд хэсгээс зүүн талаар	Тариа будаа, хадлан тэжээлийн талбайн маргаан багасна	2015-2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
14	1.1.5.1 Хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ	Агропаркийн болон ойн мэргэжлийн байгууллагууд, өрхийн хүлэмжийн аж ахуй нэмэгдэж, хүнсний ногооны нэр төрөл, тоо хэмжээ, чанар сайжирна	Ойн мэргэжлийн байгууллагууд нөхөн сэргээлтийг суулцаар тарих, хүнсний ногооны ургацын хэмжээ нэмэгдэнэ. Мэдээ, судалгаа, тайлан, иргэдийнсэтгэлханамж	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
15	1.1.5.2Техник технологийн шинэчлэл хийхийгдэмжинэ	Үр тарианы компаниудын техник, тоног төхөөрөмж нь хоцрогдсон, дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмжөөр шинэчлэнэ. Тариалангийн талбайг сэлгээнд оруулна	Ургацын га-аас авах хэмжээ нэмэгдэж, өртөг буурна, статистик мэдээ, тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээний баг
16	1.1.5.3 Үрийн шинэчлэл хийж, үрийн нөөц бүрдүүлнэ	Үр тарианы халх гол 1-р сортын үрийг нутагшуулах, Импалла, Санте сортын төмс	Ургацын чанар сайжирч, орон нутагтаа гурил үйлдвэрлэх боломжтой болно. Статистик мэдээ, тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, МЭУТ, Үнэлгээнийбаг
17	1.1.5.4 Овьёос, ногоон тэжээл, царгас, олон наст ургамал зэрэг малын тэжээлийн ургамал тариалах	Газар тариалангийн нийт эргэлтын талбайн 3%-н хувьд нь тэжээлийн ургамал тариална. Үүнээс: овъёос 30-н га, ногоон тэжээл 100-н га, царгас, олон наст ургамал 20-н га	Тариалалтын мэдээ, тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
18	1.1.5.5 Тосны ургамал тариалах	Рапсын тариалалтыг 50-н га-д тариална	Тариалалтын мэдээ, тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг

19	1.1.5.6 Таримал үхрийн нүд тариална	Үхрийн нүд тариалалтыг 1 га-д хүргэнэ.	Ургацийн тайлан мэдээ, үзэсгэлэн худалдаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
20	1.1.5.7 Чацарганы мод тариалах	Чацарганы модыг 3 га-д тариалалт хийнэ.	Ургацийн тайлан мэдээ, үзэсгэлэн худалдаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
21	1.1.5.8 Малчид, тариаланчдын зөвлөгөөн зохион байгуулна	Зөвлөгөөнийг жил тутамд 1 удаа хийж, зөвшилцөлд хүрнэ, шийдвэр гарна	Малчид, тариаланчдын үл ойлголцол буурна	2015-2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
22	1.1.5.9 Зоорь барих ажлыг дэмжинэ	Хүнсний өргөн хэрэглээний ногооны хадгалалт, хамгаалалт сайжирч. Сумын иргэдийг цэвэр, аюулгүй бүтээгдэхүүнээр хангана	Хүнсний ногооны хадгалалт, хамгаалалтын судалгаа. Статистик тайлан, мэдээ	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
23	1.1.6.1 Ногоо даршлах, ногоо тариалалт болон тариалалт болон арчилгааны сургалт хийнэ	Ногоо даршлах, ногоо тариалалт болон арчилгааны сургалтыг давхардсан тоогоор 1000-н хүнд хийнэ.	Сургалт хийсэн тухай мэдээ, тайлан	2015, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
24	1.1.6.2 Малын эмч, техникч, мал зүйч зэрэг мэргэжилтэн бэлтгэнэ	Нэг малын эмчид ноогдох малын тоо хэтэрсэн байгаа тул малын эмч-2, техникч-5, мал зүйч-1 мэргэжилтэн бэлтгэнэ	Мал эмнэлэгийн үйлчилгээ сайжирч, малын халдварт болон халдварт бус өвчлөл буурна. Судалгаа, мэдээ, гэрчилгээний хуулбар	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
25	1.1.6.3 ХАА-н агрономич, инженер, механикжуулагч, тракторч, камбайнч, гагнуурчин зэрэг мэргэжилтэн бэлтгэнэ	ХАА-н агрономич-2, инженер, механикжуулагч-2, тракторч, камбайнч-10, гагнуурчин-3 зэрэг мэргэжилтэн их, дээд сургууль болон МСУТ-үүдэд сургаж бэлтгэнэ	Ажлын байр, гэрэчилгээн, хөдөлмөрийн гэрээгээр баталгаажуулна.	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
26	1.1.6.4 Ой үржүүлэгч, ойн мэргэжлийн ажилчин, инженер бэлтгэнэ	Ойн мэргэжлийн байгууллагууд ой үржүүлэгч-8, ойн мэргэжлийн ажилчин-14, инженер-7-г бэлтгэсэн байна	Ажлын байр, гэрэчилгээн, хөдөлмөрийн гэрээгээр баталгаажуулна.	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
27	1.2.1.1 Гурилын үйлдвэр байгуулна	Стандартад нийцсэн төмрийн баяжмалтай 1, 2-р гурил үйлдвэрлэж дотоодынхоо хэрэгцээг хангаж зах зээлд нийлүүлнэ	Зах зээлд нийлүүлж байгаа бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, чанарын баталгаа мэдээ, тайлан, судалгаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
28	1.2.1.2 Тэжээлийн үйлдвэр байгуулна	Төрөл бүрийн тэжээл үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлнэ.	Зах зээлд нийлүүлж байгаа бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, чанарын баталгаа мэдээ, тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг

29	1.2.1.3 Хөц будааны үйлдвэр байгуулна	Хөц будаа үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлнэ.	Зах зээлд нийлүүлж байгаа бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, чанарын баталгаа мэдээ, тайлан, судалгаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
30	1.2.1.4 Шахмал хавтангийн үйлдвэрийг байгуулна	Үйлдвэр байгуулж модны рамуудаас их хэмжээгээр гарч байгаа хаягдал мод, уртэс зэргийг ашиглан төрөл бүрийн шахмал хавтан үйлдвэрлэнэ	Үйлдвэрийн зах зээлд гаргаж байгаа бүтээгдэхүүний нэр төрөл, чанарын мэдээ, тайлан, судалгаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
31	1.2.1.5 Шахмал түлшний үйлдвэрийг байгуулна	Үйлдвэр байгуулж модны рамуудаас их хэмжээгээр гарч байгаа хаягдал мод, уртэс зэргийг ашиглан төрөл бүрийн шахмал түлш үйлдвэрлэнэ	Үйлдвэрийн зах зээлд гаргаж байгаа бүтээгдэхүүний нэр төрөл, чанарын мэдээ, тайлан, судалгаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
32	1.2.1.6 Малын гаралтай түүхий эд боловсруулах анхан шатны үйлдвэртэй болно	Арьс шир, ноос, ноолуур болон малын гаралтай түүхий эдэд анхан шатны боловруулалт хийж зах зээлд хагас боловсруулсан бүтээгдэхүүн нийлүүлнэ	Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээ, мэдээ, тайлан	2015, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
33	1.2.1.7 Загас үржүүлгийн аж ахуй байгуулна	Загасны нөөц багасаж байгаа Учир загас үржүүлгийн аж ахуйтай болсон байна.	Судалгаа, мэдээ, тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
34	1.2.1.8 Техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ	Үйлдвэрлэж буй бүтээгдэхүүний чанар, тоо хэмжээ, нэр төрөл олширно	ЖДУ эрхлэгчид, Иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа, тайлан, мэдээ	2015, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
35	1.2.1.9 Үйлвэрийн бүтээгдэхүүний сав баглаа боодлыг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ	Дотоодод үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний сав, баглаа, боодлыг сайжруулж нутгийн брэнд бүтээгдэхүүн бий болгож зах зээлд нийлүүлнэ.	Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, үйлчлүүлэгчийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
36	1.2.1.10 Эсгий, эсгий гултын үйлдвэр бий болгоно	Сумын иргэдийн хэрэгцээг 100% хангаж, үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ нэмэгдэнэ	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
37	1.2.1.11 Талх, нарийн боовны үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	Шинэ, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж үдийн цай болон иргэдийн талх, нарийн боовны хэрэгцээг хангана	Бүтээгдэхүүний нэр төрөл олширсон байх, хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамж, мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлт	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг

38	1.3.1.1 Орчин үеийн дэвшилтэд тоног төхөөрөмжөөр хангахад зээлээр дэмжинэ	Кассын машин, дотор камер,	Хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамж, Статистик мэдээ	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
39	1.3.1.2 Цайны газрын тоог олшруулж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	Зоогийн газартай болсноор иргэд болон аялагчид соёлтой ая тухтай орчинд үйлчлүүлэх боломж бүрдэнэ.	үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж, Статистик мэдээ	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
40	1.3.1.3 Зочид буудлын тоог олшруулж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	Үйлчлүүлэгчдийн ая тухтай нөхцөлийг хангасан стандартын шаардлагад нийцсэн буудалтай болно	үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж, Статистик мэдээ	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
41	1.3.1.4 Мал нядлах, мах хадгалах нэгдсэн цэгтэй болно	Газар олгож, нэгдсэн цэгтэй болсноор махны ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлага хангагдаж, нөөц бүрдсэн байна	Хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа, мэдээ, тайлан	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
42	1.3.1.5 Хүнсний бүтээгдэхүүн борлуулах нэгдсэн төвтэй болно	Хүн амыг хүнсний эрүүл ахуйн шаардлагад нийцсэн бүтээгдэхүүнээр нэг цэгээс хангана	Хэрэглэгчид, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа, мэдээ, тайлан	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
43	1.3.2.1 Ахуйн үйлчилгээний нэгдсэн цэгтэй болно	Газар олгож, байр барина	Хүлээж авсан комиссын акт, ажлын байрны дүгнэлт	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
44	1.3.2.2 Гэр ахуйн цахилгаан бараа, төрөл бүрийн техник хэгслийн засвар	Мэргэжлийн хүн бэлтгэх, иргэдэд үйлчлэх, ажлын байр нэмэгдэж, өрхийн орлого өснө	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
45	1.3.2.3 Угаалга, хими цэвэрлэгээний үйлчилгээ	Стандартад нийцсэн тоног төхөөрөмжөөр хангана	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
46	1.3.2.4 Интернет кафe, зурагчин	Мэдээлэл авах боломж бүрдэн, иргэдийн чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх ая тухтай орчин бүрдэнэ	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2014, 2016, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
47	1.3.2.5 Үсчин, гоо сайхан	Тоног төхөөрөмжөөр хангагдан, ажлын байр нэмэгдэнэ	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг

48	1.3.2.6 Гутал засвар	Тоног төхөөрөмжөөр хангагдан, ажлын байр нэмэгдэнэ	Тоног төхөөрөмжөөр хангагдан, ажлын байр нэмэгдэнэ	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
49	1.3.2.7 Хатуу, зөөлөн оёдол	Тоног төхөөрөмжөөр хангагдан, ажлын байр нэмэгдэнэ	Тоног төхөөрөмжөөр хангагдан, ажлын байр нэмэгдэнэ	Үйлчилгээний чанар, иргэдийн сэтгэл ханамж, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
50	1.3.2.8 Халуун ус, саун, массажны үйлчилгээг өргөжүүлнэ	Иргэдийн эрүүл аж төрөх нөхцөл бүрдэж, үйлчилгээ, чанар, хүртээмж сайжирна ажлын байр нэмэгдэнэ.	Иргэдийн эрүүл аж төрөх нөхцөл бүрдэж, үйлчилгээ, чанар, хүртээмж сайжирна ажлын байр нэмэгдэнэ.	Иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа, мэдээ	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
51	1.3.2.9 Тээврийн хэрэгслэлийн засвар, үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлж, хүчин чадлыг сайжруулахад зээлээр дэмжинэ	Машин засвар болон дугуй засварын үйлчилгээний чанар сайжирч, мэргэжлийн засварчинтай болж, үйл ажиллагаа жигдэрсэн байна	Машин засвар болон дугуй засварын үйлчилгээний чанар сайжирч, мэргэжлийн засварчинтай болж, үйл ажиллагаа жигдэрсэн байна	Үйлчлүүлэгч АА-н нэгж, иргэдийн сэтгэл ханамжийн баталгаа, мэдээ, судалгаа	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
52	1.4.1.1 Хэлэлцүүлэг зохион байгуулна	2015 онд хэлэлцүүлэг зохион байгуулна	2015 онд хэлэлцүүлэг зохион байгуулна	Гарах үр дүн, шийдвэр	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
53	1.4.1.2 Аялал жуулчлалын бодлогын баримт бичигтэй болно	Аялал жуулчлал хөгжих таатай орчин бүрдэнэ	Аялал жуулчлал хөгжих таатай орчин бүрдэнэ	Жуулчдын тоо, сэтгэл ханамжийн судалгаа, мэдээ, тайлан	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
54	1.4.1.3 Байгалийн үзэсгэлэнт газруудыг түшиглэн аялал жуулчлалын маршрутгаргах	Дотоодын болон гадаадын аялагч, жуулчдын тоо нэмэгдэж, иргэд, ААН-ын, ашиг, орлого нэмэгдэнэ	Дотоодын болон гадаадын аялагч, жуулчдын тоо нэмэгдэж, иргэд, ААН-ын, ашиг, орлого нэмэгдэнэ	Дотоод, гадаад аялагчдын тоо, сэтгэл ханамжийн судалгаа, мэдээ, тайлан	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
55	1.4.1.4 Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд газар олгоно	Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгасны дагуу газар олгож, баазын тоо нэмэгдэнэ	Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгасны дагуу газар олгож, баазын тоо нэмэгдэнэ	Ажлын байрны өсөлт, жуулчдын тоо,	2015, 2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
56	2.1.1.1 Өлийн давааг засварлах	ТБОНХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	ТБОНХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Явцын болон хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014-2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг

57	2.1.1.2 Чичингийн зам засвар	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016 - 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
58	2.1.1.3 Төмстэйн хясаа засварлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014- 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
59	2.1.1.4 Асайт, Бэрх, Урт, Цагаан чулуут гүүр засварлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага, иргэдийн нөхөрлөлөөр зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014, 2016, 2018, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
60	2.1.1.5 Сумын төвийн төв замыг засварлах, арчлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
61	2.1.1.6 Удган давааг засварлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
62	2.1.1.7 Уртын давааг засварлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015- 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
63	2.1.1.8 Харганы хясаа зам засварлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016- 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
64	2.1.1.9 Давааны нарийн, Өлөнтийн эх, Зэрлэгийн адагт шинээр модон гүүр барих	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014- 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
65	2.1.1.10 Зэрлэгийн Нүхтэй хадны зам засварлах	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсөвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015- 2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг

66	2.1.2.1 Нийтийн тээврийн үйлчилгээ эрхлэх аж ахуйн нэгж байгууллагыг зээл, бодлогоор дэмжих	Нийтийн тээврийн үйлчилгээ эрхлэдэг ААНэгжтэй болсон байна.	Аймгийн тээвэр зохицуулалтын албаны тайлан, оюутан залуучууд,	2016, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
67	2.1.2.2 Тээврийн товчоо / вокзал / байгуулах	Сумын төвд нэгдсэн зогсоолтой болсон байна	Газар олгогдож, тодорхой объект бий болсон байна.	2016, 2021	ИТХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
68	2.1.3.1 Сумын төвийн цахилгаан түүгээх 04-н шугамыг үе шаттайгаар бүрэн шинэчлэх	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014, 2021	ЗДТГ, ААН
69	2.1.3.2 3-р хороонд дэд өртөө барих /250квт/	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014	ЗДТГ, ААН
70	2.1.3.3 Чичингийн аманд дэд өртөө барих	ТБОНӨХБАУ худалдан авах тухай хуулийн дагуу Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар зураг төсвийн дагуу гүйцэтгүүлэх	Хүлээн авах комиссын дүгнэлт, нутгийн иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016-2017	ЗДТГ, ААН
71	2.1.3.4 Усан цахилгаан станцийн өнөөгийн байдалд дүгнэлт гаргуулах	Холбогдох эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлт гарсан байна.		2014, 2015	ЗДТГ, ЭХЯ
72	2.1.4.1 Төсвийн байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийг интернетэд холбох	Төсвийн байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийг 100% интернетэд холбогдсон байна.	Байгууллагуудын тайлан, мэдээлэл авах, дамжуулах хурд	2014-2016	ЗДТГ, ААН
73	2.1.4.2 Айл өрхийг интернетэд холбох	Сумын төвийн нийт өрхийн 50% холбогдсон байна.	Судалгааны тайлан. Иргэдийн сэтгэл ханамж	2015, 2018	ЗДТГ, ААН, Иргэд
74	2.1.4.3 FM богино долгионы радио, станцтай болох	Нэг богино долгионы радио FM болсон байна.	Хэрэглэгчийн тоо, үйл ажиллагаагаар	2016, 2017	ЗДТГ, ААН, Иргэд
75	2.1.5.1 Сумын төвийн гудамж талбайг гэрэлтүүлэх	ТБОНӨХБАУХА тухай хуулийн дагуу 4км зам гэрэлтүүлэг тавигдсан байна.	Явцын болон хүлээн авах ажлын хэсгийн дүгнэлт, иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015, 2021	ЗДТГ, ААН, Иргэд

76	2.1.5.2 Тавтай морил хаалга барих	Зураг төсвийн дагуу, хаалга баригдсан байна.	Зураг төсвийн дагуу, хаалга баригдсан байна.	Хүлээн авах комисс, иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015-2016	ЗДТГ, ААН, Иргэд
77	2.1.5.3. Сумын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх	Зургийн дагуу хийгдсэн байна. Гудамжны өнгө үзэмж сайжирсан байна.	Зургийн дагуу хийгдсэн байна. Гудамжны өнгө үзэмж сайжирсан байна.	Иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2014-2020	ЗДТГ, ААН, Иргэд
78	2.1.5.2 Явган хүний зам тавих	1 км зам тавигдсан байна	1 км зам тавигдсан байна	Хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлт	2014, 2020	ЗДТГ, ААН, Иргэд
79	2.1.5.4 Гудамжнуудыг тохижуулах, жигдлэх	Зургийн дагуу хийгдсэн байна. Гудамжны өнгө үзэмж сайжирсан байна.	Зургийн дагуу хийгдсэн байна. Гудамжны өнгө үзэмж сайжирсан байна.	Иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015, 2016	ЗДТГ, ААН, Иргэд
80	2.1.6.1 Дулааны нэгдсэн халаалтын зураг төсөв хийлгэх	Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хийгдсэн, хянагдсан зураг төсөвтэй болно.	Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хийгдсэн, хянагдсан зураг төсөвтэй болно.	Барилгын хөгжлийн төвийн магдлангийн дүгнэлт	2014, 2015	ЗДТГ, ААН
81	2.1.6.2 Төсвийн байгууллагуудыг дулааны нэгдсэн системд холбох	Зураг төсвийн дагуу хийгдэж ашиглалтанд орсон байна.	Зураг төсвийн дагуу хийгдэж ашиглалтанд орсон байна.	Хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлт	2015, 2016	ЗДТГ, ААН
82	2.1.6.3 Айл өрх аж ахуйн нэгжүүдийг дулааны нэгдсэн системд холбох	Айл өрх аж ахуйн нэгжүүдийн 10% нэгдсэн системд холбогдсон байна.	Айл өрх аж ахуйн нэгжүүдийн 10% нэгдсэн системд холбогдсон байна.	Судалгаа, дулааны аж ахуйн нэгжийн тайлан	2015, 2018	ЗДТГ, ААН, Иргэд
83	2.1.7.1 Сумын төвийн ундны усан хангамжийг сайжруулах	Инженерийн хийцтэй 3-н худаг гарсан байна.	Инженерийн хийцтэй 3-н худаг гарсан байна.	Хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлт	2014-2020	ЗДТГ, ААН, Иргэд
84	2.1.7.2 Бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах	Инженерийн хийц бүхий 7-н худаг	Инженерийн хийц бүхий 7-н худаг	Хүлээн авсан ажлын хэсгийн дүгнэлт	2015-2020	ЗДТГ, ААН, Иргэд
85	2.1.8.1 ШТС-н тоог нэмэгдүүлэх	2 ШТС-тай болсон байна.	2 ШТС-тай болсон байна.	Хэрэглэгчийн сэтгэл ханамж, үйлчилгээний хүртээмж чанар	2015, 2016	ЗДТГ, ААН,
86	2.1.9.1. Сумын газар зохин байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хийгдсэн, хянагдсан зураг төсөвтэй болно.	Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хийгдсэн, хянагдсан зураг төсөвтэй болно.	Барилгын хөгжлийн төвийн магдлангийн дүгнэлт	2015-2016	ЗДТГ, ААН, Иргэд
87	2.2.1.1 Дани улстай уламжлалт хамтын ажиллагааг шинэ түвшинд гаргах	Дани-с Эрдэнэбулганд ирэх, Эрдэнэбулган-с Дани явсан жуулчдын тоо, айлчиллын үр дүнгээр.	Дани-с Эрдэнэбулганд ирэх, Эрдэнэбулган-с Дани явсан жуулчдын тоо, айлчиллын үр дүнгээр.	Аялалын үр дүнгийн тайлан.	2014-2021	ЗДТГ, ИТХ, ААН, Иргэд
88	2.2.1.2 Оюутан солилцоо	Солилцоогоор явсан оюутаны тоо	Солилцоогоор явсан оюутаны тоо	Виз, бусад холбогдох материал	2015-2021	ЗДТГ, ТББ, Оюутанууд

89	2.2.1.3 Туршлага судлах аялал зохион байгуулах	Аялалын тоо, аялагчдын тоо	Хөтөлбөр	2014-2021	ЗДТГ, ААН, Иргэд
90	2.2.2.1 Хөдөлмөр зуучлалын нэгж, бизнесийг дэмжих төвтэй болох	Албан ёсны нэгж үйл ажиллагаа явуулж эхэлсэн байна.	Байгууллагын үйл ажиллагааны тайлан.	2015-2016	ЗДТГ, ААН,
91	3.1.1.1. Багш, ажилчдын чийрэгжүүлэлтийн танхимтай болох	Чийрэгжүүлэлтийн танхим байгуулагдсан байх	Чийрэгжүүлэлтийн чиглэлээр зохион байгуулагдсан ажлын тайлан	2016, 2017	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
92	3.1.1.2 Багшийн хөгжлийн төвтэй болох	Хөгжлийн төв байгуулагдсан байх	Сургалтанд байнга ашиглаж байгаа компьютерийн тоо, сургалтын чанар хүртээмж, багшийг хөгжүүлж буй ажлын тайлан	2016, 2018	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
93	3.1.1.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдад зориулсан тусгай танхимтай болох	Танхимыг байгуулан ажиллаж байгаа байдал	ХБ-тэй сурагчдыг хөгжүүлж байгаа ажлын тайлан	2017, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
94	3.1.1.4. Хүүхдийн соёл, амралтын зуслан байгуулах	Хөдөлмөр зуслан байгуулагдсан байх	Хамрагдсан хүүхдийн тоо, хөрөнгийн бүртгэл, Нийгмийн ажилтны ажлын тайлан	2019, 2021, 2022	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
95	3.1.1.5. Спорт зал шинээр барих	Биеийн тамирын арга хэмжээг зохион байгуулахад нийцсэн спорт зал барьсан байна.	Биеийн тамирын арга хэмжээ болон дугуйлан секцийн хичээллэлтийн тайлан, сурагчдын амжилт	2015, 2017, 2019	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
96	3.1.2.1. Сургалтын кабинетүүдийн тохижилтыг сайжруулах	Кабинетаар явуулсан хичээлийн тоо, хувь хэмжээ хэлбэрэлтгүй дээшилж, сургалтын чанар 75 хувьд хүрсэн байна.	Сургалтын чанарын ахил, кабинетийн хичээлийн болон сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016, 2017, 2019, 2022	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
97	3.1.2.2. Анги бүрийг компьютер, LCD проектортой болгох	Анги бүрт цахим сургалт явуулах орчин нөхцөл бүрдсэн байх	Анги бүрийн тохижилтийн судалгаа, эд хөрөнгийн бүртгэл	2016, 2017, 2019, 2022	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
98	3.1.2.3 Англи хэлний лингафон кабинет байгуулах	Кабинетийг байгуулан, суралцагчдын сэтгэл ханамж, сурлагын чанар дээшилсэн байх	Кабинетийн ашиглалт сурагчдыг хөгжүүлж байгаа ажлын ажлын чанар хүртээмж, тайлан	2018, 2020	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг

99	3.1.2.4. 2 Цагаан байрыг хөдөлмөрийн болон дуу хөгжлийн кабинетуудын зориулалтаар засварлан тоног төхөөрөмжөөр хангах	Төрөлжсөн сургалтын стандартын орчин бүрдэж, хүүхэд хөгжих нөхцөл сайжирсан байна.	Сургалтын чанарын судалгаа, кабинетийн хичээлийн хувийн жин, сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016, 2017, 2019, 2022	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
100	3.1.2.5. Алдрын танхим байгуулан тохижуулах	Алдрын танхимтай болж суралцагчдын сэтгэл ханамж дээшилж байх	Танхим ажиллуулж байгаа тухай тайлан, баримтжуулалт	2015, 2016, 2019, 2020	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
101	3.1.2.6. Сургуулийн орчныг ногоон бүс болгон тохижуулах, хашааг шинэчлэх	Ногоон байгууламжийн хэмжээ жил бүр нэмэгдэж байх	Хийсэн ажлын тайлан, тарьсан мод бут, зүлэг, талбайн судалгаа	2016, 2018,	ИТХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
102	3.1.2.7. 360 хүүхдийн суудалтай хичээлийн байр шинээр барих	Сургалт, үйлчилгээний тохилог орчин бүрдсэн байх	Барилгын ажлын тайлан, сэтгэл ханамжийн судалгаа	2017, 2019, 2021	ЗДТГ, Үнэлгээний баг
103	3.1.2.8. Дотуур байрны их засвар хийх, орчин нөхцөлийг сайжруулах	Дотуур байранд оршин суугчдын аюулгүй, эрүүл амьдрах таатай орчин бүрдсэн байх	Засвар, барилгын ажлын тайлан, сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016, 2019, 2022	ЗДТГ, Үнэлгээний баг
104	3.1.2.9. Халуун усны байр шинээр барих	Халуун усны байрны орчин нөхцөл сайжирч байх	Барилгыг хүлээж авсан акт, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016, 2019, 2022	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
105	3.1.2.10. Сургуулийн номын санд цахим үйлчилгээ нэвтрүүлж, уншлагын танхимыг тохижуулах	Цахим үйлчилгээ нэвтэрч, үйлчлүүлэгчийн тоо нэмэгдсэн байна.	Нийт болон цахим үйлчилгээ авагчдын харьцуулсан судалгаа	2016, 2019, 2022	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
106	3.1.2.11 Багш ажилчдын орон сууцныг тохижуулах	Багш ажилчдын байрыг тохижуулан, оршин суугчид амьдарч байх	Оршин суугчдын сэтгэл ханамжийн судалгаа	2017, 2019	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
107	3.2.1.1."Ном" хөтөлбөрийн хүрээнд бичил номын сан, уншлагын танхим байгуулах	Тохижилт сайтай, хүүхдийн нас сэтгэхүйн онцлогт тулгуурласан номоор хангах	Номын тоо, ажиллах цагийн хуваарь, уншигчийн тоо	2014-2016	Цэцэрлэг, ТХХ, Үнэлгээний баг
108	3.2.1.2. "Авьас" хөтөлбөрийн хүрээнд цэцэрлэгийг мандолин хөгжмөөр хангах	Дугуйлан хичээллүүлэх, аль болох олон хүүхдийг хамруулан сургах	Мандолин хөгжим тоглож сурсан хүүхдийн тоо	2015-2016	Цэцэрлэг ТХХ, Үнэлгээний баг

109	3.2.1.3. 1-р багт зуны цэцэрлэгийн байр барих тохижуулах	Багийн иргэдтэй хамтарч, байрыг барих, ЗД-аас дэмжлэг авах, ашиглалтанд оруулах	Багийн СӨНХ-ийн СӨБ-д хамрагдалтын хувь	2014-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
110	3.2.1.4. 5-р багт зуны цэцэрлэгийн байр барих, тохижуулах	Багийн иргэдтэй хамтарч, байрыг барих, ЗД-аас дэмжлэг авах, ашиглалтанд оруулах	Багийн СӨНХ-ийн СӨБ-д хамрагдалтын хувь	2014-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
111	3.2.2.1. Хичээлийн шинэ байрыг ашиглалтанд оруулах	Хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдвэрлэх, ашиглалтанд оруулах	МХГ-ын дүгнэлт, ажиллах суралцах орчны бүрдэл	2014-2015	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
112	3.2.2.2. Багш хөргөлийн төвийг шинээр байгуулах	Багшид ноогдох төхөөрөмжийг бий болгох бусад тоног төхөөрөмжийг бий болгох	Ашиглагдаж буй компьютерийн тоо, багш нарын сэтгэл ханамж	2014-2015	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
113	3.2.2.3. Дуу хөгжмийн кабинет, биеийн тамирын хичээлийн кабинеттай болох, тохижуулах, тоног төхөөрөмжөөр хангах	Зураг, төсвийн дагуу хийгдсэн байна. Мэргэжлийн багш, боловсон хүчнээр хангагдах	МХГ-ын дүгнэлт, ажиллах суралцах орчны бүрдэл	2015-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
114	3.2.2.4. Гал тогоог тоног төхөөрөмжөөр хангах	Хөрөнгө оруулалтыг захиалгын дагуу шийдвэрлүүлэх, 1 ба 2-р хоолны тогоо, бусад дагалдах тоног төхөөрөмж	Тогооч нарын ажлын ачаалал багасч, бүтээмж нэмэгдэнэ.	2014-2015	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
115	3.2.2.5. Анги бүлгүүдийн сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгайг шинэчлэх, тоог нэмэгдүүлэх	Нэг хүүхдэд ноогдох тоглоом, сургалтын хэрэглэгдэхүүний хүртээмж, чанарыг нэмэгдүүлнэ.	Эцэг эхийн сэтгэл ханамж, суралцах орчны бүрдэл	2014-2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
116	3.2.2.6. "Хүслийн хотхон" 4-р багт зуны цэцэрлэг барих, тохижуулах	Хамрагдах хүүхдийн тоо, цэцэрлэгийн тохижилт сайжирсан байна. Үйл ажиллагаа жигдэрнэ.	Баригдсан цэцэрлэгийн тохижилт, хүртээмж, иргэдийн сэтгэл ханамж	2014-2018	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
117	3.2.2.7. Хүүхдийн болон насанд хүрэгчдийн ариун цэврийн байгууламжийг стандартын түвшинд тохижуулах	Эрүүл ахуй, ариун цэврийн стандарт	Стандартын шаардлагыг хангасан байх	2014-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
118	3.2.2.8. Гүний худгийн асуудлыг шийдвэрлэх, ундны болон ахуйн хэрэглээний усны хангамжийг бүрэн хангах	Усны стандартын шаардлага	МХГ-ын дүгнэлтээр баталгаажсан байх	2014-2015	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг

119	3.2.3.1. Багш хүүхэд эцэг эх, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх	Зохижон байгуулагдсан ажлын болон хамрагдсан хүний тоо, чанар, тайлан	Хамтын ажиллагаа сайжирсан байна.	2014-2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
120	3.2.3.2. Сургалтын цахим орчинг бүрдүүлэх, дотоод сүлжээнд холбогдох	Интернэт ашиглах хүний тоо, цахим хичээлийн тоо, хүүхдийн хөгжлийн өсөлт	Ажиллагсдын болон эцэг эхийн сэтгэл ханамж нэмэгдсэн байна.	2014-2015	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
121	3.2.3.3. Ачааны машинтай болох	Иргэдийн дэмжлэг, хөрөнгийн дэмжлэг, хэрэгцээ, ашиглалт	Зуны цэцэрлэгийн үеэр болон хавар намрын улиралд ашиглах машинтай болсон байна.	2014-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
122	3.2.3.4. “Үлгэрийн өргөө” –тэй болж, үндэсний ёс заншлын бүсийн төвийг бий болгож, “Зөв монгол хүүхэд” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг 100% ханган ажиллана	“Үлгэрийн өргөө” –өөр үйлчлүүлсэн хүүхдийн тоо, сэтгэл ханамж	Үлгэрийн өргөөг бий болгосон байна. Сургалт, сурталчилгаа сайжирсан байна.	2015-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
123	3.2.4.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан зам, шатыг бий болгож, ХБ-тэй бага насны хүүхдийг СӨБ-д бүрэн хамруулна.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хамрагдалт, орчны бүрдэл	Шаардлагатай зам, шатыг бий болгож, аюулгүй байдлыг хангасан байна.	2014-2015	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
124	3.2.4.2. Гаримал мод, бутны тоог олшруулж, туршлагын талбайтай болно.	Ногоон байгууламжийн хэмжээ жил бүр нэмэгдэж байх	Хийсэн ажлын тайлан, тарьсан мод бут, зүлэг, талбайн судалгаа	2014-2018	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
125	3.2.4.3. Бага насны хүүхдийн жин, хэмжүүр, анхны тусламжийн багаж хэрэгсэлээр хангагдах	Эрүүл мэндийг дэмжигчийн болзол, шаардлага Эрүүл орчны бүрдэл- тайлан	Бага насны хүүхдэд анхан шатны тусламж үзүүлэх боломжтой эмчийн өрөөтэй болно.	2014-2016	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг

126	3.2.4.4. Осол аюулгүй ажиллагааны болон гамшгийн үеийн бэлэн байдлыг бүрэн хангаж, дунд, ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийг гамшгийн үеийн анхны мэдэгдэхүүнтэй болгоно.	Гамшгийн аюулгүй байдлын төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилт, тайлан, сургалтын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл	Цахим хичээлээр дамжуулан дохио, сэрэмжлүүлгийг мэддэг болгоно. Эцэг эх, гэр бүлийн сургалт жигдэрсэн байна.	2014-2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
127	3.4.1.1. Эрүүл мэндийн сургагч багш, СДА нарыг бэлтгэн арга зүй, онолын чадамжтай болгох	Сургагч багшийн тоо, СДА-ны тоо өссөн байх	Хамтран зохион байгуулсан сургалтын тоо, зохион байгуулсан үйл ажиллагаа, судалгаа, баримтууд	2014-2021 он	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
128	3.4.1.2. Өвчлөлөөс сэргийлэх, эрүүл аж төрөх зан үйлийн сургалтыг зохион байгуулах	Сургалтанд хамрагдсан хүний тоо өссөн байх, эрүүл зан үйл төлөвшсөн, хандлага өөрчлөгдөж дадалтай болсон байх	Сургалтанд хамрагдагчдын болон өвчлөлийн харьцуулсан судалгаа, сургалтын тайлан, мэдээнүүд	2014-2021 он	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
129	3.4.1.3. МСС – ны кабинетийг засварлаж, тохижуулах	Техник хэрэгслээр бүрэн хангагдсан сургалтын танхимтай болсон байх	Кабинетээр үйлчлүүлсэн хүний тоо тайлан	2016он	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
130	3.4.2.1. Тогтвор суурьшилтай ажиллах их эмчээр хангаж, нарийн мэргэжлийн чиглэлүүдээр мэргэшүүлэх	Хүүхдийн өвчлөл буурч, хүүхдэд үзүүлэх болон нарийн мэргэжлийн тусламж үйлчилгээ нэмэгдэж байх	Өвчлөлийн статистик үзүүлэлт Тогтвор сууршилтай ажиллах боломж нөхцлөөр Хангасан байдал, мэргэшүүлсэн байдал.	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
131	3.4.2.2. Лаборатори, ариутгалын орчин үеийн хэрэгцээ шаардлага хангасан тоног төхөөрөмжөөр хангах	Аливаа өвчлөлийг хурдан шуурхай оношлож, иргэдэд үзүүлэх тусламж үйлчилгээ өсөн нэмэгдэж байх ЭШХ гараагүй байх	Лаборатори, ариутгалын тайлан, статистик мэдээ Шинжилгээний нэр төрөл олширсон байна.	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
132	3.4.2.3. Зайн оношлогооны багажаар хангах	Зайн оношилгоонд хамрагдагсдын тоо жил бүр тогтвортой нэмэгдэж байх	Зайн оношилгоонд хамрагдагсдын талаарх судалгаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
133	3.4.2.4. Нөхөн сэргээх, физик эмчилгээний багаж, тоног төхөөрөмжөөр хангах	Эмийн бус эмчилгээний төрөл нэмэгдэж, физик эмчилгээний үйлчлүүлэгчийн тоо өссөн байх	Эрүүл мэндийн үйлчилгээний тайлан, статистик мэдээ	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг

134	3.4.3.1. ЭМТ-ийн барилгыг шинээр барих	Эрүүл мэндийн үйлчилгээ явуулах орчин сайжирсан байна.	Эрүүл мэндийн үйлчилгээний тайлан, статистик мэдээ	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
135	3.4.3.2. Өдрийн эмчилгээний тасаг нээн ажиллуулах	Аливаа өвчлөлийг хурдан шуурхай оношлож, иргэдэд үзүүлэх тусламж үйлчилгээ өсөн нэмэгдэж байх	Өдрийн эмчилгээний тайлан, мэдээ	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
136	3.4.3.3. Ардын уламжлалт болон эмийн бус эмчилгээ, сувиллын газрыг ажиллуулах	Эмнэлгийн барилгад их засвар хийж иргэдийн эмчлүүлэх, ажилчдын ажиллах таатай орчин бүрдсэн байх	Сувиллын үйл ажиллагааны тайлан, мэдээ, судалгаа	2016, 2019, 2021	ИТХ, ТХХ, Үнэлгээний баг
137	3.4.3.4. Эмийн сангийн байрыг шинээр бариулах	Стандарт хангасан шинэ байртай болж, эмийн хадгалалтын нөхцөл сайжирч байх	Ажиллагчид, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа, ажлын тайлан	2016, 2019, 2021	ИТХ, ЗДТГ, Үнэлгээний баг
138	3.4.3.5. ЭМТ-ийн гал тогоог тоног төхөөрөмжөөр хангах	Стандарт хангасан тоног төхөөрөмжөөр хангагдаж, эмчилгээний хоолоор эмчлэх боломж бүрдэнэ.	Эмчилгээний хоолны нэр төрөл, иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016, 2019, 2021	ЗДТГ, Үнэлгээний баг
139	3.4.3.6. 1.5-р багийн эмчийг унаажуулах	Гэрийн идэвхитэй эргэлт, урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн хувь өссөн байх	Үйл ажиллагааны тайлан Иргэдийн сэтгэл ханамжийн үнэлгээ	2016, 2019, 2021	ЗДТГ, Үнэлгээний баг
140	3.4.1.1 Соёлын төвийн байрны халаалтын асуудлыг шийдвэрлэх	Соёлын үйлчилгээний тав тухтай орчин бүрдэж зохион байгуулсан арга хэмжээнд хамрагдагсдын тоо нэмэгдэнэ.	Барилгын халаалтын ажлыг хүлээж авсан акт, явцын зураг, үйл ажиллагааны баримтжуулалт	2014-2015он	ССАЖГ, ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
141	3.4.1.2 Соёлын төвийн барилгыг шинээр бариулах	Соёлын үйлчилгээний тав тухтай орчин бүрдэж жил бүр зохион байгуулсан арга хэмжээний тоо, чанар дээшилж байх	Барилгыг хүлээж авсан акт, явцын зураг, үйл ажиллагааны баримтжуулалт	2015-2016он	ССАЖЯ, ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
142	3.4.1.3 Орон нутгийг судлах кабинет, түүхийн музейтэй тохижуулах	Үйлчилгээний тохилог орчин бүрдэж үзмэрүүдийн тоо нэмэгдэж, үйлчлүүлэгчдийн тоо өсөж байх	Үйлчлүүлэгчдийн бүртгэл, сэтгэл ханамжийн судалгаа, кабинетийн ажлын тайлан	2015-2016он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв

143	3.4.1.4 Сумын спорт заалыг шинээр баруулах	Иргэдийн чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх таатай орчин бүрдэж, спортын уралдаан тэмцээний тоо, чанар өссөн байна.	Заалыг хүлээж авсан акт, явцын зураг, үйл ажиллагааны баримтжуулалт	2015-2016он	ССАЖЯ, ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
144	3.4.1.5. Соёл амралтын хүрээлэн байгуулах	Иргэдийн чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх таатай орчин бүрдэнэ.	Соёл амралтын хүрээлэнг хүлээж авсан акт, явцын зураг, үйл ажиллагааны баримтжуулалт	2014-2015он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
145	3.4.2.1 Соёлын төвийг техник хэрэгсэл, хөгжмийн зэмсгээр бүрэн хангах	Хөгжмийн зэмсэг, техник хэрэгслийн хангамж дээшилж, соёл, урлагийн арга хэмжээний тоо жил бүр өсөж байх	Хөгжмийн зэмсэг, техник хэрэгслийн бүртгэл, соёлын төвийн үйл ажиллагааны тайлан	2014-2021он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
146	3.4.2.2 Соёл урлагийн явуулын үйлчилгээг өргөжүүлэх, үйлчилгээний зориулалтын авто машинтай болох	Явуулын үйлчилгээний тоо, хөдөөгийн хүн амын хамралтын хүрээ нэмэгдэж байх	Үйл ажиллагааны тайлан, тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ, малчдын сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015-2016он	ССАЖЯ, ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
147	3.4.2.3 Уран сайханчдын тоглолтын хувцас, хэрэгслээр хангах	Уран сайханчид тоглолтын хувцсаар бүрэн хангагдаж, сэтгэл ханамж дээшилж байх	Хувцас, хэрэгслийн бүртгэл, сэтгэл ханамжийн судалгаа	2015-2021он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
148	3.4.2.4 Номын сангийн цахим үйлчилгээ нэвтрүүлэх	Цахим үйлчилгээ авагчдын тоо өсөж, сэтгэл ханамж дээшилж байх	Үйлчлүүлэгчдийн бүртгэл, сэтгэл ханамжийн судалгаа, номын сангийг тайлан	2014-2015он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
149	3.4.3.1 Түүх соёлын дурсгалт газар, зүйлүүдийг хамгаалалтанд авах, хэсэгчлэн хайсжуулах	Түүх соёлын дурсгалт газар, хамгаалалттай болох	Энэ талаар хийсэн ажлын тайлан, хамгаалалтанд авсан газрын бүртгэл, судалгаа	2014-2016он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
150	3.4.3.2 Даяндээрхийн хүрээний гадна орчныг тохижуулж, камер, хаяг, гэрэл, техник хэрэгслэлээр хангах, бурхан шашны уламжлалыг сэргээх	Бурхан шашны үйлчилгээ бий болж иргэдийн зан үйлд өөрчлөлт гарсан байх	Иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа, мэдээлэл	2015-2018он	ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв
151	Хүн амын угийн бичгийг бүрэн хөтлүүлэх	Угийн бичигтэй өрхийн тоо, хувийн жин нэмэгдэж байх	Иргэд өрхийн угийн бичиг хөтлөлтийн бүртгэл, судалгаа	2014-2016он	ССАЖГ, ИТХ, ЗДТГ, соёлын төв

152	4.5.1.1 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн, эсхүл болзошгүй хүчирхийлэлд өртөх магадлалтай хохирогч, түүний бага насны хүүхдийг тодорхой хугацаагаар байрлуулж, хохирогчид үйлчилгээ үзүүлэх зорилготой ХАМГААЛАХ байртай болох	5x5 харьцаатай дүнзэн байшинтай болох	Хохирогчийн зөрчигдсэн эрхийг хамгаалах, аюулгүй байдлыг хангах, хүчирхийлэл үйлдэгчид хариуцлага хүлээлгэх, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлж ажиллах боломжтой болно.	2015-2016 он	ИТХ, ТГ
153	4.5.1.2 Олон нийтийн цагдааг унаажуулах	Орон тоогоор шийдэгдэнэ.	Иргэдийн амгалан тайван байдлыг бүрэн хангаж ажиллана.	2015-2021 он	ИТХ, ЗДТГ
154	4.5.1.3 орон нутгийн замыг стандартын замын тэмдэгтэй болгох	Мэрэжлийн байгууллага, иргэдээр гүйцэтгүүлэх	Замын тэмдэглэгээ бүрэн болно.	2017-2018он	ИТХ, ЗДТГ
155	3.6.1.1. Буурал Дөмбөгөрийн харуулын байрыг тохижуулах	Байрыг тохижуулсан байх	Хилчдийн сэтгэл ханамж	2014-2016	ИТХ, ТХХ Үнэлгээний баг
156	3.6.1.2. Хилчдийн уналганы морины тоог нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	Жилд 1-ээс доошгүй унааны дэмжлэг үзүүлсэн байх	Уналганы тоо нэмэгдсэн байх	2014-2015	ИТХ, ТХХ Үнэлгээний баг
157	3.6.1.3. Хилчдийг албаны орон сууцаар хангахад дэмжлэг үзүүлэх /жилд 1-ээс доошгүй/	Жилд сумын төлөвлөгөөнд тусган дэмжлэг үзүүлсэн байх	Хилчдийн сэтгэл ханамж	2014-2021	ИТХ, ТХХ Үнэлгээний баг
158	3.6.1.4. Застав түшиглэсэн цэцэрлэгийн гал тогоо, хооллох өрөө, багшийн орон сууц, талбайн толгоомыг шинээр барих	Хамрагдах хүүхдийн тоо, төлөвлөгөөний биелэлт, эцэг эхийн сэтгэл ханамж	Хилчдийн болон багийн иргэдийн нийт хүүхэд хамрагдсан байх	2014-2018	ИТХ, ТХХ Үнэлгээний баг
159	Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг боловруулан хэрэгжүүлж ажиллана.	Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөтэй болж, жил бүр гаргах буюу өөрчлөн сайжруулж, мөрдөж ажиллахын зэрэгцээ үр дүнг тооцож хэвшсэн байх	ИТХ-аар батлуулан -төлөвлөгөөний дагуу бэлчээрийг хуваарьтай ашиглаж, малын тоо толгойг зохистой хэмжээнд өсгөнө.	2013-2021 он	ИТХ, багийн ИНХ, багийн Засаг дарга, малчид

160	Байгаль хамгаалахад иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлж, ойн санг гэрээгээр эзэмшүүлэх.	Сумын ойн сангийн 20%-г нөхөрлөл, ААН, байгууллага эзэмшүүлсэн байна.	Засаг даргатай байгуулсан гэрээ	2013-2021	ИТХ, БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
161	Булаг, шандны эхийг хашиж, хамгаална.	17 булаг шандны эхийг хашиж, бохирдолтыг багасгана	Ажлын гүйцэтгэлийг гэрээний үндсэн дээр хийлгэж малчны бүлэгт хүлээлгэн өгсөн байна.	2013-2016	ИТХ, БОТХБТ, малчид
162	Гүний усны нөөцийг тогтоох, гадаргуугын усны хамгаалалтыг сайжруулна.	Сумын гүний усны нөөц тогтоогдсон, усны хамгаалалтын бүсийн дэглэмийг хэрэгжүүлэн ажиллаж эхэлсэн байна	Гүний усны нөөцийн судалгаа хийгдсэн албан ёсны бичиг баримттай болсон, хамгаалалтын дагуу төлөвлөлт хийгддэг болсон байна.	2013-2015	БОТХБТ, эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага
163	Сумын төвийн ундны усны эх үүсвэрийг гүний хүдгийн усаар хангана.	3 худаг гаргана	Иргэд, ААН багууллага эрүүл аюулгүй, шаардлага хангасан ундны усаар хангагдсан байна.	2013-2016	БОТХБТ, мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага
164	Сав газрын зөвлөлтэй хамтарч Эг, Үүрийн голын хамгаалалтын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлнэ.	Эг, Үүрийн голын сав газрын менежментийн төлөвлөгөө хийгдэж, сав газрын хамгаалалт сайжирна	Суурышлын газар зөв төлөвлөгдөж усан сан	2013-2015	БОТХБТ, Хөвсгөл Эгийн голын сав газрын зөвлөл
165	Эг, Үүрийн голд загасны судалгаа хийж, нөөцийг тогтоох, үржүүлнэ.	Загасны нөөц тогтоогдож, Үүрийн гол түшиглэж загас үржүүлгийн 1 газар байгуулна	Судалгааны үндсэн дээр загас барих, спорт загасчлалын үйл ажиллагаа явагдана	2013-2016	БОТХБТ, Байгаль хамгаалах монголын Тул сан
166	Биологийн төрөл зүйлийг иргэдийн оролцоотой хамгаална.	Сумын нутаг9 дэвсгэрийн биологийн төрөл зүйл хамгаалалтанд орсон байна.	Газар нутгийг малчин өрхүүд гэрээгээр эзэмшсэн байдал	2013-2021	БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
167	Сумын байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ хийлгэнэ.	Мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, судалгаа, мэдээллийн нэгдсэн сантай болсон байна	Судалгааны дагуу төлөвлөлт хийгдэж барилгажилт	2013-2017	БОТХБТ, мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага
168	Суманд мод үржүүлгийн газар байгуулна.	Сумын хэмжээнд 7 үржүүлгийн газар байгуулан тарьц суулгац бэлтгэн хэрэгцээт газарт нийлүүлнэ	Хэрэгцээт газарт жилд 10000 доошгүй тарьц суулгац нийлүүлнэ.	2013-2021	БОТХБТ, иргэн, ойн мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага

169	Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын эзэмшиж, ашиглаж буй газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай болгоно.	Газрын тухай хуулийн 56.6 хэрэгжилт хангагдаж, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын цэвэр орчинд ажиллаж, амьдрах нөхцөл бүрдэнэ.	Эзэмшлийн газар ногоон байгууламжтай болсон байна	2013-2021	БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
170	Мод орлох түлшийг хэрэглэж сургана.	Мод орлох түлшийг ахуйн хэрэгцээнд ашигладаг ААНБ, айл өрхийн тоо хэмжээ өснө	Модны хэрэглээ багасна	2013-2021	БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
171	“Эко-клуб”-ыг хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмжөөр хангах.	ЭКО КЛУБ тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээр хангагдаж, иргэдэд экологийн боловсрол олгох мэдээлэл түгээх таатай орчин бүрдэнэ	Хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан байна	2013-2015	ЗДТ, ерөнхий боловсролын сургууль
172	Байгаль орчны тасгийн мэргэжилтнүүдийг шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангаж, унаажуулана.	Шаардлагатай техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, уналгаар хангагдаж иргэдэд шуурхай, хүртээмжтэй үйлчилнэ.	Байгалийн эсрэг гэмт хэргийн тоо цөөрч тухайн албан хаагчийн ажлын харууллага сайжирна	2013-2021	БОТХБТ
173	Цаг уурын шинжилгээ, ажиллалтын автомат станц суурилуулан техник хэрэгслээр хангаж цахим мэдээллийн сүлжээ нэвтрүүлнэ.	Автомат станц суурилагдаж, мэдээлэл илүү нарийвчлалтай болж иргэдэд хүргэх мэдээлэл шуурхай, үнэн бодит болно	Цаг агаарын мэдээллийг өндөр нарийвчлалтайгаар боловсруулагдаж болсон байна	2013-2015	БОТХБТ, Хөвсгөл аймгийн цаг уурын алба
174	Сумын төвийн хотийн цэгт хязгаар тогтоон хашаажуулж тэмдэгжүүлэх, хамгаалалттай болгоно.	Хог хаягдлын талбайг тэмдэгжүүлж ил хог хаядалгүй болж, бохирдсон талбайн хэмжээ багасна	Хог хаягдлын тархалтын талбайн хэмжээ багассан, усан сангийн хамгаалалтын бүсийн шаардлага хангагдана	2013-2015	БОТХБТ, аж ахуй нэгж, байгууллага
175	Сумын төвийн хог зөөвөрлөх зориулалтын машинтай болно.	Зориулалтын бус цэгт хог хаягдлыг хаях, түүнээс үүдэн гарах бохирдол арилна	Хог тээвэрлэх ажил эзэнтэй болж сумын өнгө үзэмж сайжирна	2013-2018	БОТХБТ
176	Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын бие засах газар, бохирын цооногыг стандартын дагуу болгоно.	Стандарт шаардлага хангасан бие засах газартай болж, орчны бохирдол буурна	Орчны бохирдол буурсан байна.	2013-2021	БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага

177	Зам засварлах, гүүр барихад үүссэн карерын нүхний хог хаягдлыг цэвэрлэн тухайн орчныг нөхөн сэргээж мод бут суулгана.	Тухайн газар нөхөн сэргээгдсэн байна.	Ойн сангийн хэмжээ нэмэгдэнэ	2013-2018	БОТХБТ, иргэд, аж ахуй нэгж, байгууллага
178	Хүн эмнэлэгийн аюултай хог хаягдлыг устгах тусгай нүхэн цэгийг нэгдсэн хогийн цэгт барина.	Иргэдийн аюулгүй ажиллах, амьдрах орчин баталгаажна.	Зориулалтын нүхэн цэгтэй болсноор стандарт шаардлага хангагдана	2014-2016	БОТХБТ
179	Үндэсний спорт, спортын төрлүүдийг дэмжих, хөгжүүлэх	Үндэсний спортоор мэргэшсэн багш дасгалжуулагчдыг бэлтгэж, тогтмол ажиллуулна. Үндэсний спортоор хичээллэдэг хүүхэд залуучуудын тоо нэмэгдсэн байна.	Аймаг бүс, улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцогчдын тоо нэмэгдэнэ. Амжилт ахицын тоо, түвшин	2015-2021	ЗДТГ, ИТХ, ТХХ, сургууль, соёлын төв
180	Ахмадын өргөөтэй болох	Ахмадууд чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх байртай болсон байна.	Ахмадуудын сэтгэл ханамжийн судалгаа	2016-2021	ЗДТГ, ИТХ, ТХХ, ахмадын хороо

Олон нийтийн харилцаа, хамтын ажиллагааны төлөвлөгөө

Сурталчлах ажиллагаа		Ач холбогдол	Үр дүн
№	Үйл ажиллагаа	Давтамж	Хөгжлийн төлөвлөгөөний хүрээнд хийгдэх ажлын талаар ойлголцоттой болох
1.1	Сумын хөгжлийн төлөвлөгөөг сурталчлах үйл ажиллагаа	Төлөвлөгөөний үйл явц эхлэхээс дуустал	Харилцан итгэлцэл бий болох Иргэд төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд идэвхи санаачлагатай оролцоно Мэдээлэлийг ил тод нээлттэй болно
1.2	Нээлттэй хэлэлцүүлэг зохион байгуулах	Жилд 5 удаа	Шинэ санаа олох Тухайн ажлуудыг эрчимжүүлэх талаар туршлага солилцох Иргэдэд төлөвлөгөөний хэрэгжилт, ахиц, үр дүнгийн талаар мэдээлэл солилцох
1.3	Иргэд, малчдад төслийн жагсаалтыг гарын авлага хэлбэрээр тараах	Жил тутам	Өрх бүрийн гишүүн бүр мэдээлэлээр хангагдана Иргэн бүр санаачлагатай оролцоно ОНХС-ийн хөрөнгөөр хийгдэх ажлын санал асуулгад иргэд саналаа оновчтой гаргана Төрийн байгууллагатай хамтран ажиллах хандлага дээшилнэ
1.4	Нутгийн зөвлөлүүдтэй хамтран ажиллах	Жил тутам	Хамтын ажиллагаа өргөжинө Хамтын ажиллагааны боломжит салбаруудыг тодорхойлоно Хөрөнгө оруулагчдыг татна Харилцан туршлага судлах, бодит байдалтай танилцах боломж бүрдэнэ
1.5	Гадаад, дотоодын байгууллагатай холбоо тогтоон ажиллах	Тухай бүр	Хамтын ажиллагаа өргөжинө Хөрөнгө оруулалт хийгдэнэ Туршлага солилцоно
Мэдээлэл түгээх ажиллагаа			

2.1	Сумын вебсайт ажиллуулах	ЗДТГ, ТХХ	тогтмол	Өндөр	Энгийн байдлаар харьцангуй бага зардлаар богино хугацаанд мэдээлэл солилцоно Сонирхсон хөрөнгө оруулагчид болон бусад талуудтай мэдээлэл солилцоно Мэргэжлийн түвшинд хийгдсэн, сонирхолыг татахуйц сумын онцлог хэв маяг, дүр төрх илэрхийлэгдэнэ Иргэд төслийн талаархи мэдээлэлээр хангагдаж, өөриймсөг сэтгэлгээгээр ханддаг болно Иргэдэд мэдээлэл түгээх хамгийн ашигтай, үр дүнтэй аргыг бий болгох Үнэлгээ дүгнэлт гарна Төслийн хэрэгжилтэнд тавих иргэдийн хяналт сайжирна Төслөөр хэрэгжүүлсэн бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтыг үр дүнтэй ариг гамтай ашиглана
2.2	Төсөл, төлөвлөгөөний явц, ахиц, хэрэгжилтийг мэдээлэх	ИТХ, ЗДТГ, БИНХ, ТХХ, иргэд	Жил тутам	Өндөр	
Зөвлөх үйлчилгээ					
3.1	Бизнесийн орчин, хандлагын судалгаа	ТХХ, ААН, ЖДУ эрхлэгчид	Жил тутам	Өндөр	Бизнесийн салбарын хэрэгцээний талаар нарийвчилсан мэдээлэл авдаг болно Бизнесийн орчны хөгжлийн түвшинг тодоройлох боломжтой
3.2	Орон нутгийн сонгуульд оролцох нам, бие даан нэр дэвшигчийн мөрийн хөтөлбөрт төслүүдийг тусгах	ИТХ, нам, бие даан нэр дэвшигч	Тухайн сонгууль бүрт	Өндөр	Хөгжлийн төлөвлөгөө тасралтгүй хэрэгжинэ Тухайн жилүүдэд хэрэгжихээр тусгагдсан төсөл, хөтөлбөрүүд амжилттай хэрэгжинэ
3.3	Хөгжлийн талаархи шинэ санал санаачилгыг дэмжиж ажиллах	Иргэд, ААНБ, бизнес эрхлэгчид, төрийн болон төрийн бус байгууллага	Жил тутам	Өндөр	Иргэдийн гаргасан санал бодит ажил болно Хэрэгжих боломжит санал санаачилгыг тухай бүр хэрэгжүүлж ажиллана Хугацаа болон хөрөнгө их хэмжээгээр шаардагдах санал санаачилгыг хөтөлбөрт үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэхээр тусгаж байна
3.4	Сумын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулан ажилласнаар гарсан үр дүн, бүтээн байгуулалтын ажлыг дүгнэж хэлэлцэх, тайлагнах	ЗДТГ, ИТХ, төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэд	Жил тутам	Өндөр	Хөтөлбөрийн дагуу төслүүд амжилттай хэрэгжих, бүтээн байгуулалтын ажлууд хийгдсэн байна Хөтөлбөр төслүүдийг хэрэгжүүлснээр суманд оюуны болон бүтээн байгуулалтын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ Иргэд үр дүнг хүртэхээр ажлууд хийгдсэн байна

ХӨГЖЛИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ (2012-2021 он)-НИЙ ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨСЛҮҮДИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 001	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 002	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 003	
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.1.1. Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч дархадын ууцан сүүлт хонь авна	1.1.1.2. Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч эрчмийн хар ямаа авна	1.1.1.3. Шилмэл омгийн хээлтүүлэгч сэлэнгэ үүлдрийн халзан бух авна	
Төслийн тодорхойлолт	Хонин сүргийн бие давжаарч, ашиг шим буурч, шилмэл хээлтүүлэгчийн тусгай суурийг бий болгоно.	Ямаан сүргийн чанар муудаж, нэг малаас авах ашиг шим буурсан. шилмэл хээлтүүлэгчийг тусгайлан суурилна.	Үхэр сүргийн чанар муудаж, нэг малаас авах ашиг шим буурсан. шилмэл хээлтүүлэгчийг тусгай суурилна.	
Хүлээгдэж буй үр дүн	Малын чанар сайжирч, нэг малаас авах ашиг шим өсч, малчдын амьдрал дээшилнэ.	Малын чанар сайжирч, нэг талаас авах ашиг шим өсч, малчдын амьдрал дээшлэнэ	Малын чанар сайжирч, нэг талаас авах ашиг шим өсч, малчдын амьдрал дээшлэнэ	
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, Үнэлгээний баг, малчид	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, Үнэлгээний баг, малчид	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, Үнэлгээний баг, малчид	
Ашиг хүртэгчид	Мал бүхий иргэд, малчид	Мал бүхий иргэд, малчид	Мал бүхий иргэд, малчид	
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС- ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ.	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС- ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС- ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ	
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2015-2021 он	2014-2021 он	
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	20,0	30,0	
Үүнээс	Орон нутгаас	10,0	10,0	20,0
	Улсын төсвөөс			
	Хөрөнгө оруулагч- даас	10,0	10,0	10,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 004	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА005	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 006
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.1.4. Адууны угшил, үүлдрийг сайжруулж, хурдан удмын адуутай болно	1.1.1.5. Бод малд зохиомол хээлтүүлэг хийнэ	1.1.1.6. Цөм сүрэг бүрдүүлж, үржлийн мал бойжуулж, худалдана
Төслийн тодорхойлолт	Одоогоор суманд нутгийн адууг өсгөн үржүүлж байна. Цаашид Сүхбаатар аймгийн хурдан удмын адууг сонгон авчирч хурдан удмын адуу өсгөх бодлогыг хэрэгжүүлнэ	Сумын малын үүлдэр, угсааг сайжруулах, үржлийн ажлын зохион байгуулалтыг сайжруулахад зохиомол хээлтүүлгийн ач холбогдол өндөр юм.	Малын ашиг шим нэмэгдүүлэхэд шилмэл омгийн үржлийн цөм сүрэгтэй болох нь зүйтэй байгаа юм. Мал сүрэгт ангилалт хийж цөм сүргийн мал бүрдүүлж түүнээс стандартын шаардлага хангасан үржлийн өсвөр хээлтэгч, хээлтүүлэгч бойжуулж борлуулах ажлыг зохион байгуулна
Хүлээгдэж буй үр дүн	Хурдан удмын адуутай болж иргэдийн морь уях сонирхол нэмэгдэх, уяачид алдарших ач холбогдолтой	Үржлийн ажлийн үр дүн сайжирч, ашиг шим өндөртэй үр сонгон үржүүлнэ	Мал аж ахуйн эдийн засгийн үр ашиг дээшилнэ
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, Уяачдын холбоо, малчид	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, мал эмнэлэг, малчид	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, мал эмнэлэг, малчид
Ашиг хүртэгчид	Мал бүхий иргэд, малчид	Мал бүхий иргэд, малчид	Мал бүхий иргэд, малчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Үр тогтохгүй байх магадлал их	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2015-2021 он	2016-2021 он
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	10,0	35,0
Үүнээс	Орон нутгаас	10,0	15,0
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	10,0	10,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 007	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 008	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 009
----------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------

Төслийн код дугаар, нэр	1.1.2.1 Мал эмнэлэг ариун цэврийн чанарын лабораторитай болно	1.1.2.2 Малын үзлэг, угаалга ариутгалын цэгийг шинэчилнэ	1.1.3.1 Үхрийн фермерийн аж ахуйг хөгжүүлэх
Төслийн тодорхойлолт	Мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүний чанар, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн байдалд бодитой шинжилгээ хийх лаборатори байхгүйгээс бүтээгдэхүүний борлуулалт-анд сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа юм. Төслийн хүрээнд иж бүрэн лаборатори бий болгон төрөл бүрийн шинжилгээг сумандаа хийдэг болно	Малын арьс шир, ноосны чанар муу байгааг сайжруулахын тулд паразиттах өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх ажиллагааг идэвхжүүлж чанартай түүхий эдийг бэлтгэх шаардлагатай	Газар тарилангийн үйлдвэрлэлийн бааз суурийг түшиглэсэнмах, сүүний чиглэлийн аж ахуйг хөгжүүлэх шаардлагатай
Хүлээгдэж буй үр дүн	Малын өвчлөл буурч, малын гаралтай бүтээгдэхүүний эрүүл, аюулгүй байдлын баталгаа дээшилнэ	Малын угаалга, ариутгалын үр дүн дээшилж, мал сүрэг эрүүлжинэ	Малын чанар сайжирч, нэг малаас авах ашиг шим өсч, малчдын амьдрал дээшилнэ
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, Уяачдын холбоо, малчид	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, мал эмнэлэг, малчид	ИТХ, ТХХ, МЭҮТ, Үнэлгээний баг, малчид
Ашиг хүртэгчид	Мал бүхий иргэд, малчид	Мал бүхий иргэд, малчид	Мал бүхий иргэд, малчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд		Ноосны урамшуулалаас үлдсэн	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлнэ
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2016-2021 он	2015-2021 он	2016-2021 он
Нийт төсөв сая төгрөг	50,0	15,0	30,0
Үүнээс	Орон нутгаас	30,0	15,0
	Улсын төсвөөс	20,0	
	Хөрөнгө оруулагчдаас		30,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 010	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 011	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 012
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.3.2 Туслах аж ахуйг хөгжүүлэх / тахиа, гахай, зөгий /	1.1.4.1 Отор нүүдэл хийнэ	1.1.4.2 Гүний худаг засварлана
Төслийн тодорхойлолт	Суманд энэ төрлийн аж ахуй хөгжөөгүй. Нөгөө талаар гахай, тахианы мах өндөгний хэрэглээ нэмэгдэж байгааг харгалзан өрх болон ААН-үүд гахай тахианы аж ахуйг хөгжүүлэх ажлын эхлэл тавигдсан.	Бэлчээрийн даац хэтэрч доройтсон, ашиглах боломжтой нөөц газар нутагтай боловч малчид отор нүүдэл хийдэггүй	Ус сувгийн судалгаа хийгдээгүй хариуцах эзэнгүй тул гүний худаг чанар муутай эвдрэл ихтэй байна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Гахай тахианы мах, өндөг зах зээлд нийлүүлэгдэж эхэлнэ.	Малын тарга хүч нэмэгдэж малын хорогдол багасна. Бэлчээрийн гарц нэмэгдэж даац багасна.	Малын хөлийн бэлчээр талхлалт багасаж усны хүрэлцээ хангамж сайжирна.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН, иргэд ТХХ	ЗДТГ, Малчид	ЗДТГ, малчид
Ашиг хүртэгчид	ААН, Иргэн	Малчид	Малчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг түшиглэсэн туслах аж ахуйг хөгжүүлэх	Ашиглаагүй отрын бүс нутагтай	Засвар авах боломжтой
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Халдварт болон халдварт бус өвчин	Халдварт болон халдварт бус өвчин	Хариуцах эзэн тодорхойгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021	2017-2021	2014-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	40,0	20,0	6,0
Үүнээс	Орон нутгаас	10,0	6,0
	Улсын төсвөөс	30,0	
	Хөрөнгө оруулагчдаас	10,0	10,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 013	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 014	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 015
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.4.3 Тариа будаа, хадлан тэжээлийн талбай хамгаалах хөцөө барина	1.1.5.1 Хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ	1.1.5.2 Техник технологийн шинэчлэл хийхийг дэмжинэ
Төслийн тодорхойлолт	Тариан талбай, хадлан бэлчээрийн талбай малын хөлд өртдөг.	Өрхийн хэрэгцээндээ нарийн ногоо хүлэмжинд тариалдаг иргэд цөөнгүй байдаг боловч энэ чиглэлийн аж ахуй хөгжөөгүй. Ойн мэргэжлийн байгууллагууд суулгац бэлтгэх хүлэмжгүй.	Газар тариалангийн салбарт ашиглагдаж буй техник тоног төхөөрөмжийн 90% нь ашиглалтын хугацаа нь дуусаж бүтээмж үр ашиг буурсан, уламжлалт технологоос салаагүй
Хүлээгдэж буй үр дүн	Товлосон газруудад хөцөө баригдаж, малчид тариаланчдын хооронд үүсдэг үл ойлголцох байдал буурна.	Нэгжээс авах ургацын хэмжээ нэмэгдэнэ.	Үйлдвэрлэлийн бүтээмж нэмэгдэж үр ашиг дээшилнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН, Иргэн	ЗДТГ, ААН, иргэн, Төсөл хөтөлбөрүүд	ЗДТГ, ААН, иргэн, ТХХ
Ашиг хүртэгчид	Газар тариалан эрхлэгчид, малчид	Иргэд , ААН	Газар тариалан эрхлэгчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн саналд үндэслэн ОНХ сангийн хөрөнгөөр шийдвэрлэх	Хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх сонирхолтой иргэн, аж ахуйн нэгж нэмэгдэж байна.	ЗГ-с хэрэгжүүлж байгаа төсөл хөтөлбөр, өөрсдийн санаачилга.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Эрсдэлгүй	Санхүүгийн нөөц олдохгүй байх
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2021 он	2014-2021 он	2014- 2021
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	40,0	1000,0
Үүнээс	Орон нутгаас	10,0	
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	10,0	40,0
			1000,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА016	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА017	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА018
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.5.3 Үрийн шинэчлэл хийж, үрийн нөөц бүрдүүлнэ	1.1.5.4 Овьёос, ногоон тэжээл, царгас, олон наст ургамал зэрэг малын тэжээлийн ургамал тариалах	1.1.5.5 Тосны ургамал тариалах
Төслийн тодорхойлолт	Сүүлийн 13 жил үр тарианы салбарт үрийн шинэчлэл хийгдээгүй, нэгжээс авах ургацын хэмжээ буурсан	Байгалийн хадлангийн нөөц хүрэлцэхгүй байгаатай холбоотой нэмэлт тэжээлийн бодит хэрэгцээ нэмэгдэж байна.	Зах зээлд тосны ургамалын үнэ сүүлийн жилүүдэд тогтмол өсч тариаланчид тариалах хандлага өсөн нэмэгдэж байна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Нэгжээс авах ургацын хэмжээ нэмэгдэж , өртөг буурна.	Эрсдлийн давах чадвар, нэгжээс авах ашиг шим нэмэгдэнэ.	ААН орлого , ашиг нэмэгдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН, ТЭДС	ЗДТГ, ААН, ТХХ	ААН, ТХХ
Ашиг хүртэгчид	ААН, иргэн	ААН, малчид	ААН, иргэн
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Аж ахуй эрхлэгчдийн санаачлага, дэмжлэг	Аж ахуй эрхлэгчдийн санаачлага, дэмжлэг	Аж ахуй эрхлэгчдийн санаачлага, дэмжлэг
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгаль цаг уурын эрсдэл	Байгаль цаг уурын эрсдэл	Байгаль цаг уурын эрсдэл
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014- 2021	2014-2021	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	180,0	200,0	40,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	180,0	200,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 019	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 020	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 021
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.5.6 Таримал үхрийн нүд тариална	1.1.5.7 Чацарганы мод тариалах	1.1.5.8 Малчид, тариаланчдын зөвлөгөөн зохион байгуулна
Төслийн тодорхойлолт	Жимс жимсгэний аж ахуй хөгжөөгүй	Жимс жимсгэний аж ахуй хөгжөөгүй	Малчид тариаланчдын хооронд хавар, намрын улиралд үл ойлголцох байдал үүсдэг
Хүлээгдэж буй үр дүн	Өрхийн орлого, бүтээгдэхүүний нэр төрөл нэмэгдэнэ.	Өрхийн орлого, бүтээгдэхүүний нэр төрөл нэмэгдэнэ.	Нэгдсэн ойлголтонд хүрч тодорхой шийдвэр гарна.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН, иргэн, ТХХ	ЗДТГ, ААН, иргэн, ТХХ	ЗДТГ, ААН, Малчид
Ашиг хүртэгчид	ААН, Иргэн	ААН, Иргэн	ААН, Малчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Төсөл хөтөлбөрүүд хэрэгжиж байгаа, иргэдийн санал санаачлага.	Төсөл хөтөлбөрүүд хэрэгжиж байгаа, иргэдийн санал санаачлага.	Аж ахуй эрхлэгч, малчдын санаачлага дэмжлэг
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгаль цаг уур үзэгдэл	Байгаль цаг уур үзэгдэл	Эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021	2014-2021	2014-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	6,0	15,0	3,5
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	6,0	15,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 022	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 023	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 024	
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.5.9 Зоорь барих ажлыг дэмжинэ	1.1.6.1 Ногоо даршлах, ногоо тариалалт болон арчилгааны сургалт хийнэ	1.1.6.2 Малын эмч, техникч, мал зүйч зэрэг мэргэжилтэн бэлтгэнэ	
Төслийн тодорхойлолт	Стандартын шаардлага хангасан зоорь байхгүй	Шинээр ногоо тариалах, даршлах сонирхолтой иргэдийн мэдлэг ур чадвар дутмаг.	Нэг малын эмч, техникчид ноогдох малын тоо норм нормативаас хэтэрсэн.	
Хүлээгдэж буй үр дүн	Стандартын шаардлага хангасан зоорьтой болж гаднаас төмс хүнсний ногоо зөөж ирэхгүй болно./эрүүл аюулгүй ногоо хэрэглэх боломж бүрдэнэ/	Ногоо тариалах сонирхолтой иргэдийн мэдлэг ур чадвар, бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ нэмэгдэнэ.	Мал эмнэлэгийн үйлчилгээний чанар хүртээмж сайжирч малын өвчлөл буурна.	
Хэрэгжүүлэгч	ААН, иргэн	ЗДТГ, ТХХ, иргэд	ЗДТГ, ААН	
Ашиг хүртэгчид	ААН, иргэн	Иргэд	ААН, малчид	
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Төмс хүнсний ногоог их хэмжээгээр тариалах боломжтой.	Иргэдийн санаачлага	Энэ чиглэлээр суралцах сонирхолтой иргэдийн тоо нэмэгдэж байгаа.	
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		Байхгүй	Байхгүй	
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2014-2021	2015-2021	
Нийт төсөв сая төгрөг	40,0	10,0	20,0	
Үүнээс	Орон нутгаас	30,0	7,0	
	Улсын төсвөөс			
	Хөрөнгө оруулагчдаас	10,0	3,0	20,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 025	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 026	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 027
Төслийн код дугаар, нэр	1.1.6.3 ХАА-н агрономич, инженер, механикжуулагч, тракторч, камбайнч, гагнуурчин зэрэг мэргэжилтэн бэлтгэнэ	1.1.6.4 Ой үржүүлэгч, ойн мэргэжлийн ажилчин, инженер бэлтгэнэ	1.2.1.1 Гурилын үйлдвэр байгуулна
Төслийн тодорхойлолт	Газар тариалангийн салбарт ажиллаж байгаа ажиллагсдын 95% нь 50-с дээш настай бүтээмж идэвхи буурсан. Энэ чиглэлээр бэлтгэгдэж байгаа хүн бараг байхгүй	Ойн мэргэжлийн байгууллага олон боловч мэргэжлийн инженер, ажилтан дутмаг	Түүхий эдийн нөөцтэй боловч гурил үйлдвэрлэж чадахгүй байгаа.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Залуу мэргэжилтэнүүдийн эзлэх хувь бүтээмж нэмэгдэнэ.	Үйл ажиллагаа технологийн дагуу хийгдэнэ	Орон нутагт үйлдвэрлэсэн гурил зах зээлд нийлүүлж эхэлнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН, иргэд	ЗДТГ, ААН, нөхөрлөл	ЗДТГ, ААН
Ашиг хүртэгчид	ААН, иргэн	ААН, Нөхөрлөл	ААН, иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Аж ахуйн нэгжүүд олон ажлын байрны нөөцтэй	Аж ахуйн нэгжүүд олон ажлын байрны нөөцтэй	Түүхий эдийн нөөцтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Байхгүй	Санхүүгийн эх үүсвэр дутагдалтай.
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021	2015-2021	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	20,0	150,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	20,0	20,0
		20,0	150,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА028	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА029	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА030
Төслийн код дугаар, нэр	1.2.1.2 Тэжээлийн үйлдвэр байгуулна	1.2.1.3 Хөц будааны үйлдвэр байгуулна	1.2.1.4 Шахмал хавтангийн үйлдвэрийг байгуулна
Төслийн тодорхойлолт	Түүхий эдийн нөөц ихтэй, эрэлт хэрэгцээ өсч байгаа . энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН байхгүй.	Түүхий эдийн нөөц ихтэй, эрэлт хэрэгцээ өсч байгаа . энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН байхгүй .	Суманд нийт 9 хөрөө рам үйл ажиллагаа явуулдаг. Хаягдал / зах банз, үрдэс, гишүү, дархи орвон гэх мэт / түүхий эдийг ашиглаж эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг аж ахуйн нэгж байхгүй.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Төрөл бүрийн тэжээл зах зээлд гаргана.	Хөц будаа үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлнэ.	Төрөл бүрийн хавтан орон нутагтаа үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН	ЗДТГ, ААН	ЗДТГ, ААН байгууллагууд, ТХХ
Ашиг хүртэгчид	ААН, малчид	ААН, иргэд	ААН, иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Туршлага, түүхий эдийн нөөц ихтэй.	Туршлага, түүхий эдийн нөөц ихтэй.	Түүхий эдийн нөөц ихтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг	Санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг	Санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2016-2021	2015-2021	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	100,0	20,0	200,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	100,0	20,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 031	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 032	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 033
Төслийн код дугаар, нэр	1.2.1.5 Шахмал түлшний үйлдвэрийг байгуулна	1.2.1.6 Малын гаралтай түүхий эд боловсруулах анхан шатны үйлдвэртэй болно	1.2.1.7 Загас үржүүлгийн аж ахуй байгуулна
Төслийн тодорхойлолт	Суманд нийт 9 хөрөө рам үйл ажиллагаа явуулдаг. Хаягдал / зах банз, үрдэс, гишүү, дархи орвон гэх мэт / түүхий эдийг ашиглаж эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг аж ахуйн нэгж байхгүй.	Малчид малаас гарсан түүхий эдийг анхан шатны боловсруулалтгүйгээр зах зээлд хямд үнэтэй нийлүүлдэг.	Загасны нөөц багсаж байгаа мөн загас үржүүлгийн зориулалттайгаар ашиглах боломжтой эгийн голоос салаалсан суваг шуудуу, салаа, цөөрөм, харз элбэгтэй. Энэ төрлийн аж ахуй одоогоор байхгүй.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Шахмал түлшийг орон нутагтаа үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлнэ.	орон нутагтаа үйлдвэрлэж зах зээлд нийлүүлнэ. Орлого нэмэгдэнэ	Загас үржүүлгийн аж ахуйтай болсон байна.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН байгууллагууд, ТХХ	ЗДТГ, ААН байгууллагууд, иргэд	ЗДТГ, ААН,
Ашиг хүртэгчид	ААН байгууллага, иргэд	ААН байгууллагууд, иргэд	ААН, иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Түүхий эдийн нөөц ихтэй	55495 толгой малтай жилд дунджаар арьс – 8019, шир - 3200, ноос- 22.7тн зэрэг түүхий эд бэлтгэх боломжтой	Эг, Үүрийн голуудын сав газрыг түшиглэн загас үржүүлгийн аж ахуйг хөгжүүлэх, үржүүлгийн чиглэлээр ажиллаж байгаа туршлагатай мэргэжилтэнтэй.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг	Санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг	Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021	2015-2021	2016-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	60,0	150,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		40,0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	20,0	20,0
			150,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 034	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 035	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 036
Төслийн код дугаар, нэр	1.2.1.8 Техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ	1.2.1.9 Үйлвэрийн бүтээгдэхүүний сав баглаа боодлыг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ	1.2.1.10 Эсгий, эсгий гутлын үйлдвэр бий болгоно
Төслийн тодорхойлолт	Жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэдэг 35 -н ААН, 41 иргэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Эдгээрийн 85% нь үйлдвэрлэлээ өргөжүүлэх, тоног төхөөрөмжөө шинэчдэх, автоматжуулах сонирхолтой	Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний сав баглаа боодол нь чанар стандартын шаардлага хангахгүй зарим нэг нь ямарч сав баглаа боодол хэрэглэдэггүй.	Хонины ноосоо анхан шатны боловсруулалтанд оруулж чадахгүй байгаа, иргэдийн хэрэгцээг эсгийгээр хангах шаардлагатай зах зээлээс алслагдмал зэргийг харгалзан сумандаа эсгийний үйлдвэр байгуулах нь зүйтэй байга юм.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Үйлдвэрлэж буй бүтээгдэхүүний чанар, тоо хэмжээ, нэр төрөл олширно.	Үйлдвэрлэгчдийн борлуулалт нэмэгдэнэ, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийн түвшинд ахиц гарна.	Хонины ноосны ашиглалт сайжирч иргэдийн эсгийний хэрэгцээ сумаасаа хямд үнээр хангагдана. Ажлын байр бий болно.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААН, ЖДҮ эрхлэгч,	ЗДТГ, ААН, ЖДҮ эрхлэгчид,	ИТХ, ЗДТГ, ААНБ, иргэд
Ашиг хүртэгчид	ААН, ЖДҮ эрхлэгч	ААН байгууллагууд, иргэд	Үйлдвэрлэл эрхлэгчид, сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн санал санаачлага	Үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн санал санаачлага	Жилд дундажаар 22.721 тн ноос бэлтгэдэг. Энэ нөөц дээр тулгуурлан үйлдвэрлэл байгуулах боломжтой
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Санхүүгийн нөөцийн хязгаарлагдмал байдал	Эрсдэлгүй	Түүхий эдийн үнийн өсөлт
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021	2015-2021	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	380,0	50,0	30,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс	180,0	20,0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	200,0	10,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 037	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 038	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 039
Төслийн код дугаар, нэр	1.2.1.11 Талх, нарийн боовны үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	1.3.1.1 Орчин үеийн дэвшилтэд тоног төхөөрөмжөөр хангахад зээлээр дэмжинэ	1.3.1.2 Цайны газрын тоог олшруулж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ
Төслийн тодорхойлолт	Суманд талх, нарийн боовны үйлдвэр хөгжөөгүйгээс иргэд холоос тээвэрлэж ирдэг.Иргэд удсан чанар алдагдсан бүтээгдэхүүнээр үйлчлүүлж, хүнсний аюулгүй байдал баталгаагүй болж байгаа юм. Төслийн хүрээнд одоо байгаа үйлдвэрлэгчдийг дэмжих, шинээр үйлдвэрлэл эрхлүүлэх байдлаар энэ төслийг хэрэгжүүлнэ.	Худалдаа үйлчилгээний цэгүүдийг орчин үеийн дэвшилтэд технологоор хангах хэрэгцээ шаардлага байна.	Одоогоор суманд иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн зоогийн газар байхгүй бөгөөд түр ажиллагаатай цайны газар 2 ажиллаж байна. Аялал жуулчлал хөгжихийн хирээр үйлчлүүлэгчдийн тоо өсөж, шаардлага дээшлэх тулстандартын зоогийн газар бий болгож хүчин чадлыг нь нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Өдөр бүр шинэ бүтээгдэхүүн хэрэглэнэ.	Бизнес эрхлэгчдийн иргэдэд үйлчлэх хурд нэмэгдэнэ, эрсдэл багасна, хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ.	Зоогийн газартай болсноор иргэд соёлтой ая тухтай үйлчлэх боломж бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ТХХ, АА-н нэгж байгууллага, иргэд	ЗДТГ, ААН	ИТХ, ЗДТГ, ААНБ, иргэд
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд	ЖДҮ эрхлэгчид, иргэд	ААНБ, иргэд, зочид, аялагчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Мэргэжлийн ажиллах хүч, туршлага байгаа	ЖДҮ эрхлэгчид, иргэдийн санал санаачилга	Цайны газар үйлчилгээ эрхэлж байсан туршлагатай иргэд байгаа
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Санхүүгийн эх үүсвэр дутмаг	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2015-2021	2014-2021 он
Нийт төсөв сая төгрөг	10,0	20,0	30,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс	10,0	
	Хөрөнгө оруулагчдаас	10,0	30,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 040	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 041	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 042
Төслийн код дугаар, нэр	1.3.1.3 Зочид буудлын тоог олшруулж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ	1.3.1.4 Мал нядлах, мах хадгалах нэгдсэн цэгтэй болно	1.3.1.5 Хүнсний бүтээгдэхүүн борлуулах нэгдсэн төвтэй болно
Төслийн тодорхойлолт	Жуулчид, зочид, аялагч, тооны өсөлтийг харгалзан орчин үеийн стандарт шаардлага хангасан зориулалтын байр бүхий зочид буудалтай болох шаардлагатай.	Өнөөдрийн байдлаар айл өрх бүр хашаандаа мал гаргаж орчныг ихээр бохирдуулдаг. Энэ үйл явц нь махан бүтээгдэхүүний ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангахгүй байгаа юм.	Одоогоор суманд хүнсний өргөн хэрэглээний төмс, хүсний ногоо, цагаан идээ борлуулах нэгдсэн цэг байхгүй
Хүлээгдэж буй үр дүн	Аялагчид, зочид, жуулчдын үйлчилгээ сайжирч, сэтгэл ханамж дээшилнэ.	Махан бүтээгдэхүүн стандартын болон хүнсний аюулгүй байдлын шаардлагыг бүрэн хангаж, нөөц ашиглалт сайжирна. Аймаг, Эрдэнэт, Дархан, Улаанбаатарт нийлүүлэх боломж нэмэгдэнэ.	Нэг цэгээс эрүүл ахуй шаардлага хангасан эрүүл аюулгүй бүтээгдэхүүнээр хангана
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ,ЗДТГ,ААНБ,иргэд	ИТХ,ЗДТГ,МЭҮТ,ААНБ, иргэд	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, ААХБ, иргэд
Ашиг хүртэгчид	Зочид, аялагчид, үйлчилгээ эрхлэгчид	Үйлдвэрлэл эрхлэгч, сумын иргэд	Сумын иргэд, үйлчилгээ эрхлэгчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд			
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2015-2021 он	2015-2021 он
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	25,0	30,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс	25,0	30,0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	20,0	

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 043	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 044	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 045
Төслийн код дугаар, нэр	1.3.2.1 Ахуйн үйлчилгээний нэгдсэн цэгтэй болно	1.3.2.2 Гэр ахуйн цахилгаан бараа, төрөл бүрийн техник хэгслийн засвар	1.3.2.3 Угаалга, хими цэвэрлэгээний үйлчилгээ
Төслийн тодорхойлолт	Одоогоор суманд нэгдсэн ахуйн үйлчилгээний цэг байхгүй, иргэд гэрийн нөхцөлд ахуйн үйлчилгээ явуулж байна	Гэр ахуйн цахилгаан хэрэгслийн найдвартай байдлыг баталгаажуулах, орон нутагт шаардлагатай засвар үйлчилгээг хийх шаардлагатай байна	Угаалга хими цэвэрлэгээний үйлчилгээ суманд бий болсоноор иргэд хот суурин газарт илүү зардал гарган үйлчлүүлдэг нь багасч хямд өртгөөр үйлчлүүлэх боломж бүрдэнэ.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Ахуйн үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэж бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний чанар сайжирна	Цахилгаан хэрэгслийн засвар, үйлилгээ тогтмолжино	
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ААНБ, иргэд	ЗДТГ, ААНБ, иргэд	ЗДТГ, ААНБ, иргэд
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Гэрийн нөхцөлд ахуйн үйлчилгээ явуулж байгаа туршлагатай иргэд байгаа	Гэр ахуйн цахилгаан хэрэгслийн тоо нэмэгдэж байгаа, эвдрэл их байгаа. Энэ чиглэлийн мэргэжилтэнг бэлтгэх сургалт тогтмолжсон	
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2014-2021	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	30,0	10,0	20,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс	30,0	20,0
	Хөрөнгө оруулагчдаас		10,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 046	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 047	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 048
Төслийн код дугаар, нэр	1.3.2.4 Интернет кафе, зурагчин	1.3.2.5 Үсчин, гоо сайхан	1.3.2.6 Гутал засвар
Төслийн тодорхойлолт	Шилэн кабельд холбогсон ч төрийн байгууллага болон айл өрх, иргэд шүлжээнд холбогдоогүй учир мэдээ мэдээллээр хомс, хоцрогдож байна. Мэргэжлийн зургийн студи байхгүй	Мэргэжлийн үсчний, гоо сайханы газар 1 байдаг боловч хүртээмж муу тул тоог нь нэмэгдүүлж үйл ажиллагааг нь сайжруулах шаардлагатай байна	Тус сум 2731 хүн амтай , гутал засварын газар 1 үйл ажиллагаагаа явуулдаг боловч хүрэлцээгүй байдаг тул гутал захиалга, засварын ажил үйлчилгээг өргөжүүлж, сайжруулах шаардлагатай байна
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэд чөлөөт цагаа зөв боловсөн өнгөрөж хүссэн мэдээ мэдээллээ авах боломжтой болно.	Үйлчилгээ, чанар, хүртээмж сайжирна	Орон нутагтаа үйлдвэрлэсэн чанартай, дулаахан, үнэ хямд бүтээгдэхүүнээр үйлчлүүлэх боломжтой болно
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, ААХБ Иргэд	ИТХ, ЗДТГ, ХХЭ, иргэд	ИТХ, ЗДТГ, ХХЭ, иргэд
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Шилэн кабельд холбогдсон. Гэрийн хөхцөлд зураг авдаг зурагчин байгаа	Мэргэжлийн боловсон хүчинтэй	Энэ чиглэлээр ажиллах туршлагатай хүний нөөцтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2021 он	2014-2021 он	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	20,0	10,0	10,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		10,0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	20,0	10,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 049	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 050	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 051
Төслийн код дугаар, нэр	1.3.2.7 Хатуу, зөөлөн оёдол	1.3.2.8 Халуун ус, саун, массажны үйлчилгээг өргөжүүлнэ	1.3.2.9 Тээврийн хэрэгслэлийн засвар, үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлж, хүчин чадлыг сайжруулахад зээлээр дэмжинэ
Төслийн тодорхойлолт	Суманд гэрийн нөхцөлд 10 иргэн оёдлын үйлчилгээ үзүүлж байна. жижиг оёдлын цех бий болсноор орон нутагт Төсвийн байгууллагын ажилчдын нормын хувцас болон бусад ААН-үүдийн ажилчдын улирлын чанартай хөдөлмөр хамгааллын хувцас, мөн ард иргэдийн хэрэгцээнд тулгуурлан ажиллах бүрэн боломжтой	Сумын төвд жижиг халуун усны газар байдаг боловч үйл ажиллагаа нь бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж чадахгүй байгаа юм. Халуун усны үйлчилгээг сайжруулах, бүрэн хүчин чадлаар нь ажиллуулах, Массажны газар ажиллуулж үйл ажиллагааг тогтворжуулах	Суманд бүх төрлийн автотээврийн хэрэгсэл байдаг боловч тэдгээрт үзүүлэх үйлчилгээний газар байхгүй.
Хүлээгдэж буй үр дүн		Иргэдийн эрүүл аж төрөх нөхцөл бүрдэж ажлын байр	нэмэгдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ХХЭ, иргэд	ЗДТГ, ААНБ, иргэд	ЗДТГ, ААНБ, иргэд
Ашиг хүртэгчид	ААН, Төсвийн байгууллага, ХХЭ, иргэд	Сумын иргэд	Сумын нийт иргэд, тээвэрчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Энэ чиглэлээр ажиллах туршлагатай хүний нөөцтэй	Халуун усны байр сайн, массажны газар байгуулах байр байгаа	Мэргэжлийн сургалт тогтмолжсон, дадлага, туршлагатай иргэд бий
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2015-2021 он	2015-2021 он
Нийт төсөв сая төгрөг	15,0	20,0	30,0
Үүнээс	Орон нутгаас	10,0	
	Улсын төсвөөс	10,0	
	Хөрөнгө оруулагчдаас	5,0	10,0
			30,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 052	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 053	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 054
Төслийн код дугаар, нэр	1.4.1.1 Хэлэлцүүлэг зохион байгуулна	1.4.1.2 Аялал жуулчлалын бодлогын баримт бичигтэй болно	1.4.1.3 Байгалийн үзэсгэлэнт газруудыг түшиглэн аялал жуулчлалын маршрут гаргах
Төслийн тодорхойлолт	Тус суманд аялал жуулчлал хөгжүүлэх боломжтой, байгалийн үзэсгэлэнт газрууд нэлээд байгаа боловч иргэд, бизнес эрхлэгчдийн энэ чиглэлийн мэдлэг хангалтгүйгээс аялал жуулчлалын бизнес хөгжихгүй байгаа билээ. Үйлчилгээний чанарыг сайжруулах, орлогыг нэмэгдүүлэх шаардлагыг харгалзан мэргэжлийн өндөр түвшинд сургалтыг зохионбайгуулна.	Суманд 4 аялал жуулчлалын бааз байдаг. Орон нутаг, аялал жуулчлалын байгууллагууд, иргэд хамтарч ажилладаггүй, нэгдсэн ойлголтгүй. Иймээс аялал жуулчлалын нэгдсэн цогц бодлогын баримт бичигтэй болох шаардлагатай байна.	Тус сум нь байгалийн үзэсгэлэнт болон ховор тогтоцтой газар, түүх дурсгалын газар нутагитэй боловч аялал жуулчлалын танилцуулга маршрут гаргаагүй байгаагийн улмаас жуулчид ховор ирдэг мэдээлэл дутмаг байдаг.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Энэ чиглэлээр бизнес эрхлэгчдийн менежментийн чадвар дээшилнэ.	Аялал жуулчлал хөгжих таатай орчин бүрдэнэ	Дотоодын болон гадаадын аялагч, жуулчдын тоо нэмэгдэж, иргэд, ААНБ-ын, ашиг, орлого нэмэгдэнэ
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, бизнес эрхлэгчид	ИТХ, ЗДТГ, Бизнес эрхлэгчид, иргэд	ИТХ, ЗДТГ, Бизнес эрхлэгчид, иргэд
Ашиг хүртэгчид	Бизнес эрхлэгчид, ААН, иргэд	Бизнес эрхлэгчид, ААН, иргэд	Бизнес эрхлэгчид, ААН, иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Зөвлөгөөн зохион байгуулах байр, тоног төхөөрөмж байгаа	Хэлэлцүүлэг зохион байгуулна	Хэлэлцүүлэг зохион байгуулна
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021 он	2015-2021	2015-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	5,0	1,0	1,0
Үүнээс	Орон нутгаас		
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	5,0	1,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 055	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 056	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 057
Төслийн код дугаар, нэр	1.4.1.4 Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд газар олгоно	2.1.1.1 Өлийн давааг засварлах	2.1.1.2 чичингийн зам засварлах
Төслийн тодорхойлолт	Аялал жуулчлалыг сонирхож энэ чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэх хүсэлтэй иргэд, ААН, бизнес эрхлэгчид нэмэгдэж байгаа тул газар олгох шаардлагатай байна	1985-1986 онд хамгийн сүүлд засвар хийгдсэн. Түүнээс хойш урсгал болон их засвар хийгдээгүй. Үерт идэгдэж гуу, жалга, гав үүсч зорчиход хүндрэлтэй болсон.	2011 онд урсгал засвар хийгдсэн боловч 2012, 2013 оны зун их хэмжээний бороо орсноор гав, жалга, гуу үүсч зорчиход хүндрэлтэй болсон.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Жуулчны компаний тоо, өрсөлдөөн нэмэгдэнэ	Иргэдийн ая тухтай зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай зорчих орчин бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, ААН, бизнес эрхлэгчид	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Бизнес эрхлэгчид, ААН, иргэд	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Байгалийн үзэсгэлэнт газартай	Зураг төсөв хийлгэсэн, хөрөнгө санхүү шийдэгдсэн байгаа.	Аймгийн замын сангийн хөрөнгөөр шийдвэрдэх боломжтой.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2021 он	2014-2015 он	2014-2016
Нийт төсөв сая төгрөг		50.0	85.0
Үүнээс	Орон нутгаас	50.0	85.0
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачлага гаргагчтай хамтран ажиллана

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 058	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 059	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 060	
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.1.3 Төмстэйн 2 хясааг засах	2.1.1.4 Асайт, Бэрх, Урт, Цагаан чулуутын гүүрийг засварлах	2.1.1.5 Сумын төвийн төв замууд засвар арчилгаа	
Төслийн тодорхойлолт	Сүүлийн 20н жилд засвар хийгдээгүй зорчих хэсэг муудсан, хойноосоо асга нурсан, урдаасаа эгийн гол шахсан уулын жалга гуу дагаж үерийн ус орж зам эвдэрсэн.	Модон гүүрэн дээгүүр том оврын машин зорчсоноор гүүрний даац хэтэрсэнээс болж гүүр эвдэрч зорчих боломжгүй болсон. Мөн байгаль цаг уурын өөрчлөлтөөс хамаарч хөрсний чийгшил ихсэх, уулын шар ус буух зэрэгээр нөлөөлж эвдэрч байна. Стандартийн биш модон гүүрийг барьж олон жил засвар үйлчилгээ хийхгүй ашигладаг.	2013 оны зун их хэмжээний бороо орсноор замын нөхцөл муудаж зорчиход хүндрэлтэй болсон. Санхүүгийн хүндрэлээс хамааран зам засварын ажил огт хийгдээгүй.	
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдийн ая тухтай зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай зорчих орчин бүрдэнэ.	
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид, даян дээрхийн мөргөлчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид, ЦагаанҮүр, ЧандманьӨндөр сумын иргэд	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид	
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Зураг төсөв хийгдсэн, хөрөнгө санхүү шийдэгдсэн байгаа.	Орон нутгийн ойн мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтарч ажиллах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20142015	2014-2021 он	20142020	
Нийт төсөв сая төгрөг	19.0	60.0	80.0	
Үүнээс	Орон нутгаас	19,0	40.0	
	Улсын төсвөөс			
	Хөрөнгө оруулагчдаас	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана.	20.0	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана.

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 061	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 062	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 063
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.1.6 Удган давааг засах	2.1.1.7 Уртын давааг засварлах	2.1.1.8 Харганы, хясааны зам засварлах
Төслийн тодорхойлолт	2012,2013 оны зун их хэмжээний бороо орсноор гав, жалга, гуу үүсч зорчиход хүндрэлтэй болсон.	Байгаль цаг уурын өөрчлөлтөөс хамаарч хөрсний чийгшил ихсэх, уулын шар ус буух зэргээр нөлөөлж давааны зам эвдэрч байна.	Өвлийн улиралд 45 сар зорчдог. Зорчих хэсэг том хад чулуу ихтэй зорчиход хүндрэлтэй.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдийн ая тухтай зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай, аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах болон багийн иргэдийн оролцоотой.	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах болон багийн иргэдийн оролцоотой.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20142019	2015-2016 он	20162017
Нийт төсөв сая төгрөг	80.0	70.0	10.0
Үүнээс	80.0 Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	70.0 Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	10.0 Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 064	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 065	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 066
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.1.9 Давааны нарийн, Өлөнтийн эх, Зэрлэгийн адагт шинэ гүүр барих	2.1.1.10 Зэрлэгийн Нүхтэй хадны зам засварлах	2.1.2.1 Нийтийн тээврийн үйлчилгээ эрхлэх ААН байгууллагыг зээл, бодлогоор дэмжих
Төслийн тодорхойлолт	Хур элбэг жил хавар зуны улиралд шавар, намаг гарч иргэд зорчиход хүндрэлтэй болдог.	Шавар намаг ихтэй уерт идэгдэж хад чулуу ихэссэн.	Нийтийн тээврийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг ААН байхгүй, зохион байгуулалтгүй.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдийн ая тухтай аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай, аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид, Даян дээрх ийн мөргөлчид	Сумын иргэд,
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Орон нутгийн ойн мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтарч ажиллах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20152017	20152016	2015-2016
Нийт төсөв сая төгрөг	27.0	15.0	20.0
Үүнээс	27.0	15.0	20.0
.	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 067	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 068	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 069
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.2.2 Авто зогсоол байгуулах	2.1.3.1 Сумын төвийн цахилгаан түгээх 04ийн шугамыг үе шаттайгаар бүрэн шинэчлэх	2.1.3.2 3р хороонд 250 кв дэд өртөө барих
Төслийн тодорхойлолт	Нийтийн тээврийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг ААН байхгүй, зохион байгуулалтгүй.	Одоо ашиглаж байгаа 04н шугам зураг төсвийн дагуу зөв зохион байгуулалттай хийгдээгүй учраас замбараагүй шугамын алдагдал ихтэй.	Эрчим хүчний хүчин чадал стандартын шаардлага хангахгүй. Өсөн нэмэглэж буй хэрэгцээг хангаж чадахгүй байна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдийн ая тухтай аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.	Сумын төвийн айл өрх, ААН, байгууллагуудын хэрэглэж байгаа эрчим хүчний хүчин чадал нэмэгдэж ЖДҮ хөгжих боломж бүрдэнэ.	Шугмын алдагдал багасаж айл өрх, ААН байгууллагуудын эрчим хүчний чадал нэмэгдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд,	Сумын иргэд, ААН байгууллага	3-р хорооны иргэд, ААН байгууллага
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгуулах, зураг төсөв хийгдсэн.	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгуулах, зураг төсөв хийгдсэн.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Эрсдэлгүй	Байгалийн хүчин зүйл, аянга	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2016	2014-2021	2014-2015
Нийт төсөв сая төгрөг	2.0	275.0	80.0
Үүнээс	2.0	275.0	80.0
	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 070	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 071	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 072
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.3.3 Чичингийн аманд дэд өртөө барих	2.1.3.4 Усан цахилгаан станцын өнөөгийн байдалд холбогдох мэргэжлийн байгууллага албан тушаалтанаар дүгнэлт гаргуулах	2.1.4.1 Төсвийн байгууллага, ААНүүдийг 100% интернетэд холбох
Төслийн тодорхойлолт	Газар олголт хийгдсэн, эрчим хүчний эх үүсвэр байхгүй.	2007 онд ашиглалтанд орж 2 жил орчим ажилласан. Суваг шуудуу хөндийгч нурсан, генератор болон сэргээх механизмууд нь эвдэрч сэлбэг хэрэгсэл нь олдохгүй зогссон.	Шилэн кабельд холбогдсон боловч төсвийн байгууллага, ААНүүд интэрнетэд холбогдоогүй.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Чичин багийн айл өрхүүд цахилгаан эрчим хүчинд холбогдоно.	Цаашид хэрхэн ашиглах талаар нэгдсэн ойлголттой болно.	Иргэд ААН байгууллагын мэдээлэл авах суваг нэмэгдэж, цаг хугацаа болон эдийн засгийн хэмнэлт гарна.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, ЭХЯ,ТТХ	ЗДТГ, ТТХ ,тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Чичин багийн иргэд	Сумын иргэд, дотоод болон гадаадын жуулчид	Сумын иргэд, ААН байгууллага
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгуулах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Өндөр хурдны шилэн кабельд холбогдсон.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо	Байгалийн хүчин зүйл \салхи, шуурга, аянга г.м\
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20162018	2014-2015	20142016
Нийт төсөв сая төгрөг	80.0	1.0	16.0
Үүнээс	80.0	1.0	6.2
		Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана.	9.8

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 073	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 074	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 075
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.4.2 Айл өрхийн 50% интэрнетэд холбох	2.1.4.3 FM, богино долгионы радио, станцтай болох	2.1.5.1 Сумын төвийн гудамж, талбайг гэрэлтүүлэх\нүүрний гудамжийг жишиг гудамж болгох
Төслийн тодорхойлолт	Шилэн кабельд холбогдсон боловч айл өрхүүд интэрнетэд холбогдоогүй.	Мэдээлэл авах сувгийн тоог нэмэгдүүлэх	Сумын төвийн өнгө үзэмжийг сайжруулах , аюулгүй орчинд амар тайван амьдрах боломж бүрдүүлэх
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдийн мэдээлэлээр хангагдах орчин бүрдэнэ. Мэдээлэл авах боломж нэмэгдэнэ.	Мэдээлэл авах сувгийн тоо нэмэгдэнэ.	Иргэдийн ая тухтай, аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ТТХ ,тендерт шалгарсан ААН иргэд гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН ,иргэд гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд	Сумын иргэд, залуучууд	Сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Өндөр хурдны шилэн кабельд холбогдсон.	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл\ салхи, шуурга, аянга г.м\	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо\ салхи, шуурга\	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо\ салхи, шуурга\
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20162017	2017-2018	20152016
Нийт төсөв сая төгрөг	60.0	15.0	120.0
Үүнээс		15.0	120.0
	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 076	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 077	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 078
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.5.2 Тавтай морил хаалга барих	2.1.5.3 Сумын ногоон байгууламжыг нэмэгдүүлэх	2.1.5.4 явган хүний зам тавих
Төслийн тодорхойлолт	Сумаас орж гарах төв зам дээр хаалга байдаггүй.	Сумын төвийн тохижилт, агаарийн бохирдол бууруулах, хүүхэд залуучуудын хандлага өөрчлөх	Хөрсний эвдрэлээс сэргийлэх, сумын төвийн тохижилтыг сайжруулах ая тухтай орчин бүрдүүлэх
Хүлээгдэж буй үр дүн	Сумын тохижилт, соёлжилт сайжирна.	ЭКО сум болох	Иргэдийн ая тухтай, аюулгүй зорчих орчин бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН, иргэд гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, ТТХ, иргэд, ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, ТТХ, тендерт шалгарсан ААН, иргэд гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	ОНХСн хөрөнгөөр шийдвэрлэх	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгагдсан
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо\ салхи, шуурга\	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо, салхи, шуурга	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо, үер
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2016	2014-2020	2014-2020
Нийт төсөв сая төгрөг	10.0	100.0	50.0
Үүнээс	Орон нутгаас	70.0	50.0
	Улсын төсвөөс	30.0	
	Хөрөнгө оруулагчдаас	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана	Санаачилга гаргагчтай хамтран ажиллана

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 079	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 080	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 081
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.5.5 гудамж тохижуулах, жигдлэх	2.1.6.1 Нэгдсэн халаалтын зураг төсөв хийлгэх	2.1.6.2 Төсвийн байгууллагуудийг дулааны нэгдсэн системд холбох
Төслийн тодорхойлолт	Сумын төвийн тохижилт, өнгө үзэмж сайжруулах	Сумын нэгдсэн халаалтын зураг байхгүй.	Сумын нэгдсэн халаалтанд холбогдоогүй. Экологид сөрөг нөлөөтэй энгийн халаалт хэрэглэдэг.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Сумын төвийн өнгө үзэмж сайжрана.	Зураг төсөвтэй болно.	Нэгдсэн халаалтын шугаманд холбогдоно.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, ТТХ, ААН байгууллага, иргэдийн оролцоотой	ЗДТГ,ТТХ ,тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн санаачилга	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Аймгийн засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн хүчин зүйл, их хэмжээний бороо,салхи, шуурга, үер	Санхүүгийн нөөц	Санхүүгийн нөөц, технологийн горим алдах
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20152016	2014-2015 он	20152016
Нийт төсөв сая төгрөг	10,0	30.0	1800.0
Үүнээс	Орон нутгаас	2,0	30.0
	Улсын төсвөөс		1800.0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	8,0	

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 082	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 083	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 084
Төслийн код дугаар, нэр		2.1.6.3 Айл өрх ААНн 10 %ийг дулааны шугамд холбох	2.1.7.1 Сумын төвийн ундны усан хангамжыг сайжруулах\3н худаг\	2.1.7.2 Бэлчээрийн усан хангамж сайжруулах \7н худаг\
Төслийн тодорхойлолт		Сумын нэгдсэн халаалтанд холбогдоогүй. Экологид сөрөг нөлөөтэй энгийн халаалт хэрэглэдэг.	Сумын төвийн хэмжээнд гүний 1 худаг ажилладаг. Энэ нь иргэдэд хүрэлцээгүй.	Хүйтний улиралд хөлддөг,шургадаг булаг, шандтай газаруудыг ундны болон ахуйн хэрэгцээний усан хангамж дутагдалтай байдаг.
Хүлээгдэж буй үр дүн		Иргэдийн ая тухтай орчинд амьдрах нөхцөл бүрдэнэ.	Иргэд стандартийн шаардлага хангасан ундны усаар хангагдана.	Бэлчээр ашиглалт нэмэгдэж, усан хангамж сайжирна.
Хэрэгжүүлэгч		ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, ОУ байгууллага, төсөл хөтөлбөр, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.
Ашиг хүртэгчид		Сумын иргэд	Сумын иргэд	Малчид
Утгар боломж, нөхцөлүүд		Сумын нэгдсэн халаалтанд холбогдох хүсэлтэй айл өрх олон	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		Санхүүгийн нөөц	Уст цэгийн судалгаа нарийвчлан хийгдээгүй.	Уст цэгийн судалгаа нарийвчлан хийгдээгүй.
Хэрэгжүүлэх хугацаа		20162020	2014-2020	20152020
Нийт төсөв сая төгрөг		500.0	50.0	112.0
Үүнээс	Орон нутгаас		16.5	112.0
	Улсын төсвөөс	250.0	33.5	48.0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	250.0		64.0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 085	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 086	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 087
Төслийн код дугаар, нэр	2.1.8.1 ШТСн тоог 1р нэмэгдүүлэх	2.1.9.1 Сумын газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	2.2.1.1 Дани улстай уламжлалт хамтын харилцааг шинэ түвшинд гаргах
Төслийн тодорхойлолт	Өрсөлдөөн байхгүй, үйлчилгээ нь хязгаарлагдмал ,үнэ бодит бус	Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө байхгүй. Газар олголт эмх замбараагүй.	Уламжлалт хамтын харилцаагаа шинэ түвшинд гаргаж бүх чиглэлээр хамтарч ажиллах
Хүлээгдэж буй үр дүн	Өрсөлдөөн бий болж үйлчилгээний чанар хүртээмж сайжирна.	Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөтэй болсон байна.	Бизнесийн салбарт хамтарч ажиллах боломт нэмэгдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ТТХ, ААН	ЗДТГ,ТТХ, тендерт шалгарсан ААН гүйцэтгэнэ.	ЗДТГ, Дани Монголын нийгэмлэг
Ашиг хүртэгчид	Сумын иргэд, ААН	Сумын иргэд	Сумын иргэд, бизнэс эрхлэгчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Зах зээлийн багтаамж харьцангуй их	Иргэдийн саналд үндэслэн орон нутгийн хөгжлийн санд тусгах	Уламжлалт харилцаатай.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгууламжын стандарт, технологи алдагдах	Санхүүрийн нөөц	Санхүүгийн нөөц, виз
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20152017	2015-2016 он	20142020
Нийт төсөв сая төгрөг	260.0	20,0	40,0
Үүнээс	Орон нутгаас	20,0	20,0
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	260.0	20,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 088	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 089	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 090
Төслийн код дугаар, нэр	2.2.1.2 Оюутан солилцоо	2.2.1.3 Туршлага судлах аялал зохион байгуулах	2.2.2.1 Хөдөлмөрийн бирж, бизнес мэдээллийн төвтэй болох
Төслийн тодорхойлолт	Оюутан залуучуудын хэлний мэдлэгийг сайжруулах шаардлагатай.	Иргэд ЖДҮ эрхлэх сонирхолтой боловч тоног төхөөрөмж технологийн талаар мэдлэг дутмаг	Ажил хайгч , ажил олгогчын талаар мэдээлллийн нэгдсэн сан байхгүй.
Хүлээгдэж буй үр дүн		Бизнес эрхлэгчид болон сонирхож буй иргэдийн мэдээлэл нэмэгдэнэ.	Иргэд, бизнес эрхлэгчид зах зээлд өрсөлдөх оролцоо сайжирна.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ, оюутан	ЗДТГ, жуулчлагч байгууллага болон бизнес эрхлэгчид	ЗДТГ,ТТХ, хөдөлмөрийн мэргэжилтэн, худалдаа үйлчилгээний холбоо
Ашиг хүртэгчид	Оюутан	Бизнес эрхлэгчид	Сумын иргэд, бизнес эрхлэгчид болон ЖДҮ эрхлэгчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Уламжлалт харилцаатай.	ОУ чанартай үзэсгэлэн худалдаа зохион байгуулагддаг болсон	Хөдөлмөрийн яамнаас хэрэгжүүлж байгаа хөтөлбөрүүд
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Санхүүгийн нөөц, виз	Санхүүгийн нөөц, виз	эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	20162020	2015-2020	20152016
Нийт төсөв сая төгрөг	100.0	120,0	10,0
Үүнээс	Орон нутгаас	10,0	7,0
	Улсын төсвөөс	10,0	
	Хөрөнгө оруулагчдаас	100.0	3,0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 091	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 092	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 093
Төслийн код дугаар, нэр	1.1. Багш, ажилчдын чийрэгжүүлэлтийн танхимтай болох	1.2 Багшийн хөгжил төвийг тохижуулах	1.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдад зориулсан тусгай танхимтай болох
Төслийн тодорхойлолт	Багш ажилчдын чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх амралтын өрөө, чийрэгжүүлэлтийн танхим нь стандартыг хангасан байх. Амрах өрөөтэй болсноор спортоор хичээллэх орчин бүрдэнэ.	Багш сурган хүмүүжүүлэгчдийн бие даан өөрөө өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг хангах “Сайн багшаас сайн шавь” төрөх зарчмыг хэрэгжүүлж багш нарыг мэргэшүүлэх шаардлагатай.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчид ажиллах тусгайлсан өрөө танхим байхгүй байгаа учраас тэднийг хөгжүүлэх нөхцөл боломжийг хангаж чадахгүй байгаа юм. Төслийн хүрээнд тусгай танхим гарган тохижуулж, хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчид клубын хэлбэрээр харилцан ярилцах, хамтран үйл ажиллагаа явуулах боломжийг ханган өгч идэвхжүүлэх юм.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Стандартад нийцсэн биеийн тамирын болон амрах өрөөтэй болж, ажиллах идэвхи сайжирсан байна.	· Багш нар бие даан өөрөө өөрийгөө хөгжүүлэх боломж бүрдэнэ. · 171=3MA=MM@A09= H02L 189 1>;6 1>;>2A>= хүчний нөөц бүрдэнэ	Хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдын сэтгэл ханамж дээшилж, нийгмийн идэвх төлөвшинэ.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ИТХ, сумын сургууль,хандивлагч	ЗДТГ, Сургууль	ЗДТГ, сумын сургууль, аймгийн ХХҮХ, ХТХ-тэй хамтрах
Ашиг хүртэгчид	Багш нар, ажилчид	Багш, сурагчид	Багш,сурагчид ,иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Байр гаргах боломжтой	Багш хөгжлийн төв байгуулах байртай	Танхимын байр бэлэн
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй		Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2016	2015-2016	2016-2018 он
Нийт төсөв сая төгрөг	15	10	10
Үүнээс	Орон нутгаас	0	1
	Улсын төсвөөс	0	0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	15	5

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 094	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 095	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 096
Төслийн код дугаар, нэр	1.4. Хүүхдийн соёл, амралтын зуслан байгуулах	1.5. Спорт зал шинээр барих	2.1. Сургалтын кабинетүүдийн тохижилтыг сайжруулж, бүх хичээлийг кабинетаар явуулах
Төслийн тодорхойлолт	Одоогоор суманд хүүхдийн зуслан, чөлөөт цаг өнгөрүүлэх газар байхгүй. Хүүхдийн хичээлийн амралтаар сурагчдыг авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх, нийгэмших төлөвшүүлэх зорилгоор байгалийн үзэсгэлэнт газрыг түшиглэсэн зусланг байгуулан ажиллуулах нь зүйтэй байгаа юм.	Сургуулийн спорт зал орчин үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцэхгүй, хэмжээ маш бага, спортын хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж байрлуулах зай байхгүй, дугуйлан, секц ажиллуулах нөхцөл боломж тааруу байдаг. Зарим төрлийн спортыг хөгжүүлэх чадварлаг багш боловсон хүчнээр хангагдсан.	Сумын сургуульд зарим хичээлийн кабинетууд байдаг боловч тохижилтийн хувьд стандартын шаардлагыг тэр бүр хангахгүй байгаагийн зэрэгцээ зарим хичээлийн кабинет байхгүй. Кабинетийн хичээлийн хувийн жин ч доогуур байна. Цаашид стандартад нийцсэн иж бүрэн сургалтын орчин бүрдүүлэх зорилгоор энэ төслийг хэрэгжүүлнэ.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Сумын хүүхдүүд амралтаа зөв боловсон өнгөрүүлж, сэтгэл ханамж нь дээшилнэ.	Суралцагсдыг хөгжүүлэх төдийгүй спорт, олон нийтийн арга хэмжээ зохион байгуулах тав тухтай орчин бүрдэнэ.	Сургалтын стандартад нийцсэн орчин бүрдэж, сурлагын чанар 70 хувьд хүрэх боломжтой болно.
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ИТХ, сумын сургууль	ИТХ,ЗДТГ, Сургууль Төсвийн хөрөнгө оруулалт	ЗДТГ ,ИТХ , Сургууль,хандивлагч ТХ оруулалт
Ашиг хүртэгчид	Сургуулийн багш,ажилчид, сурагчид	Багш, сурагчид, иргэд	Сургуулийн багш, сурагчид
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Байгалийн үзэсгэлэнт газруудтай	Спорт зал барих газартай	Мэргэжлийн багштай ,анги танхим хүрэлцээтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2018-2021 он		2014-2016 он
Нийт төсөв сая төгрөг	90	300	40
Үүнээс	10	0	0
	20	300	40
	60	0	0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 097	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 098	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 099
Төслийн код дугаар, нэр	2.2.Анги бүрийг компьютер, LCD проектортой болгох	2.3 Англи хэлний лингфон кабинет байгуулах	2.4. Хөдөлмөрийн болон дуу хөгжмийн кабинетийг тохижуулах
Төслийн тодорхойлолт	Одоо сургуульд 6 проектор, 8 LCD телевизортой бөгөөд зориулалтын кабинетаас бусад ангиудад компьютер байхгүй. Хичээлийг сонирхолтой болгон цахим хэлбэрийг нэвтрүүлэхэд анги бүрт компьютер, проектортой болох нь зүйтэй байгаа юм. Энэ нь кабинетийн хичээл явуулахад бас суурь болж ашиглагдана.	Англи хэлний анги, танхим байгаа боловч нийгмийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн бүтээгдэхүүн бэлтгэхэд орчин үеийн техник хэрэгслийг сургалтандаа нэвтрүүлэх шаардлагатай уялдуулан кабинетыг лингфаноор тохижуулах	Одоогоор эдгээр хичээлийн танхим байгаа боловч үйл ажиллагаа нь сайнгүй байна. Биеийн тамир, дуу хөгжмийн болон хөдөлмөрийн хичээлийн тоног төхөөрөмж,техник хэрэгсэл дутагдалтайгаас,сурагчдын авьяас чадварыг нээж бүрэн хөгжүүлж чадахгүй байгаа юм. Төслийн явцад тоног төхөөрөмжөөр үе шаттай хангах, тохижуулах байдлаар стандартын орчин бүрдүүлэх шаардлагатай.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Сургалтын цахим хэлбэрээр явуулдаг болно.	Англи хэлийг зохих түвшинд эзэмшсэн суралцагсдыг бэлтгэсэн байх	Сурагчид хөгжмийн зохих боловсрол, бие бялдрын зөв хүмүүжил эзэмших
Хэрэгжүүлэгч	ЗДТГ,ИТХ, сургууль,төсөл хэрэгжүүлэгч	ИТХ,ЗДТГ Сургууль хандивлагч	ИТХ, ЗДТГ, сумын сургууль Хандивлагч, ОНХ сан
Ашиг хүртэгчид	Сургуулийн багш, сурагчид	Сурагчид, багш ажилчид, иргэд	Сургуулийн багш, сурагчид
Утгвар боломж, нөхцөлүүд	Мэргэжлийн багштай, анги танхим хүрэлцээтэй	Мэргэжлийн чадварлаг багш нартай	Анги танхим хүрэлцээтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2016 он	2017-2019	2015--2018 он
Нийт төсөв сая төгрөг	30	15	50
Үүнээс	0	10	3
	30	5	25
	0	0	22

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 100	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 101	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 102
Төслийн код дугаар, нэр	2.5. Алдрын танхим байгуулан тохижуулах	2.6. Сургуулийн орчинд ногоон бүс болгон тохижуулах, хашааг шинэчлэх	2.7. 360 хүүхдийн суудалтай хичээлийн байр шинээр барих
Төслийн тодорхойлолт	Сумын сургууль баялаг түүхтэй, бахархал болсон суралцагчидтай боловч тэдгээрийг сурагч, өсвөр үенхэнд дууриалал болгож өвлүүлэн төлөвшүүлэх, сурталчлах ажиллагаа учир дутагдалтай байгаа юм. Сургуульд тусгай танхим бий болгож, дээрх чиглэлийн үйл ажиллагааг байнга явуулах замаар сурагчдыг гэгээрүүлэх, идэвхжүүлэх ажлыг төслийн хүрээнд хэрэгжүүлнэ.	Сургуулийн орчинд ногоон байгууламж байхгүй учраас сургуулийн орчны өнгө үзэмж муу, хүүхдийн байгалиа хайрлах сэтгэлгээ дутмаг түвшинд байна. Төслийн хүрээнд: • сургуулийн орчинг тохижуулж, хашааг томруулан сайжруулах • салхин талаар ойн зурвас байгуулах • талбайд мод, бут, зүлэг тарьж арчлах • мал, мэрэгчдээс хамгаалах зэрэг ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.	Сургуулийн хичээлийн байр нь 1977 онд ашиглалтанд орсон бөгөөд 2007 онд их засварт орсон боловч анги танхим, өрөөний үзэмж муу. Цаашид сургуулийн барилгыг их засварт оруулан тохижилтийг сайжруулах замаар сургалтын таатай нөхцөл, стандартын орчин бүрдүүлэх шаардлагатай.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Сурагчдын сэтгэл ханамж дээшилж, ахмад үеийнхний дууриаллаар	Ногоон байгууламж нэмэгдэж, сурагчид байгалийг хайрлан хамгаалах экологийн	Стандартад нийцсэн сургалтын орчин бүрдэж, багш, ажилчид, сурагчдын ажлын бүтээмж, сэтгэл ханамж дээшилнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, сумын сургууль	ИТХ, ЗДТГ, сумын сургууль	ИТХ, ЗДТГ, сургууль, ТХ оруулагч
Ашиг хүртэгчид	Сургуулийн багш, сурагчид, иргэд	Сургуулийн багш, сурагчид, иргэд	Сургуулийн багш, ажилчид, сурагчид, сумын иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Багахан түүхэн эх сурвалж материалын цуглуулга байгаа	Ногоон байгууламж байгуулах газартай, усалгаанд ашиглах худагтай	Хуучин байраа засварлаж, шинэчлэх боломжтой.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015 -2016 он	2015 -2017 он	2015-2021 он
Нийт төсөв сая төгрөг	10	20	3 тэрбум
Үүнээс	Орон нутгаас	20	
	Улсын төсвөөс	0	3 тэрбум
	Хөрөнгө оруулагчаас	8	

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 103	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 104	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 105
Төслийн код дугаар, нэр	2.8. Дотуур байрны орчин, нөхцөлийг сайжруулах, засвар үйлчилгээ	2.9 Халуун усны байр шинээр барих	2.10. Сургуулийн номын санд цахим үйлчилгээ нэвтрүүлж уншлагын танхим тохижуулах
Төслийн тодорхойлолт	Дотуур байр нь 1990 онд ашиглалтанд орж, 2009 онд их засвар хийгдсэн боловч халуун ус байхгүй, халаалтын нөхцөл муу зэргээс сурагчдын амьдрах, суралцах таатай орчин бүрдэж чадахгүй байгаа юм. Төслийн хүрээнд их засвар хийж, инженерийн шугам нэгдсэн сүлжээнд холбох, өрөө бүрийг тохижуулах ажлыг гүйцэтгэнэ.	Дотуур байранд суух сурагчдын тоо нэмэгдэж байгаа болон одоо ашиглаж байгаа халуун усны байрыг шинэчлэх, өргөтгөх , тоног төхөөрөмжийг сайжруулах нэн шаардлагатай байна.	Сургуулийн номын сан нь номын фонд сайтай, үйл ажиллагаа нь хэвийн явагдаж ирсэн. Цаашид орчин үеийн шаардлага, багш, сурагчид, иргэдийн хэрэгцээнд нийцүүлэн цахим хэлбэрт шилжүүлэн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Сурагчдын амьдрах, сурч боловсрох таатай орчин бүрдэж, хүүхдийн тоо нэмэгдэж, сэтгэл ханамж дээшилсэн байна.	Стандартын орчин бүрдэж, сэтгэл ханамж дээшлэнэ.	Үйлчилгээний шинэ хэлбэр бий болж, багш, сурагчдын сэтгэл
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, сургууль, хандивлагч, ТХ оруулагч	ЗДТГ, сургууль, хандивлагч, ОНХСан	ИТХ, ЗДТГ, сумын сургууль
Ашиг хүртэгчид	Сургуулийн багш, ажилчид, байранд амьдрагч сурагчид, малчид	Дотуур байрны сурагчид	Багш, ажилчид, сурагчид, иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Дотуур байртай, мэргэжлийн тогоочтой , хүүхдийн тоо нэмэгдэж байгаа	Халуун усны байр барих газартай, хүүхдийн тоо нэмэгдэж байгаа	Мэргэжлийн номын санчтай, өрөө танхимтай
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015 -2018 он	2013-2015 он	2014 -2015 он
Нийт төсөв сая төгрөг	100	50	20
Үүнээс	Орон нутгаас	0	0
	Улсын төсвөөс	50	20
	Хөрөнгө оруулагчаас	50	0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 106	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 107	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 108
Төслийн код дугаар, нэр	2.11 Багш, ажилчдын орон сууцыг тохижуулах	3.2.1.1."Ном" хөтөлбөрийн хүрээнд бичил номын сан, уншлагын танхим байгуулах	3.2.1.2. "Авьяас" хөтөлбөрийн хүрээнд цэцэрлэгийг мандолин хөгжмөөр хангах
Төслийн тодорхойлолт	Шилжин ирж буй багш нар болон залуу гэр бүл болж буй багш ажилчид хөлсний болон сурагчдын дотуур байранд амьдарч байна. Сургуулийн мэдэлд байгаа хуучин барилгыг ашиглан тохижуулснаар багш нарыг орон байртай болгох боломжтой. Ялангуяа залуу гэр бүлийг дэмжин ажиллах нь орон нутагт чадвартай боловсон хүчнийг тогтвортой ажиллуулах үндэс болно.	Хүүхдийг номтой нөхөрлүүлэх, ном унших таатай, сайхан орчныг бүрдүүлж өгснөөр хүүхдийн хүмүүжил төлөвшилд үнэтэй хувь нэмэр оруулах юм.	Цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд 1 бүлэгт доод тал нь 2 мандолин хөгжим байхаар тооцож, 10 мандолин хөгжмөөр хангах ба хөгжмийг заах, сургах, хүүхдийн авьяас билгийг хөгжүүлэх зорилготой.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Багш ажилчид хөгжих нөхцөл бүрдэж, өрсөлдөх чадвар бий болж	Номонд дуртай хүүхдийн тоо нэмэгдэнэ. 200-аас дээш номтой номын сантай болсон байна.	Хүүхдэд мандолин хөгжим зааж, хөгжмийн авьяасыг хөгжүүлнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ОНХСан	Цэцэрлэг, ЗДТГ	Цэцэрлэг, эцэг эхчүүд
Ашиг хүртэгчид	Багш,ажилчид,	Хүүхэд, багш ажилтан, эцэг эхчүүд	Хүүхэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Орон сууцны барилга нь байгаа	Шинэ байр ашиглалтанд орно.	Хөгжмийн дугуйлан ажиллуулах багшаар хангагдсан.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Эрсдэл байхгүй	Эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2016-2017он	2014-2016	2015-2016
Нийт төсөв сая төгрөг	30	2.0	0.8
Үүнээс	Орон нутгаас	0	
	Улсын төсвөөс	0	0.8
	Хөрөнгө оруулагчаас	30	

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 109	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 110	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 111
Төслийн код дугаар, нэр	3.2.1.3. 1-р багт зуны цэцэрлэгийн байр барих тохижуулах	3.2.1.4. 5-р багт зуны цэцэрлэгийн байр барих, тохижуулах	3.2.2.1. Хичээлийн шинэ байрыг ашиглалтанд оруулах
Төслийн тодорхойлолт	Хамгийн алслагдсан багийн болон цэгийн хүүхдийг хамруулан ажиллана.	Хамгийн алслагдсан багийн болон цэгийн хүүхдийг хамруулан ажиллана.	100 хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга ашиглалтанд орно.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Цэцэрлэгийн байртай болох ба өмчийн харьяаллыг багт үлдээнэ. Бүх хүүхдэд СӨБ олгоно.	Цэцэрлэгийн байртай болох ба өмчийн харьяаллыг багт үлдээнэ. Бүх хүүхдэд СӨБ олгоно.	Хичээлийн шинэ байранд ажиллана.
Хэрэгжүүлэгч	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг	“Их үен”ХХК, цэцэрлэг
Ашиг хүртэгчид	Малчид	Малчид	Цэцэрлэгийн хүүхдүүд, багш ажилчид, эцэг эхчүүд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Багийн дарга нартай хамтарч ажиллана.	Багийн дарга нартай хамтарч ажиллана.	Хүүхдийн хамрагдалт сайн
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Эрсдэл байхгүй.	Эрсдэл байхгүй.	Эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-202016	2014-202016	2014-2015
Нийт төсөв сая төгрөг	2.0	2.0	983.0
Үүнээс	Орон нутгаас	0.6	0.6
	Улсын төсвөөс	0	0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	1.4	1.4

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 112	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 113	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 114
Төслийн код дугаар, нэр	3.2.2.2.Багш хөгжлийн төвийг шинээр байгуулах	3.2.2.3.Дуу хөгжмийн кабинет, биеийн тамирын хичээлийн кабинеттай болох, тохижуулах, тоног төхөөрөмжөөр хангах	3.2.2.4. Гал тогоог тоног төхөөрөмжөөр хангах
Төслийн тодорхойлолт	Багш сурган хүмүүжүүлэгчдийн бие даан өөрөө өөрийгөө хөгжүүлэх боломжийг хангах “Сайн багшаас сайн шавь” төрөх зарчмыг хэрэгжүүлж багш нарыг мэргэшүүлэх шаардлагатай.	Дуу хөгжмийн хичээл, бусад хөгжүүлэх ажил, дугуйлан секцийг хичээллүүлж, “Авьяас” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг ханган ажиллана.	120-150 хүүхдийн хоол үйлдвэрлэлийг цахилгаан тоног төхөөрөмжөөр хийснээр ажлын бүтээмж өндөр, цаг ашиглах, олон төрлийн хоол үйлдвэрлэхэд зориулагдана.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Багш нар бие даан өөрөө өөрийгөө хөгжүүлэх боломж бүрдэнэ. Ингэснээр сайн шавь бий болж сургуульд чанартай төгсөгчийг хүлээлгэн өгнө.	Хөгжмийн хичээл кабинетийн зарчмаар орж эхэлнэ. Хүүхдийн авьяасыг нээн хөгжүүлэх стандартын орчин бүрдэнэ.	Хоолны орц, норм, бүтээгдэхүүний чанарт ахиц гарна. Технологийн дагуу олон төрлийн бэлэн бүтээгдэхүүн гарах болно.
Хэрэгжүүлэгч	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг
Ашиг хүртэгчид	Цэцэрлэгийн багш нар	Хүүхдүүд	Хүүхэд, эцэг эхчүүд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Барилга ашиглалтанд орсноор боломж бүрдэнэ.	Барилга ашиглалтанд орсноор боломж бүрдэнэ.	Зориулалтын бөгөөд зөв урсгал бүхий гал тогооны өрөө
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Танхимын хүрэлцээ	Танхимын хүрэлцээ	Хөрөнгө оруулалт
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2015	2015-2016	2014-2015
Нийт төсөв сая төгрөг	5.0	10.0	10.0
Үүнээс	Орон нутгаас	0.5	
	Улсын төсвөөс		10.0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	5.0	6.0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 115	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 116	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 117
Төслийн код дугаар, нэр	3.2.2.5. Анги бүлгүүдийн сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгайг шинэчлэх, тоог нэмэгдүүлэх	3.2.2.6. “Хүслийн хотхон” -4-р багт зуны цэцэрлэг барих, тохижуулах	3.2.2.7. Хүүхдийн болон насанд хүрэгчдийн ариун цэврийн байгууламжийг стандартын түвшинд тохижуулах
Төслийн тодорхойлолт	СӨН-ны хүүхдийн сургалтын орчны бүрдэл нь стандартын шаардлага хангасан тоглоом бүхий орчин байх ёстой.	Цэцэрлэг амрах хугацаанд сумын төвийн болон төрийн албан хаагчдын хүүдүүдийг хамруулан сургах, эрүүл агаарт амраах, эцэг эхийг ажиллах хөдөлмөрлөх боломжоор хангана.	Эрүүл ахуйн шаардлага хангасан бохирын цооног, ОО-ийн асуудлыг шийдвэрлэсэнээр Эрүүл Мэндийг Дэмжигч цэцэрлэгийн болзлыг хангах боломжтой болно.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Тоглоом, сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр бүрэн хангагдана.	1 ээлжинд 24 хүүхэд хүлээн авах хүчин чадал бүхий зуны лагерь, амралтын газартай болно.	Тохилог, цэвэрхэн ОО-той болно.
Хэрэгжүүлэгч	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг, “Намхан цахир” ХХК, эцэг эхийн дэмжлэг	Цэцэрлэг
Ашиг хүртэгчид	Хүүхдүүд, эцэг эхчүүд	Хүүхэд, эцэг эхчүүд	Багш ажилчид, хүүхдүүд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Зориулалтын анги танхимтай болно.	Материалын нөөц, бололцоо	Байгууллагын гадна орчны зохион байгуулалт
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Эрүүл ахуйн шинжилгээ	Эрсдэл байхгүй /газар/	Эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2021	2014-2018	2014-2016
Нийт төсөв сая төгрөг	14.0	22.0	0.5
Үүнээс	Орон нутгаас	3.5	10.0
	Улсын төсвөөс	10.0	2.0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	0.5	10.0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 118	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 119	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 120
Төслийн код дугаар, нэр	3.2.2.8. Гүний худгийн асуудлыг шийдвэрлэх, ундны болон ахуйн хэрэглээний усны хангамжийг бүрэн хангах	3.2.3.1. Багш хүүхэд эцэг эх, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх	3.2.3.2. Сургалтын цахим орчинг бүрдүүлэх, дотоод сүлжээнд холбогдох
Төслийн тодорхойлолт	Шинэ барилга ашиглалтанд орсноор цэвэр бохир усны асуудлыг гар аргаар шийдвэрлэх боломжгүй болох ба өдрийн хэрэгцээний 7 тн усыг гүний худагтай болсноор бүрэн шийдвэрлэнэ.	Эцэг эхчүүдийн мэдлэг боловсролыг сайжруулах, төрийн албан хаагчдын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх чиглэлээр сургалтуудыг зохион байгуулах нь хамгийн чухал асуудал болж байна.	Мэдээллийн эрин зуун, цахим хэрэглээг эзэмшсэнээр мэдээллээс хоцрохгүй байх, ажлын байран дээрээ хөгжих боломж бүрдэнэ. Хяналт сайжирна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Гүний худагтай болсноор цэцэрлэгийн хэрэгцээ, мөн 3-р хорооны иргэдийн цэвэр усны асуудал шийдэгдэнэ.	Хамтын ажиллагаа сайжирна.	Интернэттэй болно. Сургалтыг цахим хэлбэрээр зохион байгуулах боломж бүрдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	Цэцэрлэг, МЭҮТ	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг ЦХ ХХК
Ашиг хүртэгчид	Хүүхдүүд, багш ажилчид, иргэд	Эцэг эхчүүд, хамтран ажиллагч байгууллагын ажиллагсад	Багш ажилчид, хүүхдүүд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Асуудал шийдэгдсэн.	Сургалт, бусад ажлыг зохион байгуулах чадвар бүхий мэргэжилтэн	Компьютерийн тоо нэмэгдэж байна.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Эрсдэл байхгүй	Эрсдэл байхгүй	Сүлжээний болон компьютерийн эвдрэл
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2015	2014-2021	2014-2015
Нийт төсөв сая төгрөг	1.0	2.0	1.7
Үүнээс	Орон нутгаас	1.0	1.2
	Улсын төсвөөс		0.5
	Хөрөнгө оруулагчдаас		

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 121	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 122	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 123
Төслийн код дугаар, нэр		3.2.3.3. Ачааны машинтай болох	3.2.3.4. “Үлгэрийн өргөө” –тэй болж, үндэсний ёс заншлын бүсийн төвийг бий болгож, “Зөв монгол хүүхэд” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг 100% ханган ажиллана	3.2.4.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан зам, шатыг бий болгож, ХБ-тэй бага насны хүүхдийг СӨБ-д бүрэн хамруулна.
Төслийн тодорхойлолт		Зуны улиралд нүүдлийн цэцэрлэг, бусад үед цэцэрлэгийн аж ахуйн ажилд хэрэглэгдэх ачааны автомашинтай болсноор шатахууны зардал хэмнэгдэх, ажлын ачааллыг нэмэгдүүлэх боломжтой.	“Үлгэрийн өргөө” нь зөвхөн үлгэр ярих, сонсох бус ардын уламжлалт ёс заншлийг сэргээх, тоглоом наадгайг хөгжүүлэх үйл ажиллагааг явуулах ба ажлын байр, үлгэрт дуртай хүүхдийн тоо нэмэгдэнэ. Хүмүүжүүлэх ач холбогдолтой	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхдэд зориулсан шат, замыг бий болгосноор “Иргэнд ээлтэй, хүүхдэд ээлтэй” байгууллагын болзлыг хангах ба хөгжлийн бэрхшээлтэй СӨН-ны хүүхэд бүрийг СӨБ-д хамруулж ажиллана.
Хүлээгдэж буй үр дүн		Машинтай болсон байна.	Үлгэрийн өргөөтэй болно.	ХБИ-д зориулсан зам, шат, гарцыг бий болгож чадна.
Хэрэгжүүлэгч		Цэцэрлэг, хөрөнгө оруулагч	Цэцэрлэг, хөрөнгө оруулагч	ХБИ, хүүхдүүд
Ашиг хүртэгчид		Хүүхэд, эцэг эхчүүд, багш ажилчид	Хүүхэд, эцэг эхчүүд, багш ажилчид	ХБИ, хүүхдүүд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд		Иргэдийн санал олон байх, дэмжигдэх	Соёлын сайд Ц.Оюунгэрэл	Шинэ барилга
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		Автомашин эвдрэл	Эрсдэл байхгүй	Эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа		2015-2016	2015-2016	2014-2015
Нийт төсөв сая төгрөг		10.0	34.0	0.2
Үүнээс	Орон нутгаас	10.0		
	Улсын төсвөөс			
	Хөрөнгө оруулагчдаас		34.0	0.2

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 124	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 125	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 126
Төслийн код дугаар, нэр	3.2.4.2.Таримал мод, бутны тоог олшруулж, туршлагын талбайтай болно.	3.2.4.3. Бага насны хүүхдийн жин, хэмжүүр, анхны тусламжийн багаж хэрэгсэлээр хангагдах	3.2.4.4.Осол аюулгүй ажиллагааны болон гамшгийн үеийн бэлэн байдлыг бүрэн хангаж, шаардлагатай дуут дохио, багаж зэвсэглэмжээр хангагдах ба дунд, ахлах, бэлтгэл бүлгийн хүүхдүүдийг гамшгийн үеийн анхны мэдэгдэхүүнтэй болгоно.
Төслийн тодорхойлолт	СӨН-ны хүүхдийг байгальд хайртай болгох, таримал мод ургамлыг таньдаг арчилдаг болгох зорилгоор туршлагын талбайг бий болгож, 8-12 төрлийн мод, жимсний мод, суулгацыг тарьж, туршлагын буюу ажиглалтын талбайтай болно.	Бага насны хүүхдийн өсөлт хөгжилтийг тодорхойлох, тэднийг халдварт буюу халдварт бус өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, анхны тусламжийг үзүүлэх боломж бүхий эмчийн өрөөтэй болно.	Галын болон бусад аюул, гамшгийн үеийн бэлэн байдлыг хангах нь хүүхдийн байгууллагын эрхэм үүрэг юм. Иймд дуут дохио, гарцын тэмдэглэгээгээр ажиллах сургуулилалт хийж сургана.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Туршлагын болон ажиглалтын талбайгаасаа жимс хураан авдаг болно.	Мэргэжлийн эмч, ажлын байртай, тоног төхөөрөмжөөр хангана.	Гамшгийн төлөвлөгөөний дагуу ажиллах бүрэн боломжтой ба эрсдэлийг бууруулна.
Хэрэгжүүлэгч	Цэцэрлэг, БОХ тасаг	Цэцэрлэг	Цэцэрлэг
Ашиг хүртэгчид	Хүүхдүүд, багш ажилчид	Хүүхдүүд, багш ажилчид	Хүүхдүүд, багш ажилчид, эцэг эхчүүд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Талбай байгаа	Шинэ барилга ашиглалтанд ороход эмчийн өрөөтэй болно.	Шинэ барилга, багшлах боловсон хүчин
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Байгалийн эрсдэл	Цалингийн сан	Байгалийн эрсдэл
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2018	2014-2016	2014-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	1.0	0.5	2.0
Үүнээс	Орон нутгаас	0.5	
	Улсын төсвөөс		2.0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	1.0	

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 127	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 128	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 129
Төслийн код дугаар	.4.1.2.Өвчлөлөөс сэргийлэх, эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх сургалтыг зохион байгуулах байр тохижуулж, техник хэргслэлээр хангана.	Шаардлагатай нарийн мэргэжлийн эмч нарыг бэлтгэх тогтвортой ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэн нарийн мэргэжлийн тусламж үйлчилгээг өргөжүүлэх	ЭМТ-д лаборатори, ариутгалын орчин үеийн тоног төхөөрөмж, техник хэргслэлээр хангана.
Төслийн тодорхойлолт	Төслийн хүрээнд эрүүл мэндийн төвийн МСС-ны байранд их засвар хийж, сургалтын материал, техник хэрэгслээр хангах юм. Мөн эрүүл мэндийн сургагч багш, сайн дурын ажилтан нарыг бэлтгэн арга зүй, онолын чадамжтай болгосны үндсэн дээр сургалтуудыг үе шаттайгаар оролцогчдын онцлогт тохируулан явуулах боломж бүрдэнэ.	2014 оны сүүлчээс хүүхдийн мэргэшсэн эмчгүйгээр үйл ажиллагаа явуулж эхлэнэ.. Үүнээс шалтгаалан хүүхдийн өвчлөл нэмэгдэх, аймаг, бүсийн эмнэлэгт эмчлүүлэх тохиолдол ихсэнэ.	Суманд хийх шинжилгээний тоо, төрөл олширч байгаа боловч орчин үеийн дэвшилтэт тоног төхөөрөмж дутуу орчин үеийн шаардлагад нийцэхгүй иргэдийн сэтгэлд хүрэхгүй байна. Мөн өвчлөлийг эрт илрүүлэн оношлох боломжийг алдагдуулж байна
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэд эрүүл мэндээ хамгаалах, зөв зан үйлийн талаар мэдлэг, мэдээлэлтэй, сургалтын таатай орчин бүрдэнэ.	Их эмч нарын тогтвор сууршилтай ажиллах нөхцөл бүрдэж, ЭМТ-д байгаа багаж тоног төхөөрөмжинд тулгуурлан оношлогоо эмчилгээ хийх боломж бүрдэнэ.	Орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр хангагдаж, онош тодруулах, дээд шатлал руу шилжүүлэхгүйгээр оношлох эмчлэх бүрэн боломж нээгдэнэ
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв, аймгийн ЭМГ
Ашиг хүртэгч	Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж нөхцөлүүд	Сургагч багш нар зохих түвшинд бэлтгэгдсэн. Засварлах байр бэлэн.	ЭХО, зүрхний цахилгаан бичлэгийн аппараттай, үзлэг оношлогоо хийх боломжтой.	Мэргэшсэн эмч мэргэжилтнүүдтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэгч хугацаа	2014-2021 он	2014-2021он	2014-2015он
Нийт төсөв сая төг	14	18	21
Үүнээс	Орон нутгаас	4	0
	Улсын төсвөөс	6	18
	Хөрөнгө оруулагчдаас	4	Гарсан санаачлагыг сум дэмжинэ
			Гарсан санаачлагыг сум дэмжинэ

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 130	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 131	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 132
Төслийн код дугаар	Зайн оношлогооны багажаар хангана.	Нөхөн сэргээх /Физик/ эмчилгээний багаж, тоног төхөөрөмжөөр хангах	3.4.3.1.Өдрийн эмчилгээний тасаг нээн ажиллуулана.
Төслийн тодорхойлолт	Сумын түвшинд зарим өвчин, түүний түвшинг төгс оношлон тогтоох боломжгүй байгаа юм. Эрүүл мэндийн салбарт хэрэгжиж байгаа зайн оношилгооны төслийн хүрээнд сумын эмнэлгийг интернет сүлжээнд холбон холбогдох техник хэрэгслээр хангах замаар зайн оношилгоог хийх нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх юм.	Төрөл бүрийн физик эмчилгээг суманд одоогоор хийж чадахгүй байна. Хэдийгээр мэргэжлийн боловсон хүчин нь байгаа боловч тоног төхөөрөмжгүйгээс ийм байдалтай байна. Тухайн төслийн хүрээнд сумын эрүүл мэндийн төвийг физик эмчигээний төрөл бүрийн тоног төхөөрөмжид суурилсан эмчилгээ явуулах чадамжийг бүрдүүлэх юм.	Сумын эрүүл мэндийн төв нь ор цөөнтэй. Нөгөө талаар олонх өвчтнүүд зайлшгүй 24 цагаар хэвтэж эмчилгээ хийлгэх шаардлага байдаггүй. Суманд амбулаторийн эмчилгээ хийх байр байхгүй. Эдгээр байдлаас үндэслэн хөнгөн өвчтөнүүдийг заавал хэвтүүлэхгүйгээр өдрийн эмчилгээний тасгаар эмчлэх боломжтой.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Зайн оношлогооны чанар нэмэгдэж, үйл ажиллагааны тогтвортой байдал хангагдана.	Эмийн бус эмчилгээний тоо нэмэгдэж, эмчилгээний чанар хүртээмж сайжирна.	Эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлэгчийн тоо буурч, өвчлөл тогтвортой багасч иргэдийн сэтгэл ханамж дээшлэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв
Ашиг хүртэгч	Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж нөхцөлүүд	Мэргэжлийн боловсон хүчинтэй	Мэргэжлийн боловсон хүчинтэй	Боловсон хүчинтэй
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэгч хугацаа	2014-2016он	2014-2016он	2014 он
Нийт төсөв сая төг	45	30	2
Үүнээс	Орон нутгаас	0	0
	Улсын төсвөөс	45	20
	Хөрөнгө оруулагчдаас	Гарсан санаачлагыг сум дэмжинэ.	10

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 133	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 134	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 135
Төслийн код дугаар		ЭМТ-ийн байр шинээр барина.	Ардын уламжлалт болон эмийн бус эмчилгээ, сувиллын газрыг ажиллуулна.	3.4.3.3.Эмийн сангийн байрыг шинээр барина.
Төслийн тодорхойлолт		Сумын ЭМТ- ийн одоогийн байр нь стандартын шаардлагыг хангахгүй, чанар муудаж, мөөгөнцөртөж, дулаан алдалт ихтэй, мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлт гарсан бөгөөд хуучныг засаж тохижуулаад ч стандарт хангахгүй тул ЭМТ- ийн байрыг шинээр барих болно.	Европ эмнэлгийн зэрэгцээ суманд уламжлалт эмчилгээг явуулдаг болох шаардлагатай бөгөөд мэргэжлийн боловсон хүчний хангалт сайтай. Мөн өвчтөнг эмийн бус эмчилгээнд хамруулж нөхөн сэргээх боломжийг харгалзан үзэж эмчилгээний чанартай рашаан усыг түшиглэх боломжтой	Сумын эмийн сангийн одоогийн байр нь стандартын шаардлагыг хангахгүй байгаа юм. Энэ талаар мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлт гарсан бөгөөд хуучныг засаж тохижуулаад ч стандарт хангахгүй тул эмийн сангийн байрыг шинээр барина.
Хүлээгдэж буй үр дүн		Иргэдэд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлэх эрүүл ахуйн шаардлага хангасан таатай орчин бүрдэнэ.	Сувилал тогтмол ажиллаж, нөхөн сэргээх эмчилгээний чанар хүртээмж нэмэгдэнэ	Эмийн хадгалалт, хамгаалалт сайжирч, үндэсний зайлшгүй шаардлагатай эмээр бүрэн хангагдана
Хэрэгжүүлэгч		ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эргэлтийн эмийн сан
Ашиг хүртэгч		Сумын иргэд	Сумын иргэд	Сумын иргэд
Угтвар боломж нөхцөлүүд		Мэргэжилтэй боловсон хүчин, тоног төхөөрөмжийн бэлэн байдал хангагдсан.	Мэргэжлийн их эмч, бага эмч сувилагч, бариа засалчтай.	Эмийн сангийн барилга барих газар олгогдсон.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй	Ямар нэгэн эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэгч хугацаа		2014-2016 он	2014-2015он	2014он
Нийт төсөв сая төг		1200,0	20	15
Үүнээс	Орон нутгаас	0	3	0
	Улсын төсвөөс	1200,0	0	15
	Хөрөнгө оруулагчдаас	0	17	0

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 136	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 137	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 138
Төслийн код дугаар	ЭМТ-ийн гал тогооны тоног төхөөрөмжөөр хангана.	1,5-р багийн эмчийг унаажуулна.	МСС – ны кабинетийг засварлаж, тохижуулах
Төслийн тодорхойлолт	Хэвтэн эмчлүүлэгчдэд эмчилгээний хоолоор үйлчлэх орчин үеийн дэвшилтэт тоног төхөөрөмжөөр хангаж, хоол эмчилгээ хийх хэрэгцээт орчинг бүрдүүлэх зайлшгүй шаардлагатай.	Багийн айл өрхүүд сумаас 98 км алслагдсан, даваа гүвээ, ус шавар ихтэй, түргэн тусламж оройтож хүрдэг. 0-5 настай хүүхэд, жирэмсэн эхчүүдийг тогтмол хянах шаардлагатай.	Иргэд үйлчлүүлэгчдэд ЭМБ олгох тав тухтай, тоног төхөөрөмж сайтай кабинет зайлшгүй шаардлагатай ба одоогийн байранд их засвар хийх шаардлагатай.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Эрүүл ахуйн шаардлага хангасан орчинг бүрдүүлж, хоол эмчилгээг дэлгэрүүлнэ.	Анхан шатны тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирна	ЭМБ олгох таатай орчин бүрдэнэ. Чанар, хүртээмж дээшлэнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв	ИТХ, ЗДТГ, ЭМТ
Ашиг хүртэгч	Сумын иргэд	Багийн иргэд, багийн эмч	Сумын иргэд
Угтвар боломж нөхцөлүүд	Мэргэжлийн боловсон хүчин болон байрны боломжтой	Багийн эмчтэй, байртай	Засварлаад орох байр бэлэн, мэргэжилтэн бэлэн
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Эрсдэлгүй	Эрсдэлгүй	Эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэгч хугацаа	2015 он	2014-2015он	2015он
Нийт төсөв сая төг	10,0	3,0	15
Үүнээс	Орон нутгаас	0	5
	Улсын төсвөөс	10,0	5
	Хөрөнгө оруулагчдаас	0	5

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 139	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 140	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 141
Төслийн код, дугаар, нэр	3.4.1.1 Соёлын төвийн байрны халаалтын асуудлыг шийдвэрлэх	3.4.1.2. Соёлын төвийн барилгыг шинээр барьж үйлчилгээний стандартад нийцүүлэх	3.4.1.3. Орон нутаг судлах кабинет, түүхийн музейтэй болох, тохижуулах үзмэрийг баяжуулах
Төслийн тодорхойлолт	Халаалтын зуухны хүчинчадал муугаас хэвийн хэмжээнд хүртэл халдаггүй. Үүнээс үүдэн өвлийн улиралдиргэдэд соёлын үйлчилгээг хүргэхэд хүндрэлтэйбайдаг. Энэ байдлаас үндэслэн байрныхалаалтын асуудлыг авчүзэжшийдвэрлэх шаардлагатай.	Соёлын төвийн барилга нь 2001 онд баригдсан боловч өрөө, тасалгааны тоо цөөн, зарим хэсгийг орхигдуулсан, тайз стандартын бус / жижиг/ , зарим өрөөний шал мөөгөнцөртсөн зэргээс зориулалтын дагуу хэвийн ашиглах боломжгүй болсон. Иймд Соёлын төвийн барилгыг шинээр барих шаардлагатай	Иргэд түүх, өв соёл, зан үйл, ёс заншлаа мэдэх өвлөн хадгалах, хамгаалах зэрэг нөхцөл боломжийг хангах зайлшгүй шаардлагатай. Иймд сумандаа ОНС кабинеттэй болж, үйлчилгээг тогтмолжуулах ажлыг хийх нь зүйтэй болж байна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Халаалт сайжирснаар үйлчилгээг жилийн турш хэвийн явуулах боломж бүрдэж, үйлчилгээнийорчин нөхцөлсайжирна	Соёл, урлагийн үйлчилгээг иж бүрэн чанартай явуулах боломж бүрдэн иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ.	Сумын түүх, соёл, эд өлгийн зүйл хамгаалагдаж, иргэдийн мэдлэг, ханамж дээшилнэ.
Хэрэгжүүлэгч	ССАЖГ, ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ССАЖЯ, ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв
Ашиг хүртэгч	Нийт иргэд ЗДТГ СТөв	Нийт иргэд ЗДТГ СТөв	Нийт иргэд ЗДТГ СТөв
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Өвлийн улиралд соёлурлагийн болон олон нийтийн арга хэмжээ явуулахад хүндрэлтэй байдаг.	Үзвэрийн танхим стандартын бус, суудлын тоо цөөн,	Түүх соёл болон өв соёл угсаатны зүйн материал цуглуулж байгаа
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014.06 - 09	2015 - 2016	2015 - 2016
Нийт төсөв сая төгрөг	15.0	1200.0	10.0
Үүнээс	Орон нутгаас	5.0	
	Улсын төсвөөс	10.0	1200.0
	Хөрөнгө оруулагчаас		

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 142	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 143	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 144
Төслийн код, дугаар, нэр	3.4.1.4. Сумын спорт залыг шинээр бариулах	3.4.1.5. Соёл амралтын хүрээлэн байгуулах	3.4.2.1. Соёлын төвийг техник хэрэгсэл, хөгжмийн зэмсгээр бүрэн хангах
Төслийн тодорхойлолт	Одоо ашиглагдаж байгаа сургуулийн спорт зал нь сургалтанд зориулагдсан, хэмжээ жижиг, иргэдийн чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх, сум, бүсийн спортын арга хэмжээ явуулахад хүндрэлтэй байдаг.	Хуучин баярын талбайг шинэчилж, иргэдийн амралт зугаалгын иж бүрэн төв болгон өөрчлөх.	<ul style="list-style-type: none"> • үндэсний хөгжмийн зэмсэг • орчин цагийн техник хэрэгсэл • тайзны гэрэлтүүлгийн хэрэгсэл • орчны тохижилтийн зүйлүүд • зориулалтын компьютер зэргээр хангах арга хэмжээгаа юм. Ингэснээр уран бүтээлийн чанар, гоо зүйн түвшин нэмэгдэнэ
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдийн чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх таатай орчин бүрдэнэ.	Иргэдийн дунд макетийн уралдаан зарлаж иргэн бүтээл шалгарсан	Соёл, урлагийн үйлчилгээний чанар дээшилж, иргэд, уран сайханчдын сэтгэл ханамж дээшилнэ
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв
Ашиг хүртэгч	Нийт иргэд	Нийт иргэд	Нийт иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Спортын уралдаан тэмцээний тоо, чанар өссөн байна	Иргэдийн дунд макетийн уралдаан зарлаж иргэн Б.Эрдэнэцогтын бүтээл шалгарсан	Соёлын төвийн хөгжим, гэрэлтүүлэг, техник хэрэгслэлийн хангалт муу
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015 – 2017	2014 – 2015	2014 – 2021
Нийт төсөв сая төгрөг	500.0	50.0	20.0
Үүнээс	Орон нутгаас	50.0	5.0
	Улсын төсвөөс	500.0	15.0
	Хөрөнгө оруулагчаас		

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 145	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 146	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 147
Төслийн код, дугаар, нэр	3.4.2.2. Соёл урлагийн явуулын үйлчилгээг өргөжүүлэх, үйлчилгээний зориулалтын автомашинтай болох	3.4.2.3. Уран сайханчдыг тоглолтын хувцас, хэрэглэлээр хангах	3.4.2.4. Номын сангийн цахим үйлчилгээ нэвтрүүлэх
Төслийн тодорхойлолт	Малчдад соёл, урлагийн үйлчилгээг хүргэх, тэдний соёл, оюуны хэрэгцээг хангахад явуулын үйлчилгээ зайлшгүй шаардлагатай болдог. Энэ хэрэгцээ, шаардлагыг хангахад зориулан сумын соёлын төвийг үйлчилгээний авто машинтай болгох ажлыг төслийн хүрээнд гүйцэтгэх юм.	Одоо ашиглаж байгаа хуучин цөөн тооны хувцас, хэрэглэл нь хүрэлцдэггүй, зарим нь хэт хуучирсан тай тул уран сайханчид болон хүүхдийн соёлын ажиллагаанд зориулсан тоглолтын хувцас, бусад хэрэглэлээр соёлын төвийг хангах шаардлагатай	Иргэдэд номын үйлчилгээг цахим хэлбэрээр хүргэх зайлшгүй шаардлага бий болоод байна. Энэ шаардлагад нийцүүлэн номын санд цахим үйлчилгээг нэвтрүүлэх ажлыг төслийн хүрээнд хэрэгжүүлнэ. Төслийн явцад цахим тоног төхөөрөмж, программын хангамж, номын санчдыг сургаж бэлтгэх, заавар, зөвлөмжөөр хангах ажлыг гүйцэтгэхээр төсөөлж байна.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Явуулын үйлчилгээг малчдад өөрийн унаагаар хүссэнцагтаа хямд зардлаар хүргэх боломж бүрдэнэ	Уран сайханчид, тоглолт, наадамд оролцогчид, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ	Шинэ дэвшилт үйлчилгээ бий болж, ажилчид, иргэдийн сэтгэл ханамж өснө
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв
Ашиг хүртэгч	Хөдөөгийн малчид	Уран сайханчид, иргэд	Сумын иргэд, зочид, жуулчид
Угтвар боломж, нөхцлүүд	Хөдөөд явуулын үйлчилгээг цаг тухайд нь хүргэж үйлчилж чаддаггүй	Цөөн тооны хуучин хувцас, хэрэглэл байгаа, зарим үед хувийнхийг ашигладаг	Номын фонд дутмаг, цөөн уншигч хамрагддаг
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015 - 2016	2015 - 2021	2014 - 2015
Нийт төсөв сая төгрөг	35.0	8.0	1.0
Үүнээс	Орон нутгаас	2.0	
	Улсын төсвөөс	35.0	1.0
	Хөрөнгө оруулагчаас	1.0	

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 148	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 149	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 150	
Төслийн код, дугаар, нэр	3.4.3.1. Түүх соёлын дурсгалт газар, зүйлүүдийг хамгаалалтанд авах, хэсэгчлэн хайсжуулах	3.4.3.2. Даян Дээрхийн хүрээний гадна орчныг тохижуулж, камер, яягэрэл, техник хэрэгслээр хангах, бурхан шашны уламжлалыг сэргээх	3.4.3.3. Хүн амыг угийн бичгийг бүрэн хэмжээгээр хөтлүүлэх	
Төслийн тодорхойлолт	Сумын нутаг дэвсгэрт байгаа түүх соёлын дурсгалт газруудын бүртгэл жагсаалт, хамгаалалтанд авсан шийдвэр байдаг боловч яг газар дээр нь хамгаалах ажиллагаа дутмаг байдаг. Иймээс тэдгээрийг нэгбүрчлэн тогтоож, байршлыг координатжуулах, орхигдсоныг нэмж хамгаалалтанд авах, шаардлагатай хэсгийг хайсжуулах ажлыг хийх юм.	Даян Дээрхийн хүрээний үйл ажиллагаа иргэдийн шашны зан үйлийн хэрэгцээг бүрэн хангаж чадахгүй байгаа юм. Иргэд, ААНБ-ын санаачилга, хандивыг өрнүүлэх замаар эх үүсвэрийг бүрдүүлэн дээрх ажлыг зохион байгуулах боломжтой юм. Мөн бурхан шашны зөв зан үйлийг сэргээн төлөвшүүлэх явдал чухал байна.	Иргэд уг гарал, овгоо мэддэг, хэрэглэдэг болох үүнтэй холбоотойгоор угийн бичгээ айл өрх бүр хөтөлж хэвших улам чухал болж байна. Сумаараа угийн бичгээ хөтөлдөг болохын тулд сурталчилгаа, сургалт, зөвлөгөө, угийн баяр зэрэг ёслолын идэвхжүүлэх арга хэмжээг өргөн хүрээтэй явуулж байх шаардлагатай	
Хүлээгдэж буй үр дүн	Дурсгалт газруудын бүртгэл мэдээллийн сантай болсон	Шашны уламжлалт зан үйл сэргэж, сүсэгтнүүдийн сэтгэл ханамж дээшилнэ	Өрх бүр угийн бичгээ хөтлөн удам угсаагаа мэддэг, бахархдаг болно	
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, сумын соёлын төв	
Ашиг хүртэгч	Нийт иргэд	Иргэд, ААНБ	Нийт иргэд	
Утгар боломж, нөхцөлүүд	Багийн харъяанд хамгаалалтанд авч координатжуулаагүй	Хүрээ нь шашны зан үйлийн хэрэгцээг бүрэн хангах боломж муу	Угийн бичиг хөтлөх аргачлал, журам байгаа.	
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014 - 2016	2015 - 2018	2014 - 2016	
Нийт төсөв сая төгрөг	5.0	10.0	2.0	
Үүнээс	Орон нутгаас	2.0	3.0	0.5
	Улсын төсвөөс	3.0	5.0	1.5
	Хөрөнгө оруулагчаас		2.0	

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 151	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 152	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 153
Төслийн код, дугаар, нэр		3.5.1.1. гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн, болзошгүй хохирогч, түүний бага насны хүүхдийг тодорхой хугацаагаар байрлуулж, үйлчилгээ үзүүлэх зорилготой ХАМГААЛАХ байртай болох	3.5.1.2. Олон нийтийн цагдааг унаажуулах	3.5.1.3. Орон нутгийн замыг стандартын замын тэмдэгтэй болгох
Төслийн тодорхойлолт		Хохирогчийн зөрчигдсөн эрхийг хамгаалах, аюулгүй байдлыг хангах, хүчирхийлэл үйлдэгчид хариуцлага хүлээлгэх, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх	21 насанд хүрсэн бүрэн дунд боловсролтой, орон нутагтаа нэр хүнд сайтай иргэнийг сонгох	Зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж чадна
Хүлээгдэж буй үр дүн		Хохирогчид хэрэгцээтэй мэдээлэл, эрх зүйн болон бусад зөвлөгөө өгөх, сэтгэхүй нь түр хямарсан үед эмчилгээ хийх, нөхөн сэргээх ажиллагаа явуулах боломжтой болно	Олон нийтэд түшиглэсэн цагдаагийн үйл ажиллагаатай болно.	Сумын нийт нутаг дэвсгэрт стандартын дагуу замын тэмдэг, тэмдгэлгээтэй болно.
Хэрэгжүүлэгч		ИТХ, Засаг дарга	Засаг дарга	Засаг дарга
Ашиг хүртэгч		Хохирогчид	Иргэд	Иргэд
Утгвар боломж, нөхцөлүүд				
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд		Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй	Ямар нэгэн эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа		2015-2016 он	2015 он	2015-2017 он
Нийт төсөв сая төгрөг		10 сая	0	7 сая 320 мянга
Үүнээс:	Орон нутгаас	10 сая	0	3 сая
	Улсын төсвөөс			4 сая 320 мянга
	Хөрөнгө оруулагчаас			

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 154	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 155	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 156
Төслийн код, дугаар, нэр		4.5.1.1. Буурал Дөмбөгөрийн харуулын байрыг тохижуулах	4.5.1.2.Хилчдийн уналганы морины тоог нэмэгдүүлэх	4.5.1.3.Хилчдийн албаны орон сууцны асуудалд дэмжлэг үзүүлэх
Төслийн тодорхойлолт		Улсын хилийн аюулгүй байдал, хилчдийн ажиллах нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор харуулын байрыг тохижуулж байнгын ажиллагаатай болгоно.	Хилчдийн ажил үүргээ гүйцэтгэхэд шаардагдах уналганы морьдын тоог нэмэгдүүлж, хил хамгаалах албыг тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.	Хилчдийн орон сууц барих ажилд модны гоожингоос чөлөөлөх зэргээр дэмжлэг үзүүлж, тэдний нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэнэ. Орон сууцыг бүртгэлжүүлж, дансанд тусгана.
Хүлээгдэж буй үр дүн		Байнгын ажиллагаатай, тохилог, дулаан болгож, хилчдийн ажиллах нөхцөл дээшилнэ.	Хүрэлцэхүйц морьтой болсон байна.	Хилчдийн нийгмийн асуудал шийдвэрлэгдэнэ.
Хэрэгжүүлэгч		Хилчид, ЗДТГ	Засаг дарга, ИТХ, Багийн Засаг дарга	Хилчид, ЗДТГ, ИТХ
Ашиг хүртэгч		Хилчид, ард иргэд	Хилчид	Хилчид, тэдний гэр бүл
Угтвар боломж, нөхцөлүүд		Хуучин байр байгаа.	Бүх боломжийг судлан хэрэгжүүлнэ.	Бүх боломжийг судлан хэрэгжүүлнэ.
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд		Зам харгуй	Эрсдэл байхгүй	Эрсдэл байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа		2014-2016	2014-2018	2014-2021
Нийт төсөв сая төгрөг		2.8.	3.5	
Үүнээс	Орон нутгаас	2.8	3.5	
	Улсын төсвөөс			
	Хөрөнгө оруулагчаас			

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 157	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 158	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 159	
Төслийн код, дугаар, нэр	4.5.1.4. Хүүхдийн цэцэрлэгийн гал тогоо, хоолны заал, талбайн тоглоомыг шинээр хийх	Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлж ажиллана.	Байгаль хамгаалахад иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлж, газар нутгийг гэрээгээр эзэмшүүлэх.	
Төслийн тодорхойлолт	Хилчдийн гэр бүл дэх СӨН-ны хүүхдийг СӨБ-д хамруулах, нөхцөл бололцоогоор хангах зорилгоор цэцэрлэгийн байрыг барьж ашиглалтанд оруулсан ба бусад дагалдах гал тогоо, хоолны заал, талбайн тоглоомыг шинэчилснээр байнгын ажиллагаатай болгоно.	Бэлчээрийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулснаар бэлчээр ашиглалт сайжрах, газар нутгийг хуваарьтай ашиглах, бэлчээрийн даацанд тохируулан малын тоо толгойг зохистой хэмжээнд байлгана.	Байгаль орчны чиглэлээр ажиллаж байгаа ажилчдын хариуцан ажиллах газар нутгийн хэмжээ их тул тухайн нутаг дэвсгэрт байнга оршин суудаг иргэдийг нөхөрлөлийн хэлбэрээр гэрээгээр эзэмшүүлэх шаардлага гарсан.	
Хүлээгдэж буй үр дүн	Байнгын ажиллагаатай цэцэрлэгтэй болно.	ИТХ-аар батлуулсан төлөвлөгөөний дагуу бэлчээрийг хуваарьтай ашиглаж, малын тоо толгойг зохистой хэмжээнд өсгөнө.	Багийн иргэд нийтийн хуралд санал оруулж дэмжүүлэн сумын ИТХ –аар шийдвэр гаргуулан ой зохион байгуулалт, ойн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж сумын Засаг даргатай гэрээ байгуулж ажиллах.	
Хэрэгжүүлэгч	Хилийн застав, хүүхдийн цэцэрлэг	ИТХ, багийн ИНХ, багийн Засаг дарга, малчид	ИТХ, БОТХБТ, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага	
Ашиг хүртэгч	Хилчид ба малчид	малчид	Нөхөрлөлийн гишүүд	
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Цэцэрлэгийн байр баригдсан байгаа.	Төлөвлөгөөгүй	Малчдын бүлэг нөхөрлөл байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байгаа	
Эрсдэлтэй хүчин зүйлүүд	Боловсон хүчин, цалингийн сан	эрсдэлгүй	эрсдэлгүй	
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2014-2018	2013-2021 он	2013-2021 он	
Нийт төсөв сая төгрөг	4.0	10	60	
Үүнээс	Орон нутгаас	1.5	10	60
	Улсын төсвийн хөрөнгөөр	0.5		
	Хөрөнгө оруулагчаас	2.0		

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 160	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 161	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 162
Төслийн код дугаар, нэр		Булаг, шандны эхийг хашиж, хамгаална.	Гүний усны нөөцийг тогтоох, гадаргуугын усны хамгаалалтыг сайжруулна.	Сумын төвийн ундны усны эх үүсвэрийг гүний худгийн усаар хангана.
Төслийн тодорхойлолт		Булгийн эх хамгаалалтгүйгээс, бохирдол үүсч усны ундрага багасч ширгэж байгаа учраас булгийн эхийг хашиж, хамгаалах шаардлагатай болсон.	Сумын усны нөөц тогтоогдоогүй, гадаргуугын усны хамгаалалтын бүсийн дэглэм хэрэгждэггүй	Эгийн голын ус ундны усны шаардлага хангахгүй байгаа, хамгаалалтын бүсийн дэглэм хэрэгжигдээгүйгээс бохирдол үүсгэдэг
Хүлээгдэж буй үр дүн		Усны ундрага сайжирч, бохирдол арилна. / Төслийн хугацаанд 17 булаг хашина.	Усны нөөц тогтоогдож, хамгаалалт сайжирна	Төслийн хугацаанд гүний 3 худаг гаргаж ашиглана
Хэрэгжүүлэгч		БОТХБТ, малчид	БОТХБ-н тасаг	ИТХ, БОТХБТ
Ашиг хүртэгчид		малчид	Сумын иргэд	Иргэд, ААН, байгууллага
Угтвар боломж, нөхцөлүүд		төслөөр зарим булгийн эхийг хаших төсөл хэрэгжиж байгаа	Усны шинжилгээ хийгдэж байсан. Усан сан бүхий газрын судалгаатай	Худгийн тоо, иргэдийн судалгаа
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		эрсдэлгүй	эрсдэлгүй	эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа		2013-2016 он	2013-2015	2013-2016
Нийт төсөв сая төгрөг		17	25	32
Үүнээс	Орон нутгаас	17		16
	Улсын төсвөөс		25	
	Хөрөнгө оруулагчдаас			

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 163	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 164	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 165
Төслийн код дугаар, нэр		Сав газрын зөвлөлтэй хамтарч Эг, Үүрийн голын хамгаалалтын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлнэ	Эг, Үүрийн голд загасны судалгаа хийж, нөөцийг тогтоох, үржүүлнэ.	Биологийн төрөл зүйлийг иргэдийн оролцоотой хамгаална.
Төслийн тодорхойлолт		Сав газрын менежментын төлөвлөгөө боловсруулж хийх зайлшгүй шаардлага гарсан	Эг Үүрийн голын тул загаснаас бусад загасны нөөцийн судалгаа хийгдээгүй	Байгаль орчны чиглэлээр ажиллаж байгаа ажилчид бүрэн хяналт тавих боломжгүйгээс ховор, болон нэн ховор ургамал, ан амьтны тоо толгой ховордож байгаа нь ойн сан бүхий газрыг нөхөрлөлд гэрээгээр эзэмшүүлэх шаардлага гарч байна
Хүлээгдэж буй үр дүн		Суурьшлын газар зөв төлөвлөгдөж усан сан бүхий газрын хамгаалалт сайжирсан байна.	Судалгаанд тулгуурлан ахуйн болон спорт загас агнуурын үйл ажиллагаа явагдана	Сумын газар нутгийн 20-оос доошгүй хувь нь иргэдийн хамгаалалтанд авагдсан байна
Хэрэгжүүлэгч		БОТХБТ, Хөвсгөл Эгийн голын сав газрын зөвлөл	БОТХБТ, Байгаль хамгаалах монголын Тул сан	БОТХБТ, иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага
Ашиг хүртэгчид		Бүс нутгийн иргэд ААН байгууллага	Иргэд	иргэд
Утгар боломж, нөхцөлүүд		Сав газрын менежментгүй	Байгаль хамгаалах Монголын тул сан Тул загасны судалгаа хийгдсэн	Хууль эрхзүйн орчин бүрдсэн
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		эрсдэлгүй	эрсдэлгүй	эрсдэлгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа		2013-2015	2013-2016	2013-2021
Нийт төсөв сая төгрөг		30	80	20
Үүнээс	Орон нутгаас	10		10
	Улсын төсвөөс	20		
	Хөрөнгө оруулагчдаас		80	10

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 166	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 167	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 168
Төслийн код дугаар, нэр	Сумын байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ хийлгэнэ.	Суманд мод үржүүлгийн газар байгуулна.	Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын эзэмшиж, ашиглаж буй газрыг ногоон байгууламжтай болгоно.
Төслийн тодорхойлолт	Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ байхгүйгээс газар зохион байгуулалтын төлөвлөлт буруу хийгдэх, усан сан, ойн сан бүхий газрын ашиглалт хамгаалалтын бүсэд хэтын төлөвлөлтгүй газар олголт явагдаж байна.	Мод бэлтгэлийн үйл ажиллагаа эрчимтэй явагдаж байгаатай холбогдож ойжуулалтын ажилд тарьц суулгацын хэрэгцээ нэмэгдсэн	Газрын тухай хуулийн 56.6-г хэрэгжүүлэн ажиллах, айл өрх бүрийг ногоон байгууламжтай болгох шаардлага гарч байгаа
Хүлээгдэж буй үр дүн	Экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалахад шаардлагатай мэдээлэлтэй болно.	Мод үржүүлгийн 7 газар байгуулагдаж өөрийн хэрэгцээг бүрэн хангаж хэрэгцээт газарт 10000-аас доошгүй тарьц суулгац нийүүлдэг болсон байна	Иргэн, ААН, байгууллагын эзэмшилийн газрын 10-аас доошгүй хувь ногоон байгууламжтай болж агаарын бохирдол буурах
Хэрэгжүүлэгч	БОТХБТ, мэргэжлийн эрх бүхий байгууллага	БОТХБТ, ААНБ	БОТХБТ Иргэн, ААНБ
Ашиг хүртэгчид	иргэд	иргэд	Иргэд ААН байгууллага
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Газар тариалангийн талбайд төлөв байдлын үнэлгээ хийгдсэн	4 байгууллага мод үржүүлгийн ажил хийж байна.	Мод бут тарих ажил эхлэл төдий байна
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	эрсдэлгүй	байхгүй	байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2013-2017	2013-2021	2013-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	10	50	80
Үүнээс	Орон нутгаас	10	
	Улсын төсвөөс	10	
	Хөрөнгө оруулагчдаас		80

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 170	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 171	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 172
Төслийн код дугаар, нэр	Мод орлох түлшийг хэрэглэж сургана.	“Эко-клуб”-ыг хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмжөөр хангах.	Байгаль орчны тасгийн мэргэжилтнүүдийг шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангаж, унаажуулана.
Төслийн тодорхойлолт	Иргэн, ААНБ түлшиндээ жилд 16000 м3 мод хэрэглэж байгаа нь түүнийг орлох түлш хэрэглэх шаардлага гарч байна	ЕБС дээр байгуулагдсан сан дурын Эко-клубын сургалт сурталчилгаанд зориулагдсан техник тоног төхөөрөмж байхгүй	Албан үүргээ гүйцэтгэхэд шаардагдах тоног төхөөрөмж, морь мотоцикл эн байгаа.
Хүлээгдэж буй үр дүн	Ойн сангийн нөөц нэмэгдэж сумын өрхийн 30-аас доошгүй хувь нь мод орлох түлш хэрэглэж хэвшинэ.	Зөөврийн компьютер 1ш, пректор 1ш,	Ажлын хэрэгцээнд шаардагдах мотоцикль 3, морь 4, бусад тонтг төхөөрөмжөөр бүрэн хангагдаж ажлын хариуцлага өндөржөнө,
Хэрэгжүүлэгч	БОТХБТ Иргэн, ААНБ	БОТХБТ	БОТХБТ
Ашиг хүртэгчид	Иргэд, түлш орлох бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч ААН, хувь хүн	Иргэн, ААН, байгууллага,	иргэд
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Цөөн тооны өрх аргал түлдэг	2004 оноос эхлэн Эко-клуб ерөнхий боловсролын сургууль дээр ажиллаж байгаа	Одоогийн байдлаар 4 ажилтан 2 компьютер,2 мотоцикольтой байна
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	байхгүй	байхгүй	байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2013-2021	2013-2015	2013-2021
Нийт төсөв сая төгрөг	40	5	20
Үүнээс	Орон нутгаас		15
	Улсын төсвөөс		
	Хөрөнгө оруулагчдаас	40	5

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 173	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 174	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 175
Төслийн код дугаар, нэр	Цаг уурын шинжилгээ, ажиглалтын автомат станц суурилуулан техник хэрэгслээр хангаж цахим мэдээллийн сүлжээ нэвтрүүлэнэ.	Сумын төвийн хогийн цэгт хязгаар тогтоон хашаажуулж тэмдэгжүүлэх, хамгаалалттай болгоно.	Сумын төвийн хог зөөвөрлөх зориулалтын машинтай болно.
Төслийн тодорхойлолт	Цаг агаарын урьдчилсан мэдээг өндөр нарийвчлалтайгаар гаргахад	Хог хаягдалын талбайн хэмжээ ихсэж усан сангийн хамгаалалтын бүсэд орсон хог хаягдлаар бохирсон талбайн хэмжээ нэмэгдэж байгаль орчныг бохирдуулж байгаа	Хог хаягдал зайлуулах ажил эзэнтэй болж зориулалтын бус цэгт хог хаягдал хаяхгүй болно ажлын байр нэмэгдэнэ
Хүлээгдэж буй үр дүн	Иргэдэд хүрэх мэдээлэл хурдан шуурхай, бодит байдлыг хангасан байна.	21 га талбайн хог хумигдаж 4 га болж хашаатай болж хог хаягдал ангилагдаж эхэлсэн байна	Хог зөөврийн машинтай болсон, захиалгаар үйлчилдэг
Хэрэгжүүлэгч	БОТХБТ	БОТХБТ, төсөл хэрэгжүүлэгч	БОТХБТ, төсөл хэрэгжүүлэгч
Ашиг хүртэгчид	Малчид, иргэн, ААН, байгууллага	иргэд	Иргэн ААН байгууллага
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Цагуурын өртөө байгуулагдан ажиллаж байна	Хогийн цэгт урамшуулалтай манаач ажиллаж байна	Иргэн, ААН байгууллага өөрийн унаагаар хогоо тээвэрлэдэг
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	байхгүй	байхгүй	байхгүй
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2013-2015	2013-2015	2013-2018
Нийт төсөв сая төгрөг	14	26	20
Үүнээс	Орон нутгаас	26	20
	Улсын төсвөөс	14	
	Хөрөнгө оруулагчдаас		

ТӨСЛИЙН ДУГААР		ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 176	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 177	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 178
Төслийн код дугаар, нэр		Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын бие засах газар, бохирын цооногыг стандартын дагуу болгоно.	Зам засварлах, гүүр барихад үүссэн карерын нүхний хог хаягдлыг цэвэрлэн тухайн орчныг нөхөн сэргээж мод бут суулгана.	Хүн эмнэлгийн аюултай хог хаягдлыг устгах тусгай нүхэн цэгийг нэгдсэн хогын цэгт барина
Төслийн тодорхойлолт		Стандарт шаардлага хангасан бие засах газартай болох шаардлага тавигдаж байгаа	Зориулалтын бус цэгт хаясан хог хаягдлыг цэвэрлэж талбайг ойн санд шилжүүлэх	Төвлөрсөн хогийн цэгт эмнэлэгийн аюултай хог хаягдал булаах нүхэн цэгт байгуулах шаардлага тавигдаж байгаа
Хүлээгдэж буй үр дүн		Стандарт шаардлага хангасан бие засах газартай болж, орчны бохирдол буурна	Ойн сангмйн талбайн хэмжээ 2-гаар нэмэгдэнэ	Иргэдийн аюулгүй ажиллах, амьдрах орчин баталгаажна. Зориулалтын нүхэн цэгтэй болсноор стандарт шаардлага хангагдана
Хэрэгжүүлэгч		БОТХБТ	БОТХБТ, төсөл хэрэгжүүлэгч	БОТХБТ, төсөл хэрэгжүүлэгч, хүн эмнэлэг
Ашиг хүртэгчид		Иргэн ААН байгууллага	иргэд	Иргэд ААН багууллага
Угтвар боломж, нөхцөлүүд		Модон доторлогоотой агааржуулагчгүй нойлтой	2 карер байгалийн аясаар нөхөн сэргээгдэж байгаа	Одоогоор шатаах зууханд шатааж хогийн цэгт хаяж байна.
Эрсдэлтэй хүчин зүйл		байхгүй	байхгүй	Ашигласан зүү, шилэнд хатгуулж нянгийн халдвар тархах магадлалтай
Хэрэгжүүлэх хугацаа		2013-2021	2013-2018	2014-2016
Нийт төсөв сая төгрөг		30	10	10
Үүнээс	Орон нутгаас		6	
	Улсын төсвөөс			
	Хөрөнгө оруулагчдаас	30	4	

ТӨСЛИЙН ДУГААР	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 179	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА 180	
Төслийн код дугаар, нэр	Үндэсний спорт, спортын төрлүүдийг дэмжих, хөгжүүлэх	Ахмадын өргөөтэй болох	
Төслийн тодорхойлолт	Үндэсний спортоор хичээллэдэг хүүхэд залуучуудын тоо эрс цөөрсөн, мэргэжлийн боловсон хүчин дутмаг	Ахмадын хороо үйл ажиллагаагаа тогтмол зохион байгуулах өөрийн байр байхгүй	
Хүлээгдэж буй үр дүн	Үндэсний спортоор хичээллэдэг хүүхэд, залуучуудын тоо, амжилт, чанар	Ахмадын хорооноос зохион байгуулагддаг олон талт үйл ажиллагаануудыг явуулах байртай болсон байна.	
Хэрэгжүүлэгч	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, ЕБС, соёлын төв	ИТХ, ЗДТГ, ТХХ, ахмадын хороо	
Ашиг хүртэгчид	Иргэд, спортоор хичээллэгсэд	Нийт ахмадууд	
Угтвар боломж, нөхцөлүүд	Иргэдийн санал дэмжлэг, санаачлага, төрийн бодлого	Ахмадуудын санал дэмжлэг, урсгал засвар хийгээд ашиглах боломжууд	
Эрсдэлтэй хүчин зүйл	Эрсдэл байхгүй	Эрсдэл байхгүй	
Хэрэгжүүлэх хугацаа	2015-2021	2016-2021	
Нийт төсөв сая төгрөг	20.0	15.0	
Үүнээс	Орон нутгаас	10.0	10.0
	Улсын төсвөөс	8.0	5.0
	Хөрөнгө оруулагчдаас	2.0	Санал санаачлагыг дэмжинэ.